

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010

- ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ-

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΕΛΕΝΗ Γ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

(ΑΜ: 0910Μ024)

Τριμελής Επιτροπή
Λέκτορας Α. Μπώλος (επιβλέπων)
Καθηγητής Β. Δούβλης
Ειδικός Επιστήμονας Δ. Ρούσσης

ΑΘΗΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010

-ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ-

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:

ΕΛΕΝΗ Γ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

(ΑΜ: 0910Μ024)

Τριμελής Επιτροπή:
Λέκτορας **Α. Μπώλος** (επιβλέπων)
Καθηγητής **Β. Δούβλης**
Ειδικός Επιστήμονας **Δ. Ρούσσης**

ΑΘΗΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

Στους αγαπημένους μου γονείς
για τη διαρκή υποστήριξή τους

ABSTRACT

This thesis constitutes a study on the issues arising from the application of Law 3869/2010 "Regulating debts indebted individuals and other provisions", both in substantive and procedural level and on the author's proposals for its amendment and further improvement in practice.

Therefore, theoretical analysis and presentation of this law is seen as an essential tool for understanding its application. Thus, the author of this thesis first of all attempts to present the different views and perspectives that have been supported in theory and solutions been given by jurisprudence.

Law 3869/2010 came to fill the gap on civil bankruptcy. Greek legislature chose to regulate bankruptcy of natural persons not engaged in commercial activity "referred as individuals" by special law (*lex specialis*), which is located outside Bankruptcy Code, all provisions of which introduce mandatory law (*jus cogens*).

This law contains many vague provisions which require interpretation, with the risk of generating differentiated approaches by both theorists and practitioners of law, namely judges. This is reflected in judicial decisions issued and published since the implementation of the law. The publication rate of such decisions is quite remarkable, given the number of pending applications and has resulted in the creation of a rich jurisprudence, which illuminates the gaps, created by the ambiguities of this law.

Law 3869/2010 was enacted to deal with overindebtedness. Factors that contributed to Greek household overindebtedness, were indicatively high interest rates, especially in the field of consumer credit, aggressive marketing practices of credit, various onerous economic conditions, income crunch, unfortunate schedules, overestimation of economic opportunities and unforeseen events in the lives of borrowers (for example job loss) in conjunction with the absence of institutional counseling consumer debt issues. Overindebtedness is an economic problem which concerns the debtor-creditor relationship. Due to the large number of people facing this economic problem, it becomes social too. Thus, it would be proper to characterize it as socioeconomic.

Greek household overindebtedness due loans from banks and financial institutions, but also from the Deposits and Loans Fund, has become at this moment an explosive problem with enormous economic, social and psychological impacts. It is worth mentioning that European Central Bank (ECB) contributed to the characteristic slowness in adopting this law, on the grounds that the draft law relates to rules applicable to financial institutions insofar as they materially influence the stability of financial institutions and markets.

The aim of the specific law according to the explanatory memorandum of the draft law is the rehabilitation of the indebted citizens in economic and social life by regaining the economic freedom which entails the elimination of debts impossible to repay. Summarizing the aim of the above law is to show leniency in indebted individuals.

It should be noted that the approach to issues relating to bankruptcy of indebted individuals is different in European jurisdictions compared with the adopted one in the U.S. In a liberal economy such as in U.S. the emphasis is on serving the credit markets. Whereas the US focuses on providing a fresh start, European insolvency legislation mostly aims at an earned start. In European countries priority has the social dimension of the problem. Continental European law focuses on promoting social justice by introducing favorable provisions to indebted borrowers, imposed by the social state of law, which creates a safety net for the truly weak borrowers, where the discharge of debts is the result of an arduous and successful test.

Law 3869/2010 followed the European tradition and especially the German regulatory model *Insolvenzordnung* = *InsO* with several variations and took special care in order to protect the debtor's main residence with an innovative setting (Art. 9 par. 2) derived from chapter 13 of the U.S Bankruptcy Code "Individual Debt Adjustment" for individuals with regular income (Chapter 13 allows a debtor to keep property and pay debts over time, usually three to five years).

Briefly with the specific law Greek bankruptcy procedures foresee three phases: firstly, an obligatory out-of-court negotiation between the debtor and creditors, secondly, an in-court settlement phase based on a settlement plan and then, possibly, a third phase of a period of good conduct that could be followed by debt cancellation. This debt cancellation is called discharge and may be partial or total. Remarkably the initial out-of-court negotiation is compulsory, and only if no agreement is reached during the first and second phase, may the debtor obtain the discharge. If the court approves the debtor's application because his situation is permanent and not due to temporary circumstances, the debtor has to fulfill several conditions over four years of good conduct, during which a part of the debtor's income is distributed to the creditors.

At this point there is a difference between Greek and German bankruptcy procedure. In the German procedure the debtor has to fulfill several conditions over six years of good conduct, during which a sizeable part of the debtor's income is transferred to a trustee, who then distributes it to the creditors, whereas in our procedure the debtor specifically has to pay every month and for four years a certain amount in order to satisfy the creditors' claims. At the end of the four years' period, during which debtors have to make an effort and show good intent, they obtain the discharge automatically (*ex lege*), because of being consistent to their obligations. Moreover, after four

years of good conduct may be requested by the debtor a judicial decision that confirms the discharge from the residual debt and such a discharge is only possible once.

Last but not least, it is worth mentioning that in the three step phase, an obligatory program of payments is imposed by the judge, who takes the debtor's income into consideration, in order to cover the living expenses of him and his family in conjunction with the liquidation of the debtor's assets and the protection of the main residence.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν πόνημα δεν φιλοδοξεί να αναπτύξει ενδελεχώς τις ρυθμίσεις του νέου νόμου, ήτοι του Ν. 3869/2010. Μία τέτοια προσπάθεια θα εξέφευγε των ορίων του παρόντος δεδομένου του μεγάλου εύρους της. Ο ως άνω νόμος αντιμετωπιζόμενος με επιφυλακτικότητα από την πλευρά των πιστωτικών ιδρυμάτων, έχει αποτελέσει αντικείμενο σωρείας συζητήσεων-εισηγήσεων όχι μόνον στο πλαίσιο του εμπορικού δικαίου, αλλά και επιμορφωτικών σεμιναρίων της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών και ημερίδων με τελευταία την από 15-3-2012 ημερίδα της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Καταναλωτή. Σε σύντομο χρονικό διάστημα εφαρμογής του νόμου έχει εκδοθεί και δημοσιευθεί πληθώρα δικαστικών αποφάσεων, αρκετές φορές με σχόλια επ' αυτών, ενώ η ολοένα συνεχιζόμενη δημοσίευση σχετικών αποφάσεων με αμείωτη ένταση δεδομένου του πλήθους των εκκρεμών αιτήσεων, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας πλούσιας και αξιόλογης νομολογίας που φωτίζει τα κενά που δημιουργούνται από τις ασάφειες του ως άνω νόμου.

Στόχος του παρόντος είναι η προσέγγιση του Ν. 3869/2010 και κυρίως στο πεδίο εφαρμογής του. Μια τέτοια προσέγγιση δεν θα μπορούσε να είναι δυνατή και να προσφέρει μία κατά το δυνατόν ολοκληρωμένη μελέτη χωρίς τη θεωρητική ανάλυση. Έτσι η θεωρητική ανάλυση και η παρουσίαση του νόμου κρίνεται ως απαραίτητο εργαλείο για την κατανόηση της εφαρμογής του. Για το σκοπό αυτό επιχειρείται αφενός η παρουσίαση των διαφορετικών απόψεων που έχουν υποστηριχθεί σε θεωρητικό επίπεδο και των λύσεων που έχουν δοθεί κατά καιρούς από τη νομολογία αφετέρου η εστίαση στα σημαντικότερα πάντα κατά τη γνώμη της γράφουσας ζητήματα που ανακύπτουν από την εφαρμογή του νόμου τόσο σε ουσιαστικό όσο και σε δικονομικό επίπεδο.

Δεδομένης της πληθώρας των ζητημάτων που γεννώνται από την εφαρμογή του νόμου τόσο σε ουσιαστικό όσο και σε δικονομικό επίπεδο καθώς και του περιορισμένου εύρους της συγκεκριμένης εργασίας, επιλέχθηκε η ανάπτυξη ενός περιορισμένου αριθμού περιπτώσεων, ιδίου εύρους και στα δύο επίπεδα, με ποιοτικά κριτήρια που να αποτυπώνουν όλα τα απαραίτητα για την ανάλυση του νόμου χαρακτηριστικά, έτσι ώστε να αποφευχθεί μια απλή καταγραφή των περιπτώσεων και κυρίως να δοθεί η δυνατότητα με την αναλυτική μέθοδο, η οποία σε συνδυασμό με προσεκτική επιλογή και κρίσιμο αριθμό περιπτώσεων, να εξαχθούν χρήσιμα και αξιόπιστα συμπεράσματα.

Υπό το πρίσμα αυτό, η γράφουσα εξέφρασε τους προβληματισμούς της και ανέπτυξε τις προτάσεις της για την τροποποίηση και πρακτική βελτίωση των ρυθμίσεων του παρόντος νόμου. Καθίσταται επιτακτικό το αίτημα για τροποποίηση του παρόντος, έτσι ώστε ο ν. 3869/2010 να ανταποκρίνεται όχι μόνο *de lege ferenda* αλλά πλέον *de lege lata* στις νέες συνθήκες.

Με την ελπίδα να συμβάλω κατά το δυνατόν, ορμώμενη καθαρά από ερευνητικό ενδιαφέρον, στη γοητευτικότερα των επιστημών, τη νομική επιστήμη.

Από τη θέση αυτή οφείλω να εκφράσω θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Άγγελο Μπώλο για την αμέριστη συνδρομή του καθόλη τη διάρκεια συγγραφής αυτής της διπλωματικής εργασίας, με τις χρήσιμες υποδείξεις του, τους εύστοχους προβληματισμούς σχετικά με τα ζητήματα που πραγματεύεται η παρούσα εργασία και εν γένει για την καθοδήγησή του. Επίσης στον Καθηγητή κ. Βασίλειο Δούβλη για τις καίριες παρατηρήσεις του και στον κ. Δημήτριο Ρούσση, Ειδικό Επιστήμονα για την εν γένει συνδρομή του στο διετές αυτό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Αθήνα, Ιανουάριος 2013

Ελένη Γ. Καπετανάκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ABSTRACT	1
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	6
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

1. Βασικές αρχές των ρυθμίσεων του Ν. 3869/2010	21
2. Το ζήτημα της συλλογικότητας της διαδικασίας	22
3. Η Συνταγματικότητα των ρυθμίσεων.....	24
4. Θέση του νόμου στο δίκαιο και επιρροές	28
5. Συνοπτική παρουσίαση των σταδίων της διαδικασίας	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΣΕ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Πεδίο και προϋποθέσεις εφαρμογής του Ν. 3869/2010	38
1.1. Υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής.....	38
1.2. Αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής.....	46
1.3. Εξαιρούμενες οφειλές	50
1.3.1. Οφειλές που έχουν αναληφθεί κατά το τελευταίο έτος πριν από την υποβολή της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010	51
1.3.2. Οφειλές από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο	52
1.3.3. Λοιπές περιπτώσεις	53
1.4. Μόνιμη αδυναμία πληρωμής μη οφειλόμενη σε δόλο του οφειλέτη	54
1.4.1. Μόνιμη αδυναμία.....	54
1.4.2. Η έννοια του δόλου	57
1.5. Εφάπαξ απαλλαγή του οφειλέτη	63
2. Τρόποι ικανοποίησης των πιστωτών.....	65
2.1. Ρύθμιση μηνιαίων καταβολών επί τετραετία άρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010	65
2.1.1. Η τροποποίηση της ρύθμισης	66
2.1.2. Η ειδική περίπτωση ιδιαίτερα χαμηλών ή μηδενικών καταβολών	67
2.2. Ρευστοποίηση περιουσίας κατ' άρθρο 9 παρ. 1 Ν. 3869/2010	69
2.3. Περαιτέρω ρύθμιση σταδιακών καταβολών για την εξαίρεση από την εκποίηση.....	70

3. Ευθύνη και προστασία του εγγυητή στα πλαίσια του Ν. 3869/2010	75
3.1. Η έννοια του εγγυητή ως καταναλωτή βάσει του Ν. 2251/1994	75
3.2. Η θέση του εγγυητή στο Ν. 3869/2010	77
3.3. Ειδικά η προϋπόθεση της έλλειψης πτωχευτικής ικανότητας στο πρόσωπο του εγγυητή.....	80
4. Η παύση της τοκογονίας.....	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ **ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010** **ΣΕ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

1. Αρμοδιότητα	85
2. Οι ιδιαιτερότητες από την εφαρμογή της εκουσίας δικαιοδοσίας	86
2.1. Μη γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας	86
2.2. Υποκείμενα της δίκης.....	87
2.3. Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων	91
2.4. Υποχρεωτική η παράσταση δια πληρεξουσίου δικηγόρου;	95
3. Η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010	97
3.1. Η αοριστία της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 περί υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010	98
3.2. Η απόρριψη της αιτήσεως ως απαράδεκτης λόγω μη υποβολής από τον οφειλέτη υπεύθυνης δηλώσεως του άρ. 4 παρ. 2 εδ. β΄ Ν. 3869/2010 ή λόγω ατελειών της τελευταίας.....	104
4. Τα ασφαλιστικά μέτρα στο πλαίσιο του Ν. 3869/2010.....	107
4.1. Η αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων	107
4.2. Σχέση του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και άρ. 938 ΚΠολΔ	112
4.3. Ειδικότερα το ζήτημα της προσωρινής διαταγής	114
4.4. Προληπτικά ασφαλιστικά μέτρα εκ του άρ. 6 παρ. 2 Ν. 3869/2010	116

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ **Ο Ν. 3869/2010 DE LEGE FERENDA-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

1. Η δυνατότητα διορθωτικής επέμβασης του δικαστή υπό το πρίσμα των άρ. 288, 388 ΑΚ.....	118
2. Το πρότυπο του Ν. 3869/2010	120
3. Τρέχουσες εξελίξεις	121
4. Νομολογιακές εξελίξεις	123
5. Προτάσεις για την τροποποίηση και πρακτική βελτίωση των ρυθμίσεων του Ν. 3869/2010.....	125

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	130
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	138
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	138
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	144
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	146
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	148
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	158

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΤΕ	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
Απόφ.	Απόφαση
ΑΠ	Άρειος Πάγος
άρ.	άρθρο ή άρθρα
Αρμ.	Αρμενόπουλος
ΑρχΝομ	Αρχείο Νομολογίας
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
δηλ.	δηλαδή
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών
ΔικΠΚ	Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών
Δ.	Δίκη
ΔιΔικ	Διοικητική Δίκη
ΔΕφΑθ	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
εδ.	εδάφιο
ΕιρΑθ	Ειρηνοδικείο Αθηνών
ΕιρΑιτωλ	Ειρηνοδικείο Αιτωλικού
ΕιρΑμαρ	Ειρηνοδικείο Αμαρουσίου
ΕιρΑχαρν	Ειρηνοδικείο Αχαρνών
ΕιρΒερ	Ειρηνοδικείο Βέροιας
ΕιρΕδεσ	Ειρηνοδικείο Έδεσσας
ΕιρΕλευσ	Ειρηνοδικείο Ελευσίνας
ΕιρΕριν	Ειρηνοδικείο Ερινεού
ΕιρΗρακλ	Ειρηνοδικείο Ηρακλείου
ΕιρΘεσ	Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης
ΕιρΘηβ	Ειρηνοδικείο Θηβών
ΕιρΙωαν	Ειρηνοδικείο Ιωαννίνων
ΕιρΚαβαλ	Ειρηνοδικείο Καβάλας
ΕιρΚαλαμ	Ειρηνοδικείο Καλαμάτας
ΕιρΚαλαυρ	Ειρηνοδικείο Καλαυρίας
ΕιρΚαλύμν	Ειρηνοδικείο Καλύμνου
ΕιρΚαρδ	Ειρηνοδικείο Καρδίτσας

ΕιρΚομ	Ειρηνοδικείο Κομοτηνής
ΕιρΚορίνθ	Ειρηνοδικείο Κορίνθου
ΕιρΚουφαλ	Ειρηνοδικείο Κουφαλίων
ΕιρΚρωπ	Ειρηνοδικείο Κρωπίας
ΕιρΛαρ	Ειρηνοδικείο Λάρισας
ΕιρΛαυρ	Ειρηνοδικείο Λαυρίου
ΕιρΜεγαλουπολ	Ειρηνοδικείο Μεγαλουπόλεως
ΕιρΜυκον	Ειρηνοδικείο Μυκόνου
ΕιρΝίωv	Ειρηνοδικείο Νέας Ιωνίας
ΕιρΝΜουδαν	Ειρηνοδικείο Νέων Μουδανιών
ΕιρΝιγριτ	Ειρηνοδικείο Νιγρίτας
ΕιρΝικ	Ειρηνοδικείο Νίκαιας
ΕιρΠαμίς	Ειρηνοδικείο Παμίσου
ΕιρΠατρ	Ειρηνοδικείο Πατρών
ΕιρΠειρ	Ειρηνοδικείο Πειραιώς
ΕιρΡοδ	Ειρηνοδικείο Ρόδου
ΕιρΣάμ	Ειρηνοδικείο Σάμου
ΕιρΤυρναβ	Ειρηνοδικείο Τυρνάβου
ΕιρΦλωριν	Ειρηνοδικείο Φλωρίνης
ΕιρΧαλαν	Ειρηνοδικείο Χαλανδρίου
ΕιρΧαλκ	Ειρηνοδικείο Χαλκίδας
ΕιρΧαν	Ειρηνοδικείο Χανίων
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΕΕυρΔ	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου
ΕΕΤ	Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
ΕΔΚΑ	Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
ΕΤρΑΞΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού, Αξιογραφικού, Χρηματιστηριακού Δικαίου
επιμ.	επιμέλεια
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΜΕ	Επιτροπή Μέτρων Εξυγίανσης
ΕΠΑΘ	Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων
επ.	επόμενα
ΕΠΕ	Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕΕ	Ετερόρρυθμη Εταιρία

ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΕφΙωαν	Εφετείο Ιωαννίνων
ΕφΛαρ	Εφετείο Λάρισας
ΕφΠειρ	Εφετείο Πειραιώς
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
κ.ά	και άλλα
κ.λπ	και λοιπά
ΚΚΣ	Κέντρο Κύριων Συμφερόντων
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Λ.	Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠρΒολ	Μονομελές Πρωτοδικείο Βόλου
ΜΠρΗρακλ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου
ΜΠρΚαβ	Μονομελές Πρωτοδικείο Καβάλας
ΜΠρΚορινθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Κορίνθου
ΜΠρΝαυπλ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ναυπλίου
ΜΠρΡεθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ρεθύμνης
ΜΠρΤρικ	Μονομελές Πρωτοδικείο Τρικάλων
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ν. ή Ν.	Νόμος
ΟΑΔ	Οικονομική Ανάλυση του Δικαίου
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ΟΛΕΛΣυν	Ολομέλεια Ελεγκτικού Συνεδρίου
ΟΛΣΤΕ	Ολομέλεια Συμβουλίου της Επικρατείας
ΟΕ	Ομόρρυθμη Εταιρία
παρ.	παράγραφος
π.χ.	παραδείγματος χάρη
παρατ.	παρατηρήσεις

ΠειρΝομ	Πειραϊκή Νομολογία
περ.	περίπτωση
ΠΠρΑθ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΠΠρΘεσ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΠΠρΧαν	Πολυμελές Πρωτοδικείο Χανίων
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
σημ.	σημείωση
στοιχ.	στοιχείο
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Σ	Σύνταγμα
σχολ.	σχόλιο
ΤΠΔ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΤΕΑΔΥ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων
ΤοΣ	Το Σύνταγμα
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
υπόθ.	υπόθεση
υποσημ.	υποσημείωση
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο
ΧριΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Ν. 3869/2010¹ «*Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις*», όπως ισχύει μετά τις επελεθούσες νομοθετικές μεταβολές², ήλθε για να καλύψει το κενό που υπήρχε σχετικά με την αστική πτώχευση³, εισάγοντας για πρώτη φορά στο ελληνικό δίκαιο τη δυνατότητα ρύθμισης των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα κι έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών και της υπό προϋποθέσεις απαλλαγής από το υπόλοιπο αυτών (μερική ή ολική). Ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε να ρυθμίσει την πτώχευση των φυσικών προσώπων που δεν ασκούν εμπορική δραστηριότητα, «εφεξής ιδιωτών», με ειδικό νόμο (*lex specialis*)⁴, εκτός πτωχευτικού κώδικα, από το σύνολο των διατάξεων του οποίου προκύπτει ότι εισάγεται αναγκαστικό δίκαιο (*jus cogens*)⁵.

Το συγκεκριμένο νομοθέτημα δεν αποτελεί μια πρόσκαιρη ρύθμιση⁶, έχουσα μεταβατικό χαρακτήρα εξαιτίας της σοβούσας οικονομικής κρίσης⁷. Τουναντίον οι διατάξεις του έχουν θεσπιστεί με την προοπτική της μονιμότητας, επιχείρημα αντλούμενο από τη διεθνή εμπειρία⁸, δεδομένου ότι οι διατάξεις για την απαλλαγή των υπερχρεωμένων

1. ΦΕΚ/Α'/130/3.8.2010.
2. Ήτοι το Ν. 3910/2011 (ΦΕΚ/Α'/11/8.2.2011), ο οποίος επέφερε αλλαγές στο άρ. 19, το Ν. 3986/2011 (ΦΕΚ/Α'/152/1.7.2011) ομοίως, το Ν. 3996/2011 (ΦΕΚ/Α'/170/5.8.2011) στα άρ. 1, 2, 4, 5, 7, 9 και 11, το Ν. 4019/2011 (ΦΕΚ/Α'/216/30.9.2011) στο άρ. 1 και τέλος το Ν. 4047/2012 (ΦΕΚ/Α'/36/23.2.2012), στο άρ. 19. Ειδικά για τις βελτιώσεις του Ν. 3869/2010 *Νικολαΐδης*, Υπερχρεωμένα Νοικοκυριά – Βελτιώσεις Ν. 3869/2010, ΑρχΝομ 2011, 513 επ.
3. Άλλως πτώχευση των ιδιωτών, όπως ο σχετικός όρος απαντάται και στην Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1 σύμφωνα με την οποία: «*με το σχέδιο νόμου καθιερώνεται ουσιαστικά και στη χώρα μας η δυνατότητα του φυσικού προσώπου να απαλλάσσεται από τα χρέη του (της πτώχευσης του ιδιώτη), όταν δεν υφίστανται περιουσιακά στοιχεία για την ικανοποίησή τους και δεν επαρκούν προς τούτο ούτε τα τρέχοντα και προσδοκώμενα εισοδήματά του*». Για «αστική αφερεγγυότητα» κάνει λόγο ο *Κατσάς*, σε: Βενιέρη/Κατσά, Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2011, 1 επ' *Του ιδίου*, Οι ρυθμίσεις του δικαίου της αστικής αφερεγγυότητας (Ν. 3869/2010) ως προς τον εξωδικαστικό και δικαστικό συμβιβασμό επί ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΔΕΕ 2011, 1115-1116.
4. Για «εξειδικευμένη ρύθμιση» ομιλεί ο *Κατσάς*, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 13.
5. *Κρητικός*, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων με βάση το Ν. 3869/2010, όπως ισχύει μετά τις επελεθούσες νομοθετικές μεταβολές, 2012², 25.
6. Η ΕΚΤ αντιλαμβάνεται ότι το σχέδιο νόμου εισάγει τις εν λόγω ρυθμίσεις πτωχευτικού χαρακτήρα ως μέρος ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου *απεριόριστης διάρκειας* και *γενικής εφαρμογής*, όπως χαρακτηριστικά διατυπώνει και στην από 23.4.2010 γνώμη της σχετικά με τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (CON/2010/34) προσβάσιμη σε http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_con_2010_34.pdf, 2.
7. *Ρούσσος*, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα: Δομή και λειτουργία Ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2010, 1287.
8. Στην Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο του ως άνω νόμου, Γενικό Μέρος, 1 υπάρχει σαφής αναφορά στη διεθνή εμπειρία. Συγκεκριμένα αναφέρει αρκετά παραδείγματα άλλων χωρών, με αφετηρία αυτό των *Ηνωμένων Πολιτειών* (13^ο κεφάλαιο της *Bankruptcy Reform*

ιδιωτών από τις οφειλές τους αποτελούν σε πολλές έννομες τάξεις από καιρού σταθερό και μόνιμο τμήμα της πτωχευτικής τους νομοθεσίας⁹. Με το ίδιο ακριβώς επιχείρημα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ο συγκεκριμένος νόμος πρωτοποριακός, ενδεχομένως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί τοιούτοτρόπως για τα ελληνικά δεδομένα¹⁰. Επομένως, ο Έλληνας νομοθέτης δεν πρωτοτύπησε θεσπίζοντας τον ως άνω νόμο αλλά ακολούθησε τα πρότυπα αλλοδαπών εννόμων τάξεων¹¹. Ο νόμος εμπεριέχει αρκετές ασαφείς¹² διατάξεις, οι οποίες χρήζουν ερμηνείας, ενέχουσας τον κίνδυνο διαφοροποιημένων προσεγγίσεων τόσο εκ μέρους των θεωρητικών όσο και των εφαρμοστών του δικαίου. Αυτό αντανakλάται και στις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί και δημοσιευθεί από την έναρξη εφαρμογής του έως σήμερα, που το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο έχει καταστεί περισσότερο διαυγές από ποτέ.

Ο νόμος 3869/2010 θεσπίστηκε για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης¹³. Κρνεται επομένως σκόπιμο να δοθεί ο ορισμός της προτού προχωρήσουμε στην α-

Act, 1978), εν συνεχεία ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Μεγάλη Βρετανία, η Δανία από το 1982, η Ελβετία, η Νορβηγία, η Σουηδία και η Αυστρία από το 1994, η Ολλανδία από το 1998, η Γερμανία σε ισχύ από το 1999, το Βέλγιο από το 1999, η Γαλλία από το 2003, η Πορτογαλία από το 2004, η Τσεχία από το 2008.

9. Ρούσσος, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, Πρώτες νομολογιακές εμπειρίες από την εφαρμογή του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 26· Gerhardt, Consumer Bankruptcy Regimes and Credit Default in the US and Europe, a comparative study, CEPS working document No. 318/July 2009 προσβάσιμη σε <http://aei.pitt.edu/11336/1/1887.pdf>· Niemi-Kiesilainen/Ramsay/Whitford, Consumer Bankruptcy in Global Perspective, 2003.
10. Ο Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2012⁵, 18, χαρακτηρίζει «σταθμό» το Ν. 3869/2010 για τη χώρα μας, ομιλώντας «για επέκταση της πτωχευτικής ικανότητας σε φυσικά πρόσωπα μη διαθέτοντα την εμπορική ιδιότητα»· Ο Σταθόπουλος, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (Ν. 3869/2010), ΧρηΔικ 2011, 181, χαρακτηρίζει την εισαγωγή του ως άνω νόμου στην ελληνική έννομη τάξη «ρηξικέλευθη θεσμική καινοτομία»· Ο Ρούσσος, ΕφΑΔ 2010, 1299, κάνει λόγο για «αναμφιβόλως πρωτοποριακό νομοθέτημα του ισχύοντος δικαίου».
11. Ο νέος νόμος ακολουθεί το γερμανικό ρυθμιστικό πρότυπο Insolvenzordnung=InsO, που εισήχθη στις 5.10.1994, ετέθη όμως σε ισχύ από 1.1.1999 με αρκετές διαφοροποιήσεις, ενώ λαμβάνει ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη με μια πρωτοποριακή ρύθμιση (άρ. 9 παρ. 2) προερχόμενη από το chapter 13 της αμερικανικής πτωχευτικής νομοθεσίας.
12. Για την ασάφεια των διατάξεων του νόμου αναλυτικά σε Σιβιτανίδη, Ερμηνευτικά ζητήματα αναφορικά με το ν. 3869/2010, ΝοΒ 2011, 656 επ και συγκεκριμένα 666· Κρητικός, Ερμηνευτικά ζητήματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 8 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3869/2010, ΕλλΔνη 2012, 12 επ.
13. Ιγγλεζάκης, Υπερχρέωση των καταναλωτών και πτωχευτικό δίκαιο, ΕπισκΕΔ 2003, 596 επ· Γενικώς για το φαινόμενο της υπερχρέωσης ιδιωτών και τα αίτιά του σε Moss/Johnson, The Rise of Consumer Bankruptcy: Evolution, Revolution, or Both, American Bankruptcy Law Journal 73 (spring 1999), 311-351· Adler/Polak/Schwartz, Regulating Consumer Bankruptcy: A Theoretical Inquiry, Journal of Legal Studies, Vol. 29, 2001, 585-613· Gelpi/Julien-Labruyère, The history of consumer credit: doctrines and practices, 2000· Caplovitz, Consumers in Trouble-A study of Debtors in Default, 1974· Niemi, Personal Insolvency in Handbook of Research on International Consumer Law (edited by Howells/Ramsay/Wilhelmsson/Kraft), 2010, 409-430· Kilborn, Behavioral Economics, Overindebtedness & Comparative Consumer Bankruptcy: Searching for Causes and Evaluating Solutions, Bankruptcy Developments Journal, Vol. 22, 2005, 13· Kilborn, Expert Recommendations and the Evolution of European Best Practices for the Treatment of Overindebtedness, 1984-2010 (August 21, 2010), προσβάσιμη σε SSRN:

νάπτυξη των επιμέρους ζητημάτων που γεννώνται από την εφαρμογή του. Τέτοια υπάρχει όταν «μετά την αφαίρεση των αναγκαίων δαπανών διαβιώσεως, το απομένον υπόλοιπο εισοδήματος δεν επαρκεί για την σε εύλογο χρόνο εκπλήρωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων πληρωμής του οφειλέτη»¹⁴.

Παράγοντες που συνετέλεσαν στην αυξανόμενη υπερχρέωση των νοικοκυριών, που, αδυνατώντας εν συνεχεία να αποπληρώσουν τα χρέη τους, υπέστησαν και υφίστανται, τις αλυσιδωτά επερχόμενες καταστροφικές συνέπειές της, αποτέλεσαν ενδεικτικά τα υψηλά επιτόκια στο χώρο ιδίως της καταναλωτικής πίστης, οι επιθετικές πρακτικές προώθησης των πιστώσεων, διάφοροι επαχθείς οικονομικοί όροι, η εισοδηματική στενότητα, ατυχείς προγραμματισμοί, η υπερεκτίμηση οικονομικών δυνατοτήτων καθώς και απρόβλεπτα γεγονότα στη ζωή των δανειοληπτών (απώλεια εργασίας) σε συνδυασμό με την απουσία θεσμών συμβουλευτικής υποστήριξης των καταναλωτών σε θέματα υπερχρέωσης¹⁵.

Δεδομένου ότι ο κίνδυνος της υπερχρέωσης δεν αποκλείεται να εμφανιστεί στα μεσαία στρώματα ενώ πλήττει κυρίως τα κατώτερα, δημιουργείται εν πρώτοις οικονομικό και κατ' επέκταση κοινωνικό αδιέξοδο των οφειλετών, *οδηγώντας τους στην περιθωριοποίηση καθώς, μη διαθέτοντας σοβαρή αγοραστική δύναμη και δυνατότητα απεγκλωβισμού από αυτήν, δεν είναι σε θέση να σχεδιάσουν τη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή*¹⁶. Η υπερχρέωση αποτελεί οικονομικό πρόβλημα σχέσεων οφειλέτη-δανειστή, για τη δημιουργία του οποίου υπεύθυνος συνήθως δεν είναι μόνον ο οφειλέτης αλλά και ο δανειστής¹⁷ ή και η γενικότερη κατάσταση της εθνικής οικονομίας

<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1663108>: Reifner/Kiesilainen/Huls/Springeneer, Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union, - Contract Reference No. B5-1000/02/000353 -, Final Report, September 2003, σε http://www.iacelaw.org/Research_papers/iff_OverindebtednessandConsumerLaw.pdf. Persson, Over-indebtedness-a Growing Problem, Stockholm Institute for Scandinavian Law, 2007, Vol 50, 463-476. Federal Reserve Bank of NY Research and Statistics Group-Microeconomic Studies, Quarterly Report on Household Debt and Credit, 2012, σε http://www.newyorkfed.org/research/national_economy/householdcredit/DistrictReport_Q2_2012.pdf. Betti/Dourmashkin/Rossi/Verma/Yin, Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects Final Report, 2001, σε http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/fin_a_serv/cons_directive/fin_a_serv06_en.pdf.

14. Κρητικός (2012²), 20. Ο Μεντής, Άμυνα & ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, Η πορεία προς μια νέα σεισάχθεια στα όρια μεταξύ αστικού δικαίου και νέου πτωχευτικού δικαίου, 2012, 1, κάνει λόγο για «επιβάρυνση του οφειλέτη με χρέη προφανώς δυσανάλογα του οικονομικού του δύνασθαι», εξαίροντας τον κίνδυνο να λάβει αυτή ανεξέλεγκτες διαστάσεις, οδηγώντας σ' ένα αλυσιδωτά επερχόμενο φαινόμενο αλληπάλληλων καταρρεύσεων, γνωστό ως «domino».
15. Σπυράκος, Ρύθμιση χρεών και πτωχευτική διαδικασία ιδιωτών, ΧρηΔικ 2008, 180. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.
16. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.
17. Ας μην ξεχνάμε τις περιπτώσεις που οι τράπεζες προέβαιναν σε έκδοση πιστωτικών καρτών δίχως να υπάρχει καν αίτημα από την πλευρά των καταναλωτών ή χορηγούσαν αφειδώς δάνεια. Για την αρχή του υπεύθυνου δανεισμού (responsible lending, credit

ας. Ταυτόχρονα δεν πρέπει να παροράται και η έντονη κοινωνική διάσταση που προσλαμβάνει το εν λόγω πρόβλημα εξαιτίας του μεγάλου αριθμού προσώπων που έχουν έρθει αντιμέτωποι με αυτό¹⁸.

Η υπερχρέωση συνεπώς αναδεικνύεται ως ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα στη χώρα μας. Η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου αποτέλεσε κεντρική νομοθετική επιλογή για τις εθνικές έννομες τάξεις πολλών κρατών μελών της ΕΕ¹⁹, χωρίς ωστόσο να έχει επιχειρηθεί η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών σε επίπεδο ευρωπαϊκής πολιτικής μέχρι σήμερα²⁰. Πρέπει να επισημανθεί ότι η προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν στην πτώχευση των υπερχρεωμένων καταναλωτών διαφοροποιείται στις ευρωπαϊκές έννομες τάξεις από αυτή που έχει υιοθετηθεί στις Η.Π.Α, δε-

responsable) που κατοχυρώνεται στο άρ. 8 της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ της 23^{ης} Απριλίου 2008 για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ 22.5.2008, L. 133/66 όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2011/90/ΕΕ της 14^{ης} Νοεμβρίου 2011, για την τροποποίηση του μέρους ΙΙ του παραρτήματος Ι της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με το οποίο προβλέπονται πρόσθετα κριτήρια για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου, Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ, ΕΕ 15.11.2011, L. 296/35 και ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΥΑ Ζ1-699, ΦΕΚ/Β'917/23.6.2010 αναλυτικά σε *Λιβαδά*, Το νέο ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταναλωτική πίστη, 2008, 319 επ' *Μεντή* (2012), 23 επ' *Πελένη-Παπαγεωργίου*, Η νέα Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις καταναλωτικές πιστώσεις, ΝοΒ 2010, 275 επ' *Περάκη*, Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού και η πρόσφατη κοινοτική Οδηγία για την καταναλωτική πίστη, ΧρηΔικ 2009, 352 επ' *Τασίκα*, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προσώπου, ΧρηΔικ 2009, 52 επ' *Του ιδίου*, Η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή στην παροχή καταναλωτικής πίστης, ΝοΒ 2011, 2284 επ' *Του ιδίου*, Ο υπεύθυνος δανεισμός στην καταναλωτική πίστη, Εκφάνσεις της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στην καταναλωτική πίστη: Η παροχή επαρκών εξηγήσεων στον καταναλωτή και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, ΕπισκΕΔ 2011, 337 επ' *Χριστοπούλου*, σε: Δούβλη/Μπώλο, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (ΔικΠΚ), 2008, 963 επ' *Ψυχομάνη*, Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο των Τραπεζικών Συμβάσεων, 2010⁶, 201 επ.

18. *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη*, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), 2011, 11.
19. Σε πολλά κράτη υπάρχουν ειδικές διατάξεις για το ζήτημα, είτε ενταγμένες στη γενική πτωχευτική νομοθεσία, είτε αυτοτελείς. Έτσι ενδεικτικά στη Γερμανία το ζήτημα ρυθμίζεται στον Γερμανικό Πτωχευτικό Κώδικα Insolvenzordnung = InsO και συγκεκριμένα στις §§ 304-314 InsO, στη Γαλλία ισχύουν τα άρ. L. 330-1 επ του Code de la consommation για την υπερχρέωση ιδιωτών, στην Αγγλία η απαλλαγή του οφειλέτη (discharge) από τα χρέη του αποτελεί τμήμα της Insolvency Act 1986, ενώ εκτός ΕΕ και συγκεκριμένα στις Η.Π.Α το κεφάλαιο 13 του Bankruptcy Code προβλέπει σχέδιο (plan) αναδιοργάνωσης για φυσικά πρόσωπα, που έχουν περιέλθει σε υπερχρέωση και που έχουν εισοδήματα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για πληρωμές. Για δικαιοσυγκριτική επισκόπηση σε *Ρούσσο*, ΕφΑΔ 2010, 1294 επ' *Κρητικό* (2012²), 40-45 *Κατσά*, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 6-7.
20. *Χριστοδούλου*, Η ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 3869/2010-Ερμηνευτική προσέγγιση, ΔΕΕ 2011, 293. Ωστόσο με τον Κανονισμό 1346/2000 της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 30.6.2000, L. 160/1) έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την ενδοκοινοτική αναγνώριση των πτωχεύσεων. Στο παράρτημα του ως άνω Κανονισμού δεν έχει προστεθεί ακόμη η διαδικασία του ν. 3869/2010 για την Ελλάδα, η οποία όμως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του (άρ. 1 παρ. 1). Ο *Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2010, 422, κρίνει απαραίτητη την προσθήκη της νέας διαδικασίας για την πτώχευση των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στο ως άνω Παράρτημα.

δομένου ότι στις πρώτες προέχει η κοινωνική διάσταση του προβλήματος ενώ στη φιλελεύθερη οικονομία των Η.Π.Α δίδεται περισσότερο έμφαση στην εξυπηρέτηση των πιστωτικών αγορών²¹. Η φιλοσοφία που διέπει τις Η.Π.Α επικεντρώνεται αρχικά στην παροχή ευκαιρίας στον ειλικρινή υπερχρεωμένο οφειλέτη για μια νέα αρχή (fresh start), ώστε να επιτευχθεί μέσω αυτής η επανασυμμετοχή του στην οικονομική ζωή, καθώς με την απαλλαγή του από τα χρέη (discharge), επανακτά την αγοραστική του δύναμη και κίνητρα για προαγωγή της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής δραστηριότητας.

Ειδικότερα στις Η.Π.Α, μετά από διαδοχικούς πτωχευτικούς κώδικες (1800, 1841, 1867 και 1898) σήμερα ισχύει ο Bankruptcy Code 1978, όπως μεταγενέστερα τροποποιήθηκε, ιδίως με τον Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act 2005. Το ΠτΔ (Bankruptcy Law) αποτελεί εκεί ομοσπονδιακό δίκαιο. Οι ιδιώτες υπάγονται συνήθως στο κεφάλαιο 7 άλλως chapter 7 (περίπου 67% των πτωχεύσεων ιδιωτών το έτος 2008) ή στο κεφάλαιο 13 άλλως chapter 13 (περίπου 33% των πτωχεύσεων ιδιωτών αντίστοιχα²²). Οι οφειλέτες φυσικά πρόσωπα, έμποροι και μη, μπορούν δηλαδή να επιλέξουν είτε τη διαδικασία του chapter 7 είτε εκείνη του chapter 13, η οποία ταιριάζει περισσότερο στους υπερχρεωμένους καταναλωτές και ομοιάζει με εκείνη του πρόσφατου ελληνικού ν. 3869/2010²³.

Στο chapter 7 υπάγεται κατά βάση οποιοδήποτε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, με εξαίρεση λίγες κατηγορίες επιχειρήσεων, όπως οι ασφαλιστικές, τραπεζικές και σιδηροδρομικές, ενώ η διαδικασία που προβλέπεται εκεί αποτελεί μορφή πτώχευσης, κατάλληλη για υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα που στερούνται ουσιαστικώς τακτικών πόρων και εισοδημάτων. Το νόημα του chapter 7 είναι ότι ο οφειλέτης μεταβιβάζει το σύνολο της περιουσίας που έχει στον εκκαθαριστή, που αναλαμβάνει τη διαχείριση και εκποίηση της, με σκοπό τη διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης στους πιστωτές, οπότε ο οφειλέτης χάνει την περιουσία του, εξερχόμενος όμως χωρίς υποχρεώσεις και μπορεί να κάνει μια νέα αρχή (fresh start), κρατώντας τα μεταπτωχευτικά του εισοδήματα. Η όλη διαδικασία του chapter 7 διαρκεί περίπου 4 μήνες (fast track to discharge)²⁴.

Αντίθετα αν ο οφειλέτης επιλέξει τη διαδικασία του chapter 13²⁵, στην οποία υπάγονται μόνον οι έχοντες τακτικά εισοδήματα, θα κρατήσει την περιουσία του²⁶ αλλά

21. Ιγγλεζάκης, ΕπισκεΔ 2003, 598 επ· Βελέντζας, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΕΤρΑΞΧρΔ 2010, 418 επ.

22. Gerhardt, CEPS working document No. 318/July 2009, 2.

23. Περάκης (2010), 28 επ, 412· Ρούσσος, ΕφΑΔ 2010, 1296 επ.

24. Gerhardt, CEPS working document No. 318/July 2009, 3.

25. Ειδικά για το chapter 13 (Individual Debt Adjustment) και τη διαδικασία του σε <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/Bankruptcy/BankruptcyBasics/Chapter13.aspx>.

26. Με εξαίρεση τα περιουσιακά στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη διαβίωσή του, στα οποία ενδεχομένως να συμπεριληφθεί και η κύρια κατοικία του, η υπόλοιπη περιουσία δεσμεύεται

θα πρέπει να εκπονήσει σχέδιο (plan) ικανοποίησης των πιστωτών από τα μελλοντικά του εισοδήματα. Η διαδικασία του chapter 13 δεν περιλαμβάνει άμεση ανακούφιση από το χρέος, αλλά μία «αναδιοργάνωση» του χρέους, με στόχο την επίτευξη ενός σχεδίου διευθέτησης-διακανονισμού, υπό το οποίο ο οφειλέτης αποπληρώνει μέρος ή και όλο το χρέος του μέσα σε χρονικό διάστημα που κυμαίνεται από τρία μέχρι και πέντε έτη, ανάλογα πάντα με το μηνιαίο του εισόδημα, ενώ το τυχόν απομένον υπόλοιπο χρέους μπορεί να τύχει απαλλαγής με την ολοκλήρωση του ως άνω διακανονισμού. Η διαδικασία του chapter 13 είναι προτιμότερη για τους πιστωτές λόγω της υψηλότερης πιθανότητας ικανοποίησής τους σε μεγαλύτερο βαθμό²⁷.

Τα πλεονεκτήματα επιλογής του chapter 13 έναντι του chapter 7 είναι αφενός ότι με τη διαδικασία αυτή ο οφειλέτης επιτυγχάνει να διατηρήσει μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του, αφετέρου κάποια από τα χρέη που δεν μπορούν να τύχουν απαλλαγής υπό τη διαδικασία του chapter 7 όπως ενδεικτικώς χρέη από κακόβουλη φθορά περιουσίας, χρέη που προέρχονται από διακανονισμό περιουσίας σε διαδικασίες διαζυγίου ή χωρισμού, τυγχάνουν απαλλαγής υπό το chapter 13.

Για άλλη μια φορά η νομοθεσία των χωρών του common law, διαθέτουσα ήδη από πολύ νωρίς ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της πτώχευσης των ιδιωτών, επέδρασε διαμορφωτικά στη νομοθεσία του ηπειρωτικού ευρωπαϊκού δικαίου. Ωστόσο σε αυτή την πλευρά του Ατλαντικού η απαλλαγή από τα χρέη έρχεται ως αποτέλεσμα μιας επίπονης και επιτυχούς δοκιμασίας (earned start).

Στην Ελλάδα η θέσπιση του Ν. 3869/2010 άργησε χαρακτηριστικά. Αξίζει να αναφερθεί ότι στη χαρακτηριστική βραδύτητα συνετέλεσε και η ΕΚΤ. Συγκεκριμένα στις 25 Ιανουαρίου 2010 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έλαβε αίτημα του ελληνικού Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας για τη διατύπωση γνώμης αναφορικά με το σχέδιο νόμου για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Στις 12 Φεβρουαρίου 2010 το Υπουργείο υπέβαλε, σε σχέση με το ως άνω αίτημα διαβούλευσης, συμπληρωματικό υπόμνημα με διευκρινίσεις και πρόσθετες πληροφορίες. Η αρμοδιότητα της ΕΚΤ για τη διατύπωση γνώμης βασίζεται στα άρ. 127 παρ. 4²⁸ και 282 παρ. 5²⁹ της ΣΛΕΕ και στο άρ. 2 παρ. 1 στ' περ. της απόφασης 98/415/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 σχετικά με τη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις εθνικές αρχές για τα σχέδια νομοθετικών διατά-

και δεν μπορεί να εκποιηθεί, παραμένει όμως υπό τη διοίκηση και κυριότητα του ιδίου του οφειλέτη, δίχως να έχουμε εν προκειμένω μεταβίβαση στον εκκαθαριστή.

27. Gerhardt, CEPS working document No. 318/July 2009, 4.

28. «Η γνώμη της ΕΚΤ ζητείται από τις εθνικές αρχές για κάθε σχέδιο νομοθετικής διάταξης που εμπίπτει στο πεδίο της αρμοδιότητάς της, εντός όμως των ορίων και υπό τους όρους που ορίζει το Συμβούλιο σύμφωνα με τη διαδικασία του άρ. 129 παρ. 4».

29. «Στους τομείς που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της, ζητείται η γνώμη της ΕΚΤ για κάθε σχέδιο πράξης της Ένωσης, καθώς και για κάθε σχέδιο εθνικής κανονιστικής διάταξης. Η ΕΚΤ μπορεί επίσης να γνωμοδοτεί».

ξων³⁰, καθώς το σχέδιο νόμου αφορά κανόνες εφαρμοστέους σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στο βαθμό που αυτοί επηρεάζουν ουσιαστικά τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών. Έτσι η ΕΚΤ διατύπωσε την από 23.4.2010³¹ θετική γνώμη της σύμφωνα με την οποία στο βαθμό που το σχέδιο νόμου προβλέπει τη μεσομακροπρόθεσμη αποπληρωμή χρεών προς πιστωτικά ιδρύματα και την απαλλαγή από αυτά, οι εν λόγω ρυθμίσεις αποπληρωμής και απαλλαγής χρεών θα πρέπει να περιέχουν τα απαραίτητα εγγύα, προκειμένου να αποτραπούν τυχόν επιπτώσεις τους στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Η δυνατότητα της ρύθμισης, για το φυσικό πρόσωπο των χρεών του, με απαλλαγή από αυτά βρίσκει τη νομιμοποίησή της ευθέως στο ίδιο το κοινωνικό κράτος δικαίου³², που επιτάσσει να μην εγκαταλειφθεί ο πολίτης σε αδιέξοδες καταστάσεις, δίχως ελπίδα, από τις οποίες άλλωστε και οι ίδιοι οι πιστωτές δεν δύνανται να αντλήσουν κανένα όφελος. Μία τέτοια απαλλαγή χρεών εξυπηρετεί και ευρύτερα το γενικό συμφέρον, καθώς οι πολίτες επανακτούν ουσιαστικά μέσω των εν λόγω διαδικασιών την αγοραστική τους δύναμη, προάγοντας την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα.

Στόχος επομένως του Ν. 3869/2010³³ σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου είναι «η επανένταξη του υπερχρεωμένου πολίτη στην οικονομική και κοινωνική ζωή με την επανάκτηση της οικονομικής ελευθερίας που συνεπάγεται η εξάλειψη των χρεών που αδυνατεί να αποπληρώσει. Η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών αποβλέπει εν προκειμένω στη δυνατότητα μίας δεύτερης ευκαιρίας στο υπερχρεωμένο φυσικό πρόσωπο για ένα νέο οικονομικό ξεκίνημα, χωρίς τα ανυπέρβλητα βάρη του παρελθόντος, με τη δυνατότητα απαλλαγής από υποχρεώσεις που έχει αναλάβει, εφόσον για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα εξαντλήσει τις δυνατότητες ικανοποίησης των πιστωτών του. Η (μερική έστω) ικανοποίηση των πιστωτών από το εισόδημα του οφειλέτη για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο προβάλλει ως δοκιμασία και επίδοση του οφειλέτη προκειμένου να επιτύχει με το πέρας αυτής το ευεργετικό αποτέλεσμα της απαλλαγής των χρεών»³⁴. Σκοπός δηλαδή του συγκεκριμένου νόμου είναι η επίδειξη επιείκειας στον υπερχρεωμένο οφειλέτη - μη έμπορο και εν τέλει η προστασία του. Τα

30. ΕΕ 3.7.1998, L. 189/42.

31. Γνώμη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 23ης Απριλίου 2010 σχετικά με τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (CON/2010/34) προσβάσιμη σε http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_con_2010_34.pdf.

32. Αρ. 25 παρ. 1 εδ. α' Σ.

33. Δέχθηκε έντονες αμφισβητήσεις εκ μέρους των Τραπεζών, εξαιτίας του πιθανού κινδύνου μαζικής απαλλαγής δανειοληπτών και αποσταθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ο Περράκης (2010), 412 δέχεται ότι ο νόμος αυτός αποκλείει τέτοιους κινδύνους, καθώς παρέχει τη δυνατότητα απαλλαγής των οφειλετών, υπό προϋποθέσεις και μία μόνο φορά.

34. Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1.

δε χρέη του δεν «χαρίζονται» αλλά ουσιαστικά κερδίζονται μετά από μία μακροχρόνια (τετραετή) διαδικασία (earned start).

Από πολλούς γίνεται λόγος για εισαγωγή με το νέο νόμο μιας νέας σεισάχθειας³⁵. Στην ουσία η σεισάχθεια ήταν κοινωνικό νομοθέτημα που υπαγορεύτηκε από την ανάγκη σωτηρίας του συνόλου, για λόγους κοινωνικής πρόνοιας, κοινωνικής αλλά και πολιτικής ισότητας. Ο νόμος 3869/2010 επιτελεί αναμφιβόλως κοινωνική λειτουργία και στο σημείο αυτό ομοιάζει με τη σεισάχθεια του Σόλωνα, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τις τότε επικρατούσες συνθήκες, οι οποίες ήταν εντελώς διαφορετικές από τις σημερινές. Υπό το πρίσμα αυτό και δεδομένου ότι η υπερχρέωση των ελληνικών νοικοκυριών έχει εξελιχθεί σε ένα εκρηκτικό πρόβλημα με τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις, θα μπορούσε να γίνει λόγος για μια νέα «σεισάχθεια», προσαρμοσμένη στις νέες συνθήκες, η οποία έχει ως στόχο την ανακούφιση των υπερχρεωμένων οφειλετών.

35. Ετυμολογικά η λέξη προέρχεται από το αρχ. ρήμα σείω + άχθος = αποσειώ, απαλλάσσω από βάρος. Ο όρος παραπέμπει στην Αρχαία Αθήνα και συγκεκριμένα σε μια σειρά κοινωνικών νομοθετημάτων που εισήχθησαν με τις μεταρρυθμίσεις του Σόλωνα και στόχευαν στην άμβλυνση των κοινωνικών αντιθέσεων και στην αποτροπή του εμφυλίου πολέμου. Τέτοια ήταν αφενός η κατάργηση του θεσμού του δανεισμού, με εγγύηση την ελευθερία του δανειζομένου και αφετέρου η διαγραφή μεγάλου μέρους των χρεών. Ενδεικτικά ο Ρούσσος, ΕφΑΔ 2010, 1299, αναφέρει ότι πρόκειται αναμφιβόλως «για ένα πρωτοποριακό νομοθέτημα που εισάγει τη σεισάχθεια ως μόνιμη ρύθμιση του ισχύοντος δικαίου». Ο Μεντής (2012), 226, υποστηρίζει ότι «δεν είναι υπερβολικό ούτε συστημικά επικίνδυνο να μιλήσουμε ευθέως για σεισάχθεια». Η Παπαρσενίου, Η υπερχρέωση των ιδιωτών κατά το Ν. 3869/200, ΕφΑΔ 2011, 923, δεν ομιλεί ευθέως για σεισάχθεια με το νέο νόμο, αναγνωρίζει το φαινόμενο της υπερχρέωσης από την κλασσική αρχαιότητα και συνδέει τη σεισάχθεια της εποχής του Σόλωνα με το νόμο 3869/2010 μέσω της αρχής της επιείκειας. Χωρίς να παραβλέπεται και ο αντίλογος ο Σταθόπουλος, ΧρηΔικ 2011, 183, αναφέρει: «Θα πρέπει να τονισθεί ότι δυσχερώς θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε εδώ τον όρο σεισάχθεια, αφού η απαλλαγή δεν επέρχεται από την αρχή, με μόνο λόγο τη μόνιμη αδυναμία πληρωμής, αλλά στο τέλος κανονικής και συνεπούς τετραετούς εκπλήρωσης από τον οφειλέτη των όρων της δικαστικής ρύθμισης του χρέους. Μόνον αν υποστεί επιτυχώς την τετραετή αυτή δοκιμασία θα έχει ο οφειλέτης το ευεργέτημα της απαλλαγής». Ωστόσο στο σημείο αυτό θα μπορούσε να υπάρξει αντίλογος δεδομένου ότι στο ν. 3869/2010 και συγκεκριμένα στο άρ. 8 παρ. 5 αυτού, προβλέπεται η δυνατότητα προσδιορισμού από την πλευρά του δικαστηρίου μηδενικών μηνιαίων καταβολών, χωρίς κάποιο ουσιαστικό αντάλλαγμα. Ωστόσο η δυνατότητα αυτή παρέχεται υπό αυστηρές προϋποθέσεις, όπως ενδεικτικώς χρόνια ανεργία χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, σοβαρά προβλήματα υγείας, ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη ή άλλων λόγων, ιδίας τουλάχιστον βαρύτητας και η μη από την αρχή απαλλαγή του οφειλέτη και σε αυτές τις εξαιρετικές περιπτώσεις, προκύπτει από τη δυνατότητα επαναπροσδιορισμού αυτών σε νέα δικασίμο, η οποία απέχει όχι νωρίτερα από πέντε μήνες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

1. Βασικές αρχές των ρυθμίσεων του Ν. 3869/2010

Ο ν. 3869/2010 εμφορείται από βασικές αρχές³⁶, όπως «η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας³⁷» από την πλευρά κυρίως του οφειλέτη, δεδομένου ότι απαιτείται η υποβολή αίτησής του για την κίνηση της διαδικασίας³⁸, αλλά και των πιστωτών, δεδομένου ότι απαιτείται η συγκατάθεσή τους στις περιπτώσεις εξωδικαστικού και δικαστικού συμβιβασμού, «η αρχή της προστασίας της προσωπικότητας του οφειλέτη» και ειδικότερα «η αρχή της επιείκειας», όπως αυτή εκδηλώνεται σε όλο το νομοθέτημα προς τον οφειλέτη, ως το αδύνατο μέρος της έννομης σχέσης σε σχέση με τους πιστωτές του, λαμβάνοντας ιδιαίτερη πρόνοια για την ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών του και την προστασία της κύριας κατοικίας του, παρέχοντας τη δυνατότητα ρύθμισης των οφειλών του και κυρίως την υπό προϋποθέσεις απαλλαγή του, σε συνδυασμό με «την αρχή της εύλογης προστασίας των συμφερόντων των πιστωτών» και ιδίως των εχόντων εμπράγματα ασφάλεια χωρίς να παραβλέπεται «η αρχή της προστασίας του γενικότερου κοινωνικού-δημοσίου συμφέροντος». Αξίζει να σημειωθεί «η αρχή της επικουρικής δράσης του δικαστηρίου», εφόσον ο νόμος καθιερώνει μια διαδικασία τριών αλληλοδιαδοχικών φάσεων, όπου προκρίνεται η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών, με σαφή προτεραιότητα στον εξωδικαστικό και εν συνεχεία δικαστικό συμβιβασμό, έπεται δε η ευθεία δικαστική ρύθμιση και τέλος «η αρχή ή άλλως το καθήκον ειλικρινούς δήλωσης» των περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων του οφειλέτη, ιδιαίτερα σημαντική για το δικαστήριο προκειμένου να διαμορφώσει την απόφασή του στο πλαίσιο του άρ. 8 του ως άνω νόμου, δεδομένου ότι δίχως αυτή επέρχονται οι δυσμενείς συνέπειες του άρ. 10 παρ. 1³⁹.

36. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 15 επ.

37. «Για αυτοδιάθεση» του οφειλέτη κάνει λόγο ο Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 94.

38. Στο σημείο αυτό σαφώς διαφοροποιείται ο ν. 3869/2010 από την πτώχευση του ν. 3588/2007 (ΠτΚ), όπου η διαδικασία για την κήρυξη της πτώχευσης μπορεί να κινηθεί και από πιστωτή που έχει έννομο συμφέρον, όπερ είναι και το σύνηθες συμβαίνον, αλλά και από τον εισαγγελέα πρωτοδικών. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι στο ν. 3869/2010 δεν επιτρέπεται η πλαγιαστική άσκηση του δικαιώματος κατ' άρ. 72 ΚΠολΔ δεδομένου ότι η διαδικασία είναι αυστηρά προσωποπαγής.

39. «Παράβαση της υποχρέωσης αυτής από δόλο ή βαριά αμέλεια...συνεπάγεται, με την επιφύλαξη τυχόν ποινικής ευθύνης, την απόρριψη του αιτήματος για ρύθμιση οφειλών με απαλλαγή σύμφωνα με το άρ. 8 ή την έκπτωση από τη ρύθμιση οφειλών και την απαλλαγή που έχει ήδη αποφασιστεί».

2. Το ζήτημα της συλλογικότητας της διαδικασίας

Τα περισσότερα ερμηνευτικά προβλήματα του νόμου εκκινούν από την αμφισημία⁴⁰ του ως προς τη διαδικασία που έχει εισαγάγει. Υπό το πρίσμα αυτό μεταξύ των υποστηριζόμενων μοντέλων⁴¹, αφενός της συλλογικής διαδικασίας, χαρακτηριστικό γνώρισμα της οποίας αποτελεί η καθολικότητα⁴², αφετέρου μιας διαδικασίας κινούμενης με πρωτοβουλία του οφειλέτη και προσανατολισμένης προς την ικανοποίηση των πιστωτών, με βάση πάντα τα κριτήρια και τις ανάγκες του οφειλέτη⁴³, ορθώς υποστηρίζεται με πειστικά επιχειρήματα⁴⁴ η άποψη υπέρ του πρώτου⁴⁵.

-
40. *Περάκης*, Η διαδικασία του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία, ΔΕΕ 2011, 402 επ· *Χιωτέλλης*, Προβλήματα ως προς τη λειτουργία και φύση του προβλεπόμενου από το άρθρο 2 Ν. 3869/2010 εξωδικαστικού συμβιβασμού, ΧρηΔικ 2012, 45.
41. *Περάκης*, ΔΕΕ 2011, 402 επ.
42. Η διαδικασία καταλαμβάνει όλη την περιουσία του οφειλέτη, όλους τους πιστωτές με όλες τις απαιτήσεις τους. Πρέπει δηλαδή στην αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 να αναφέρονται όλοι οι πιστωτές του οφειλέτη και όχι ορισμένοι από αυτούς, όπως επίσης και όλα τα χρέη ως προς τα οποία υπάρχει μόνιμη αδυναμία πληρωμής και όχι ορισμένα από αυτά, τα δε χρέη προς τον ίδιο πιστωτή από διαφορετική όμως αιτία, πρέπει να αναγράφονται χωριστά, μη επιτρεπομένης της επιλογής μεταξύ τους εκ μέρους του οφειλέτη (άρ. 4 παρ. 1 και 2 περ. β' Ν. 3869/2010). Η υπέρ της καθολικότητας της διαδικασίας άποψη ανταποκρίνεται στο σκοπό του νόμου και είναι πρακτικά αναγκαία, δεδομένου ότι διαφορετικά θα γινόταν δεκτή η ύπαρξη πιστωτών δύο ταχυτήτων, ήτοι άλλων που επιλέγησαν από τον οφειλέτη προς ρύθμιση και άλλων που δεν επιλέγησαν. Το άρ. 4 παρ. 6 του ν. 3869/2010 αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο κάποιος πιστωτής να έχει παραλειφθεί από την κατάσταση των πιστωτών που συνέταξε ο οφειλέτης, παρά την υποχρέωση του να τη συντάξει με ορθότητα και πληρότητα. Η διάταξη ορίζει ότι η απαίτησή του δεν επηρεάζεται από την πορεία της διαδικασίας, που αρχίζει με την υποβολή της αίτησης που προβλέπεται στην παρ. 1, άρα οι απαιτήσεις του δεν υπόκεινται σε ρύθμιση και μπορεί να προβεί σε ατομική αναγκαστική εκτέλεση. Για την «καθολικότητα» της διαδικασίας σε *Αρβανιτάκη*, Σκέψεις για τη λεγόμενη «καθολικότητα» της διαδικασίας ρυθμίσεως των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΕΠολΔ 2012, 223 επ.
43. Έχοντας ο ίδιος την ευχέρεια να προσδιορίσει τους πιστωτές έναντι των οποίων θα επιδιώξει τη ρύθμιση αλλά και τις απαιτήσεις που θα εισαγάγει στη διαδικασία
44. Αναλυτικά σε *Περάκη*, ΔΕΕ 2011, 403-404 με κυριότερα την *mutatis mutandis* εφαρμογή των διατάξεων του ΠτΚ βάσει του άρ. 15 Ν. 3869/2010, την γερμανική προέλευση του νόμου που ακολουθεί τη συλλογική διαδικασία και την ιστορική (τελολογική) ερμηνεία βάσει και της αιτιολογικής εκθέσεως.
45. Υπέρ της συλλογικότητας της διαδικασίας: *Περάκης*, ΔΕΕ 2011, 403 επ· *Κρητικός* (2012), 27 επ· *Κατσάς*, Η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στο δίκαιο της αστικής αφερεγγυότητας (Ν 3869/2010) σε *Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικών*, (2011), 313· *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 129 επ· *Σπυριδάκης/Γεωριακάκη* (2011), 30· *Σιβτανίδης*, ΝοΒ 2011, 666-667· *Χατζηνικολάου-Αγγελίδου*, Η θέση του δανειστή εντός και εκτός πτώχευσης, ΔΕΕ 2011, 265· *Ψυχομάνης* (2012⁵), 509. Προς αντίθετη κατεύθυνση οι *Αρβανιτάκης*, Το διαδικαστικό πλαίσιο του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Αρμ. 2010, 1466-1467· *Του Ιδίου*, ΕΠολΔ 2012, 223, όπου δέχεται εκ του συνδυασμού του άρ. 4 παρ. 1, παρ. 2 περ. β' και παρ. 6 Ν. 3869/2010 αλλά και του σκοπού του νόμου ότι η διαδικασία ρυθμίσεως του ως άνω νόμου αποτελεί συλλογική διαδικασία, με την έννοια της προσπάθειας μείωσης ή μηδενισμού των οφειλών του υπερχρεωμένου φυσικού προσώπου έναντι του συνόλου των δανειστών του, μη αποδεχόμενος ωστόσο την υποχρεωτική καθολικότητα της διαδικασίας· *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη*, Η απόφαση διευθέτησης των οφειλών κατά τον Ν. 3869/2010, Αρμ. 2010, 1478, η οποία θεωρεί «την υπαγωγή των απαιτήσεων όλων των πιστωτών στη ρύθμιση πιο ορθολογική και αποτελεσματική», επισημαίνοντας ωστόσο την μη υποχρεωτικότητα της υπαγωγής, ελλείπει δυσμενών συνεπειών εις βάρος του οφειλέτη στο νόμο και

Η νομολογία διχάζεται στο σημείο αυτό, κινούμενη άλλοτε προς την κατεύθυνση να κάνει δεκτές τις αιτήσεις, στις οποίες ο οφειλέτης κάνει επιλογή και δεν εντάσσει όλους τους πιστωτές του με όλα τα προς αυτούς χρέη⁴⁶, άλλοτε προς αντίθετη κατεύθυνση, που τείνει μάλιστα να επικρατήσει, όπου υιοθετείται η πάγια τακτική ορισμένων ειρηνοδικείων⁴⁷ να απορρίπτουν τις σχετικές αιτήσεις, υιοθετώντας την άποψη ότι δεν ιδρύεται δικαίωμα του οφειλέτη να επιλέγει τα προς ρύθμιση χρέη και τους πιστωτές, κατατείνοντας ούτω σε συλλογική-καθολική ρύθμιση των χρεών και πιστωτών.

Σύμφωνα με την τελευταία άποψη, δεν αναγνωρίζεται από το νόμο ευχέρεια στον οφειλέτη να επιλέξει ορισμένα χρέη, τα οποία θέλει να εξυπηρετήσει και να ζητήσει τη ρύθμιση άλλων χρεών. Κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε άνιση μεταχείριση μεταξύ των πιστωτών ενώ επιπροσθέτως αυτό προκύπτει από το συνδυασμό της παρ. 1 του

με επιχείρημα αντλούμενο από το άρ. 4 παρ. 6 του ως άνω νόμου: *Μακρής*, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3869/2010, 2011², 82· *Ρούσος*, ΕφΑΔ 2010, 1287 επ· *Του ιδίου*, ΧρηΔικ 2012, 32, σύμφωνα με τον οποίο καθιερώνεται «ένα σύστημα επιλεκτικής υπαγωγής, είτε με ρητώς εκ του νόμου εξαιρούμενες οφειλές βάσει του άρ. 1 παρ. 2 Ν. 3869/2010, είτε με εξαίρεση οφειλών από τον ίδιο τον οφειλέτη βάσει του άρ. 4 παρ. 6 του ως άνω νόμου»· *Χιωτέλλης*, ΧρηΔικ 2012, 47.

46. ΕιρΧαν 259/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου απορρίπτει την ένσταση απαραδέκτου της αιτήσεως για το λόγο ότι ο αιτών δεν συμπεριέλαβε σ' αυτήν όλα τα χρέη· ΕιρΘηβ 11/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου καθιερώνεται η δυνατότητα του οφειλέτη να φέρει προς ρύθμιση επί μέρους χρέη του ιδίου πιστωτή και να αποκλείσει άλλα, δίχως να συνιστά παραβίαση καθήκοντος ειλικρινούς δηλώσεως η παράλειψη συμπερίληψης στην αίτηση και άλλων οφειλών· Ομοίως και η ΕιρΘηβ 16/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚαλύμν 1/2012, ΝοΒ 2012, 563 επ με σχολ· *Παπαστάμου*, σύμφωνα με την οποία ο οφειλέτης δεν είναι υποχρεωμένος να αναφέρει το σύνολο των πιστωτών του αλλά μόνον αυτούς, τις απαιτήσεις των οποίων επιθυμεί να υπαγάγει στην αίτηση περί απαλλαγής· ΕιρΣητ 6/2012, ΕΠολΔ 2012, 220 επ, όπου απορρίπτει την ένσταση απαραδέκτου της αιτήσεως για το λόγο ότι ο αιτών δεν συμπεριέλαβε σ' αυτήν πιστώριά του με παρατ· *Αρβανιτάκη*, ΕΠολ 2012, 223 επ.
47. ΕιρΘεσ 6958/2011, ΔΕΕ 2012, 42 επ· ΕιρΧαλαν 7/2011, ΔΕΕ 2011, 1257 επ· ΕιρΚρωπ 492/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου ο οφειλέτης δεν έχει την ευχέρεια να επιλέξει προς ρύθμιση και απαλλαγή ορισμένα μόνο χρέη και ορισμένους πιστωτές, αλλά πρόκειται για καθολική ρύθμιση χρεών του οφειλέτη και συγκεκριμένα αναφέρει: «*Η δυνατότητα του οφειλέτη να ρυθμίσει τα χρέη του δεν μπορεί να σημαίνει ελευθερία επιλογής πιστωτών. Κάτι τέτοιο θα ήταν αντίθετο με τη βασική λειτουργία της συλλογικής διαδικασίας, επιπλέον όμως θα παραβίαζε τις επιταγές της καλής πίστης, που μπορεί να επιτάσσει αυτή αυτοδύναμα την ίση μεταχείριση των πιστωτών*»· ΕιρΘεσ 1238/2012, ΧρηΔικ 2012, 281 επ, όπου υιοθετεί την άποψη ότι ο νομοθέτης του Ν. 3869/2010 δεν εκφράζεται ρητώς υπέρ της συλλογικής διαδικασίας, πλην όμως αυτό προκύπτει εμμέσως από τις διατάξεις του, εξαιρουμένων των πιστωτών του άρ. 1 παρ. 2 του ως άνω νόμου σε συνδυασμό και με το σκοπό του νόμου, αφού στην αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», Γενικό Μέρος, 1 γίνεται λόγος για συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών· ΕιρΒερ 63/2012, ΕΠολΔ 2012, 211 επ, όπου στη διαδικασία του Ν. 3869/2010 πρέπει να περιλαμβάνονται υποχρεωτικά όλοι οι πιστωτές και όλα τα προς αυτούς χρέη, χρέη δε προς τον ίδιο πιστωτή από διαφορετική αιτία πρέπει να αναγράφονται χωριστά, μη επιτρεπομένης της επιλογής εκ μέρους του οφειλέτη, ενώ σε ρύθμιση υπάγονται και οι οφειλές προς το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο· ΕιρΕδεσ 48/2012, ΕΠολΔ 2012, 213 επ· ΕιρΜεγαλουπολ 4/2012, ΕΠολΔ 2012, 215 επ· ΕιρΑθ 139/Φ615/2012, ΕλλΔνη 2012, 1409 επ. Ο *Κόντης* σε παρατηρήσεις του σε ΕιρΝικ 46/2011, ΕΠολΔ 2012, 229 κάνει αναφορά των δύο απόψεων που έχουν διαμορφωθεί σε θεωρία και νομολογία, με πληθώρα αδημοσίευτων αποφάσεων, τασσομένων άλλοτε υπέρ της μίας, άλλοτε υπέρ της άλλης και συγκεκριμένα στις υποσημειώσεις του υπό 6 και 7, ωστόσο ο ίδιος τάσσεται υπέρ της συλλογικής-καθολικής ρύθμισης των οφειλών του αιτούντος· ΕιρΡοδ 6/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΕλευσ 28/2012 ΝΟΜΟΣ.

άρ. 4 του Ν. 3869/2010, στην οποία ορίζεται το υποχρεωτικό περιεχόμενο της αιτήσεως σε συνδυασμό με το εδάφιο β' της παρ. 2 του άρθ. 4 του ως άνω νόμου. Εφόσον η αίτηση που πρέπει να υποβάλει ο οφειλέτης κατά την παρ. 1 του άρθ. 4 του ως άνω νόμου πρέπει να περιέχει και κατάσταση των πιστωτών του και των απαιτήσεών τους και εφόσον η υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα και πληρότητα των καταστάσεών του καταλαμβάνει τους πιστωτές (προδήλως όλους τους υπάρχοντες), προκύπτει ότι στην κατάσταση αυτή πρέπει να αναφέρονται όλοι οι πιστωτές του οφειλέτη και όλες οι απαιτήσεις τους.

Εάν αντιθέτως ιδρυόταν δικαίωμα επιλογής του οφειλέτη τόσο των πιστωτών όσο και των οφειλών που επιθυμεί να ρυθμίσει, ενώ δεν συμπεριελάμβανε άλλους πιστωτές του και αντίστοιχα τα προς αυτούς χρέη, τα οποία θα εξυπηρετούσε κανονικά, δίχως αυτά να εντάσσονταν στα εξαιρούμενα από τη ρύθμιση, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθ. 1 ν. 3869/2010, θα δημιουργούνταν περιπλοκές στην διαδικασία ρυθμίσεως, αφού οι πιστωτές και οι απαιτήσεις αυτών που δεν συμπεριελήφθησαν στη διαδικασία της ρύθμισης θα εξυπηρετούνταν κανονικά, ενώ σε περίπτωση που δεν θα εξυπηρετούνταν, οι τελευταίοι θα είχαν τη δυνατότητα να κινήσουν διαδικασίες ατομικής εκτελέσεως. Σε περίπτωση δε πολλών πιστωτών που δεν θα εντάσσονταν στη ρύθμιση, θα μειωνόταν μέχρι και εκμηδενισμού η δυνατότητα καταβολής στους υπαχθέντες στη ρύθμιση πιστωτές.

3. Η Συνταγματικότητα των ρυθμίσεων

Η προστασία της ιδιοκτησίας κατά το άρθ. 17 παρ. 1 Συντάγματος δεν είναι απόλυτη παρά *«τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται εις βάρος του γενικού συμφέροντος»*.

Ωστόσο υποστηρίζεται ότι η ως άνω εκτεθείσα επιφύλαξη του γενικού συμφέροντος, αφορά μόνον τους απλούς περιορισμούς του δικαιώματος της ιδιοκτησίας και όχι την αφαίρεση⁴⁸, η οποία υπάγεται στην παρ. 2 του ως άνω άρθρου σύμφωνα με την οποία *«κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια και αφού προηγηθεί πλήρης⁴⁹ αποζημίωση...»*.

Το πρώτο ζήτημα που τίθεται είναι αν η απαίτηση των δανειστών εμπίπτει στην έννοια της ιδιοκτησίας κατά το άρθ. 17 Σ. Η ελληνική νομολογία ακολουθούσε παραδο-

48. Ωστόσο αρκετά ρευστά τα όρια μεταξύ περιορισμού και αφαίρεσης.

49. Στο σημείο αυτό αξίζει να μνημονευτεί η έλλειψη αυστηρότητας των προϋποθέσεων που θέτει το άρθ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ εν συγκρίσει με το ελληνικό Σύνταγμα, ως προς την οφειλόμενη αποζημίωση του δικαιούχου της απαλλοτριούμενης περιουσίας. Αυτή αρκεί να είναι εύλογη όταν με την απαλλοτρίωση επιδιώκεται η εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος, χωρίς να αποκλείεται να μη δοθεί και καθόλου, αν κριθεί πολύ έντονο το δημόσιο συμφέρον. Ενδεικτικώς *Κατσάς*, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 23· *Σταθόπουλος*, ΧρηΔικ 2011, 184 επ, ΕΔΔΑ, Απόφ. 9.12.1994, υπόθ. 13092/87 και 13984/88, σκέψη 71· ΕΔΔΑ, Απόφ. 23.11.2000, υπόθ. 25701/94, σκέψεις 89-91.

σιακά τη συστατική ερμηνεία της έννοιας της ιδιοκτησίας και υποστήριζε ότι στην έννοια της εμπίπτουν μόνον τα εμπράγματα δικαιώματα, ήτοι τα δικαιώματα που παρέχουν εξουσία άμεση και εναντίον όλων πάντων πάνω στο πράγμα, νοούμενο με την έννοια του άρθρου 947 ΑΚ, δικαιώματα που βάσει της αρχής του κλειστού αριθμού (*numerus clausus*) είναι τα περιοριστικώς αναφερόμενα στο νόμο και συγκεκριμένα η κυριότητα, οι δουλείες, το ενέχυρο και η υποθήκη⁵⁰.

Στροφή της νομολογίας αποτέλεσε η απόφαση ΟΛΑΠ 40/1998⁵¹. Με την απόφαση αυτή η έννοια της ιδιοκτησίας επεκτείνεται πλέον πέραν των εμπραγμάτων δικαιωμάτων και στα ενοχικά δικαιώματα και προχωρά έτι παραπέρα και σε όλα τα δικαιώματα περιουσιακής φύσεως και στα κεκτημένα οικονομικά συμφέροντα. Η εν λόγω απόφαση εισάγει τη διευρυμένη έννοια της ιδιοκτησίας, όχι μέσω της μεταβολής της ερμηνείας του άρθ. 17 Σ αλλά μέσω του άρθ. 1⁵² του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, όπως αυτή κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ΝΔ 53/1974⁵³, καθιστώντας την έτσι εσωτερικό δίκαιο με υπερνομοθετική ισχύ, σύμφωνα με το αρ. 28 παρ. 1 Σ.

Η απόφαση αυτή έκανε ένα σημαντικό βήμα στο ζήτημα της προστασίας των ενοχικών δικαιωμάτων, εφαρμόζοντας έναν ισχύοντα εδώ και χρόνια στην ελληνική έννομη τάξη κανόνα δικαίου, αυξημένης τυπικής ισχύος, τον οποίο όμως ακόμη και τα ανώτατα δικαστήρια της χώρας επέμεναν να αγνοούν. Με αυτή την εξαιρετικής σημασίας απόφαση τα ενοχικά δικαιώματα παύουν πλέον να είναι έρμαιο των διαθέσεων του κοινού νομοθέτη, ο οποίος αξιοποιούσε κατά το δοκούν τη δυνατότητα νομοθετικών επεμβάσεων, αποβλέποντας εν πρώτοις στην αποφυγή πρόσθετων οικονομικών επιβαρύνσεων του δημοσίου, δίχως να ελλείπουν και οι περιπτώσεις όπου αυτές εξυπηρετούσαν και άλλες σκοπιμότητες, ιδίως μικροκομματικές⁵⁴.

Η μεταστροφή της νομολογίας και των τριών ανωτάτων δικαστηρίων⁵⁵ υπήρξε ταυτόχρονη ως προς το ζήτημα κατάργησης ενοχικών αξιώσεων με νόμο. Αυτή ήλθε

50. ΟΛΣΤΕ 1094/1987, ΤοΣ 1987, 279· ΟΛΣΤΕ 1095/1987, ΤοΣ 1987, 313· ΣΤΕ 2705/1991, ΤοΣ 1991, 586· ΟΛΑΠ 4/1990, Δ. 1990, 897 με αντίθετες παρατ. Σταματόπουλου· ΟΛΑΠ 2/1995, Δ. 1995, 938 με αντίθετες παρατ. Μπέη· ΑΠ 335/1985, ΤοΣ 1986, 492· ΑΠ 391/1985, ΤοΣ 1986, 676· ΕφΑθ 10657/1980, ΝοΒ 1981, 1284· ΔΕφΑθ 1162/1984, ΤοΣ 1985, 86.

51. ΝοΒ 1999, 752. Για τη σημασία της απόφασης *Κασιμάτης*, Η απόφαση 40/1998 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Οι βάσεις εφαρμογής της αρχής σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου και της εγγύησης της ιδιοκτησίας, ΝοΒ 1999, 705 επ· Του ιδίου, Η νέα έννοια της ιδιοκτησίας και της ιδιοκτησιακής προστασίας. Με αφορμή την απόφαση ΟΛΑΠ 40/1998, ΕΕμπΔ 1999, 189 επ, καθώς και τα σχόλια των Μπέη, Δ. 1999, 231 επ· Καράκωστα, ΝοΒ 1999, 754 επ.

52. «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφέλειας και υπό τους προβλεπόμενους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους».

53. ΦΕΚ/Α'/256/20.9.1974.

54. Μέλφος, Η προστασία των ενοχικών δικαιωμάτων κατά το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σχόλιο με αφορμή την ΟΛΑΠ 40/1998, ΤοΣ 2001, 114 επ.

55. ΟΛΕΛΣυν 2274/1997, ΕΔΚΑ 1998, 323 επ· ΣΤΕ 2656/1996, Διδικ 1997, 171 επ.

ως απόρροια της επίδρασης της νομολογίας του ΕΔΔΑ, ιδίως μέσω της απόφασης της 9.12.1994 που αφορούσε στην υπόθεση «*Ελληνικά Διυλιστήρια Στραν και Στρατής Ανδρεάδης κατά Ελληνικού Δημοσίου*»⁵⁶. Η τελευταία επιδίκασε ιδιαίτερα υψηλή αποζημίωση εις βάρος του ελληνικού δημοσίου, ως δίκαιη ικανοποίηση των αιτούντων για παραβίαση του άρ. 1 Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Έτσι και τα τρία ανώτατα δικαστήρια απέφυγαν επιμελώς να θίξουν το ζήτημα της διευρυμένης έννοιας της ιδιοκτησίας κατά το άρ. 17 Σ⁵⁷, ενώ η αναγνώριση υπερνομοθετικής προστασίας στα ενοχικά δικαιώματα θεμελιώθηκε σε άλλες διατάξεις⁵⁸ και ιδίως στο άρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που κατοχυρώνει την προστασία της περιουσίας, διότι αφενός δεν ήθελαν να προβούν σε σύμφωνη με την ΕΣΔΑ ερμηνεία του Συντάγματος, διευρύνοντας ούτω το περιεχόμενο του άρ. 17 Σ, ώστε να καταλαμβάνει αυτό και το σύνολο των περιουσιακών δικαιωμάτων, καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε ουσιαστικά ότι οι διατάξεις της δεν ακολουθούν ιεραρχικά τις διατάξεις του Συντάγματος και ουσιαστικά την υπεροχή τους έναντι των ελληνικών συνταγματικών διατάξεων, αφετέρου η εμμονή στην παλαιότερη νομολογία θα οδηγούσε αναπόφευκτα στη δικαίωση κάθε παρόμοιας μελλοντικής προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ, με επίκληση της παράβασης των σχετικών διατάξεων της ΕΣΔΑ⁵⁹. Τα ανώτατα δικαστήρια κατόρθωσαν με λεπτούς χειρισμούς να επιτύχουν μία ισορροπία, διατηρώντας από τη μία πλευρά το γόητρο της ελληνικής δικαιοσύνης στο εσωτερικό, επιδεικνύοντας σεβασμό στο περιεχόμενο της έννοιας της ιδιοκτησίας, όπως αυτό είχε διαμορφωθεί και παγιωθεί νομολογιακά, από την άλλη διασώζοντας το κύρος της στο εξωτερικό, παρακολουθώντας τις εξελίξεις του ΕΔΔΑ⁶⁰.

Αξίζει τέλος να επισημανθεί ότι η επιφυλακτικότητα του αναθεωρητικού συνταγματικού νομοθέτη του 1996-2001, να υιοθετήσει τη διευρυμένη έννοια της ιδιοκτησίας στο άρ. 17 Σ εδράζεται και στην προβλεπόμενη από το άρ. 17 παρ. 2 Σ αποζημίωση ενόψει αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, η οποία είναι πλήρης και προηγούμενη ενώ αντίστοιχα η κατά το άρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου και την αντίστοιχη νομολογία του ΕΔΔΑ αποζημίωση, χαρακτηρίζεται εύλογη και δίκαιη. Συνεπώς οι λόγοι που οδήγησαν στην ανωτέρω επιφυλακτική στάση ήταν κατά βάση δημοσιονομικοί, ενόψει του ταμειακού συμφέροντος, ήτοι η μέριμνα του κράτους εστιαζόταν κυρίως σε όσο το δυνατόν μικρότερες αποζημιώσεις.

56. ΕΕΕυρΔ 1995, 944 επ.

57. *Κοντιάδης*, Ο νέος Συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, 2002, 424 επ.

58. Ενδεικτικώς άρ. 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ που κατοχυρώνει το δικαίωμα για δίκαιη δίκη ή σε άλλες συνταγματικές διατάξεις όπως το άρ. 20 παρ. 1 Σ, άρ. 2 παρ. 1 Σ ή άρ. 26 Σ.

59. *Μέλφος*, ΤοΣ 2001, 93.

60. *Μέλφος*, ΤοΣ 2001, 116 επ.

Ωστόσο δεν πρέπει να παροράται και η σύγχρονη τάση⁶¹ για μια ευρύτερη ερμηνεία-διασταλτική του πεδίου εφαρμογής της προστατευτικής διάταξης του άρ. 17 Σ ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτό και οι ενοχικές αξιώσεις. Μία σύμφωνη με την ΕΣΔΑ ερμηνεία του άρ. 17 παρ. 1 Συντάγματος, ήτοι μια ερμηνεία υπό το πρίσμα της νομολογίας του ΕΔΔΑ για το αντίστοιχο δικαίωμα κατά την ΕΣΔΑ, θα καθιστούσε την τελευταία πηγή ερμηνευτικών κριτηρίων, επιτυγχάνοντας παράλληλα την εναρμόνιση της συνταγματικής προστασίας της ιδιοκτησίας προς τα κρατούντα σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁶².

Κατά τη γνώμη της γράφουσας η διάταξη του άρ. 17 Σ δεν αποκλείει μια διασταλτική ερμηνευτική προσέγγιση που να κάνει δεκτή την παραδοχή ότι στο περιεχόμενο της έννοιας της ιδιοκτησίας περιλαμβάνονται και τα ενοχικά δικαιώματα. Υπό το πρίσμα αυτό εάν θεωρηθεί ότι με το άρ. 17 Σ προστατεύονται και τα ενοχικά δικαιώματα, ήτοι οι απαιτήσεις των πιστωτών έναντι νομοθετικής μείωσης ή καταργήσεως τους, τίθεται θέμα συνταγματικότητας⁶³ των ρυθμίσεων του ν. 3869/2010, δεδομένου ότι με αυτές επιχειρείται δραστική επέμβαση⁶⁴ στο περιεχόμενο των απαιτήσεων των πιστωτών και μάλιστα άνευ συναινέσεως των ιδίων. Ωστόσο τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιοκτησία, ήτοι εκείνα των πιστωτών, δεν επιτρέπεται να ασκούνται εις βάρος του γενικού συμφέροντος σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του άρ. 17 παρ. 1 εδ. β' Σ και η επανένταξη των υπερχρεωμένων οφειλετών στην κοινωνική και οικονομική

61. ΑΠ 86/1998, Δ. 1998, 1312 με παρατηρήσεις *Μπαλογιάννη*. ΟΛΑΠ 14/1999, ΝοΒ 2000, 454· ΑΠ 795/2000, ΝοΒ 2001, 1307· ΑΠ 1284/2005, ΔΕΕ 2005, 1191· ΑΠ 222/2006, ΔΕΕ 2006, 782· ΟΛΑΠ 6/2007, ΕΕμπΔ 2007, 715· ΑΠ 1277/2008, ΔΕΕ 2008, 1388· ΑΠ 1939/2009, ΔΕΕ 2010, 688. Από τη θεωρία υπέρ της προστασίας και των ενοχικών δικαιωμάτων *Κασιμάτης*, Τα συνταγματικά όρια της ιδιοκτησίας, 1972, 45· *Γεωργιάδης Απ.*, Εμπράγματο Δίκαιο Ι, 1991, ανατύπωση 1995, 261· *Ο ίδιος*, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010², 323 επ· *Σταθόπουλος*, ΧρηΔικ 2011, 183 επ με εκτενή αναφορά σε πλήθος υποστηρικτών της διευρυμένης ερμηνείας στην υποσημ. 8.

62. *Μέλφος*, ΤοΣ 2001, 87 επ.

63. Το ζήτημα της συνταγματικότητας ανέκυψε και στον γερμανικό *InsO* λόγω της απαλλαγής του οφειλέτη από τα χρέη του (*Restschuldbefreiung*). Τελικώς επικράτησε η άποψη ότι οι σχετικές ρυθμίσεις του αποτελούν επιτρεπτό καθορισμό του περιεχομένου των δικαιωμάτων των πιστωτών, που λαμβάνει υπόψη κατά τρόπο ισόρροπο τα συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών. Η επικρατούσα γνώμη υπέρ της συνταγματικότητας στη γερμανική θεωρία (*Kohte/Ahrens/Grote· Kreft/Landefermann· Kübler/Prütting/Wenzel*) επικαλείται την ανάγκη εξισορρόπησης του δικαιώματος της ιδιοκτησίας με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή του κοινωνικού κράτους, την αρχή της αναλογικότητας και του δικαιώματος σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Πάντως επισημαίνεται ότι επί της ουσίας δεν υπάρχει ακόμη απόφαση του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου (BVerfG). Για την απόρριψη προσφυγών που επεκαλούντο αντισυνταγματικότητα σε *Σταθόπουλο*, ΧρηΔικ 2011, 184 υποσημ. 10.

64. Αξία μνείας και η ΕιρΘεσ 1994/2012, ΕφΑΔ 2012, 781 επ, η οποία αφορά περίπτωση υποκατάστασης ελλείπουσας συναίνεσης, αναφέροντας χαρακτηριστικά: «η υποκατάσταση της ελλείπουσας συναίνεσης αποτελεί επέμβαση στο ενοχικό δικαίωμα του πιστωτή, ενώ μια τέτοια ρύθμιση δεν θεωρείται αντισυνταγματική, προσβάλλουσα το ενοχικό δικαίωμα του πιστωτή, που συνταγματικά προστατεύεται με το άρ. 17 Σ, το οποίο καλύπτει όχι μόνο τα υπό στενή έννοια εμπράγματα αλλά και τα ενοχικά δικαιώματα, αλλά με την επέμβαση αυτή του δικαστηρίου αναμορφώνεται το περιεχόμενο του ενοχικού δικαιώματος του πιστωτή».

δραστηριότητα εξυπηρετεί το γενικό συμφέρον⁶⁵. Αντ' αυτού μετά την ως άνω μεταστροφή της νομολογίας, υιοθετείται η προστασία των ενοχικών δικαιωμάτων υπό το πρίσμα του άρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, συνεπώς και των απαιτήσεων έναντι νομοθετικής μείωσης τους, αφού η ΕΣΔΑ μετά την κύρωσή της με νόμο, ήτοι με το ανωτέρω νομοθετικό διάταγμα, έχει αυξημένη τυπική δύναμη⁶⁶. Ωστόσο και υπό το πρίσμα αυτό, δεν συντρέχει περίπτωση αδικαιολόγητης αποστέρησης περιουσιακού στοιχείου, ήτοι των ανωτέρω απαιτήσεων, δεδομένου ότι συντρέχουν εν προκειμένω λόγοι δημοσίου συμφέροντος, δημόσιας ωφέλειας.

Συμπερασματικά οι διατάξεις του ν. 3869/2010 που προβλέπουν μείωση ή και εκμνηδένιση των απαιτήσεων των πιστωτών δεν μπορούν να θεωρηθούν αντισυνταγματικές ή αντικείμενες στην ΕΣΔΑ, διότι η ρύθμιση των χρεών με απαλλαγή από αυτά βρίσκει το δικαιολογητικό της έρεισμα στην αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρ. 25 παρ. 1 εδ. α' Σ παράλληλα με τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια του άρ. 2 παρ. 1 Σ, που υπαγορεύουν την αποτροπή του κοινωνικού αποκλεισμού των υπερχρεωμένων καταναλωτών από την κοινωνικοοικονομική ζωή.

4. Θέση του νόμου στο δίκαιο και επιρροές

Δεν είναι εύκολο εγχείρημα η κατάταξη του Νόμου σε κάποιο κλάδο δικαίου και αυτό λόγω της πληθώρας των επιρροών που δέχεται και των σχέσεων που αναπτύσσει με αρκετούς από αυτούς, όπως το Πτωχευτικό Δίκαιο, το Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, το Αστικό Δίκαιο κ.λπ. Ιδιαίτερα στενή είναι η σχέση του με το Ενοχικό Δίκαιο, το Εμπράγματο Δίκαιο, ιδίως το Δίκαιο Εξασφάλισης των Πιστώσεων και την Πολιτική Δικονομία.

Από την έρευνα της νομολογίας, οι μέχρι στιγμής δημοσιευμένες αποφάσεις στο νομικό τύπο, τον κατατάσσουν συστηματικά άλλοτε στην ενότητα του Αστικού Δικαίου, άλλοτε στην ενότητα της Πολιτικής Δικονομίας-Δικονομικού Δικαίου, άλλοτε στην ενότητα Εμπορικού-Οικονομικού Δικαίου, άλλοτε στην ενότητα Τραπεζικού και Χρηματιστηριακού Δικαίου, άλλοτε στην ενότητα Πτώχευση και Εξυγίανση, άλλοτε τον εμφανίζουν αυτοτελώς ως νέο κλάδο δικαίου, το Δίκαιο Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων.

65. *Κρητικός* (2012²), 22· Ο *Κατσάς*, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 20 κάνει λόγο για δεδομένη τη συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος, που σε συνδυασμό με την υποχρέωση σεβασμού της αξίας του οφειλέτη ως ανθρώπου, δικαιολογούν την νομοθετική εισαγωγή περιορισμών στις αξιώσεις των πιστωτών. Η συνδρομή λόγων δημοσίου συμφέροντος εδράζεται στο γεγονός ότι η περιθωριοποίηση μεγάλου αριθμού υπερχρεωμένων ιδιωτών έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ίδια την εθνική οικονομία, επιφέροντας σημαντικές διαταραχές και στον κοινωνικό βίο (αύξηση εγκληματικότητας).

66. Η Ελλάδα έχει κυρώσει το Πρώτο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ, αρχικά με το Ν. 2329/1953, εν συνεχεία μετά την καταγγελία του από τη δικτατορία εκ νέου με το ΝΔ 53/1974.

Και ναι μεν δεν ελλείπει ο αντίλογος των υποστηρικτών της θεώρησης της κατάργησης των κλάδων δικαίου με τη δημιουργία ενός νέου δικαίου, του Περιουσιακού⁶⁷, που εγκολπώνει όλες τις παραδοσιακές διακρίσεις, με πρωτοπόρο τμήμα του το Εμπορικό Δίκαιο, ως εκ της φύσεως του δυναμικό και άμεσα συναρτώμενο με τις εξελίξεις στον τομέα των συναλλαγών⁶⁸, ωστόσο μια τέτοια πρωτοποριακή και ρηξικέλευθη θεώρηση, απομακρυσμένη από τα στεγανά και τις δογματικές αγκυλώσεις του παρελθόντος, εξακολουθεί να ευρίσκει προσκόμματα στις κλασικές-παραδοσιακές διακρίσεις, που αν και παρωχημένες έχουν παγιωθεί στη συνείδηση όχι μόνον των νομικών αλλά και των εφαρμοστών του δικαίου.

Ο νόμος 3869/2010 είναι *lex specialis*, με μικροοικονομικά χαρακτηριστικά. Είναι εμφανής η επιρροή του νόμου από την αμερικανικής προέλευσης θεωρία της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου⁶⁹.

Αυτή αποτελεί μορφή συνεργασίας της οικονομικής και νομικής επιστήμης, δύο εκ των επιστημών που ευρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης, με την οικονομία (άρα και την αντίστοιχη επιστήμη) να προηγείται του δικαίου. Η ΟΑΔ βασισζόμενη στην Μικροοικονομική θεωρία και στην Οικονομική της Ευημερίας των κοινωνικών ομάδων (social welfare) επιδιώκει την ορθολογική διαμόρφωση κανόνων δικαίου,

-
67. Η έννοια αυτή, εκ πρώτης όψεως, ηχεί περίεργα στον νομικό της Ηπειρωτικής Ευρώπης, που κάθε άλλο παρά εξοικειωμένος είναι με μία τέτοια, δεδομένου ότι είναι γνωστή και παγιωμένη σε όλους τους ως άνω νομικούς, η παραδοσιακή διάκριση του δικαίου σε δημόσιο και ιδιωτικό με τις περαιτέρω διακλαδώσεις του. Έτσι το νέο εννοιολογικό σχήμα που παρουσιάστηκε με την πρόοδο των συναλλαγών, ήτοι το περιουσιακό δίκαιο, ως έννοια είναι εγγύτερη στο αμερικανικό/αγγλοσαξωνικό δίκαιο σε *Κοζύρη*, Εισαγωγή στο αμερικανικό δίκαιο, 2002, 35 επ και θα μπορούσε να οριστεί ως το δίκαιο των συμβάσεων και των ενοχών με οικονομική αξία. Εξάλλου και η *Χριστοδούλου*, ΔΕΕ 2011, 294, θεωρεί το νέο νόμο ως «συνέχεια του δικαίου των συμβάσεων που έρχεται να ρυθμίσει αποτελεσματικά εκείνο το στάδιο που έπεται χρονικά του σταδίου της υπερημερίας του οφειλέτη ή της αδυναμίας καταβολής της οφειλής».
68. *Δούβλης*, Οι τάσεις ενοποίησης του περιουσιακού δικαίου και ο ρόλος του εμπορικού δικαίου, ΧρΙΔ 2005, 961 επ.
69. Περί της θεωρίας αυτής ενδεικτικά *Posner*, Economic analysis of law, 1987³. *Του ιδίου*, The Economic analysis of law, 1998⁵. *Του ιδίου*, Economic analysis of law, 2002⁶. *Του ιδίου*, Οικονομική ανάλυση του δικαίου: ένα απαραίτητο εργαλείο για τη νομική θεωρία και πράξη, Αρμ. 2003, 623 επ· *Shavel*, Foundations of economic analysis of law, 2004· *Kornhauser*, Economic analysis of law, 2011· *Γέμτος*, Οικονομία και δίκαιο. Οικονομικά για νομικούς, 1995· *Του ιδίου*, Οι θεωρητικές βάσεις της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου, ΝοΒ 1999, 1 επ· *Του ιδίου*, Οικονομία και δίκαιο: οικονομική ανάλυση βασικών θεσμών ιδιωτικού δικαίου, 2001· *Γεωργακόπουλος*, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου, ΔΕΕ 2002, 1055 επ· *Κοτσίρης*, Οικονομική ανάλυση του δικαίου, γενική προσέγγιση, Digesta 2007, 333 επ· *Περάκης*, Γενικό Μέρος Εμπορικού Δικαίου, 2004², 65 επ· *Του ιδίου* (2010), 13 επ· *Του ιδίου*, Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 2011, 40 επ· *Ρόκας*, Εμπορικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Έμποροι, Εμπορικές Συναλλαγές, Αξιόγραφα, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Ανταγωνισμός, 2011⁴, 9 επ· *Τσιμπρής*, Οικονομική ανάλυση του δικαίου, ΝοΒ 1989, 574 επ· *Velentzas*, Economic analysis of law, Ενθύμημα Αργυριάδη, 1996, 1079· *Χατζής*, Οικονομική ανάλυση του δικαίου, Digesta 2003, 322 επ· Ο *Ψυχογιάνης* (2012⁵), 19 ομιλεί για μια «θεωρία ή μέθοδο δημιουργίας και ερμηνείας κανόνων δικαίου, η οποία βασίζεται στην αναζήτηση του κοινωνικά δέοντος από οικονομική καθαρά άποψη».

δοκιμάζοντας να απαντήσει σε δύο βασικά ερωτήματα⁷⁰. Αρχικά, στηριζόμενη στη Μικροοικονομική θεωρία, στο ερώτημα «ποιες είναι οι συνέπειες των νομικών ρυθμίσεων;» ως πληροφοριακή-εξηγητική προσέγγιση (Θετική ανάλυση), στηριζόμενη στο οικονομικό συμπεριφορικό υπόδειγμα και στις διάφορες παραλλαγές του. Στη συνέχεια εφαρμόζοντας την θεωρία της Οικονομικής της Ευημερίας, στο ερώτημα «ποια είναι η αποτελεσματικότητα τους με κριτήρια ευημερίας των κοινωνικών μονάδων;» (Δεοντολογική ανάλυση) με στόχο την μεγιστοποίηση της⁷¹.

Η θεωρία αυτή βοηθά το νομοθέτη ή το δικαστή να λαμβάνει υπόψη του την αγορά, ώστε να μην στρεβλώνεται από τους κανόνες δικαίου που θέτει ή εφαρμόζει⁷². Έτσι μεγάλο τμήμα του νόμου φέρει τη σφραγίδα της οικονομικής σκέψης. Οι δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί έχουν οδηγό και την οικονομική σκέψη, εφαρμόζοντας οικονομολογικούς υπολογισμούς, αφού για τη δικαστική ρύθμιση των χρεών επί τετραετία⁷³ λαμβάνονται υπόψη οι βιοτικές ανάγκες του ιδίου του οφειλέτη και των προστατευόμενων μελών της οικογένειας του και σταθμίζονται αυτές με τα πάσης φύσεως εισοδήματα του, λαμβανομένης υπόψη και της δυνατότητας συνεισφοράς του/της συζύγου, ενώ χρειάζεται και γνώση της οικονομικής πραγματικότητας (π.χ. επιτόκια) και αναδρομή στην οικονομική σκοπιμότητα των κανόνων δικαίου. Όταν δε ο νομοθέτης παραπέμπει σε έννοιες που διαπλάθονται από την οικονομική επιστήμη, όπως «η τρέχουσα αξία»⁷⁴, η ερμηνεία των λέξεων αυτών θα υφίσταται αλλαγές που δεν θα καθορίζονται μόνον από τη νομική επιστήμη⁷⁵.

Ο νόμος εμφανίζει τη μεγαλύτερη συγγένεια με τον Πτωχευτικό Κώδικα (ΠτΚ). Και στα δύο νομοθετήματα γίνεται λόγος για πτώχευση. Συνεπώς τέμνονται ως προς το κοινό αντικείμενο τους, ήτοι την πτώχευση, ωστόσο αλληλοαποκλείονται δεδομένου ότι αν ένα φυσικό πρόσωπο έχει πτωχευτική ικανότητα, είναι δηλαδή έμπορος υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του ΠτΚ, διαφορετικά εάν ελλείπει η εμπορική του ιδιότητα κατά τον κρίσιμο χρόνο υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3869/2010⁷⁶. Υπέρ της μεγαλύτερης συγγένειας με τον ΠτΚ συνηγορεί και το γράμμα του άρ. 15 του ως άνω νόμου, που παραπέμπει στην αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ΠτΚ⁷⁷ προς κά-

70. Kaplow/Shavell, *Economic Analysis of Law*, 1999, 1.

71. Γέμτος (2001), 55 επ.

72. Ρόκας (2011⁴), 11.

73. Άρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

74. Σύμφωνα με το άρ. 6 παρ. 3 εδ. β' και γ' Ν. 3869/2010 «Οι λοιπές απαιτήσεις παύουν με την κοινοποίηση της αίτησης να παράγουν νόμιμους ή συμβατικούς τόκους. Οι οφειλές αυτές θεωρούνται ληξιπρόθεσμες και υπολογίζονται με την τρέχουσα κατά το χρόνο κοινοποίησης της αίτησης αξία τους».

75. Ρόκας (2011⁴), 8.

76. Λιβαδά, Νεότερες αντιλήψεις για την εμπορική ιδιότητα, ΧρηΔικ 2011, 205.

77. Ωστόσο σύμφωνα με Μεντή (2012), 159 δεν θα έπρεπε να αποκλειστεί και η «αντίστροφη» αναλογία, δεδομένου ότι τα δύο συστήματα έχουν παρόμοιο γενικό σκοπό, που σύμφωνα

λυση των εμφανιζομένων κενών, με την επιφύλαξη των διατάξεων του Ν. 3869/2010, προς τις οποίες ενδέχεται να είναι ασυμβίβαστες. Ο νόμος παρά το γεγονός ότι διακρίνεται για την αυτοτέλειά του, στα περισσότερα συγγράμματα παρουσιάζεται ακριβώς μετά την ανάλυση του Πτωχευτικού Δικαίου, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην επέκταση του εύρους εφαρμογής του εν γένει πτωχευτικού δικαίου.

Σε κάθε περίπτωση εφαρμοστέο είναι το Αστικό Δίκαιο, μετά την αδυναμία αναλογικής εφαρμογής των διατάξεων του ΠτΚ και ιδίως οι γενικές ρήτρες των άρ. 281 και 288 ΑΚ, ιδιαίτερα στο στάδιο της εξωδικαστικής διαπραγμάτευσης καθώς και οι διατάξεις του ΚΠολΔ, καθώς για την εκδίκαση της αιτήσεως του οφειλέτη εφαρμόζεται η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας των άρ. 739 επ ΚΠολΔ.

Αξίζει να αναφερθεί ότι συχνά γίνεται λόγος για πτώχευση καταναλωτή. Ωστόσο το κριτήριο του καταναλωτή δεν είναι ασφαλές για την υπαγωγή των φυσικών προσώπων στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3869/2010. Κατά κανόνα τα φυσικά πρόσωπα που καλύπτονται από τον νόμο θα είναι καταναλωτές υπό την έννοια του άρ. 1 παρ. 4 στοιχ. α' του Ν. 2251/1994⁷⁸ και οι οφειλές τους θα προέρχονται από τη χρήση πιστώσεων για ιδιωτικούς-καταναλωτικούς σκοπούς⁷⁹, αποκλεισμένων όμως των νομικών προσώπων οποιασδήποτε μορφής⁸⁰. Αλλά ακριβώς επειδή στο ελληνικό δίκαιο υιοθετείται η ευρεία έννοια του καταναλωτή⁸¹, με το κριτήριο του τελικού αποδέκτη⁸² προϊόντων ή υπηρεσιών που προσφέρονται στην αγορά και των οποίων κάνει χρήση, με την έννοια δηλαδή του προσώπου που τοποθετείται στο τέλος της αλυσίδας της συγκεκριμένης κάθε φορά οικονομικής διαδικασίας⁸³, ασχέτως αν η χρήση για την οποία προορίζονται,

με την άποψή του, αυτός έγκειται στη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών και εν τέλει στην απαλλαγή.

78. «Καταναλωτής νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα για τα οποία προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά και τα οποία κάνουν χρήση των προϊόντων ή των υπηρεσιών αυτών, εφόσον αποτελούν τον τελικό αποδέκτη τους».
79. Ενδεικτικά ΕιρΠατρ 2/2011, ΝοΒ 2011, 1550 επ = ΧρηΔικ 2011, 272 επ = ΔΕΕ 2011, 1034 επ με σχόλια Μήτσου Α. επ' αυτής καθώς και επί των υπ' αριθμ. 3 και 4/2011 αποφάσεων του ΕιρΠατρ· ΕιρΠατρ 3/2011, ΝοΒ 2011, 1556 επ· ΕιρΠατρ 4/2011, ΝοΒ 2011, 1561 επ· ΕιρΘεσ 5074/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 5105/2011 ΝΟΜΟΣ.
80. Καλουτά/Τεπάσε, Η ρύθμιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών σε Ελλάδα και Γερμανία, ΕφΑΔ 2010, 1311.
81. Βασιλόπουλος, σε: Δούβλη/Μπώλο, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών, 2008, 34 επ· Καραγκώστας, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή Ν. 2251/1994 όπως ισχύει μετά το Ν. 3587/2007, 2008², 78 επ· Παπανικολάου, Η έννοια του καταναλωτή σήμερα: ιδίως στις καταρτιζόμενες με ΓΟΣ πιστωτικές συμβάσεις, ΔΕΕ 2010, 4 επ· Περάκης, σε: Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Ελληνικό-Κοινοτικό, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 όπως ισχύει μετά το Ν. 3587/2007, 2008, 43 επ, 48 επ· Βάρκα-Αδάμη, Εισαγωγή στο Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 2010, 6 επ.
82. ΕφΛαρ 226/2005, ΕπισκΕΔ 2005, 703· ΕφΠειρ 72/2011, ΔΕΕ 2011, 701 επ=ΕΕμπΔ 2011, 626 επ=Αρμ. 2012, 568 επ· ΑΠ 733/2011, ΕΕμπΔ 2011, 819 επ=ΕπισκΕΔ 2011, 949 επ με εισαγωγικό σημείωμα Μπεχλιβάνη=ΕΕμπΔ 2012, 329 επ με παρατ. Ρόκα Ι.
83. Μπώλος, σε: Δούβλη/Μπώλο (2008), 336.

είναι προσωπική ή επαγγελματική⁸⁴ και κατά συνέπεια η ιδιότητα αυτή μπορεί να αποδοθεί τόσο σε εμπόρους όσο και σε νομικά πρόσωπα που αγοράζουν αντίστοιχα προϊόντα, εξοπλισμό κ.λπ, όχι βέβαια με πρόθεση μεταπώλησης, αλλά με σκοπό τη χρήση τους στα πλαίσια της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, ορθότερο είναι να γίνει δεκτή η υπαγωγή στο πεδίο του Ν. 3869/2010 φυσικών και μόνο προσώπων που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα, ανεξαρτήτως της ιδιότητά τους ως καταναλωτών⁸⁵.

Κατά τη γνώμη της γράφουσας ο Νόμος 3869/2010 διακρίνεται για την αυτοτέλεια και την ειδικότητα του και θα πρέπει να κατατάσσεται, λαμβανομένων υπόψη των παραδοσιακών διακρίσεων στο Αστικό Δίκαιο ως ιδιαίτερος κλάδος του, δίπλα στον ΑΚ και τον ΚΠολΔ, δεδομένου ότι αφορά στην αστική αφερεγγυότητα-πτώχευση του ιδιώτη, ως ειδική αστική νομοθεσία. Δεν θα μπορούσε το ως άνω νομοθέτημα να ενταχθεί στο Εμπορικό Δίκαιο και συγκεκριμένα στους ιδιαίτερους κλάδους του Πτωχευτικού Δικαίου⁸⁶ και του Δικαίου Προστασίας Καταναλωτών για τους λόγους που ήδη έχουν αναλυθεί ανωτέρω. Ωστόσο δογματικά ορθότερη θα ήταν λόγω της συγγένειας που παρουσιάζουν τα δύο νομοθετήματα, ήτοι ο παρών νόμος με τον ΠτΚ, ως προς το κοινό τους αντικείμενο την πτώχευση αλλά και την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του ΠτΚ, η ένταξη του παρόντος νόμου στον Πτωχευτικό Κώδικα, σε ιδιαίτερο κεφάλαιο κατά τα πρότυπα αλλοδαπών εννόμων τάξεων. Έτσι θα διασφαλίζεται η συνοχή ενός θεμελιώδους ζητήματος της πτώχευσης.

Μετά την ανάλυση που προηγήθηκε, οι επιρροές που δέχθηκε ο ειδικός και αυτοτελής Νόμος 3869/2010 και οι σχέσεις που ανέπτυξε με τα άλλα δίκαια θα μπορούσαν να απεικονιστούν διαγραμματικά ως εξής:

-
84. Η ευρεία δηλαδή έννοια του καταναλωτή, η οποία υιοθετείται στο εισαγωγικό άρ. 1 παρ. 4 στοιχ. α' του ν. 2251/1994, όπου παρατίθενται οι γενικοί ορισμοί, με την επιφύλαξη ωστόσο των ειδικών διατάξεων του παρόντος νόμου, αποσυνδέθηκε από το στοιχείο της ικανοποίησης αποκλειστικά προσωπικών αναγκών, με αποτέλεσμα να θεωρείται καταναλωτής οποιοδήποτε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, ανεξαρτήτως αν ενεργεί για σκοπούς άσχετους με την επαγγελματική του δραστηριότητα. Έτσι ΑΠ 989/2004, ΕΕμπΔ 2005, 517=ΧρΙΔ 2005, 140=ΕλλΔνη 2006, 1671· ΑΠ 16/2009, ΕλλΔνη 2009, 521. Ωστόσο άξια μνείας και οι ΠΠρΧαν 61/2009, ΕΤρΑξΧρΔ 2009, 126=ΕΕμπΔ 2009, 270· ΠΠρΘεσ 22450/2011, ΕπισκΕμπΔ 2011, 1115.
85. Κατσάς, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 30· *Του ιδίου*, Η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στο δίκαιο της αστικής αφερεγγυότητας (Ν 3869/2010) σε *Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικών Επιστημόνων* (2011), 316-317.
86. Αφού η πτωχευτική ικανότητα σύμφωνα με το άρ. 2 παρ. 1 Ν. 3588/2007 (ΠτΚ) ΦΕΚ/Α'153/10.7.2007, όπως ισχύει μετά τους Ν. 4055/2012 και Ν. 4072/2012, αναγνωρίζεται στους εμπόρους και σε ενώσεις προσώπων με νομική προσωπικότητα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, ενώ ο Ν. 3869/2010 εφαρμόζεται σε φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα, επιθυμώντας να καλύψει τις περιπτώσεις προσώπων που δεν πτώχευαν βάσει ΠτΚ.



5. Συνοπτική παρουσίαση των σταδίων της διαδικασίας

Στο νόμο 3869/2010 καθιερώνεται μία διαδικασία τριών διακριτών και αλληλοδιαδοχικών φάσεων-σταδίων⁸⁷:

A) Το στάδιο του εξωδικαστικού συμβιβασμού^{88 89}, το οποίο προηγείται των λοιπών σταδίων και επέχει θέση προδικασίας⁹⁰, η έλλειψη της οποίας δεν επιτρέπει την

87. Μουτσιούλη, Το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο του Ν 3869/2010 (ΦΕΚ Α' 130/3.8.2010) για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, ΠειρΝομ 2012, 206 επ.

88. Ειδικώς για το στάδιο αυτό Κατσάς, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 97 επ· Του ιδίου, ΔΕΕ 2011, 1120 επ· Του ιδίου σε *Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικών Λόγων* (2011), 326 επ· Κρητικός (2012), 67 επ· Χιωτέλλης, ΧρηΔικ 2012, 39 επ.

89. Στην πράξη η προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού, μολονότι εισάγει μία κουλτούρα συζήτησης, διαπραγμάτευσης που είναι ωφέλιμη και για τα δύο μέρη, απέτυχε λαμβανομένων υπόψη των χαμηλών ποσοστών επιτυχίας, που δεν υπερβαίνουν το 1%, κυρίως εξαιτίας της απροθυμίας των πιστωτικών ιδρυμάτων να ανταποκριθούν στην εξωδικαστική επίλυση. Ως εκ τούτου συζητείται η πρόταση μη συμπερίληψης του σταδίου του εξωδικαστικού συμβιβασμού ως υποχρεωτικό και μάλιστα επί ποινή απαραδέκτου στο προσεχές μέλλον. Ενδεικτικώς μια απόφαση που επικυρώνει εξωδικαστικό συμβιβασμό αποτελεί η ΕιρΑθ 9/2011 σε *Γαλανοπούλου-Μητροπούλου*, Υπερχρεωμένα νοικοκυριά, Νομική Αντιμετώπιση, 2011², 179.

90. ΕιρΑθ 38/2012, ΕφΑΔ 2012, 183 με παρατ. *Κρητικού*, όπου η αίτηση απερρίφθη ως απαράδεκτη ελλείψει της απαιτούμενης προδικασίας. Η αιτούσα δεν συμπλήρωσε την υπεύθυνη δήλωση την οποία προσκόμισε, με αποτέλεσμα να μην προσδιορίζεται επακριβώς η αίτηση, δεδομένου ότι η υποβολή της αιτήσεως για τη ρύθμιση των οφειλών προϋποθέτει την υποχρέωση προσκομίδης εκ μέρους του οφειλέτη της βεβαίωσης αποτυχίας του εξωδικαστικού συμβιβασμού καθώς και της υπεύθυνης δήλωσης του περί της ορθότητας και πληρό-

έναρξη της κύριας διαδικασίας ρυθμίσεως των οφειλών, επομένως οδηγεί σε απαράδεκτο της ίδιας της αιτήσεως και όχι απλά της συζητήσεως της υποθέσεως⁹¹.

Ένα ερμηνευτικό θέμα που προκύπτει είναι εάν η κατά το στάδιο αυτό προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού πρέπει να απευθύνεται σε όλους ανεξαιρέτως τους πιστωτές του άρ. 1 παρ. 1 του Ν. 3869/2010 ή αρκεί να απευθύνεται σε κάποιους εκ των πιστωτών που θα επιλέξει ο οφειλέτης και ποια η περαιτέρω πορεία της διαδικασίας σε περίπτωση επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού με ορισμένους, όχι όμως και με τους υπολοίπους⁹². Ως προς το δεύτερο ζήτημα υποστηρίχθηκε η άποψη ότι με όσους πιστωτές επιτευχθεί συμβιβασμός, θα ακολουθηθεί η διαδικασία του άρ. 2 παρ. 2, ενώ με όσους δεν επιτευχθεί συμβιβασμός, η διαδικασία του άρ. 4 του νόμου. Ωστόσο κρατούσα είναι η άποψη⁹³ ότι αν έστω και ένας πιστωτής αρνηθεί τον εξωδικαστικό συμβιβασμό, ανεξαρτήτως του ύψους της απαιτήσεώς του, αυτός θεωρείται αποτυχών και ως εκ τούτου στην κατ' άρ. 4 παρ. 1 του νόμου αίτηση του οφειλέτη προς το δικαστήριο, πρέπει να περιληφθούν όλοι οι πιστωτές δηλαδή και όσοι είχαν συμφωνήσει στον εξωδικαστικό συμβιβασμό⁹⁴.

τητας των καταστάσεων του ιδίου και της συζύγου. Δεδομένου ότι σε τέτοιες περιπτώσεις η μόνη λύση που απομένει είναι η εκ νέου υποβολή αίτησης, προϋπόθεση της οποίας είναι η προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού, ο δε προσδιορισμός της συζήτησης της θα είναι πολύ μακρινός, εξαιτίας και της γνωστής στην πράξη υπερφόρτωσης των πινακίων, ορθώς προτείνεται *Κρητικός*, ΕφΑΔ 2012, 183, η δυνατότητα εφαρμογής του άρ. 236 ΚΠολΔ ή και του 254 ΚΠολΔ περί επαναλήψεως της συζητήσεως.

91. *Αρβανιτάκης*, Αρμ. 2010, 1467. Σχετική η *ΕιρΕλευσ* 6/2011, *ΧρηΔικ* 2011, 128 επ, όπου η αιτούσα δεν επικαλείται στο δικόγραφο της αιτήσεως της ότι προέβη σε προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού με τους πιστωτές της και ότι η εν λόγω προσπάθεια απέτυχε, οπότε εντός 6 μηνών από τη διαπίστωση της ανωτέρω αποτυχίας προέβη στην υποβολή της κατ' άρ. 4 του Ν. 3869/2010 αιτήσεως. Ενδεικτικώς για το στάδιο του εξωδικαστικού συμβιβασμού ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αιτήσεως για τη δικαστική διευθέτηση των οφειλών: *ΕιρΑθ* 18/2011 ΝΟΜΟΣ· *ΕιρΘεσ* 5105/2011 ΝΟΜΟΣ· *ΕιρΝικ* 1/2011 ΝΟΜΟΣ· *ΕιρΡοδ* 4/2012 ΝΟΜΟΣ.
92. Υπέρ της ευχέρειας επιλογής *Αρβανιτάκης*, Αρμ. 2010, 1467· *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη*, Αρμ. 2010, 1476 επ· *Κατηφόρης*, Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά το Ν. 3869/2010, ΕΠολΔ 2011, 299-300· *Μακρής* (2011⁴), 46 επ· *Ρούσσο*, ΕφΑΔ 2010, 1291-1292· *Του ιδίου*, *ΧρηΔικ* 2012, 33· *Χιωτέλλης*, *ΧρηΔικ* 2012, 47, 56. Contra *Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη* (2011), 30, 34· *Σταθόπουλος*, *ΧρηΔικ* 2011, 186 επ· *Περάκης*, ΔΕΕ 2011, 405, *Παπαρσενίου*, ΕφΑΔ 2011, 918· *Κρητικός* (2012), 69 επ· *Κατσάς*, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 25 επ, 106· *Του ιδίου*, ΔΕΕ 2011, 1121-1122· *Ψυχομάνης* (2012⁵), 517.
93. *Κρητικός* (2012), 70.
94. Επίσης στα πρακτικά της Βουλής εξηγείται γιατί η φράση «συμβιβασμού με όλους τους πιστωτές του» (άρ. 2 παρ. 1) αντικαταστάθηκε από τη φράση «συμβιβασμού με τους πιστωτές του», δεδομένου ότι στην από 28.7.2010 συζήτηση της τότε Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας *Λούκα Κατσέλη* η απαλοιφή της λέξης «όλους» έγινε με το εξής σκεπτικό: όχι γιατί αν έχει συμφωνήσει ο οφειλέτης με πέντε από τους οκτώ πιστωτές, θα μπουν στη ρύθμιση μόνον οι υπόλοιποι αλλά γιατί εάν του αρνηθούν πέντε, δεν έχει κανένα λόγο να ζητήσει και από τους άλλους τρεις. Ενδεικτικώς για το ζήτημα αυτό η προσφάτως δημοσιευμένη απόφαση *ΕιρΧαλαν* 4/2011, ΕλλΔνη 2012, 269 επ, έκρινε το αίτημα της αιτούσας για επικύρωση του εξωδικαστικού συμβιβασμού μη νόμιμο και απορριπτό, εφόσον συμβιβάστηκαν μόνον δύο από τους πιστωτές της αιτούσας, ενώ αρνήθηκαν οι υπόλοιποι, θεωρώντας αποτυχούσα την προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού.

Η προσπάθεια επίτευξης του εξωδικαστικού συμβιβασμού πραγματοποιείται με τη συνδρομή των φορέων που αναφέρονται στο άρ. 2 παρ. 1 εδ. β' του Ν. 3869/2010 και κατά συνέπεια βεβαίωση περί αποτυχίας του άλλων προσώπων, πλην των ως άνω ρητώς αναφερομένων, στερείται έννομης σημασίας και δεν είναι δυνατή η μετάβαση στο επόμενο στάδιο, ήτοι του δικαστικού συμβιβασμού⁹⁵.

Β) Το στάδιο του δικαστικού συμβιβασμού⁹⁶ (άρ. 3 έως 7) που συνίσταται στη δικαστική υιοθέτηση σχεδίου διευθετήσεως οφειλών σε περίπτωση αποτυχίας της προσπάθειας του εξωδικαστικού συμβιβασμού, που ενεργοποιείται με την υποβολή της αιτήσεως του οφειλέτη στο αρμόδιο ειρηνοδικείο εντός εξαμήνου από την αποτυχία⁹⁷ της απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού, όπως αυτή βεβαιούται από το φορέα ή το δικηγόρο που συνέβαλε στην προσπάθεια⁹⁸. Ο νομοθέτης απαιτεί να βεβαιώνεται *εγγράφως* η αποτυχία της προσπάθειας συμβιβαστικής επίλυσης, με προσκομιδή στο δικαστήριο κατά την υποβολή ή εντός ενός μηνός από την υποβολή, σύμφωνα με το άρ. 4 παρ. 2 εδ. α' του ν. 3869/2010, της σχετικής αίτησης στο αρμόδιο δικαστήριο, σχετικής βεβαίωσης που εκδίδεται από τους αναφερομένους στο άρ. 2 παρ. 1 φορείς.

-
95. Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μία ιδιαίτερη μνεία στην υπ' αριθ. 128/2011 απόφαση του ΕιρΛαρ, *Γαλανοπούλου-Μητροπούλου* (2011²), 21, η οποία αφορούσε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που άσκησε ο Δικηγορικός Σύλλογος Λάρισας κατά Ένωσης Καταναλωτών, επειδή συμβαίνει συχνά, από την έναρξη ισχύος του νόμου, να παραπλανούν το κοινό διάφορες ενώσεις ή φορείς, οι οποίοι διατείνονται ότι αναλαμβάνουν την απαλλαγή από τα χρέη, από την αρχή έως το τέλος της διαδικασίας, ενώ στην πραγματικότητα, ενώπιον του Δικαστηρίου, μόνον δικηγόρος μπορεί να εκπροσωπήσει τον αιτούντα. Πράγματι οι λοιποί φορείς δεν έχουν την δυνατότητα να αναλάβουν και τη δικαστική διευθέτηση των χρεών, παρά μόνον τις ενέργειες έως και το πρακτικό αποτυχίας ή το πρακτικό εξωδικαστικού συμβιβασμού.
96. ΕιρΘεσ 1169/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου εφόσον οφειλέτης και οι πιστωτές έχουν συμφωνήσει στο προτεινόμενο σχέδιο συμβιβασμού, ο Ειρηνοδίκης με απόφασή του επικυρώνει το σχέδιο αυτό, το οποίο αποκτά πλέον ισχύ δικαστικού συμβιβασμού. Η αίτηση για ρύθμιση και απαλλαγή από τις οφειλές θεωρείται ότι «ανακλήθηκε». Κατά τη διατύπωση του νόμου, το δικαστήριο επικυρώνει το Σχέδιο. Αυτό όμως δεν σημαίνει τυπική θέση επί του Σχεδίου σφραγίδας με τη λέξη «επικυρώνεται». Σημαίνει ανάγκη εκδόσεως αποφάσεως με την οποία να βεβαιώνεται η συνδρομή των όρων του νόμου. Η επικύρωση του Σχεδίου από το ειρηνοδικείο γίνεται με απόφαση και όχι με απλή πράξη, όπως συμβαίνει με την επικύρωση του εξωδικαστικού συμβιβασμού στο πλαίσιο του άρ. 2 παρ. 2 του ν. 3869/2010.
97. Σύμφωνα με την ΕιρΧαλαν 1/2011, ΕφΑΔ 2011, 764 επ=ΕΠολΔ, 2011, 351 επ με παρατ. *Αρβανιτάκη*=ΧρηΔ 2011, 460 επ, ο αιτών απαντά με το σημείωμά του στις ενστάσεις απαραδέκτου των καθών, οι οποίες ισχυρίσθηκαν ότι δεν τηρήθηκε η καθοριζόμενη διαδικασία για την επίτευξη εξωδικαστικού συμβιβασμού, πριν την κατάθεση της αιτήσεως του, ότι έχει προθεσμία κατάθεσης του εγγράφου αποτυχίας στη γραμματεία του Δικαστηρίου μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αιτήσεως του, δίχως να απαντά ρητά ότι πράγματι κατέβαλε προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού με τις καθών, ότι αυτός απέτυχε και ότι κατέχει το απαιτούμενο από το νόμο έγγραφο αποτυχίας εξωδικαστικού συμβιβασμού, το οποίο έπρεπε σε κάθε περίπτωση να προσκομίσει κατά τη συζήτηση της κρινομένης αιτήσεως αναστολής εκτελέσεως, προκειμένου να κρίνει το Δικαστήριο το παραδεκτό και ακολούθως την ευδοκίμηση της αιτήσεως του οφειλέτη για τη ρύθμιση και απαλλαγή του από τα χρέη.
98. Αν παρέλθει εξάμηνο από την αποτυχία του εξωδικαστικού συμβιβασμού, τότε ο ενδιαφερόμενος οφειλέτης πρέπει να επαναλάβει την προσπάθεια και να υποβάλει νέα αίτηση.

Ωστόσο ζήτημα γεννάται με το αφετήριο σημείο χρονικού υπολογισμού του εξαμήνου. Ως τέτοιο λαμβάνεται υπόψη η *διαπίστωση* της αποτυχίας της απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού και στην πράξη το χρονικό σημείο που αναγράφει η βεβαίωση του οικείου φορέα ως ημέρα αποτυχίας. Συνήθως η ημερομηνία που αναφέρεται στη βεβαίωση αποτυχίας αποτελεί προφανώς την ημερομηνία σύνταξης της βεβαίωσης αυτής, έχει κριθεί⁹⁹ όμως ότι η αναγραφή ημερομηνίας μεταγενέστερης της κατάθεσης της αίτησεως δεν καθιστά την αίτηση απαράδεκτη, αφού ο οφειλέτης έχει προθεσμία ενός μηνός από την κατάθεση της αίτησης να προσκομίσει τη βεβαίωση, ενώ δεν αμφισβητείται από κανέναν πιστωτή ότι η απόπειρα εξωδικαστικού συμβιβασμού έχει αποτύχει.

Γ) Τέλος το στάδιο της δικαστικής ρύθμισης των οφειλών (άρ. 8), που ενεργοποιείται σε περίπτωση αποτυχίας επίτευξης του δικαστικού συμβιβασμού με έναν από τους τρόπους που ορίζονται στο άρθρο 7 του ως άνω νόμου.

Αίτηση του οφειλέτη εισαγόμενη στο δικαστήριο, παρακάμπτοντας την ως άνω σειρά, απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Αναλυτικώς η διαδικασία των τριών σταδίων θα μπορούσε να απεικονιστεί διαγραμματικά ως εξής:

99. ΕιρΑθ 15/Φ1/2011, ΕφΑΔ 2011, 677 επ=ΧρηΔικ 2011, 281 επ· Ομοίως ΕιρΘεσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 133 επ, όπου δεν έχει έννομη επιρροή το γεγονός ότι η βεβαίωση του εξωδικαστικού συμβιβασμού φέρει χρόνο συντάξεως μεταγενέστερο της κατάθεσης της κρινόμενης αίτησης (28.4.2011 και 4.4.2011 αντίστοιχα), καθότι θεωρείται ότι ο αναγραφόμενος χρόνος είναι ο χρόνος συντάξεως της σχετικής βεβαιώσεως και όχι της αποτυχίας αυτού, η οποία (αποτυχία) αναφέρεται στην κρινόμενη αίτηση, δεδομένου και του γεγονότος ότι αυτή δεν αμφισβητείται από καμία πιστώτρια.

Φ.π. μη έμπορος + Μόνιμη α δυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών

1^η ΦΑΣΗ - ΠΡΩΤΗ ΠΑΘΕΙΑ ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ

Προσπάθεια επίτευξης
εξωδικαστικού συμβιβασμού (2 § 2)

Επιτυχία: Επικύρωση από Ειρηνοδίκη, (2 § 2)

Αποτυχία: Εντός 6 μηνών υποβολή αίτησης άρθρου 4, (2 § 1)

2^η ΦΑΣΗ - ΥΠΟΘΕΤΗ «ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ» ΟΦΕΙΛΩΝ

Εντός μηνός από κατάθεση αίτησης άρθρου 4:

- α) Υποβολή εγγράφων, (4 § 2 και 4),
- β) Επίδοση αίτησης στους πιστωτές (5)

Αίτηση άρθρου 4 Δικάσιμος εντός 6 μηνών, (4 § 3)

Περιεχόμενο αίτησης, (με σχέδιο διευθέτησης οφειλών), 4 § 1

Δυνατότητα
προληπτικών
μέτρων (6)

Εντός 2 μηνών και 15 ημερών από κατάθεση αίτησης άρθρου 4:
Δυνατότητα οφειλέτη να επιφέρει μεταβολές στο σχέδιο
διευθέτησης (7 § 1).

Περαιτέρω προθεσμία πιστωτών να δηλώσουν εντός 20 ημερών
αν συμφωνούν ή όχι με το τροποποιηθέν σχέδιο (7 § 1).

Εντός 2 μηνών από
κατάθεση αίτησης του
άρθρου 4: Οι πιστωτές
δηλώνουν αν συμφωνούν ή
όχι με σχέδιο (5 ~~α~~, α')

Οι πιστωτές
συμφωνούν (σφρά ή
μη αντιτιθέμενοι στο
σχέδιο, αρχικό ή όπως
τροποποιήθηκε).

Επικύρωση δικαστικού
συμβιβασμού από
ειρηνοδίκη. Αίτηση
άρθρου 4 θεωρείται
ανακληθείσα (7 § 2).

Το δικαστήριο
απορρίπτει την
αίτηση. Ανεπάρκεια
νέας αίτησης πριν
από την πάροδο
έτους (8 § 1 ~~α~~, τελ.).

Οι πιστωτές απορρίπτουν
το σχέδιο και το
δικαστήριο δεν προβαίνει
σε υποκατάσταση

Πλειοψηφία πιστωτών συμφωνεί με το
σχέδιο, αρχικό ή όπως τροποποιήθηκε: το
δικαστήριο υποκαθιστά με απόφασή του
την έλλειψη συγκατάθεσης. Επέλευση
συμβιβασμού. Η αίτηση άρθρου 4
θεωρείται ανακληθείσα, (7 § 3).

3^η ΦΑΣΗ – ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΕΩΝ

Εκδίκαση αίτησης άρθρου 4: με απόφασή του το δικαστήριο κάνει δεκτή την αίτηση και προβαίνει σε ρύθμιση οφειλών με πρόγραμμα
καταβολών επί τετραετία (8 § 2). Δυνατότητα ορισμού «μικρού ύψους ή και μηδενικών» καταβολών (8 § 5)

Αναπροσαρμογή ποσών: 8 § 2 ~~α~~, β' και δ',
Και 8 § 4

Ενδεχομένως: Διαδικασία ρευστοποίησης
περιουσίας – προστασία κύριας κατοικίας (9)

Υποχρεώσεις οφειλέτη
(εργασίας κλπ.) κατά τη
διάρκεια της τετραετίας: 8 § 3

«Κανονική εκτέλεση» από τον οφειλέτη
των υποχρεώσεών του: Απαλλαγή (11 § 1).

Παράβαση καθήκοντος ειλικρινούς δήλωσης (10 § 1), καθυστέρηση
εκπλήρωσης (11 § 2). Έκπτωση του οφειλέτη από ρύθμιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΣΕ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Πεδίο και προϋποθέσεις εφαρμογής του Ν. 3869/2010

1.1. Υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής

Το πεδίο εφαρμογής του νόμου περιορίζεται αποκλειστικά στα φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα. Συνεπώς αίτηση για ρύθμιση οφειλών και απαλλαγή έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν μόνο φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα, δηλαδή εκείνα που με *a contrario* επιχείρημα από τη διάταξη της παρ. 1 του άρ. 2 ΠτΚ δεν έχουν την εμπορική ιδιότητα¹⁰⁰. Κατά κανόνα τα φυσικά πρόσωπα που καλύπτονται από τον νόμο θα είναι καταναλωτές, υπό την έννοια του άρ. 1 παρ. 4 του ν. 2251/1994, αποκλεισμένων των νομικών προσώπων οποιασδήποτε μορφής.

Ωστόσο στις ρυθμίσεις του νόμου δεν υπάγονται μόνο οι καταναλωτές¹⁰¹ αλλά κάθε φυσικό πρόσωπο, ανεξαρτήτως καταναλωτικής ιδιότητας. Συνεπώς, το φυσικό πρόσωπο μπορεί να αναπτύσσει επαγγελματική-επιχειρηματική δραστηριότητα, αρκεί αυτή να μην του προσδίδει την εμπορική ιδιότητα και κατά συνέπεια την πτωχευτική ικανότητα. Έτσι στο νόμο 3869/2010 υπάγονται και οι επαγγελματίες¹⁰² που ασκούν ελεύθερα επαγγέλματα, που δεν υπάγονται στην έννοια του εμπόρου, όπως ενδεικτικώς οι δικηγόροι, οι ιατροί, οι συμβολαιογράφοι, οι μηχανικοί κ.λπ καθώς και οι ελεύθεροι επαγγελματίες που δεν υπάγονται στην έννοια της άσκησης εμπορίας, όπως ο ηλεκτρολόγος, ο υδραυλικός, ο ηλεκτρονικός, ο προγραμματιστής η/υ, που παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικώς ή κατά κύριο λόγο δια μόνης της προσωπικής τους εργασίας.

100. ΕιρΠειρ 256/2011, ΔΕΕ 2011, 1039 επ, όπου κρίθηκε ότι η παρουσίαση και πώληση προϊόντων σε οικείες γνωστών και φιλικών προσώπων, με αμοιβή ποσοστό επί των πωλήσεων, χωρίς να είναι συνεχής ή να γίνεται κατά σύνηθες επάγγελμα, δεν της προσδίδει την εμπορική ιδιότητα, την οποία δεν αποκτά επίσης όταν κατέχει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας καταστήματος, τυπικά εκδοθείσης στο όνομά της, ενώ στην πραγματικότητα άλλος ασκεί κατ' ουσίαν τη δραστηριότητα. ΕιρΧαλκ 613/2011, ΕΕμπΔ 2012, 125 επ, όπου κρίθηκε ότι οι υπηρεσίες αισθητικής (κομμωτική) δεν συνιστούν άσκηση εμπορικής δραστηριότητας και συνεπώς το φυσικό πρόσωπο που διατηρεί και εκμεταλλεύεται επιχείρηση κομμωτηρίου δύναται να υπαχθεί στις διατάξεις του ν. 3869/2010. ΕιρΑγρ 54/2012, ΔΕΕ 2012, 784 επ, όπου κρίθηκε ότι ο ασχολούμενος με την καλλιέργεια κηπευτικών αυτοπροσώπως ή με την βοήθεια άλλων προσώπων και μη ασκών τη δραστηριότητα αυτή με τη μορφή οργανωμένης μονάδας σημαντικού μεγέθους, δεν είναι έμπορος. ΕιρΘεσ 6293/2012 Επίκαιρη Νομολογία ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου απέρριψε την ένσταση πτωχευτικής ικανότητας γεωργοκτηνοτρόφων.

101. Πολύ ορθή η διατύπωση της ΜΠρΑθ 7350/2011 ΝΟΜΟΣ, «Εξάλλου από καμία διάταξη δεν προκύπτει ότι οι ευεργετικές ρυθμίσεις του νόμου 3869/2010 αφορούν μόνο σε όσους φέρουν την ιδιότητα του καταναλωτή κατά τον νόμο 2251/94, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η καθής».

102. ΕιρΧαλκ 20/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου το επάγγελμα του μεταφραστή, ως ελεύθερο επάγγελμα δεν προσδίδει την εμπορική ιδιότητα σε όποιον το ασκεί.

Ζήτημα γεννάται στην περίπτωση των ασυμβιβάστων¹⁰³. Πρόκειται για την νομοθετικής φύσεως απαγόρευση παράλληλης άσκησης εμπορίας από πρόσωπα που ασκούν δημόσια λειτουργήματα ή από πρόσωπα που ασκούν επαγγέλματα, με έντονο το στοιχείο της κοινωνικής προσφοράς. Τέτοια πρόσωπα αποτελούν μεταξύ άλλων οι δημόσιοι υπάλληλοι (άρ. 77 παρ. 3 π.δ. 611/1977) και οι δικηγόροι (άρ. 63 ν.δ. 3026/1954 άλλως του Κώδικα περί Δικηγόρων) που υπάγονται στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του Ν. 3869/2010 και ακριβώς εξαιτίας των ασυμβιβάστων που συντρέχουν στο πρόσωπό τους απαγορεύεται να ασκούν το εμπορικό επάγγελμα. Ωστόσο δεν αποκλείεται τα πρόσωπα αυτά ν' ασκούν παρά το ασυμβίβαστο εμπορικές πράξεις κατ' επάγγελμα. Σε μία τέτοια περίπτωση και εφόσον το ασυμβίβαστο δεν δημιουργεί εμπορική ανικανότητα, απλώς συνεπάγεται τις κυρώσεις που επιβάλλει η σχετική με το προστατευόμενο επάγγελμα νομοθεσία, κυρίως πειθαρχικές (λ.χ αφαίρεση άδειας, απόλυση, προσωρινή παύση, υποβιβασμό κ.λπ), η παρά το ασυμβίβαστο άσκηση εμπορικών πράξεων κατ' επάγγελμα προσδίδει την εμπορική ιδιότητα στο πρόσωπο που τις ασκεί, συνεπιφέροντας παράλληλα και όλες τις συνέπειες που απορρέουν από αυτήν.

Σύμφωνα δε με το άρ. 1 ΕμπΝ και τη διδασκαλία του εμπορικού δικαίου, έμπορος είναι ο κατά σύνηθες επάγγελμα ασκών εμπορικές πράξεις. Παρά την έλλειψη ρητής στο νόμο διάταξης, με την οποία να εξαιρούνται του χαρακτηρισμού τους ως εμπόρων, υπό την έννοια του άρθρου 1 ΕμπΝ οι «μικροέμποροι», όπως αποκαλούνται, εν τούτοις τόσο από την επιστήμη όσο και από τη νομολογία γίνεται δεκτός ο ως άνω αποκλεισμός¹⁰⁴. Ως μικροέμποροι χαρακτηρίζονται εκείνοι, των οποίων η κατά σύνηθες επάγγελμα άσκηση εμπορικών πράξεων συνδέεται προεχόντως και κατά κύριο λόγο με τη σωματική τους καταπόνηση, το δε κέρδος που αποκομίζουν από αυτές δεν αποτελεί παρά αμοιβή της προσωπικής τους εργασίας. Στους μικροεμπόρους που δεν θεωρούνται έμποροι¹⁰⁵ και ως εκ τούτου δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα εφαρμόζεται ο ν. 3869/2010¹⁰⁶.

103. ΕιρΠατρ 127/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου η αιτούσα ήταν δημόσιος υπάλληλος, ωστόσο από το έτος 2008 συμμετείχε σε επιχείρηση παραγωγής και εμπορίας προϊόντων γάλακτος, ζαχαροπλαστικής, που έπαυσε να λειτουργεί το καλοκαίρι του 2009. Η δραστηριότητα αυτή, της προσέδιδε μεν την εμπορική ιδιότητα, έστω και αν κατά τον Υπαλληλικό Κώδικα είναι ασυμβίβαστη με τη δημοσιοϋπαλληλική της ιδιότητα, πλην όμως κατά το χρόνο παύσης της εμπορίας της, δεν είχε παύσει τις πληρωμές της, παύση η οποία συνέβη αρκετό διάστημα μετά, περί τα μέσα του 2010 και συνεπώς κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης δεν είχε πτωχευτική ικανότητα (αρθ. 2 παρ. 3 ΠτωχΚ) και υπαγόταν στις ρυθμίσεις του νόμου 3869/2010.

104. ΕφΑθ 3924/1981, Αρμ. 1982, 125.

105. Λιβαδά, ΧρηΔικ 2011, 214 επ.

106. ΕιρΘεσ 5074/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου η αιτούσα διατηρούσε ατομική επιχείρηση υπηρεσιών καθαριότητας κτιρίων, χωρίς να διατηρεί για τον σκοπό αυτόν κατάστημα, χωρίς να χρησιμοποιεί βοηθητικό προσωπικό και αγόραζε μόνη της τα χρησιμοποιούμενα από αυτήν υλικά καθαριότητας, συνυπολογίζονταν όμως στην αμοιβή που εισέπραττε για την εργασία

Προσθέτως, υπάγονται στον ως άνω νόμο και όσοι ήταν έμποροι, έπαυσαν όμως την εμπορία, χωρίς κατά την παύση αυτή να έχουν παύσει τις πληρωμές τους¹⁰⁷. Αυτό προκύπτει εξ αντιδιαστολής από το άρ. 2 παρ. 3 ΠτΚ, σύμφωνα με το οποίο την πτωχευτική ικανότητα έχει όποιος έχασε την εμπορική ιδιότητα, αλλά όσο την είχε, περιήλθε σε αδυναμία πληρωμών¹⁰⁸. Επομένως φυσικά πρόσωπα που είχαν παύσει την εμπορία πριν το χρονικό σημείο στο οποίο επήλθε η παύση των πληρωμών, εμπίπτουν στο ν. 3869/2010 ακόμη και για τα χρέη από την εμπορική τους δραστηριότητα. Ενώ φυσικά πρόσωπα που έχουν την εμπορική ιδιότητα κατά το χρόνο παύσης των πληρωμών τους, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΠτΚ και για τα ιδιωτικά τους χρέη¹⁰⁹.

Ζήτημα γεννάται όταν η παύση της εμπορίας δεν σχετίζεται με την παύση πληρωμών αλλά λόγω συνταξιοδότησης που ανάγκασε τον οφειλέτη ν' αποσυρθεί από την άσκηση της εμπορικής του δραστηριότητας, αφήνοντας πίσω του εκκρεμείς οφειλές. Διατυπώνεται η άποψη¹¹⁰ ότι ενώ βάσει του άρ. 2 παρ. 3 ΠτΚ, το εν λόγω φυσικό πρόσωπο-οφειλέτης δεν κηρύσσεται σε πτώχευση, δεν δύναται να υπαχθεί ούτε στο Ν.

της αυτή, δεν διέθετε ωστόσο τη στοιχειώδη επαγγελματική οργάνωση και εγκατάσταση, η μεν άσκηση των πράξεων παροχής υπηρεσιών καθαριότητας συνδεόταν προεχόντως και κατά κύριο λόγο με τη σωματική της καταπόνηση, το δε κέρδος που αποκόμιζε από αυτές δεν αποτελούσε παρά αμοιβή της προσωπικής της εργασίας· ΕιρΠαμίσ 2/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου ο ισχυρισμός των πιστωτριών ότι δεν πληρούται στο πρόσωπο του αιτούντος η προϋπόθεση του άρ. 1 του ν. 3869/2010 περί έλλειψης πτωχευτικής ικανότητάς του, αλλά αντίθετα ότι κατά το χρόνο παύσης των πληρωμών του είχε την εμπορική ιδιότητα, ως μικροπωλητής λαϊκών αγορών, είναι αβάσιμος, αφενός μεν διότι η ιδιότητα του αιτούντος την εφαρμογή του παραπάνω νόμου οφειλέτη ως εμπόρου ή μη, κρίνεται βασικά κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης προς ρύθμιση των οφειλών του, αφετέρου δε επειδή η ενέργεια εμπορικών πράξεων κατά σύνηθες επάγγελμα, εφόσον εμφανίζεται κυρίως ως αμοιβή σωματικής καταπόνησης (υπαίθριοι μεταπωλητές, μικροπωλητές κ.λπ) δεν προσδίδει σε αυτόν που τις ασκεί την εμπορική ιδιότητα· ΕιρΘηβ 18/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου η αιτούσα ήταν πλανόδια μικροέμπορος έτοιμων ενδυμάτων και συναφών ειδών· ΕιρΚρωπ 191/2012, ΧρηΔικ 2012, 284 επ, όπου ο αιτών διατηρεί περίπτερο στην Αττική και το δικαστήριο έκρινε ότι η οικονομική δραστηριότητα που ασκεί και για την οποία καταπονείται σωματικά ο ίδιος τον κατατάσσει στους μικροεμπόρους, οπότε οι οφειλές του μπορούν να υπαχθούν στη ρύθμιση του ν. 3869/2010· ΕιρΧαλαν 38/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου απέρριψε την αίτηση για υπαγωγή στις ρυθμίσεις του νόμου για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, διότι αποδείχθηκε ότι ο αιτών έχει την εμπορική ιδιότητα καθώς διατηρεί επιχείρηση εμπορίας ψιλικών ειδών-περίπτερο, αλλά και έχει στην ιδιοκτησία του φορτηγό αυτοκίνητο με το οποίο πραγματοποιεί μεταφορές-μετακομίσεις.

107. ΜΠρΑθ 8340/2010, ΕΕμπΔ 2011, 459 επ=ΧρηΔικ 2011, 131 επ, όπου δικαίωμα υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Νόμου παρέχεται και σε πρώην έμπορο, όταν ο τελευταίος δεν είχε περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών κατά τον χρόνο παύσης της εμπορίας του· ΕιρΑθ 17/2011, ΝοΒ 2011, 2325 επ· ΕιρΚρωπ 190/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΡοδ 2/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου αφορούσε πρώην έμπορο συνταξιούχο ΤΕΒΕ, ωστόσο απερρίφθη η σχετική αίτηση λόγω μη αποδείξεως της μη συνδρομής της ουσιαστικής προϋπόθεσης της έλλειψης πτωχευτικής ικανότητας στο πρόσωπο του αιτούντος, αφού από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν αποδείχθηκε ο χρόνος απώλειας της εμπορικής ιδιότητας και ο χρόνος παύσης των πληρωμών του αιτούντος.

108. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 90.

109. Κατσάς, ΔΕΕ 2011, 1117· Παπαρσενίου, ΕφΑΔ 2011, 916· Περάκης (2010), 412· ΕιρΘηβ 21/2011, ΧρηΔικ 2012, 142 επ· ΕιρΑθ 198/Φ275/2011, ΔΕΕ 2012, 122 επ με σχολ. Βενιέρη.

110. Ρούσσος, ΧρηΔικ 2012, 28.

3869/2010, με την αιτιολογία ότι ο σκοπός του νόμου, ήτοι η *ratio legis* είναι η διευθέτηση των μη εμπορικών οφειλών των φυσικών προσώπων. Η άποψη αυτή δέχεται ότι για την εφαρμογή του νόμου 3869/2010, δεν είναι άνευ σημασίας η εμπορικότητα των οφειλών και η αναγωγή τους στην εποχή που αιτών είχε την εμπορική ιδιότητα, παρόλο που η πτωχευτική ικανότητα κρίνεται κατά το χρόνο υποβολής της αιτήσεως. Κατά την υποστηριζόμενη αυτή άποψη, η αντίθετη άποψη¹¹¹ περί κρισιμότητας μόνον της ιδιότητας του αιτούντος κατά την υποβολή της αιτήσεως οδηγεί σε *contra legem* ερμηνεία¹¹².

Ωστόσο η άποψη αυτή αφήνει απροσπάτετο το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την εμπορική ιδιότητα και πτωχευτική ικανότητα κατά το χρόνο υποβολής της αιτήσεως, αφού αυτό δεν δύναται να υπαχθεί ούτε στον ΠτΚ αλλά ούτε και στο ν. 3869/2010. Για ποιο λόγο λοιπόν να μη θεωρηθεί ως *praeter legem* ερμηνεία¹¹³, κυριότερη περίπτωση της οποίας αποτελεί η αναλογία δικαίου και σύμφωνα με την οποία ο εφαρμοστής κινείται παράλληλα στο νόμο και υιοθετεί τις αρχές του με σκοπό να τον συμπληρώσει;

Στον αντίποδα όπως αναφέρθηκε ανωτέρω ευρίσκεται η δεύτερη υποστηριζόμενη άποψη. Ωστόσο η έλλειψη πτωχευτικής ικανότητας, κατά συνέπεια η μη εμπορική ιδιότητα κατά τον κρίσιμο χρόνο, ήτοι κατά το χρόνο υποβολής της αιτήσεως δεν αρκεί σε περίπτωση που αυτός ήταν πρώην έμπορος. Τότε τίθενται πρόσθετες προϋποθέσεις για την υπαγωγή του στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3869/2010. Έτσι οφειλέτης που ήταν έμπορος και δημιούργησε εμπορικά χρέη από την εμπορική του δραστηριότητα, έχασε ωστόσο την εμπορική ιδιότητα για οποιονδήποτε λόγο, δίχως να βρεθεί σε αδυναμία πληρωμών όσο την είχε, αλλά βρέθηκε μεταγενέστερα έναντι των πιστωτών του σε αδυναμία πληρωμών, δεν δύναται να υπαχθεί στη διαδικασία του ΠτΚ βάσει του άρ. 2 παρ. 3 του ιδίου, συνεπώς εξ αντιδιαστολής και εφόσον δεν έχει κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης πτωχευτική ικανότητα δύναται να υπαχθεί στη διαδικασία του Ν. 3869/2010. Βέβαια προϋποτίθεται ότι αυτός μέχρι την παύση της εμπορικής δραστηριότητας και μέχρι την απώλεια της εμπορικής ιδιότητας αλλά και για κάποιο χρονικό διάστημα μετά, εξυπηρετούσε τα χρέη του και δεν είχε τεθεί σε παύση πληρωμών.

¹¹¹ Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 38, 56 επ, 89 επ.

¹¹² Προσθέτως οι Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 18 αλλά και στην δεύτερη έκδοσή τους σε Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), με βάση τις τροποποιήσεις των νόμων 3996/2011 και 4019/2011, 2012², 20, θέτουν προβληματισμό για τα χρέη ομορρυθμού εταίρου ΟΕ, η μοναδικού μετόχου ΑΕ ή μοναδικού εταίρου ΕΠΕ, καταλήγοντας ότι ανεξαρτήτως της υπαγωγής ή μη των φυσικών αυτών προσώπων στην έννοια του εμπόρου, οι υποχρεώσεις τους για τις εμπορικές οφειλές των εταιριών αυτών, στις οποίες είναι μέλη, δεν δύναται να θεωρηθούν ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου. Δηλαδή σε περίπτωση που γίνει δεκτό ότι ο ομόρρυθμος εταίρος δεν είναι έμπορος, λόγω της ιδιότητάς του αυτής και μόνον, υποστηρίζεται ότι σε ρύθμιση θα υπαχθούν μόνο τα χρέη που δεν σχετίζονται με την εταιρία.

¹¹³ Για την ερμηνεία αυτή σε Γεωργιάδη Απ., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002³, 67 επ.

Ελέγχεται επομένως ο συγκεκριμένος οφειλέτης υπό το πρίσμα του άρ. 281 ΑΚ και με βάση την καλή πίστη, προκειμένου να αποφευχθούν οι καταχρηστικές¹¹⁴ επικλήσεις υπαγωγής στο νόμο. Η ίδια άποψη υποστηρίζει ότι ακόμη και ο οφειλέτης-ομόρρυθμος εταίρος¹¹⁵ της υπό εκκαθάριση¹¹⁶ ομόρρυθμης εταιρίας δύναται να καταθέσει αίτηση υπαγωγής στο Ν. 3869/2010, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχει προβεί ο ίδιος ή η εταιρία σε προγενέστερη παύση πληρωμών¹¹⁷.

Η νομολογία τείνει σε υπερβάσεις και με διασταλτική ερμηνεία, διορθώνει το γράμμα του κανόνα δικαίου, διαστέλλοντας το πεδίο εφαρμογής του νόμου¹¹⁸, εμπορούμενη από λόγους καθαρής επιείκειας προς τα ανωτέρω φυσικά πρόσωπα, παρέχοντας ασφάλεια δικαίου αλλά και προστασία τόσο στον οφειλέτη φυσικό πρόσωπο όσο και στους πιστωτές του.

Προβληματική δεν είναι η περίπτωση του ομορρύθμου εταίρου εμπορικής ΟΕ ή ΕΕ, ο οποίος έχει την εμπορική ιδιότητα¹¹⁹, με μόνη τη συμμετοχή του στην εταιρία, παράγωγα ή αντανakλαστικά, ήτοι λόγω της ιδιότητας του αυτής, δίχως να απαιτείται η τέλεση από αυτόν εμπορικών πράξεων, κατά συνέπεια και την πτωχευτική ικανότητα, αλλά του συνταξιούχου ομορρύθμου εταίρου, ο οποίος δεν έχει πλέον την εμπορική ιδιότητα, ενώ όσο την είχε δεν είχε προβεί η εταιρία σε παύση πληρωμών, η οποία θα επέφερε και την παράλληλη συμπτώχευση του ως ομόρρυθμο μέλος, ούτε όμως ο ίδι-

114. ΕιρΑθ 17/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου κατέληξε σε απόρριψη της αιτήσεως της οφειλέτριας, που προέβη σε παύση των εργασιών στη ΔΟΥ την 2.12.2010 και σε κατάθεση της αιτήσεως την 31.1.2011.

115. Ο ομόρρυθμος εταίρος μιας εμπορικής ΟΕ ή ΕΕ, που είναι εμπορικές κατά το ουσιαστικό σύστημα, έχει πτωχευτική ικανότητα επειδή θεωρείται ότι έχει αποκτήσει την εμπορική ιδιότητα με μόνη τη συμμετοχή του στην εταιρία, δηλαδή αντανakλαστικά. Το επιχείρημα αυτό συνάγεται μετά την κατάργηση του άρ. 20 ΕΝ με το άρ. 294 ν. 4072/2012, από το άρ. 7 παρ. 4 ΠτΚ, όπου προβλέπεται η συμπτώχευσή του με το νομικό πρόσωπο της εταιρίας. Η δε ατομική πτώχευση του ομορρύθμου εταίρου, για άλλη εκτός εταιρίας αιτία, δεν αποτελεί πλέον λόγο λύσης της εταιρίας, υπό το νέο καθεστώς ν. 4072/2012 (άρ. 260) αλλά λόγω εξόδου αυτού από την εταιρία, εκτός αντίθετης πρόβλεψης στην εταιρική σύμβαση. Για την ιδιαιτερότητα της απόκτησης της πτωχευτικής ικανότητας από ομόρρυθμο εταίρο σε *Ψυχομάνη* (2012⁵), 32 επ, ενώ για τη θέση του ομορρύθμου εταίρου στην αντίστοιχη προσωπική εταιρία, μετά την αναμόρφωση του δικαίου των προσωπικών εμπορικών εταιριών με το ν. 4072/2012 (άρ. 249-270), ΦΕΚ/Α'86/11.4.2012, αναλυτικά σε *Ρόκα Ν.*, Εμπορικές Εταιρίες, 2012⁷, 122 επ.

116. Στο στάδιο της εκκαθάρισης οι εμπορικές εταιρίες έχουν πτωχευτική ικανότητα, επειδή συνεχίζεται η νομική τους προσωπικότητα, ενώ η παύση της εμπορίας δεν κωλύει την κήρυξη της πτώχευσης σύμφωνα με το άρ. 2 παρ. 3 ΠτΚ. Ειδικά όμως για την ΟΕ που τίθεται υπό εκκαθάριση, αυτή διατηρεί την εμπορικότητά της, μόνον όταν διατηρείται η εμπορική δραστηριότητα της εταιρίας κατά το στάδιο της εκκαθάρισης. Μετά δε την περάτωση της εκκαθάρισης, όταν δηλαδή παύει η εταιρία να υφίσταται ως νομικό πρόσωπο, δεν πτωχεύει. Βέβαια αν κατά τη διάρκεια της εκκαθάρισης, διαπιστωθεί αδυναμία ικανοποίησης των εταιρικών δανειστών, υποχρεούνται οι εκκαθαριστές να υποβάλουν αίτηση κήρυξης της εταιρίας σε πτώχευση. Με την ίδια απόφαση που κηρύσσεται η ΟΕ σε πτώχευση, κηρύσσονται και οι εταίροι σε πτώχευση, χωρίς άλλη διατύπωση (άρ. 7 παρ. 4 ΠτΚ).

117. *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 59.

118. Αυτό το κάνει ειδικώς στην περίπτωση των μικροεμπόρων, η οποία θεωρείται ότι δεν παρabiάζει το σκοπό του νόμου.

119. *Περάκης* (2011), 117.

ος όσο είχε την εμπορική ιδιότητα είχε προβεί, εφόσον ασκούσε εμπορική δραστηριότητα, σε παύση πληρωμών με περαιτέρω συνέπεια την ατομική του πτώχευση, αλλά μεταγενέστερα ήτοι μετά τη συνταξιοδότησή του, βρέθηκε σε αδυναμία πληρωμών έναντι των πιστωτών του ο ίδιος ή η εταιρία και πάντως μέσα στην κρίσιμη πενταετία από την έξοδο του, για την οποία εξακολουθεί να φέρει την απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων σύμφωνα με το νέο άρ. 269 παρ. 3 Ν. 4072/2012¹²⁰.

Στην περίπτωση αυτή διαπιστώνεται κενό διότι αφενός το εν λόγω φυσικό πρόσωπο στερείται την εμπορική ιδιότητα και δεν δύναται να υπαχθεί στον ΠτΚ, από την άλλη εξακολουθεί να ευθύνεται για τα εταιρικά χρέη και για μια πενταετία. Η άποψη ότι το εν λόγω φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την εμπορική ιδιότητα κατά το χρόνο της υποβολής της αιτήσεως του Ν. 3869/2010, δεν δύναται να υπαγάγει στη ρύθμιση τα χρέη που σχετίζονται με την εταιρία, αλλά μόνον τα λοιπά αστικά χρέη παραγνωρίζει την αυστηρά προσωποπαγή διαδικασία που εισάγει ο παρών νόμος, ο οποίος αφορά τον οφειλέτη-μη έμπορο, δίνοντας έτσι σημασία στην εμπορικότητα των οφειλών. Όμως κάτι τέτοιο δεν είναι ορθό, αφενός διότι στο εισαγωγικό άρ. 1 παρ. 1 του Ν. 3869/2010, όπου διατυπώνονται και οι προϋποθέσεις υπαγωγής στον ως άνω νόμο, γίνεται λόγος για φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και τα οποία έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους γενικά, μη διακρίνοντας ως προς τα χρέη σε αστικά ή εμπορικά, αφετέρου διότι στη διαδικασία του νόμου αυτού υπάγονται και ο κληρονόμος εμπόρου αλλά και ο εγγυητής εμπόρου, εφόσον οι ίδιοι δεν είναι έμποροι κατά την κατάθεση της αίτησης, άρα και για εμπορικά χρέη. Αν επιπροσθέτως η διαδικασία του Ν. 3869/2010 δεν ήταν αυστηρά προσωποπαγής, έχουσα ως επίκεντρο το πρόσωπο που αιτείται την προστασία και όχι τα χρέη του, τότε και το άρ. 12 του ιδίου νόμου θα είχε αντίθετη πρόβλεψη, αφορώντας δηλαδή τα χρέη και όχι την υπάρχουσα, σύμφωνα με την οποία απαλλάσσεται ο οφειλέτης αλλά όχι και ο εγγυητής.

Συμπερασματικά η γράφουσα, τασσόμενη υπέρ της δεύτερης απόψεως και ε-νόψει του κινδύνου σε περίπτωση υιοθέτησης της πρώτης απόψεως το φυσικό πρό-

120. Ιδιαίτερα για την ευθύνη του ομορρύθμου εταίρου, η οποία εξακολουθεί να υφίσταται και μετά την περάτωση της εταιρίας, εφόσον η εταιρική περιουσία δεν επαρκεί για την ικανοποίηση των εταιρικών δανειστών, η απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων δεν παύει, μόνον η ευθύνη της εταιρίας παύει, ούτε η ευθύνη των ομορρύθμων εταίρων παύει με την έξοδο ή τον αποκλεισμό του εταίρου. Προβλέπεται στο άρ. 269 του νέου νόμου πενταετής παραγραφή των αξιώσεων των εταιρικών δανειστών κατά των ομορρύθμων εταίρων, με εναρκτήριο σημείο την καταχώριση λύσης της εταιρίας στο ΓΕΜΗ, ή την καταχώριση της εξόδου ή του αποκλεισμού στο ΓΕΜΗ αντιστοίχως, εκτός αν οι αξιώσεις κατά της εταιρίας υπόκεινται σε βραχύτερη παραγραφή. Αν δε η αξίωση κατά της εταιρίας καταστεί ληξιπρόθεσμη, μετά την καταχώριση της εξόδου ή του αποκλεισμού στο ΓΕΜΗ, η παραγραφή αρχίζει από το χρονικό σημείο που αυτή καθίσταται ληξιπρόθεσμη.

σωπο να μην δύναται να υπαχθεί ούτε στον Πτκ αλλά ούτε και στο Ν. 3869/2010, υποστηρίζει ότι και ο συνταξιούχος¹²¹ ομόρρυθμος εταίρος ΟΕ, ο οποίος δεν έχει πλέον την εμπορική ιδιότητα κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως του Ν. 3869/2010, δύναται να υπαγάγει τα χρέη που δημιούργησε κατά τη θητεία του ως εταίρου στην ΟΕ σε ρύθμιση του Ν. 3869/2010, δεδομένου ότι στερείται την εμπορική ιδιότητα-πτωχευτική ικανότητα κατά την κατάθεση της αιτήσεως, υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι δεν έχει προβεί ο ίδιος ή η εταιρία σε προγενέστερη παύση πληρωμών.

Η αίτηση είναι νόμιμη, εάν υποβάλλεται από φυσικό πρόσωπο μη έμπορο που επικαλείται ότι έχει περιέλθει σε μόνιμη αδυναμία να εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές οφειλές του. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι στη διαδικασία υπάγονται τα πρόσωπα και όχι τα χρέη τους. Κρίσιμη είναι επομένως η εμπορική ιδιότητα¹²² βασικά κατά τον χρόνο υποβολής-κατάθεσης της αιτήσεως¹²³, η οποία και απαγορεύει την υπαγωγή στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, ανεξαρτήτως του είδους των χρεών¹²⁴. Συνεπώς η μη εμπορική ιδιότητα του οφειλέτη ανάγεται σε *αποκλειστικό κριτήριο*, χωρίς να είναι επομένως αναγκαίο να ερευνάται κάθε φορά ο εμπορικός ή μη χαρακτήρας των ληξιπρόθεσμων χρεών¹²⁵, με εξαίρεση την ανωτέρω εκτεθείσα περίπτωση του

-
- 121.** Ο οποίος εάν είναι μέλος εμπορικής εταιρίας, πρέπει μεταξύ των απαιτούμενων ενδεικτικώς δικαιολογητικών να υποβάλει αντίγραφο διαλυτικού ή τροποποιητικού αποχωρήσεως από την τελευταία εταιρία, βεβαίωση διακοπής του εμπορικού του επαγγέλματος από την οικονομική εφορία, υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/86 που να δηλώνει ότι μετά τη διακοπή του εμπορικού επαγγέλματος, δεν ασκεί επάγγελμα ατομικά ή σαν μέλος εταιρίας με οποιαδήποτε νομική μορφή, προκειμένου να συνταξιοδοτηθεί.
- 122.** ΕιρΚορίνθ 67/2012 ΝΟΜΟΣ. Σύμφωνα με την ΕιρΑγρ 54/2012, ΔΕΕ 2012, 785, «*η εμπορική ιδιότητα είτε υφιστάμενη είτε αναγόμενη στο παρελθόν κατά το χρονικό όμως σημείο κατά το οποίο έπαυσαν οι πληρωμές, είναι η προϋπόθεση που προσδίδει πτωχευτική ικανότητα στο φυσικό πρόσωπο, αποκλείοντας την υπαγωγή του στο πεδίο εφαρμογής του νόμου*».
- 123.** ΕιρΚρωπ 2/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚορίνθ 592/2012 ΝΟΜΟΣ, που αφορούσε μεταξύ άλλων και ρύθμιση οφειλών από συμβάσεις επιχειρηματικών δανείων, ωστόσο τα δάνεια αυτά ελήφθησαν όχι στα πλαίσια της άσκησης εμπορικής δραστηριότητας του αιτούντος, ενώ κατά την κρίση του δικαστηρίου είναι αδιάφορο για ποιο λόγο λήφθηκαν, αφού κρίσιμο διαίστημα για την εφαρμογή ή μη του νόμου, αποτελεί η ιδιότητα του αιτούντος-οφειλέτη ως εμπόρου ή μη, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης.
- 124.** ΕιρΘεσ 5106/2011 ΧρηΔικ 2011, 462 επ, όπου απέρριψε την αίτηση προσώπου που είχε εμπορική ιδιότητα κατά το χρόνο παύσης πληρωμών, αν και προσπάθησε να υπαγάγει αστικά χρέη, ήτοι οφειλές από καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες.
- 125.** ΜΠρΒολ 2202/2010, ΕφΑΔ 2010, 1123 επ, παρατ. Σπύρος Ανδρίτσος =ΧρηΔικ 2010, 260 επ· ΜΠρΤρικ 15/2011, ΧρηΔικ 2010, 389 επ· ΜΠρΑθ 1795/2011, ΧρηΔικ 2011, 126 επ· ΜΠρΚαβ 745/2011, ΕΕμπΔ 2011, 711 επ· ΜΠρΡεθ 151/2012 ΝΟΜΟΣ όπου αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «*καθίσταται σαφές ότι ο νόμος αυτός αφορά σε μη εμπόρους φυσικά πρόσωπα ανεξαρτήτως του χαρακτήρα και της προέλευσης του χρέους, με την έννοια ότι χρέη που προέρχονται από περιορισμένη σε έκταση επαγγελματική δραστηριότητα, που δεν προσδίδει στον οφειλέτη την εμπορική ιδιότητα, μπορούν να υπαχθούν στη διαδικασία του Ν. 3869/2010*». Ωστόσο εκφράζεται και η αντίθετη άποψη Ρούσσοις, ΧρηΔικ 2012, 28, ότι η κρίσιμότητα μόνον της ιδιότητας του αιτούντος κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης δίχως να λαμβάνεται υπόψη η φύση των προς ρύθμιση χρεών «υπερακοντίζει το σκοπό του νόμου και οδηγεί *contra legem* σε επέκταση του πεδίου εφαρμογής του σε εμπορικές οφειλές».

πρώην εμπόρου, όπου απαιτούνται και πρόσθετες προϋποθέσεις για την υπαγωγή του στο Ν. 3869/2010.

Μόνο ο οφειλέτης νομιμοποιείται ενεργητικά σε υποβολή της αίτησης για ρύθμιση οφειλών και απαλλαγή. Το ίδιο το κείμενο του νόμου σε συνδυασμό και με τη φιλοσοφία του δεν επιτρέπει την επέκταση της ενεργητικής νομιμοποίησης και στους πιστωτές¹²⁶. Συνεπώς αίτηση ρύθμισης δεν δικαιούται να υποβάλει ο δανειστής του υπερχρεωμένου οφειλέτη.

Αίτηση δικαιούνται να υποβάλουν και αλλοδαποί, όταν έχουν το κέντρο των κύριων συμφερόντων τους στην Ελλάδα και έχουν έννομο συμφέρον προς τούτο, διότι δημιούργησαν εδώ τα χρέη τους ή διαθέτουν εδώ περιουσιακά στοιχεία¹²⁷. Ζήτημα γεννάται στις περιπτώσεις διασυνοριακών χρεών με κατοικία του οφειλέτη στην Ελλάδα, για το λόγο ότι το Παράρτημα Α' του Κανονισμού 1346/2000¹²⁸ «περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας» δεν περιλαμβάνει το ν. 3869/2010. Κρίνεται απαραίτητη, κατά την γράφουσα, η ενημέρωση του ως άνω Παραρτήματος, ώστε να προστεθεί σε αυτό και η διαδικασία της πτώχευσης των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων¹²⁹. Ο νόμος 3869/2010, θεωρούμενος ότι εισάγει συλλογική διαδικασία αφερεγγυότητας, θα έπρεπε να διέπεται από τον ως άνω Κανονισμό και συγκεκριμένα από τα άρθ. 3 παρ. 1 εδ. α'¹³⁰ και 4 παρ. 1¹³¹ του τελευταίου, όπου το μεν πρώτο άρθρο καθιερώνει αποκλειστική δικαιοδοσία του δικαστηρίου του κέντρου κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη, εφεξής ΚΚΣ, νοούμενο σύμφωνα με την υπό 13 σκέψη του Προοιμίου, ως ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και συνεπώς είναι τόπος αναγνωρίσιμος από τους τρίτους, ενώ το δεύτερο άρθρο καθιερώνει ως εφαρμοστέο δίκαιο τη *lex concursus*, ήτοι το δίκαιο του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου έχει ξεκινήσει η διαδικασία αφερεγγυότητας, δηλαδή του κράτους μέλους έναρξης της διαδικα-

126. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1476.

127. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1476.

128. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, ΕΕ 30.6.2000, L. 160/1.

129. Υποστηρίζεται από Περράκη (2010), 422· Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1476 και συγκεκριμένα υπό 12· Ο Σιβιτανίδης, ΝοΒ 2011, 665 επ., διατυπώνει τις επιφυλάξεις του ως προς το χαρακτηρισμό της ρύθμισης οφειλών του νόμου 3869/2010 ως διαδικασία αφερεγγυότητας που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 1346/2010, σύμφωνα δε με το άρθ. 1 παρ. 1 του οποίου «Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις συλλογικές διαδικασίες, οι οποίες προϋποθέτουν την αφερεγγυότητα του οφειλέτη, συνεπάγονται τη μερική ή ολική πτωχευτική του απαλλοτρίωση και το διορισμό συνδίκου». Οι επιφυλάξεις του εδράζονται κυρίως στη μη υποχρεωτικότητα του διορισμού του εκκαθαριστή αλλά και στη μη συμπερίληψη όλων των απαιτήσεων στη ρύθμιση, θεωρώντας ιδιαίτερα απομακρυσμένη μία τέτοια πιθανότητα, με αρμόδιο δίκαιο στην περίπτωση αυτή, το δίκαιο που διέπει τις ενοχές αυτές (*lex causae*) και προκειμένου για συμβατικές ενοχές, τη *lex contractus*.

130. «Αρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη».

131. «Εάν ο παρών κανονισμός δεν ορίζει άλλως, δίκαιο εφαρμοστέο στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά της είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας, κατωτέρω καλουμένου «κράτος έναρξης».

σίας. Έτσι σύμφωνα με τα ανωτέρω, στην περίπτωση ιδιώτη με εγκατάσταση στην Ελλάδα, εφαρμοστέο θα είναι το ελληνικό δίκαιο, το οποίο και θα δεσμεύει όλους τους πιστωτές του, υπό τις προϋποθέσεις όμως που θέτει ο νόμος, ανεξαρτήτως της ύπαρξης στοιχείων αλλοδαπότητας και σύνδεσης των οφειλών με ξένα δίκαια.

Η δυνατότητα του οφειλέτη να επιδιώξει την υπαγωγή του στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010 έχει ιδιαίτερα προσωποπαγή χαρακτηριστικά και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί στοιχείο της περιουσίας, δυνάμενο να μεταβιβασθεί αιτία θανάτου στους κληρονόμους¹³². Στην δίκη που ανοίγεται συνεπεία αιτήσεως του οφειλέτη, ωστόσο μετά την επέλευση της εκκρεμοδικίας αποβιώνει ο οφειλέτης, επειδή το επίδικο δικαίωμα είναι προσωποπαγές, αυτή δεν διακόπτεται αλλά καταργείται ως προς το κύριο αντικείμενό της. Επομένως αν δεν συντρέχει κατά το νόμο λόγος περιορισμού της ευθύνης των κληρονόμων, οι τελευταίοι ευθύνονται έναντι των πιστωτών και με τη δική τους περιουσία. Ωστόσο δεν αποκλείεται να αρχίσουν νέα διαδικασία κατά τους όρους του νόμου, αν συντρέχουν στο πρόσωπό τους οι προϋποθέσεις του νόμου¹³³.

Τέλος στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3869/2010 δύναται να υπαχθεί και ο εγγυητής αυτοτελώς για τις οφειλές του υπερχρεωμένου φυσικού προσώπου¹³⁴, εφόσον συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις που θέτει ο συγκεκριμένος νόμος για την εφαρμογή του¹³⁵.

1.2. Αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής

Προϋπόθεση υπαγωγής στο πεδίο εφαρμογής του νόμου συνιστά η συνδρομή στο πρόσωπο του αιτούντος μόνιμης αδυναμίας πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών (άρ. 1 παρ. 1 εδ. α΄ Ν. 3869/2010).

Ο νόμος 3869/2010 δεν ορίζει ποιες απαιτήσεις υπάγονται στο ρυθμιστικό πεδίο του αλλά τις εξαιρούμενες απαιτήσεις στο άρθρ. 1 παρ. 2 του ως άνω νόμου και μέσω της αφαιρετικής μεθόδου προκύπτουν ότι όλες οι λοιπές δύνανται να υπαχθούν στη διαδικασία του νόμου¹³⁶. Στη διαδικασία του νόμου υπάγεται «κάθε χρέος οππονηδεήποτε και

¹³². *Κρητικός* (2012²), 35 επ.

¹³³. Συνεπώς υπάγονται στη διαδικασία του νόμου και οι κληρονόμοι εμπόρου για τα εμπορικά του χρέη υπό τις προϋποθέσεις του νόμου και κυρίως υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι οι ίδιοι έμποροι κατά την κατάθεση της αίτησης.

¹³⁴. ΕιρΘεσ 5104/2011 ΝΟΜΟΣ.

¹³⁵. *Κατσάς*, ΔΕΕ 2011, 1117· *Χριστοδούλου*, ΔΕΕ 2011, 296. Δηλαδή οι εγγυητές εμπορικών χρεών, μπορούν να υπαχθούν στη ρύθμιση, αν δεν είναι οι ίδιοι έμποροι. ΕιρΚαλύμν 1/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου κρίθηκε μόνιμη αδυναμία πληρωμής των οφειλών του αιτούντος, αστυνομικού, με μηνιαίες οικογενειακές αποδοχές περίπου 2.124 €, σε συνολικό ποσό οφειλών περίπου 407.000 €, στις οποίες περιλαμβάνονται και επιχειρηματικά δάνεια της συζύγου (έμπορος διαθέτουσα κατάστημα ανθοπωλείου) του αιτούντος, με την ιδιότητα αυτού ως εγγυητή· ΕιρΘηβ 18/2011 ΝΟΜΟΣ. Ειδικώς για το ζήτημα της ευθύνης και προστάσεως του εγγυητή στα πλαίσια του ν. 3869/2010 κατωτέρω.

¹³⁶. *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 88 επ.

αν προέρχεται έναντι οποιουδήποτε¹³⁷ πιστωτή»¹³⁸. Συνεπώς υπάγονται όλα τα χρέη του οφειλέτη¹³⁹, αστικά και εμπορικά, εφόσον δεν εξετάζεται η αιτία των χρεών αλλά τα χαρακτηριστικά του οφειλέτη και ο ίδιος ο νόμος δεν αναφέρεται σε εξαίρεση εμπορικών οφειλών¹⁴⁰.

Στο ρυθμιστικό πεδίο εφαρμογής του νόμου υπάγονται καταρχήν μόνον οι χρηματικές¹⁴¹ οφειλές-απαιτήσεις¹⁴² σύμφωνα με το άρ. 1 παρ. 1. Δεν μπορεί δηλαδή να υπαχθεί σε ρύθμιση μία οφειλή μη χρηματική π.χ. υποχρέωση για πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Οι δε χρηματικές απαιτήσεις πρέπει να είναι γεννημένες και δικαστικώς επιδιωξιμες.

Ζήτημα γεννάται ως προς τις οφειλές συνήθως εκ στεγαστικών δανείων προς το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ)¹⁴³ που είναι ΝΠΔΔ και εάν αυτές υπάγονται στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010. Η κρατούσα άποψη στη νομολογία¹⁴⁴ για τις υποθέ-

137. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί η άκρως επικίνδυνη απόφαση ΜΠρΝαυτλ 1228/2010 (ασφαλ. μετρ.), ΕΕμπΔ 2011, 164 επ, με παρατ. *Βενιέρη*, η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στο ν. 3869/2010 υπάγονται μόνον απαιτήσεις καταναλωτών κατά πιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτή αποτελεί την αρνητική εξαίρεση στον κανόνα της ένταξης στο ρυθμιστικό πεδίο του νόμου όλων των οφειλών, κατά οποιουδήποτε προσώπου, νομικού ή φυσικού, ιδιώτη ή επαγγελματία, από οποιαδήποτε αιτία. Η ΜΠρΑθ 8340/2010, ΧρηΔικ 2011, 131 επ κάνει λόγο για δικαίωμα υπαγωγής στο νόμο, πρώην εμπόρου για εμπορικά χρέη, προς μη τράπεζες.

138. *Κρητικός* (2012²), 58.

139. ΥΠΟΙΑΝ-Γενική Γραμματεία Καταναλωτή, Εφαρμογή του νόμου 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Ερωτήσεις και Απαντήσεις προσβάσιμη σε http://www.efpolis.gr/filesbase/1167_sitefile-10329.pdf, 1. Θα περιλαμβάνονται κατά κανόνα χρηματικές οφειλές από καταναλωτικά, στεγαστικά, προσωπικά δάνεια, από πιστωτικές κάρτες, από συμβάσεις ανοίγματος πίστωσης, από επαγγελματικά δάνεια αλλά και από αποδοχές εργαζομένων, από μισθώματα, από διατροφές, από συμβάσεις ασφάλισης κατά διαφόρων κινδύνων και γενικά από κάθε χρέος που δεν περιλαμβάνεται στις εξαιρέσεις του νόμου.

140. *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 89. Contra *Ρούσσος*, ΧρηΔικ 2012, 28 σύμφωνα με τον οποίο η μη λήψη υπόψη της φύσεως των προς ρύθμιση χρεών «υπερακοντίζει το σκοπό του νόμου και οδηγεί contra legem σε επέκταση του πεδίου εφαρμογής του σε εμπορικές οφειλές». ΜΠρΑθ 7794/2010, ΧρηΔικ 2011, 133 επ, όπου κρίθηκε ότι στο ρυθμιστικό πεδίο του νόμου εμπίπτει οφειλή φυσικού προσώπου, η οποία πηγάζει από τριτεγγύηση συναλλαγματικής υπέρ της πληρώτριας και αποδέκτριας ανώνυμης εταιρίας, δεδομένου ότι η τριτεγγύηση συναλλαγματικής δεν αποτελεί εμπορική πράξη, αν δεν γίνεται κατά σύνηθες επάγγελμα, ούτε εξάλλου η αιτούσα αποκτά την εμπορική ιδιότητα με τη συμμετοχή της ως μετόχου ακόμα και ως αντιπροέδρου στην εν λόγω ανώνυμη εταιρία.

141. Δεν αποκλείονται και οι αποτιμητές σε χρήμα απαιτήσεις.

142. Καθώς η άλλη όψη της απαίτησης είναι το χρέος.

143. Για το ζήτημα αυτό ειδικώς *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 87 επ· *Κρητικός* (2012²), 62· *Ρούσσος*, ΧρηΔικ 2012, 33, με διατυπωθείσες επιφυλάξεις ως προς την κρατούσα στη νομολογία άποψη.

144. ΕιρΑθ 15/Φ1/2011, ΕφΑΔ 2011, 677 επ=ΝοΒ 2011, 1241 επ με παρατ. *Παπαστάμου*, όπου και τα αντίθετα ορθά σχόλια της ως άνω=ΧρηΔικ 2011, 281 επ, σύμφωνα με την οποία ο ν. 3869/2010 ρυθμίζει γενικά τις οφειλές υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, χωρίς καμία αναφορά ή τροποποίηση των ειδικών ρυθμίσεων των μη εξυπηρετούμενων οφειλών προς το ΤΠΔ, για τις οποίες εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις των άρ. 62 Ν. 2214/1994 και 25 παρ. 6 Ν. 3867/2010· ΕιρΠατρ 4/2011, ΧρηΔικ, 2011, 276 επ, όπου με την απόφαση αυτή έγινε δεκτό ότι από τη ρύθμιση του Ν. 3869/2010 εξαιρείται και το εκ στεγαστικού δανείου χρέος προς το ΤΠΔ, πέραν των αναφερομένων στο νόμο περιοριστικώς ως εξαιρού-

σεις του Ν. 3869/2010 εξαιρεί το ποσό που παρακρατεί από το μισθό του οφειλέτη το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων από τη ρύθμιση των άρ. 8 και 9 του Ν. 3869/2010 με την αιτιολογία ότι ειδικές διατάξεις¹⁴⁵ διέπουν τις οφειλές αυτές και συνεπώς δεν υπάγονται στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010. Ωστόσο δεν προκύπτει εκ του γράμματος αλλά και του πνεύματος των ειδικών αυτών διατάξεων κάποιος λόγος για να εξαιρεθεί η απαίτηση του ΤΠΔ από το Ν. 3869/2010¹⁴⁶. Επιπροσθέτως οι οφειλές προς το ΤΠΔ δεν

-
- μενων χρεών· ΕιρΑθ 48/2011, ΝοΒ 2011, 1546 επ· ΕιρΑθ 199/Φ270/2011, ΧρηΔικ 2012, 139 επ· ΕιρΚρωπ 584/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚρωπ 665/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΑχαρν 3/2011, ΕλλΔνη 2012, 264 επ· ΕιρΑθ 199/Φ270/2011, ΧρηΔικ 2012, 139· ΕιρΑθ 24/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚρωπ 20/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΧαλαν 16/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΑμαρ 447/2012, ΕφΑΔ 2012, 540 επ· ΕιρΑθ 209/2012, ΧρηΔικ 2012, 293 επ με παρατ. *Κρητικού*.
- 145.** Άρ. 62 Ν. 2214/1994 και άρ. 25 παρ. 6 Ν. 3867/2010. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο, για την εξυπηρέτηση και ασφάλιση των τοκοχρεωλυτικών δανείων που χορηγούνται από το ΤΠΔ για την απόκτηση πρώτης κατοικίας από δημόσιους υπάλληλους, τους συνταξιούχους και τους λοιπούς δικαιουμένους, καθιερώνεται εκ του νόμου εκχώρηση του δανειζομένου υπέρ του δανειστού μέχρι τα 6/10 όλων γενικά των τακτικών μηνιαίων απολαβών του (μισθός, επιδόματα κ.λπ) ή της κανονισθσόμενης κύριας και επικουρικής συντάξεως. Ωστόσο προσφάτως θεσπίσθηκε νομοθετική ρύθμιση, συγκεκριμένα η ΥΑ 2/19843/0094, ΦΕΚ/Β'/677/7.3.2012, με την οποία μειώθηκε στο μισό ήτοι 3/10 από 6/10 που ήταν πριν η υποχρεωτική εκχώρηση του μισθού ή της σύνταξης του δανειολήπτη προς το ΤΠΔ. Σύμφωνα δε με το δεύτερο άρθρο του Ν. 3867/2010, με απόφαση του ΔΣ του ΤΠΔ, κατόπιν αιτήσεως του υποχρέου, ορίζεται η διαδικασία ρυθμίσεως των μη κανονικά εξυπηρετούμενων δανείων που έχει χορηγήσει το ΤΠΔ προς φυσικά πρόσωπα.
- 146.** Έτσι και η ΕιρΘεσ 6958/2011, ΔΕΕ 2012, 42 επ, όπου καταλήγει ότι στη ρύθμιση του Ν. 3869/2010 υπάγονται και οι οφειλές προς το ΤΠΔ, ανεξαρτήτως από τυχόν ρύθμιση και με τις διατάξεις του Ν. 3867/2010, ενώ τα τυχόν ήδη παρακρατούμενα ποσά από το μισθό του οφειλέτη θα τύχουν αναλογικής μείωσης. Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΕιρΚαλύμν 1/2012, ΝοΒ 2012, 563 επ με σχόλ. *Παπαστάμου*, όπου αναφέρει την κρατούσα άποψη στη νομολογία, ωστόσο καταλήγει σε αντίθετη κατεύθυνση, ότι δηλαδή οι απαιτήσεις του ΤΠΔ δεν εξαιρούνται από τη ρύθμιση του Ν. 3869/2010 με την εξής αιτιολογία: «*οι διατάξεις του Ν. 3869/2010, καίτοι είναι γενικότερες σε σχέση με αυτές του άρ. 62 Ν. 2214/1994 και του άρ. 25 Ν. 3867/2010, κατήργησαν σιωπηρά κάθε άλλη προηγούμενη διάταξη, που ρυθμίζει τον τρόπο αποπληρωμής των δανείων, τα οποία δεν εξυπηρετούνται κανονικά, η αποδυνάμωση των ενοχικών δικαιωμάτων του ΤΠΔ επιβάλλεται από λόγους γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος, ενώ η προνομιακή μεταχείριση του ΤΠΔ έναντι των υπολοίπων πιστωτών δεν είναι ανεκτή δικαιοπολιτικά διότι ο νομοθέτης με το νόμο για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα θέλησε να υπαχθούν στις ρυθμίσεις του οι χρηματικές οφειλές από δάνεια προς όλους τους πιστωτές (ιδιώτες και μη), επιπρόσθετα δε, στην περίπτωση, που ήθελε να εξαιρέσει του νόμου αυτού τις οφειλές προς το ανωτέρω, το οποίο είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, θα το είχε πράξει ρητώς*». Με παρόμοια αιτιολογία και η ΕιρΝΜουδαν 2/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 102/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΑθ 250/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 1238/2012, ΧρηΔικ 2012, 281 επ, όπου μεταξύ άλλων αναφέρει «*σε κάθε περίπτωση η εξαίρεση των δανείων του ΤΠΔ θα προσέκρουε στην αρχή της ισότητας, που προβλέπεται στο άρ. 4 Σ, καθότι οι δανειολήπτες του εν λόγω Ταμείου σε σχέση με τους δανειολήπτες των υπολοίπων πιστωτικών ιδρυμάτων θα στερούνταν αναιτιολόγητα των ευνοϊκών διατάξεων του ν. 3869/2010, καθότι από το νόμο 3867/2010 δεν προκύπτουν ευνοϊκές διατάξεις ανάλογες του ν. 3869/2010, καθώς η παρ. 6 του άρ. 25 του ως άνω νόμου (3867/2010) προβλέπει όρους διευκόλυνσης και εξυπηρέτησης των δανείων και όχι απαλλαγής απ' αυτά, όπως προβλέπει ο ν. 3869/2010*». Ομοίως και οι ΕιρΘεσ 1239/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 1913/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΠατρ 89/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚρωπ 229/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου αναφέρει χαρακτηριστικά «*Κατά την αρχική εφαρμογή του ν. 3869/2010 επεκράτησε στη νομική θεωρία και νομολογία η άποψη ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις των άρ. 62 ν. 2214/1994 και 25 παρ. 6 ν. 3867/2010 και οι οφειλές προς το ΤΠΔ δεν μπορούν νομίμως να ρυθμισθούν δικαστικά με τις λοιπές οφειλές σύμφωνα με το ν. 3869/2010. Μετά την πάροδο όμως ενός και πλέον έτους εφαρμογής του νόμου αυτού και προβληματισμού της θε-*

συμπεριλήφθηκαν στις προβλεπόμενες εξαιρέσεις της παρ. 2 του άρ. 1 του Ν. 3869/2010, όπου η απαρίθμηση είναι περιοριστική και συνεπώς αν ο νομοθέτης ήθελε να τις συμπεριλάβει, θα το έπραττε. Επομένως η γραμματική ερμηνεία έχει βαρύνουσα σημασία στην περίπτωση αυτή.

Άλλο ένα ζήτημα που απασχόλησε έντονα τόσο τη θεωρία όσο και τις πρώτες δικαστικές αποφάσεις από την έναρξη εφαρμογής του παρόντος νόμου και το οποίο εντάσσεται στο αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής του, είναι κατά πόσον η ρύθμιση, που ο οφειλέτης θα επιδιώξει, καταλαμβάνει μόνο τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές οφειλές ή και τις μη ληξιπρόθεσμες.

Στη θεωρία είχαν διατυπωθεί δύο απόψεις. Μία η οποία εκκινούσε από τη γραμματική ερμηνεία του άρ. 1 παρ. 1 ν. 3869/2010 και η οποία δεχόταν μόνο τα ληξιπρόθεσμα χρέη κατά την έννοια των άρ. 323 και 324 ΑΚ¹⁴⁷. Προς αντίθετη κατεύθυνση είχε διαμορφωθεί η άποψη ότι στη διαδικασία της ρύθμισης εντάσσονται και οι μη ληξιπρόθεσμες οφειλές, παρά τη γραμματική ερμηνεία που συνηγορούσε στη μη ένταξη αυτών, με επιχείρημα αντλούμενο από το πνεύμα του νόμου αλλά και από το άρ. 6 παρ. 3 εδ. τελευταίο, σύμφωνα με το οποίο «*οι οφειλές αυτές θεωρούνται ληξιπρόθεσμες (με την κοινοποίηση της αίτησης στους πιστωτές) και υπολογίζονται με την τρέχουσα κατά το χρόνο κοινοποίησης της αίτησης αξία τους*»¹⁴⁸.

Το ζήτημα αυτό διευκρινίστηκε οριστικά με νομοθετική παρέμβαση και συγκεκριμένα με την τελευταία τροποποίηση που επήλθε στο άρ. 1¹⁴⁹ Ν. 3869/2010 από το

ωρίας για το ανωτέρω θέμα, τείνει να επικρατήσει η άποψη ότι οι οφειλές προς το ανωτέρω ΝΠΔΔ δεν εξαιρούνται του ν. 3869/2010, άποψη την οποία θεωρεί σωστή και το παρόν δικαστήριο».

147. Υιοθετήθηκε και από τη ΜΠρΒολ 2202/2010, ΧρηΔικ 2010, 260=ΕφΑΔ 2010, 1123, σύμφωνα με την οποία «*τα ληξιπρόθεσμα ποσά αποκόβονται από το σώμα του δανείου και ακολουθούν πλέον χωριστή τύχη*», η οποία όμως απομακρύνεται από το βασικό στόχο του νομοθετήματος που είναι η ρύθμιση των χρεών του οφειλέτη και η απαλλαγή από αυτά, με την έννοια της συνολικής ρύθμισης των οφειλών. Υπέρ της άποψης αυτής τάχθηκαν οι Καλουτά/Τεράσε, ΕφΑΔ 2010, 1311· Μακρής, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3869/2010 για τη Ρύθμιση Υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2010, 27· Του ιδίου (2011²), 33· Σιβιτανίδης, ΝοΒ 2011, 657, ο οποίος ωστόσο επεσήμανε τον λεγόμενο ηθικό κίνδυνο (*moral hazard*), οι οφειλέτες να πάψουν να πληρώνουν και εκείνες τις δόσεις που εξυπηρετούν, προκειμένου να επιδιώξουν το ληξιπρόθεσμο όλων των απαιτήσεων, ώστε να επωφεληθούν από τις ευεργετικές διατάξεις του νόμου.
148. Υπέρ της δεύτερης άποψης τάχθηκαν οι Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1482, με την αιτιολογία ότι το δικαστήριο δύναται να προχωρήσει, εφόσον συντρέχει αδυναμία εξυπηρέτησης των ληξιπρόθεσμων, στη συνολική ρύθμιση των οφειλών, ακόμη και εκείνων των οποίων δεν έληξε η προθεσμία εκπλήρωσης· Κρητικός, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις, Νόμος 3869/2010, 2010, 42· Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 21· Περάκης, ΔΕΕ 2011, 406. Από νομολογία ενδεικτικώς για την ένταξη και των μη ληξιπρόθεσμων οφειλών ΕιρΑθ 10/Φ9/2011, ΧρηΔικ 2011, 284 επ· ΕιρΑθ 15/2011, ΕφΑΔ 2011, 677· ΕιρΘεσ 5074/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 5106/2011, ΧρηΔικ 2011, 462 επ· ΕιρΕλευσ 1/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.
149. Το τελικό κείμενο όπως διαμορφώθηκε έχει ως εξής: «*Φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών τους (εφεξής οφειλέτες) δικαιούνται να υποβάλουν στο*

άρ. 85 Ν. 3996/2011, όπου έγινε η αντικατάσταση στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρ. 1 της φράσης «των οφειλών αυτών» από τη φράση «των οφειλών τους». Η διατύπωση αυτή δεν παραπέμπει πλέον μόνο στις ληξιπρόθεσμες οφειλές του οφειλέτη αλλά γενικά στις οφειλές του, άρα και στις μη ληξιπρόθεσμες¹⁵⁰. Η ρύθμιση οφειλών του Ν. 3869/2010 καταλαμβάνει ξεκάθαρα όλο το παθητικό του οφειλέτη, δηλαδή όλα τα χρέη του, ληξιπρόθεσμα και μη. Επομένως σε περίπτωση δανείου, του οποίου οι δόσεις δεν έχουν καταστεί όλες ληξιπρόθεσμες κατά τον κρίσιμο χρόνο αλλά ορισμένες μόνο από αυτές, στη ρύθμιση υπάγεται το σύνολο του δανείου, δηλαδή και οι μη ληξιπρόθεσμες δόσεις. Η λύση αυτή που δόθηκε ικανοποιεί την ανάγκη ρύθμισης του συνόλου των οφειλών, παρακάμπτοντας τις τυχόν περιπλοκές που θα μπορούσαν να εμφανιστούν, δεδομένου ότι ο οφειλέτης θα αναγκαζόταν να προσφύγει μεταγενέστερα στη ρύθμιση του νόμου και για τις μη ληξιπρόθεσμες οφειλές, ερχόμενος όμως αυτή τη φορά αντιμέτωπος με τον κανόνα της άπαξ μόνο απαλλαγής από τα χρέη της παρ. 3 του άρ. 1.

1.3. Εξαιρούμενες οφειλές

Δεν επιτρέπεται η ρύθμιση οφειλών¹⁵¹, οι οποίες: είτε α) έχουν αναληφθεί το τελευταίο έτος πριν την υποβολή της αίτησης για την έναρξη της διαδικασίας της παραγράφου 1 του άρθρου 4 είτε β) προέκυψαν από αδικοπράξια που διαπράχθηκε με δόλο, από διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου βαθμού, τέλη προς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και εισφορές προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης είτε γ) προέκυψαν από χορήγηση δανείων από Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του ν. 3586/2007, όπως ισχύουν.

Πρέπει να σημειωθεί εδώ εκ των προτέρων ότι η συμπερίληψη μιας εκ των εξαιρουμένων απαιτήσεων στην αίτηση του οφειλέτη προς ρύθμιση και η διαπίστωση αυτή εκ μέρους του δικαστή έχει ως συνέπεια μόνον την απόρριψη της συγκεκριμένης απαίτησης από την υπαγωγή της στη διαδικασία του Ν. 3869/2010. Ο νόμος είναι σαφής. Οι ανωτέρω κατηγορίες οφειλών δεν ρυθμίζονται.

Ως προς το δικαιοπολιτικό υπόβαθρο των ως άνω εξαιρέσεων αξίζει να επισημανθεί ότι πρόθεση του νομοθέτη είναι η προστασία του έντιμου οφειλέτη, εκείνου δηλαδή που δεν προκάλεσε την υπερχρέωσή του κακόπιστα, ήτοι δόλια ούτε επωφελή-

αρμόδιο δικαστήριο την αίτηση που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 για τη ρύθμιση "των οφειλών τους" και απαλλαγής».

150. Κρητικός (2012²), 53 επ· Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 63 επ, όπου κατ' αυτόν και μία μόνο ληξιπρόθεσμη απαίτηση πληροί την προϋπόθεση έναρξης της διαδικασίας του νόμου, αρκεί να συνδυαστεί και με την προϋπόθεση της μόνιμης και γενικής αδυναμίας πληρωμών.

151. Άρ. 1 παρ. 2 ν. 3869/2010.

θηκε από αυτή. Η αρχή της επιείκειας προς τον έντιμο οφειλέτη είναι έκδηλη σε όλο το νομοθέτημα με ιδιαίτερη μέριμνα προς αποφυγή των καταχρηστικών πρακτικών. Μόνον ο τελευταίος δικαιούται να τύχει εφαρμογής των ευεργετικών διατάξεων του ως άνω νόμου, συνεπώς η διαδικασία του Ν. 3869/2010 θέτει ως προϋπόθεση την καλή πίστη του οφειλέτη όσον αφορά την αιτία που τον οδήγησε σε υπερχρέωση.

Ειδικά ως προς την κατηγορία των εξαιρούμενων οφειλών προς το Δημόσιο, ήτοι εκείνων που προέρχονται από την άσκηση δημόσιας εξουσίας ή από σχέσεις δημοσίου δικαίου, περιπτώσεις δηλαδή στις οποίες το φυσικό πρόσωπο έχει την ιδιότητα του διοικουμένου (οφειλές από φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους ΟΤΑ, διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, ασφαλιστικές εισφορές) και όχι του ιδιώτη-αντισυμβαλλόμενου (πιστούχου) κατ' άρθρο 361 ΑΚ, το δημόσιο συμφέρον προκρίνεται έναντι του ατομικού για ρύθμιση ή απαλλαγή.

Ωστόσο δεδομένου ότι ο πιστωτής είναι αυτός που επωφελείται από την εξαίρεση των συγκεκριμένων κατηγοριών απαιτήσεων, φέροντας και το αντίστοιχο βάρος αποδείξεως κατ' άρθρο 338 ΚΠολΔ, ζήτημα γεννάται ως προς το εάν δύναται να παραιτηθεί εκ του προνομίου αυτού, συναινώντας προκειμένου να ενταχθεί η εξαιρετέα απαίτηση στη δικαστική ρύθμιση. Οι απόψεις και πάλι διίστανται στο σημείο αυτό. Υποστηρίζεται ότι μια τέτοια συναίνεση δεν αίρει την εξαίρεση¹⁵², άποψη που σαφώς συνάδει και με τον αναγκαστικό χαρακτήρα των διατάξεων του Νόμου αλλά και το αντίθετο¹⁵³.

Η απαρίθμηση των εξαιρούμενων από τη ρύθμιση οφειλών στο άρ. 1 παρ. 2 είναι αποκλειστική, εισάγουσα εξαιρετικό δίκαιο. Ωστόσο αρκετά ζητήματα αναφύονται σε σχέση με τις εξαιρούμενες οφειλές τα σημαντικότερα εκ των οποίων παρατίθενται κατωτέρω.

1.3.1. Οφειλές που έχουν αναληφθεί κατά το τελευταίο έτος πριν από την υποβολή της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010

Η πρώτη κατηγορία εξαιρουμένων οφειλών αφορά χρέη που αναλήφθηκαν από τον οφειλέτη το τελευταίο έτος πριν από την υποβολή της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1. Ο υπολογισμός του έτους υπολογίζεται με βάση το χρονικό σημείο ανάληψης της οφειλής, ήτοι κατάρτισης της υποσχετικής δικαιοπραξίας και την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης ρύθμισης στο αρμόδιο ειρηνοδικείο. Στην ουσία, η εξαίρεση αυτή μάλλον εισά-

¹⁵². Κρητικός (2012²), 59· Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 21.

¹⁵³. Περάκης, ΔΕΕ 2011, 409, σύμφωνα με τον οποίο η αδυναμία ρύθμισης των χρεών της πρώτης κατηγορίας, ήτοι αυτών που ανελήφθησαν το τελευταίο έτος είναι απόλυτη, για λόγους προστασίας των λοιπών πιστωτών που κινδυνεύουν να μην ικανοποιηθούν από δόλιες αναλήψεις χρεών, για δε τα υπόλοιπα χρέη από αδικοπραξία και από τα δημόσια χρέη οι πιστωτές μπορούν να παραιτηθούν από το προνόμιο της εξαίρεσης.

γει αμάχητο τεκμήριο περί υπάρξεως δόλου εκ μέρους του οφειλέτη¹⁵⁴ και είναι συνυφασμένη με την απαγόρευση προστασίας του ανέντιμου οφειλέτη.

Η διάταξη αναφέρεται σε χρέη που αναλήφθηκαν από τον οφειλέτη με σύμβαση¹⁵⁵, όχι όμως και για χρέη που στηρίζονται σε δικαστική απόφαση¹⁵⁶ ή σε νομοθετική διάταξη. Δεν θεωρούνται αναλήψεις οφειλών και δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του νόμου οφειλές για τις οποίες έχουν γίνει πράξεις ρύθμισης¹⁵⁷ στο τελευταίο έτος πριν την υποβολή της αίτησης¹⁵⁸.

Προβληματική είναι η περίπτωση σύμβασης πιστωτικής κάρτας, η οποία εκδόθηκε πριν από ένα έτος από πιστωτικό ίδρυμα, ωστόσο η ενεργοποίηση αυτής με αγορά προϊόντων και υπηρεσιών ή με αναλήψεις χρημάτων έγιναν εντός του έτους, στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση του άρ. 4 παρ. 1. Στην περίπτωση αυτή σημασία έχει ο χρόνος αγοράς των προϊόντων και υπηρεσιών μέσω της πιστωτικής κάρτας και αντίστοιχα ο χρόνος ανάληψης του χρηματικού ποσού από τον οφειλέτη, για λόγους τόσο πρακτικούς όσο και από δικαιοπολιτική άποψη¹⁵⁹.

1.3.2. Οφειλές από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο

Ζήτημα γεννάται ως προς το εάν η έκδοση ακάλυπτης επιταγής εμπίπτει στα αδικήματα δόλου που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του νόμου. Ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής παραβιάζει το άρ. 79 Ν. 5960/1933 που καθιερώνει ποινικό αδίκημα

154. Σιβιτανίδης, ΝοΒ 2011, 658.

155. Μόνο αν η δημιουργία της υποχρέωσης οφείλεται στη βούληση του οφειλέτη πρόκειται για εξαιρετέα απαίτηση.

156. ΕιρΑθ 84/Φ284/2012, ΕλλΔνη 2012, 258 επ με σημ. *Κρητικού*, όπου επρόκειτο για οφειλή, η οποία στηριζόταν σε δικαστική απόφαση και συγκεκριμένα τελεσίδικη απόφαση του Εφετείου Αθηνών, που με βάση τις διατάξεις του νόμου βεβαίωνε την ύπαρξη χρέους. Επρόκειτο δηλαδή για επιβολή χρέους στον οφειλέτη και όχι για ανάληψη χρέους, χρέος το οποίο δεν υπαγόταν στην εξαίρεση του νόμου και συνεπώς υπαγόταν σε ρύθμιση.

157. Όπως διακανονισμός χρεών, μεταφορά δανείου, αναχρηματοδότηση, και λοιπές περιπτώσεις ομαδοποίησης πολλών δανείων σε ένα ή συγκέντρωσης οφειλών. Στις περιπτώσεις αυτές θα πρόκειται για συμβιβασμό κατ' άρθρο 871 ΑΚ, ο οποίος δεν αποτελεί κατά κανόνα ανανέωση κατ' άρθρο 436 ΑΚ, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την απόσβεση της παλαιάς ενοχής και την δημιουργία νέας, με περαιτέρω συνέπεια η νέα αυτή οφειλή να δύναται να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του νόμου μόνο μετά την παρέλευση έτους από την κατάρτιση της νέας σύμβασης. Σύμφωνα με *Βενιέρη*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 80, σε ένα συμβιβασμό υπάρχει κατά κανόνα επιβεβαίωση της υφιστάμενης οφειλής, με τροποποίηση των όρων αποπληρωμής, άρα απλή αλλοίωση-τροποποίηση της αρχικής ενοχής. Συνεπώς κατά την άποψη αυτή γίνεται δεκτό, κατά κανόνα ότι τα χρέη αυτά δεν εξαιρούνται από τον Ν. 3869/2010. Έτσι και η ΕιρΑθ 115/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου έκρινε την υπαγωγή στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010 δανειακής σύμβασης (και συγκεκριμένα σύμβασης μεταφοράς μιας παλαιότερης δανειακής σύμβασης σε ένα νέο πρόγραμμα δανειακής εξυπηρέτησης), που συνήφθη κατά το τελευταίο έτος, πριν την κατάθεση της επίδικης αίτησης, με την αιτιολογία ότι η νέα αυτή δανειακή σύμβαση δεν είναι νέα οφειλή, αλλά αφορά ρύθμιση παλαιότερων οφειλών.

158. Προσβάσιμη σε http://www.efpolis.gr/filesbase/1167_sitefile-10326.pdf, 4, «Οδηγίες για την προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού» σύμφωνα με τις οδηγίες της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή.

159. *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 79· *Κρητικός* (2012²), 58.

και διαπράττει άδικη πράξη κατά την έννοια της 914 ΑΚ. Εφόσον η τελευταία τελέστηκε με δόλο, η σχετική οφειλή δεν υπάγεται στη διαδικασία του Ν. 3869/2010. Έχοντας ως βάση τη γραμματική διατύπωση δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η έκδοση ακάλυπτης επιταγής και η οφειλή εξ αυτής εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3869/2010¹⁶⁰.

Ωστόσο δεν πρέπει να παροράται ότι η οφειλή εξ ακάλυπτης επιταγής θεμελιώνεται όχι μόνο στην αδικοπραξία αλλά και στο άρ. 40 Ν. 5960/1933. Άρα ο κομιστής ακάλυπτης επιταγής έχει δύο ειδών αξιώσεις προς ικανοποίηση της απαίτησης του, αφενός την αξιογραφικού δικαίου αξίωση από την επιταγή, αφετέρου την αξίωση αποζημιώσεως εξ αδικοπραξίας¹⁶¹. Πρόκειται για συρροή αξιώσεων από συμβατική και αδικοπρακτική ευθύνη, η ικανοποίηση δε της μιας επιφέρει και την απόσβεση της άλλης. Επομένως ο οφειλέτης δεν εμπίπτει στην εξαίρεση του ν. 3869/2010 και η συγκεκριμένη χρηματική του οφειλή μπορεί να υπαχθεί στον ως άνω νόμο ως ερειδόμενη στο αξιογραφικό δίκαιο¹⁶².

1.3.3. Λοιπές περιπτώσεις

Ο νόμος εξαιρεί κάποιες συγκεκριμένες χρηματικές απαιτήσεις του Δημοσίου και άλλων δημοσίων φορέων από την υπαγωγή στη ρύθμιση, καθώς αυτές θεωρούνται υπέρτερες του ατομικού συμφέροντος. Ωστόσο με την εξαίρεση αυτών των συγκεκριμένων χρεών του οφειλέτη προς το Δημόσιο αλλά και της τελευταίας περίπτωσης εξαιρετέων απαιτήσεων, η οποία προστέθηκε με την τελευταία τροποποίηση¹⁶³ εισάγεται ουσιαστικά απόκλιση από τον κατά βάση συλλογικό χαρακτήρα της διαδικασίας, διακρίνοντας μεταξύ δύο κατηγοριών δανειστών, των εντός και εκτός διαδικασίας¹⁶⁴.

160. Ωστόσο «φαίνεται παράλογη η εξαίρεση από τη ρύθμιση οφειλών από επιταγές που έχουν σφραγισθεί ως ακάλυπτες, σε μία οικονομία που κάνει ευρεία χρήση της επιταγής ως πιστωτικού μέσου πληρωμής» σε Ρούσσο, ΕφΑΔ 2010, 1290.

161. Κατσάς, ΔΕΕ 2011, 1119.

162. ΜΠρΑθ 8340/2010, ΧρηΔικ 2011, 131, σύμφωνα με την οποία «οφειλή εκπηγάζουσα από ακάλυπτη επιταγή δεν συνιστά χρέος που προέρχεται από αδικοπραξία που τελέστηκε με δόλο, εφόσον η καθής επέλεξε να ασκήσει την αξίωσή της από την επιταγή, προβαίνοντας σε έκδοση διαταγής πληρωμής, κι όχι την αυτοτελή αξίωσή της από αδικοπραξία». Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΜΠρΚαβ 745/2011, ΧρηΔικ 2011, 458.

163. Πρόκειται συγκεκριμένα για το άρ. 20 παρ. 15 Ν. 4019/2011 (ΦΕΚ/Α' 216/30.9.2011) με το οποίο προστέθηκε άλλη μια περίπτωση εξαιρετέων απαιτήσεων στην παρ. 2 του άρ. 1 Ν. 3869/2010, ήτοι τα δάνεια που έχουν δοθεί από φορείς κοινωνικής ασφάλισης (ασφαλιστικά ταμεία) σε ασφαλισμένους, συνταξιούχους και υπαλλήλους τους, καθώς αυτά πρέπει να εξοφλούνται σε 36 το πολύ ίσες μηνιαίες δόσεις που αρχίζουν από τον επόμενο της χορήγησης τους μήνα. Η ΕιρΘεσ 6958/2011, ΔΕΕ 2012, 43 απέρριψε τις αιτήσεις ρύθμισης διότι μεταξύ άλλων δεν συμπεριέλαβαν οι αιτούντες στη ρύθμιση και τις οφειλές τους προς το ΤΕΑΔΥ στο πλαίσιο χορήγησης προσωπικών δανείων εκτάκτων αναγκών από τον ως άνω φορέα κοινωνικής ασφάλισης στους υπαλλήλους του, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα οι οφειλές αυτές προς το ως άνω ταμείο δεν συμπεριλαμβάνονταν στις εξαιρέσεις της παρ. 2 του άρ. 1 Ν. 3869/2010 όπου η απαρίθμηση ήταν περιοριστική, προστέθηκαν όμως μεταγενέστερα.

164. Κατσάς, ΔΕΕ 2011, 1119.

1.4. Μόνιμη αδυναμία πληρωμής μη οφειλόμενη σε δόλο του οφειλέτη

Περαιτέρω προϋπόθεση που θέτει ο νόμος για την εφαρμογή του, είναι η περιέλευση των φυσικών προσώπων σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής και επιπροσθέτως αυτή η περιέλευση να μην έχει συμβεί δολίως. Ο νομοθέτης αναφέρεται σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών δίχως να κάνει λόγο και για γενικότητα όπως στο άρ. 3 παρ. 1 ΠτΚ. Και πάλι στο σημείο αυτό οι απόψεις διίστανται. Υπάρχουν οι υποστηρικτές της άποψης, ότι και η γενικότητα απαιτείται ως προϋπόθεση, παρά τη μη ρητή αναφορά της στο νόμο¹⁶⁵. Αυτό προκύπτει από το πνεύμα και τη λειτουργία του Ν. 3869/2010. Από την άλλη υποστηρίζεται ότι η αδυναμία πληρωμών πρέπει να αφορά σε ουσιώδες τμήμα χρεών του οφειλέτη και όχι στο σύνολο των ληξιπρόθεσμων χρεών του¹⁶⁶. Κατά την τελευταία αυτή άποψη υποστηρίζεται δηλαδή ότι δεν χρειάζεται η γενικότητα της αδυναμίας πληρωμών, αρκεί δε η αδυναμία πληρωμής και λίγων χρεών ή και μιας μόνον οφειλής εφόσον έχει τέτοια σημασία, ώστε να υποδηλώνει μόνιμη παύση πληρωμών¹⁶⁷. Η νομολογία ωστόσο τείνει να απαιτεί και τη γενικότητα της αδυναμίας πληρωμών¹⁶⁸.

1.4.1. Μόνιμη αδυναμία

Ως αδυναμία πληρωμής νοείται η έλλειψη ρευστότητας, ήτοι των απαιτούμενων χρημάτων για να μπορέσει να ανταποκριθεί ο οφειλέτης στα ληξιπρόθεσμα χρέη του¹⁶⁹. Η έλλειψη ρευστότητας θεμελιώνει αδυναμία πληρωμών, παρά την ύπαρξη γενικής ρευστοποιήσιμης περιουσίας, ακίνητης ή άλλης, όταν αυτή δεν δύναται να ρευστοποιηθεί άμεσα για την αντιμετώπιση των πιεστικών αναγκών, που δημιουργεί η συσσώρευση των ληξιπρόθεσμων οφειλών¹⁷⁰. Η αδυναμία πρέπει να εκδηλώνεται εξωτερικά ως ένα αντικειμενικό γεγονός, ως μη πληρωμή¹⁷¹. Η αδυναμία πληρωμής κατά κανόνα είναι πραγματικό ζήτημα, το οποίο δύναται να κριθεί από τη συνολική κατάσταση του

165. Κρητικός (2012), 52, όπου καταλήγει ότι «κρίσιμο τελικά είναι εάν ο οφειλέτης εκπληρώνει γενικά κατά κύριο λόγο τις υποχρεώσεις του». Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 59, 61 επ. Ψυχομάνης (2012⁵), 512.

166. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 19. Ρούσσος, ΧρηΔικ 2012, 30.

167. Κατσάς, ΔΕΕ 2011, 1117.

168. ΕιρΧαλαν 7/2011, ΔΕΕ 2011, 1257 επ, όπου αναγνώρισε το συλλογικό χαρακτήρα της διαδικασίας που εισάγει ο Ν. 3869/2010, κρίνοντας ότι η προαπαιτούμενη μόνιμη αδυναμία πληρωμής δεν υφίσταται όταν ο οφειλέτης εξυπηρετεί χρέη επιλεκτικά. ΕιρΑμαρ 1995/2011, ΕφΑΔ 2012, 792 επ, όπου απέρριψε την αίτηση ως αβάσιμη στην ουσία της, διότι δεν συνέτρεχε στο πρόσωπο του αιτούντος το απαραίτητο στοιχείο της γενικότητας της παύσης των πληρωμών.

169. Ρούσσος, ΧρηΔικ 2012, 29.

170. Έτσι ΕιρΚομ 6/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

171. Χριστοδούλου, ΔΕΕ 2011, 296.

οφειλέτη, από τη συνολική συμπεριφορά των πιστωτών του στο κρίσιμο χρονικό σημείο και την αναμενόμενη εξέλιξη στο μέλλον¹⁷².

Προσφάτως εδόθη για πρώτη φορά και νομολογιακά ο ορισμός της αδυναμίας πληρωμών με το κριτήριο της ρευστότητας¹⁷³. Σύμφωνα με αυτόν γίνεται δεκτό ότι «*η κρίση περί συνδρομής μόνιμης αδυναμίας πληρωμής των ληξιπροθέσμων χρηματικών οφειλών στο πρόσωπο των αιτουσών συνάγεται από τη σχέση της ρευστότητας τους προς τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις τους. Δηλαδή η σχέση αυτή είναι αρνητική, υπό την έννοια ότι, μετά από την αφαίρεση των δαπανών για την κάλυψη των βιοτικών αναγκών τους, η υπολειπόμενη ρευστότητα τους δεν τους επιτρέπει να ανταποκριθούν στον όγκο των οφειλών τους ή τουλάχιστον σε ουσιώδες μέρος τους*».

Για τη συγκεκριμενοποίηση της έννοιας της μονιμότητας το δικαστήριο θα στηριχθεί σε πραγματικά περιστατικά, το βάρος αποδείξεως των οποίων φέρει ο οφειλέτης¹⁷⁴. Η μονιμότητα πρέπει να αναφέρεται στην αίτηση, δίχως να απαιτείται ρητή αναφορά¹⁷⁵. Εάν ωστόσο δεν αποδεικνύεται¹⁷⁶ για οποιονδήποτε λόγο, όπως ενδεχομένως γιατί ο οφειλέτης εξυπηρετεί χρέη προς του πιστωτές του¹⁷⁷ η αίτηση απορρίπτεται ως αβάσιμη¹⁷⁸.

172. ΕιρΝίκ 3/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου αποδείχθηκε ότι ο αιτών περιήλθε δολίως σε αδυναμία αποπληρωμής των οφειλών του, καθιστώντας αυτές σκοπίμως ληξιπρόθεσμες, μη εξυπηρετώντας τις μηνιαίες του καταβολές, ενώ ο ίδιος είχε αυτή τη δυνατότητα.

173. ΕιρΚουφαλ 1/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΠατρ 16/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΜεγαλουπολ 4/2012, ΕΠολΔ 2012, 216, όπου αναφέρει χαρακτηριστικά «*Η αδυναμία πληρωμών καθορίζεται με βάση τη σχέση οφειλών και παροντικής ρευστότητας, αφού ληφθεί υπ' όψιν και η προβλεπόμενη για το εγγύς μέλλον εξέλιξη της ρευστότητας του οφειλέτη. Εφόσον αυτή είναι αρνητική με την έννοια ότι η ρευστότητα δεν του επιτρέπει να ανταποκριθεί στον όγκο των οφειλών του υπάρχει μόνιμη αδυναμία πληρωμών*».

174. Ωστόσο το δικαστήριο στα πλαίσια της εκουσίας δικαιοδοσίας, η οποία επιτρέπει την αυτεπάγγελτη έρευνα γεγονότων, μπορεί να διατάξει κάθε πρόσφορο μέσο και αποδείξεις προκειμένου να σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση περί συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής του νόμου άρ. 744 και 759 παρ. 3 ΚΠολΔ.

175. Αρκεί να συνάγεται και σιωπηρώς.

176. ΕιρΧαλαν 16/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου κρίθηκε ότι δεν συνέτρεχε στο πρόσωπο της αιτούσας η προϋπόθεση της μόνιμης αδυναμίας πληρωμής των υποχρεώσεών της, δεδομένου ότι από την όλη διαδικασία προέκυψε ότι η αιτούσα έλαβε εφάπαξ σε χρόνο μεταγενέστερο της ασκήσεως της αιτήσεώς της, το οποίο κατά δήλωση της ανήρχετο σε 30.000 ευρώ και η ίδια κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας εξεδήλωσε ότι δεν έχει αδυναμία πληρωμής των χρεών της και ότι είναι συνεπής στις υποχρεώσεις της (πρακτικά του Δικαστηρίου)· ΕιρΑμαρ 1995/2011, ΕφΑΔ 2012, 792 επ, όπου κρίθηκε ότι δεν συνέτρεχε στο πρόσωπο του αιτούντος η μονιμότητα της αδυναμίας πληρωμής, διότι δεν αποδείχθηκε κάποιο έκτακτο γεγονός που να τον οδήγησε χωρίς υπαιτιότητά του σε αυτή, αντιθέτως εξακολουθούσε να είναι υψηλά αμειβόμενος, χωρίς κάποια ουσιώδη διαφοροποίηση στο ύψος της αμοιβής του, που θα δικαιολογούσε την αδυναμία του να εκπληρώσει τις οφειλές του, ενώ μέχρι πρότινος εξυπηρετούσε τις περισσότερες από αυτές.

177. Έτσι η ΕιρΜεγαλουπολ 4/2012, ΕΠολΔ 2012, 219, όπου η αίτηση είναι απορριπτέα πέραν της μη συμπερίληψης σε αυτή όλων των χρεών της αιτούσας και για λόγω μη συνδρομής της μόνιμης αδυναμίας πληρωμής, καθώς προέκυψε ότι αυτή δύναται να εξυπηρετεί μέρος αυτών, ενώ η επιλεκτική αδυναμία πληρωμής δεν συνάδει με το σκοπό του νόμου, που είναι η ολική επανένταξη των υπερχρεωμένων στην ενεργό οικονομική και κοινωνική ζωή και οπωσδήποτε ο νόμος «δεν ήλθε για να εξυπηρετήσει την απαλλαγή από παλαιότερα δάνει-

Η μη πληρωμή των χρεών πρέπει να μην οφείλεται σε παροδικά αίτια ή μεταβατικές καταστάσεις¹⁷⁹. Η απόλυση από την εργασία είναι ενδεχόμενο να θεμελιώνει άλλοτε πρόσκαιρη και άλλοτε μόνιμη αδυναμία πληρωμών. Εάν πιθανολογείται η σύντομη επάνοδος στον εργασιακό βίο, ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις τότε θα πρόκειται για πρόσκαιρη αδυναμία. Στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο έχει δύο δυνατότητες. Ή θα απορρίψει την αίτηση υπαγωγής ή θα αναβάλει τη λήψη αποφάσεως για όσο διάστημα κρίνει ότι απαιτείται αντικειμενικά μέχρι να αποκρυσταλλωθεί η διαμορφούμενη κατάσταση. Μόνιμη αδυναμία πληρωμής δεν υπάρχει αν ο οφειλέτης πρέπει να αναστείλει προσωρινώς τις πληρωμές του αλλά επιτρέπεται να αναμένει ότι μετά την παρέλευση μικρού χρονικού διαστήματος θα δύναται να ικανοποιήσει τους πιστωτές του¹⁸⁰. Αν αυτό που αναμένεται να συμβεί σε χρονικό διάστημα από δύο έως δώδεκα το πολύ εβδομάδων¹⁸¹ μετά την ημερομηνία συζήτησης της αιτήσεως για ρύθμιση αποκαθιστά τη ρευστότητα του οφειλέτη, τότε αυτός ευρίσκεται σε πρόσκαιρη αδυναμία πληρωμών. Επίσης δεν συνιστά περίπτωση μόνιμης αδυναμίας η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσεως των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών¹⁸².

Πράξεις που φανερώνουν μόνιμη αδυναμία του οφειλέτη για την εκπλήρωση ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών μπορούν ενδεικτικά να αποτελέσουν, διαμαρτυρικά συναλλαγματικών για μη πληρωμή, επιταγές μη πληρωθείσες κατά την εμπρόθεσμη εμφάνιση προς πληρωμή, διαταγές πληρωμής πιστωτικών τίτλων, τελεσίδικες καταψηφιστικές δικαστικές αποφάσεις, αιτήματα του οφειλέτη διατυπωμένα σε επιστολές προς τους δανειστές για φιλικό διακανονισμό, συμφωνίες που περιέχουν εξώδικο συμβιβασμό που δεν εκτελέστηκε κ.λπ.¹⁸³.

α, προκειμένου να δύνανται οι οφειλέτες να εξυπηρετούν νεώτερα και μάλιστα αναληφθέντα μετά την έναρξη της διαδικασίας υπαγωγής τους στο νόμο».

178. ΕιρΧαλαν 7/2011, ΔΕΕ 2011, 1257.

179. Κοτσίρης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2008⁷, 110. Τέτοια είναι ενδεικτικώς τα έξοδα νοσηλείας, τα προβλήματα υγείας, οι έκτακτες δαπάνες κ.λπ. Απόφαση που πραγματεύεται τη μονιμότητα αδυναμίας αποτελεί η ΕιρΛαρ 106/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου παρουσιάσθηκε από τα ΜΜΕ ως η απόφαση που απάλλασσε πλήρως την αιτούσα από τις δανειακές της υποχρεώσεις, ωστόσο στην πραγματικότητα το δικαστήριο ανέβαλε την έκδοση οριστικής απόφασης, λόγω του ότι η δυσμενής οικονομική κατάσταση αυτής κρίθηκε προσωρινή καθότι δεν ήταν δυνατόν να διαγνωσθεί ο χρόνος που θα παρέμενε άνεργη, ορίζοντας νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών· ΕιρΣάμ 69/2011, ΧρηΔικ 2012, 140 επ, όπου κρίθηκε ότι δεν προέκυψε μόνιμη αδυναμία του αιτούντος, δεδομένου ότι τα μηνιαία εισοδήματα του δεν διαφοροποιήθηκαν από εκείνα των προηγούμενων ετών, το δε κλείσιμο της επιχείρησης της συζύγου δεν προκάλεσε ουσιώδη συρρίκνωση στα εισοδήματα της οικογενείας του, όπως επίσης και τα έξοδα νοσηλείας της συζύγου και τα προβλήματα υγείας των γονέων του δεν απέδειξαν την μονιμότητα της αδυναμίας πληρωμών των ληξιπρόθεσμων οφειλών του.

180. Κρητικός (2012), 51.

181. Ρούσσοι, ΧρηΔικ 2012, 30.

182. Κατσάς, ΔΕΕ 2011, 1117.

183. Κρητικός (2012), 55.

1.4.2. Η έννοια του δόλου

Σύμφωνα με το άρ. 1 παρ. 1 Ν. 3869/2010 απαραίτητη προϋπόθεση για την υπαγωγή στις ευεργετικές ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010 είναι να μην έχει περιέλθει ο οφειλέτης *εκ δόλου* σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών, διότι σε μία τέτοια περίπτωση δεν θεωρείται έντιμος και άξιος προστασίας. Πότε συμβαίνει αυτό κρίνεται *ad hoc* και με την απόδειξή του βαρύνεται ο πιστωτής¹⁸⁴, ο οποίος βρίσκεται στη δυσχερή θέση να πρέπει να αποδείξει καταστάσεις του εσωτερικού κόσμου του οφειλέτη. Στο άρ. 1 παρ. 1 εδ. β' Ν. 3869/2010 καθιερώνεται επομένως μαχητό¹⁸⁵ τεκμήριο υπέρ της ελλείψεως δόλου για τον οφειλέτη¹⁸⁶.

Η μη δολιότητα καταλαμβάνει εξ ορισμού όχι μόνο την αδυναμία πληρωμής αυτής καθεαυτή αλλά και την ανάληψη του εγχειρήματος λήψεως δανείων, εάν προδήλως ήταν αδύνατη η αποπληρωμή τους. Ο νόμος 3869/2010 συνδέει την έννοια του δόλου με μία πραγματική κατάσταση, που είναι η μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών¹⁸⁷. Δεν ενδιαφέρει ο χρόνος επέλευσης της μόνιμης αδυναμίας, εάν αυτή υφίστατο κατά το χρόνο ανάληψης του χρέους ή μεταγενέστερα αλλά αρκεί μόνο το γεγονός ότι η μόνιμη αδυναμία πληρωμής του χρέους, όταν αυτό καθίσταται ληξιπρόθεσμο οφείλεται σε δόλο του οφειλέτη¹⁸⁸.

Ο νόμος δεν ορίζει το περιεχόμενο του δόλου του οφειλέτη. Κρίνεται επομένως σκόπιμη η προσφυγή στην 330 ΑΚ. Στην έννοια του δόλου υπάγεται τόσο ο άμεσος όσο και ο ενδεχόμενος δόλος¹⁸⁹.

184. Άρ. 1 παρ. 1 εδ. β' Ν. 3869/2010.

185. Δεκτικό ανταποδείξεως, ήτοι ο ενδιαφερόμενος πιστωτής με την επίκληση της ενστάσεως δόλου δύναται να καταρρίψει το μαχητό τεκμήριο, εάν αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά που θεμελιώνουν τη δόλια περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση μόνιμης αδυναμίας πληρωμών.

186. Χριστοδούλου, ΔΕΕ 2011, 296.

187. ΕιρΑθ 209/2012, ΧρηΔικ 2012, 293.

188. *Κρητικός* σε παρατηρήσεις του στην ΕιρΑθ 209/2012, ΧρηΔικ 2012, 296, με αναφορά πραγματικών περιστατικών που υπάγονται στην έννοια "δόλος", όπως χαρακτηριστικώς η σύναψη διαδοχικών δανείων με διάφορα πιστωτικά ιδρύματα, με τρόπο που η εξυπηρέτησή τους στους συμπεφωνημένους χρόνους να μην είναι αντικειμενικά δυνατή βάσει της εισοδηματικής-περιουσιακής κατάστασης του οφειλέτη, η μεταβίβαση λόγω γονικής παροχής στο τέκνο για να διαμείνει, εκμισθωμένου σε τρίτο ακινήτου, από τα μισθώματα του οποίου γινόταν η εξυπηρέτηση των δανείων.

189. Έτσι η ΕιρΑθ 209/2012, ΧρηΔικ 2012, 293 επ, με παρατ. *Κρητικού*, έκρινε βάσιμη την προβληθείσα από τις τρεις εκ των δέκα επτά πιστωτριών ένσταση δόλου του οφειλέτη και συγκεκριμένα με τη μορφή του ενδεχόμενου δόλου, καθώς αυτός προέβλεπε το αποτέλεσμα της αδυναμίας πληρωμής των οφειλών του ως πιθανό, ήτοι γνώριζε ότι η αδυναμία αυτή αποτελούσε ένα ενδεχόμενο, που παρουσίαζε αυξημένη πιθανότητα και παρόλα αυτά το αποδέχθηκε, απορρίπτοντας γενικώς την αίτηση ως αβάσιμη. Στην ιδιαίτερα σημαντική αυτή προσφάτως δημοσιευθείσα απόφαση κρίθηκε ορθώς, ενόψει και της συλλογικότητας της διαδικασίας, ότι η βασιμότητα της ενστάσεως περί δόλιας περιέλευσης του οφειλέτη σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών, προβληθείσα από τις τρεις πιστώτριες καταλαμβάνει όλους τους αναφερόμενους στην αίτηση πιστωτές, δίχως να περιορίζεται μόνο έναντι αυτών που την προέβαλαν.

Ωστόσο από την έρευνα των μέχρι στιγμής εκδοθεισών δικαστικών αποφάσεων παρατηρείται η κατά κόρρον απόρριψη των σχετικών ενστάσεων περί δόλιας περιέλευσης του οφειλέτη σε κατάσταση μόνιμης αδυναμίας πληρωμών, προβαλλομένων από την πλευρά των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στις σχετικές αιτιολογίες που δικαιολογούν την απόρριψη των σχετικών ενστάσεων διαπιστώνει κανείς μία προκατάληψη από την πλευρά των δικαστών, η οποία εμφορείται από την αντίληψη του καταναλωτή ως το αδύνατο μέρος στις σχέσεις του με τα πιστωτικά ιδρύματα. Έτσι στις περισσότερες των περιπτώσεων ο καταναλωτής εκλαμβάνεται ως το θύμα μιας επιθετικής τραπεζικής πολιτικής¹⁹⁰, δίχως όμως να παροράται και η ευθύνη των πιστωτικών ιδρυμάτων περί ελέγχου πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών¹⁹¹.

Πρόκειται για τον λεγόμενο «υπεύθυνο δανεισμό», που έχει πλέον και στην χώρα μας θεσμοθετηθεί με το άρ. 8 της ΚΥΑ Ζ1-699/2010 περί καταναλωτικής πίστης, που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2008/48/ΕΚ, στην παράγραφο 3 του οποίου προβλέπονται και οι κυρώσεις σε περίπτωση υπαίτιας παραβίασης των υποχρεώσεων που κατοχυρώνονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος. Ως τέτοιες προβλέπονται η απαλλαγή του καταναλωτή από τους τόκους, υποχρεούμενος ο τελευταίος να καταβάλει μόνον το ποσό του κεφαλαίου, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στη σύμβαση δόσεις, ενώ δεν αποκλείεται και αξίωση αποκατάστασης της περαιτέρω ζημίας του. Υπό το πρίσμα αυτό δεν ελλείπουν οι αποφάσεις που αναγνωρίζουν συνυπαιτιότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων¹⁹². Πρόκειται για αντένσταση του οφειλέτη, την οποία πρέπει ο ίδιος να αποδείξει. Αν επομένως το πιστωτικό ίδρυμα αγνοήσει υπαιτίως τα στοιχεία που καθιστούν αφερέγγυο τον αιτούντα ως προς την αποπληρωμή του δανείου και το χορηγήσει φέρει ευθύνη για την επισφάλεια αυτή, δεδομένου ότι υφίσταται ανάληψη εκ

190. Πράγμα αληθές δίχως να αποτελεί πανάκεια. Δεν μπορεί να παραβλέπεται και η ευθύνη των ιδίων υπερχρεωμένων οφειλετών για την κατάσταση υπερχρέωσης, στην οποία οι ίδιοι έχουν περιέλθει αρκετές φορές εν γνώσει τους.

191. Το άρ. 8 της ΥΑ Ζ1-699, ΦΕΚ/Β' 917/23.6.2010 για την καταναλωτική πίστη, επιβάλλει στο πιστωτικό ίδρυμα να ερευνά και να αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα και φερεγγυότητα του καταναλωτή πριν από τη σύναψη πιστωτικών συμβάσεων, βάσει επαρκών στοιχείων που λαμβάνονται κατά περίπτωση από τον καταναλωτή κατά το προσυμβατικό στάδιο αλλά και εκείνων που έχει παράσχει κατά τη διάρκεια μακροχρόνιας συναλλακτικής σχέσης και κατόπιν έρευνας στην κατάλληλη βάση δεδομένων, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις για την εποπτεία των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.

192. ΕιρΚαλαυρ 22/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου κρίθηκε ότι «*συντρέχει συνυπαιτιότητα της πιστώτριας στην υπερχρέωση της αιτούσας, καθώς η πρώτη κατέστησε την δεύτερη εγγυήτρια σε μεγάλου ύψους σύμβαση πίστωσης, ενώ τα εισοδήματά της δεν το δικαιολογούσαν*». ΕιρΚαλυμν 1/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου υπάρχει «*συνυπαιτιότητα της τράπεζας ως προς την χρηματοδότηση του αιτούντος καθώς αυτή, επιδεικνύοντας βαρεία αμέλεια, δεν εξακρίβωσε τη δανειακή επιβάρυνση του τελευταίου, μολονότι είχε την σχετική δυνατότητα με τη συνδρομή της τεχνολογίας (ηλεκτρονικά συστήματα «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ», «ΔΙΑΣ» κ.λπ), ενώ δεν πρέπει να αγνοηθεί και η επιθετική στρατηγική πώλησης τραπεζικών προϊόντων μέσω καταγιστικών διαφημίσεων, που χαρακτήριζε τον σχετικό οικονομικό τομέα στη χώρα μας κατά την τελευταία δεκαετία και σχεδόν επέβαλλε στους καταναλωτές τη λήψη ιδίως καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών*».

μέρους του πιστωτικού ιδρύματος σημαντικού κινδύνου, αφού προέβη σε προσωρινή στάθμιση του επιχειρηματικού οφέλους που θα αποκόμιζε από τη μεταξύ τους σχέση με μία αβέβαιη οικονομική υποχρέωση, με την οποία τον επιβάρυνε¹⁹³.

Δεν νοείται δολιότητα του δανειολήπτη με μόνη την ανάληψη δανειακής υποχρεώσεως, της οποίας η εξυπηρέτηση είναι επισφαλής, αλλά απαιτείται και η πρόκληση, από τον ίδιο, άγνοιας της επισφάλειας στους πιστωτές¹⁹⁴. Όταν λοιπόν δεν εξειδικεύονται στην ένδικη αίτηση οι συγκεκριμένες ενέργειες¹⁹⁵, με τις οποίες ο αιτών απέκρυψε από τους πιστωτές την οικονομική του κατάσταση και το σύνολο των δανειακών του υποχρεώσεων, προκειμένου να τύχει περαιτέρω δανεισμού, δεδομένου ότι οι πιστωτές και κυρίως τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να εξακριβώσουν την οικονομική συμπεριφορά και τις λοιπές δανειακές υποχρεώσεις των υποψήφιων πελατών τους¹⁹⁶, οι σχετικές ενστάσεις δολιότητας τυγχάνουν απορριπτικές¹⁹⁷.

Δολιότητα θα μπορούσε να νοηθεί στην περίπτωση αυτή μόνον σε περίπτωση εξαπάτησης των υπαλλήλων των πιστωτικών ιδρυμάτων, με την προσκόμιση πλαστών στοιχείων ή με την απόκρυψη υποχρεώσεων, που δεν έχουν καταχωρηθεί στις βάσεις δεδομένων που οι Τράπεζες αξιοποιούν για την οικονομική συμπεριφορά των υποψηφίων πελατών τους¹⁹⁸.

193. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 72.

194. ΕιρΑθ 15/Φ1/2011, ΧρηΔικ 2011, 283· ΕιρΑθ 115/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΕλευσ 2/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΗρακλ 590/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 5074/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 5182/2011, Αρμ. 2012, 766 με σχολ. Χατζημιχαήλ Δ.· ΕιρΘηβ 2/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘηβ 16/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘηβ 17/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚαλαμ 4/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚορινθ 580/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΠαμίσ 2/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαν 309/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚαλυμν 1/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΠατρ 9/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΧαλαν 19/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΧαλαν 29/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚορινθ 121/2012 ΝΟΜΟΣ.

195. ΕιρΕριν 2/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου δεν απεδείχθη ο δόλος στο πρόσωπο του αιτούντος που επικαλείτο ο δανειστής, επειδή απέκρυπτε την κακή του οικονομική κατάσταση, εφόσον δεν εξειδικεύονταν οι συγκεκριμένες ενέργειες απόκρυψης εκ μέρους του οφειλέτη.

196. Μέσω εκκαθαριστικού σημειώματος ή βεβαίωσης αποδοχών, προκειμένου να χορηγήσουν στον αιτούμενο το δάνειο, αλλά επιπροσθέτως δύνανται να διαπιστώσουν και τις τυχόν δανειακές του υποχρεώσεις σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα και εν γένει την οικονομική συμπεριφορά του (ύπαρξη κατασχέσεων, ακάλυπτων επιταγών) μέσω του διατραπεζικού συστήματος ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ (σύστημα οικονομικής συμπεριφοράς και σύστημα συγκέντρωσης κινδύνων). Έτσι και οι ΕιρΘεσ 7310/2011, ΕφΑΔ 2012, 638· ΕιρΘεσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 135.

197. Είναι σαφές ότι η παραπάνω νομολογία, η οποία ακολουθείτο ως επί το πλείστον κατά το πρώτο διάστημα εφαρμογής του νόμου, διευκολύνει τη θέση του οφειλέτη, επιβάλλοντας στον πιστωτή την προβολή και απόδειξη πρόσθετων στοιχείων, όπως η πρόκληση σε αυτόν από τον οφειλέτη της άγνοιας της επισφάλειας, για την κατάφαση του στοιχείου του δόλου στην πρόκληση της μόνιμης αδυναμίας πληρωμής των οφειλών του. Ο Κρητικός σε παρατηρήσεις του στην ΕιρΑθ 209/2012, ΧρηΔικ 2012, 297, διατυπώνοντας τις επιφυλάξεις του για την προεκτεθείσα νομολογία δεν θεωρεί αναγκαία την προσθήκη αυτού του πρόσθετου στοιχείου.

198. ΕιρΑθ 10/Φ9/2011, ΧρηΔικ 2011, 286· ΕιρΑθ 12/Φ18/2011, ΧρηΔικ 2011, 288· ΕιρΝΙων 4/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚουφαλ 1/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚρωπ 27/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΣαμ 82/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΣαμ 83/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΣαμ 84/2012 ΝΟΜΟΣ.

Δεν ενδιαφέρει αν ο δόλος υπήρξε ήδη κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης από την οποία γεννήθηκε η οφειλή ή αν προέκυψε μεταγενέστερα¹⁹⁹. Αν και στις πρώτες δικαστικές αποφάσεις γινόταν δεκτό ότι ο δόλος έπρεπε να αναφέρεται στο μετά την ανάληψη του χρέους διάστημα²⁰⁰, πρέπει πλέον να γίνει δεκτό ότι η συνεπεία του δόλου μόνιμη αδυναμία του οφειλέτη αρκεί να υπάρχει κατά την ανάληψη του χρέους, πράγμα αποδεικτικά δυσχερές από την πλευρά των πιστωτών²⁰¹.

Πλέον στο φως της δημοσιότητας έχουν έρθει και αποφάσεις, που αν και λιγοστές διασπούν «τον κανόνα» της απορρίψεως των ενστάσεων δολιότητας. Αυτές αναγνωρίζουν τη συνδρομή του στοιχείου του δόλου, κατόπιν προβολής αντιστοίχων ενστάσεων από την πλευρά των πιστωτών²⁰² και συνεπάγονται την απόρριψη των σχετικών αιτήσεων²⁰³.

Έτσι δόλια περιέλευση σε μόνιμη κατάσταση αδυναμίας πληρωμών υπάρχει όταν ο οφειλέτης με χαρακτηριστικές δικαιопπραξίες διαθέτει περιουσιακά του στοιχεία σε πρόσωπα του οικογενειακού και συγγενικού του περιβάλλοντος με κατά τεκμήριο πρόθεση αποφυγής των πιστωτών και των χρεών του. Συγκεκριμένα έχει κριθεί ότι η μεταβίβαση ακινήτου ή ποσοστό αυτού λόγω δωρεάς εν ζωή σε συγγενικό πρόσωπο εντός της κρίσιμης τριετίας, πριν από την υποβολή της αίτησεως, αποσκοπεί δολίως στη μη ικανοποίηση των πιστωτών, οι οποίοι θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν σε περίπτωση ρευστοποίησης του²⁰⁴. Ο αιτών δηλαδή προέβη στην ως άνω δωρεά, ώστε οι πιστωτές

199. Ψυχομάνης (2012⁵), 515.

200. ΕιρΧαλαν 1/2011, ΧρηΔικ 2011, 460=ΕφΑΔ 2011, 76, όπου «δεν θεωρείται ότι ο οφειλέτης ενεργεί δολίως, όταν ήδη κατά την ανάληψη του χρέους αδυνατεί να το εξοφλήσει κατά το χρόνο λήξεως, με βάση την εν γένει οικονομική του δυνατότητα, ο δε δόλος πρέπει να αφορά στο μετά την ανάληψη του χρέους διάστημα, επιχείρημα αντλούμενο και από τη διατύπωση του νόμου “έχουν περιέλθει”».

201. Κρητικός (2012), 56, σύμφωνα με τον οποίο «δύσκολα δύναται να αποδειχθεί ο δόλος του οφειλέτη στην επέλευση μόνιμης αδυναμίας πληρωμής ήδη με την ανάληψη του χρέους, ο δε οφειλέτης συνήθως θα ανταποδεικνύει ότι παρά τη δεινή οικονομική του κατάσταση κατά την ανάληψη αυτή, ήλπιζε σε μεταγενέστερη βελτίωση των οικονομικών του, όταν θα άρχιζε να γίνεται ληξιπρόθεσμο το χρέος».

202. Ο δικαστής δεν δύναται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την ύπαρξη δόλιας αδυναμίας πληρωμών.

203. ΕιρΑθ 199/Φ270/2011, ΧρηΔικ 2012, 139 επ, όπου κρίθηκε ότι με την εκποίηση στην οποία προέβη η αιτούσα αποξενώθηκε από το μοναδικό περιουσιακό της στοιχείο, με το οποίο θα μπορούσε να ικανοποιήσει εν μέρει τους πιστωτές της· ΕιρΑιτωλ 2/2012, ΧρηΔικ 2012, 143 επ, όπου έκρινε την ανυπαρξία ακινήτων λόγω μεταβίβασης κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα πριν την υποβολή της αίτησης και συνεπώς τη συνδρομή δόλου μετά την ανάληψη του χρέους· ΕιρΚρωπ 514/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου απέρριψε την αίτηση ως αβάσιμη λόγω μεταβίβασης ακινήτου εντός της κρίσιμης τριετίας πριν την υποβολή αυτής (αίτησης), αποδεχομένου του ισχυρισμού των πιστωτών, ότι η αιτούσα περιήλθε σε αδυναμία πληρωμής εκ δόλου καθώς με τη μεταβίβαση αυτή αποσκοπούσε να μην ικανοποιηθούν όλοι οι πιστωτές της συμμετρως από τη ρευστοποίηση της περιουσίας της αλλά να επωφεληθεί μία μόνον από αυτούς (πιστώτρια)· ΕιρΘεσ 4747/2012, ΝοΒ 2012, 1744 επ με παρατ. Παπαστάμου σύμφωνα με την οποία η μεταβίβαση, με γονική παροχή, της ψιλής κυριότητας του μοναδικού ρευστοποιήσιμου ακινήτου περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη καταδεικνύει το δόλο του τελευταίου και αποτελεί λόγο απόρριψης της αίτησης.

204. ΕιρΘηβ 3/2011, ΕφΑΔ 2012, 184 επ με παρατ. Κρητικού.

να αναγκασθούν σε συμβιβασμό λόγω ανυπαρξίας ακινήτων του, συνεπεία της μεταβίβασης.

Έχει κριθεί²⁰⁵ περαιτέρω ότι η μεταβίβαση λόγω γονικής παροχής σύμφωνα με το άρ. 1509 ΑΚ εντός της κρίσιμης τριετίας του άρ. 4 παρ. 2 περ. β' του Ν. 3869/10, προς εκπλήρωση ηθικής υποχρέωσης του αιτούντος προς το τέκνο του, δεν δικαιολογεί ούτε τη βλάβη των δανειστών, ούτε την προτίμηση εκπλήρωσης των ηθικών υποχρεώσεων του έναντι των νομικών. Η απαλλοτριωτική πράξη ενός σημαντικού περιουσιακού στοιχείου, η αξία του οποίου καλύπτει το μισό περίπου ύψος του χρέους του αιτούντος, γίνεται με πρόθεση βλάβης των δανειστών, καθώς ο τελευταίος δεν φροντίζει για τη διατήρηση του ενεργητικού της περιουσίας του και τη σωστή διαχείριση του, προκειμένου επαρκώς και σύμφωνα με τις αναληφθείσες δανειακές υποχρεώσεις του να εξοφλήσει τα χρέη του. Η εν λόγω συμπεριφορά του αιτούντος δεν είναι δόλια κατά το χρόνο ανάληψης των δανειακών υποχρεώσεων προς τις μετέχουσες πιστώτριες, αλλά καθίσταται δόλια σε μεταγενέστερο στάδιο, που εμπίπτει στην κρίσιμη ως άνω τριετία και συγκεκριμένα συμπίπτει με το χρόνο μεταβίβασης λόγω γονικής παροχής. Με την ανωτέρω μεταβίβαση ο αιτών αποσκοπεί δολίως, στη μη ικανοποίηση έστω και μέρους των απαιτήσεων των πιστωτριών του, οι οποίες θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν με τη ρευστοποίηση της μεταβιβασθείσας ακίνητης περιουσίας του, ώστε να διασώσει με εξαίρεση από την εκποίηση τη βεβαρημένη με εμπράγματα ασφάλεια κύρια κατοικία του, η οποία πλέον αποτελεί το μοναδικό περιουσιακό του στοιχείο.

Επιπροσθέτως έχει διατυπωθεί και η αντίθεση δικαστηρίων²⁰⁶ με την προηγούμενη διαμορφωθείσα νομολογία, όπου το στοιχείο του δόλου είναι δυνατό να καταδεικνύεται και από μόνο το γεγονός ότι ο αιτών ανέλαβε δανειακές υποχρεώσεις, χωρίς να απαιτείται επιπλέον συγκεκριμένη δόλια συμπεριφορά του, δυνάμει της οποίας να έγινε δεκτό το αίτημα δανειοδότησής του. Η αιτιολογία εδράζεται στο ότι η τελική απόφαση για την κατάρτιση της σύμβασης πιστώσεως, είτε δοθούν επαρκείς εξηγήσεις από τον πιστωτικό φορέα, είτε όχι βαρύνει αποκλειστικά τον πιστολήπτη και συνεπώς ακόμη και αν γινόταν δεκτή η άποψη ότι οι πιστώτριες ακολουθούσαν επιθετική στρατηγική προκειμένου να τον δανειοδοτούν, ο αιτών είχε τον τελευταίο λόγο.

205. ΕιρΠατρ 54/2012, ΔΕΕ 2012, 948 επ· ΕιρΑθ 490/2012 ΝΟΜΟΣ.

206. ΕιρΦλωριν 1/2012, ΝοΒ 2012, 1191 επ με σχόλ. Παπαστάμου. Συγκεκριμένα στην ανωτέρω απόφαση κρίθηκε ότι «η δημιουργία των χρεών οφείλεται σε δόλο της αιτούσας και τούτο διότι, ενώ γνώριζε ότι δεν έχει καθόλου περιουσιακά στοιχεία (πλην του μισθού της), εντούτοις, προέβαινε σε συνεχή δανεισμό και στη λήψη πιστωτικών καρτών (οκτώ τον αριθμό), αν και γνώριζε την αδυναμία κάλυψής τους, προκειμένου να εξασφαλίσει ανώτερο επίπεδο διαβίωσης από αυτό που επέτρεπε το εισόδημά της, υπερβαίνοντας το μέτρο και τη σύνεση του μέσου καταναλωτή και συνεπώς η μόνιμη αδυναμία πληρωμής, υπήρχε εξ ορισμού από τον χρόνο ήδη λήψης των δανείων και των πιστωτικών καρτών». Ομοίως και η ΕιρΤυρναβ 15/2012 ΝΟΜΟΣ.

Ζήτημα ωστόσο γεννάται ως προς την εν ζωή μεταβίβαση αιτία δωρεάς ενός μη προσοδοφόρου ακινήτου όπως π.χ ενός απλού οικοπέδου ή ενός μη προσοδοφόρου αγροκτήματος. Και ναι μεν το περιουσιακό αυτό στοιχείο που μεταβιβάζεται δεν επηρεάζει άμεσα την εξυπηρέτηση των χρεών του οφειλέτη, εφόσον δεν αποδίδει κάποιο έσοδο όπως π.χ μισθώματα, δεν παύει όμως να έχει αξία επί τη βάση του άρ. 9 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Εδώ η διατασσόμενη εκ του δικαστηρίου ρευστοποίηση κατ' άρθρο 9 παρ. 1 Ν. 3869/2010 θα ηδύνατο να χρησιμεύσει για την συμπλήρωση των καταβολών στα πλαίσια του άρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/3020 και μόνο υπό το πρίσμα αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως η μεταβίβαση να θεωρηθεί ότι προκαλεί την εκ δόλου αδυναμία πληρωμής. Βεβαίως από το νόμο παρέχεται προστασία των πιστωτών με βάση την 939 επ. ΑΚ περί καταδολιεύσεως δανειστών, που προϋποθέτει ύπαρξη δανειστών κατά τη στιγμή της απαλλοτριώσεως, αφήνοντας όμως εκτός προστασίας τους μέλλοντες πιστωτές.

Στο πλαίσιο της ως άνω προβληματικής κρίθηκε ότι όταν από συγκεκριμένη ενέργεια του οφειλέτη δεν προκαλείται μόνιμη αδυναμία αλλά δυσχεραίνεται η ικανοποίηση των πιστωτών, η προσφυγή στην επίκληση του δόλου του οφειλέτη από την πλευρά των πιστωτών προκειμένου να απορριφθεί η σχετική αίτηση του δεν είναι υποχρεωτική αλλά είναι δυνατόν αυτοί να επιτύχουν το ίδιο αποτέλεσμα με την προβολή της ενστάσεως καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος κατ' άρθρο 281 ΑΚ εκ μέρους του οφειλέτη²⁰⁷.

Έτσι επιδοκιμαστέα κρίνεται απόφαση²⁰⁸ που απέρριψε την αίτηση του οφειλέτη λόγω προσκρούσεως στο άρ. 281 ΑΚ, καθώς με τη συμπεριφορά του που έγκειτο στη μεταβίβαση της ακίνητης περιουσίας του, ακόμα και μετά την κατάθεση της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και μάλιστα στην αντικειμενική της αξία, αν και γνώριζε ότι ενδεχομένως με αυτόν τον τρόπο να μην μπορεί να αποπληρώσει τους πιστωτές και να καταστήσει δυσμενέστερη τη θέση τους κατά τη διαδικασία του Ν. 3869/2010, του οποίου ζητεί την εφαρμογή, υπερέβη τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη, τα συναλλακτικά ήθη και ο κοινωνικός και οικονομικός σκοπός του ασκηθέντος δικαιώματος. Πράγματι η μεταβίβαση αυτή είχε ως αποτέλεσμα είχε τη δυσχέραση της ικανοποίη-

207. ΕιρΚρωπ 735/2011, ΕφΑΔ 2012, 78 επ με παρατ. *Κρητικού*. Contra η ΕιρΑθ 3/2012 ΝΟΜΟΣ, η οποία απέρριψε την ένσταση δόλου του οφειλέτη, κρίνοντας ότι υπήρχε επαρκές αντιστάθμισμα για αξία ποσοστού εξ αδιαιρέτου ακινήτου, που μεταβιβάστηκε κατά την τελευταία τριετία με γονική παροχή.

208. ΕιρΚρωπ 735/2011, ΕφΑΔ 2012, 80, όπου μεταξύ άλλων η αιτούσα μεταβίβασε με πώληση το εμπράγματο δικαίωμά της επί ακινήτου (οικόπεδο με κτίσματα), εντός σχεδίου πόλεως, αντί ποσού 13.674,55 ευρώ, όσον αφορά στο μερίδιό της και μάλιστα μετά την κατάθεση της αιτήσεως περί υπαγωγής της στο ν. 3869/2010, ενώ η ίδια στην αίτηση εξωδικαστικού συμβιβασμού που κατέθεσε στις πιστώτριες, είχε δηλώσει ότι η εμπορική αξία του εμπραγμάτου δικαιώματος της στο ανωτέρω ακίνητο ανερχόταν στο ποσό των 26.000 ευρώ.

σης των πιστωτών, αφού μείωνε τις δυνατότητες όσον το δυνατόν μεγαλύτερης ικανοποίησης των τελευταίων.

Διχογνωμία επικρατεί για το εάν η 281 ΑΚ εφαρμόζεται και σε δικαιώματα που απορρέουν από διάταξη δικονομικού δικαίου, με κρατούσα στη θεωρία άποψη υπέρ της εφαρμογής της²⁰⁹, ήτοι ότι και τα δικονομικά δικαιώματα καταλαμβάνονται από την 281 ΑΚ, εν αντιθέσει με τη νομολογία²¹⁰ που διστάζει να δεχθεί κάτι τέτοιο. Στο πλαίσιο της ως άνω προβληματικής κρίθηκε²¹¹ ότι η προβληθείσα εκ μέρους πιστωτικού ιδρύματος ένσταση περί καταχρηστικής ασκήσεως της ένδικης αίτησης, ήτοι αυτής του Ν. 3869/2010 εκ μέρους του οφειλέτη, είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη, τασσόμενη δηλαδή και η απόφαση αυτή στο πλαίσιο ασκήσεως της αιτήσεως του Ν. 3869/2010 υπέρ της προεκτεθείσας στη νομολογία θέσης, με την αιτιολογία ότι η απαγόρευση της άσκησης του δικαιώματος που ορίζει το άρθρο 281 ΑΚ, με τους όρους που αυτό προβλέπει, είναι παραδεκτή μόνο για δικαίωμα, το οποίο απορρέει από διατάξεις ουσιαστικού δικαίου και όχι από διατάξεις δικονομικού δικαίου.

Ορθότερη πάντως κατά τη γράφουσα πρέπει να θεωρηθεί η άποψη που δέχεται την εφαρμογή της 281 και στο δικονομικό δίκαιο²¹².

1.5. Επάπαξ απαλλαγή του οφειλέτη

Ο συγκεκριμένος περιορισμός του άρ. 1 παρ. 3²¹³ αφορά μόνο στη δικαστική ρύθμιση των χρεών με απαλλαγή από αυτά (άρ. 8 και 11), δεν αφορά στην επέλευση εξωδικαστικού (άρ. 2) ή δικαστικού συμβιβασμού (άρ. 7), δεδομένου ότι από την επικύρωση του δικαστικού συμβιβασμού από το Ειρηνοδικείο η αίτηση για ρύθμιση και απαλλαγή θεωρείται ανακληθείσα²¹⁴.

Για την επέλευση της απαλλαγής του οφειλέτη από τα υπόλοιπα των χρεών του, προϋποτίθεται κανονική εκτέλεση των υποχρεώσεων που του επιβλήθηκαν με την απόφαση κατ' εφαρμογή των παρ. 2, 4 και 5 του άρ. 8 του ν. 3869/2010. Πριν από την κανονική εκτέλεση δεν μπορεί να επέλθει απαλλαγή, η οποία πιστοποιείται με απόφαση του Δικαστηρίου. Αν και η απαλλαγή επέρχεται ως αυτόθροη συνέπεια της κανονι-

209. Γεωργιάδης Ν., σε: Γεωργιάδης Απ., Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, ΣΕΑΚ Ι, ΑΡ-ΘΡΑ 1-946, 2010, 519.

210. ΑΠ 1006/1999, ΕλλΔνη 1999, 1717· ΑΠ 1142/2006, ΝοΒ 2006, 1295.

211. ΕιρΚαλυμν 1/2012 ΝΟΜΟΣ.

212. Υπέρ της εφαρμογής της 281 ΑΚ και στο δικονομικό δίκαιο τάσσεται και ο Γεωργιάδης Απ. (2002³), 269, με την αιτιολογία ότι η διάταξη αυτή, καίτοι περιέχεται στον ΑΚ, «εκφράζει μια γενική αρχή που συμπορεύεται με τις θεμελιώδεις αρχές του δικονομικού δικαίου (116 ΚΠολΔ), από την άλλη, ακόμη και αν δεν ήταν δυνατή η απευθείας εφαρμογή της, θα έπρεπε να εφαρμοστεί κατ' αναλογία δικαίου, προκειμένου να καλυφθεί το κενό από την έλλειψη αντίστοιχης διάταξης στον ΚΠολΔ».

213. «Απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου μπορεί να γίνει μόνο μία φορά».

214. Άρ. 7 παρ. 2 εδ. γ' Ν. 3869/2010.

κής εκτέλεσης των καταβολών στο διάστημα της τετραετίας²¹⁵, δηλαδή *ex lege* σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρ. 11, εντούτοις είναι προφανές ότι μπορεί να αμφισβητηθεί η κανονικότητα των καταβολών του οφειλέτη²¹⁶. Για τον λόγο αυτό το άρ. 11 παρ. 1 εδ. β' προβλέπει ότι μετά την πάροδο της τετραετίας μπορεί να ζητηθεί από τον οφειλέτη η έκδοση διαπιστωτικής δικαστικής απόφασης που πιστοποιεί την απαλλαγή του από το υπόλοιπο των οφειλών. Η απαλλαγή είναι δηλαδή ανεξάρτητη από την εξυπηρέτηση του πρόσθετου χρέους²¹⁷ για τη διάσωση της κύριας κατοικίας²¹⁸.

Ο κανόνας της άπαξ απαλλαγής του οφειλέτη αφορά δηλαδή εκείνη την περίπτωση που η απαλλαγή επήλθε με σχετική πιστοποίηση κατά τους όρους του άρ. 11 παρ. 1, αφού πρώτα ο οφειλέτης προέβη σε κανονική εκπλήρωση των υποχρεώσεων που του έταξε το δικαστήριο. Υφίσταται επομένως η δυνατότητα υποβολής νέας αιτήσεως μετά τη μη ευόδωση της απαλλαγής.

Μη ευοδωθείσα απαλλαγή έχουμε όταν ο οφειλέτης κηρύχθηκε έκπτωτος κατά την παρ. 2 του άρ. 11²¹⁹ λόγω καθυστέρησης εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του αλλά και όταν εκδόθηκε απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η μη απαλλαγή λόγω μη κανονικής εκτελέσεως των υποχρεώσεων που του επιβλήθηκαν με τη δικαστική απόφαση σύμφωνα με το άρ. 11 παρ. 1. Στις περιπτώσεις αυτές έχουμε αναβίωση των χρεών στο αρχικό τους ύψος. Ως προς το χρονικό διάστημα μετά την παρέλευση του οποίου επιτρέπεται η υποβολή νέας αιτήσεως στις περιπτώσεις αυτές υποστηρίζεται²²⁰ η αναλογική εφαρμογή του άρ. 8 παρ. 1 εδ. τελευταίο που ορίζει αυτό σε ένα έτος.

Τέλος δεν υπολογίζεται ως απαλλαγή η περίπτωση κατά την οποία ο οφειλέτης, μετά την πιστοποίηση της απαλλαγής του, σύμφωνα με τους όρους του άρ. 11 παρ. 1

215. ΕιρΠειρ 1/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου έκρινε ότι η απαλλαγή του αιτούντος από κάθε υφιστάμενο υπόλοιπο οφειλής έναντι των πιστωτριών του θα επέλθει μετά την κανονική εκτέλεση των υποχρεώσεων που του επιβάλλονται με την απόφαση αυτή.

216. Ρούσσος, ΕφΑΔ 2010, 1293 επ.

217. Ενδέχεται με την απόφαση για μηνιαίες καταβολές κατ' άρθρο 8 παρ. 2 να έχει εξαιρεθεί από την εκποίηση και η κύρια κατοικία του οφειλέτη και να έχουν ορισθεί για τη διάσωσή της, σύμφωνα με το άρ. 9 παρ. 2, τοκοχρεωλυτικές δόσεις μακράς διάρκειας, μέχρι και 20 έτη. Η μόνη συνέπεια από την μη τήρηση της ρυθμίσεως του άρ. 9 παρ. 2 από την πλευρά του οφειλέτη είναι η καταγγελία αυτής της ρυθμίσεως από τον πιστωτή και η ενεργοποίηση της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης εις βάρος και της μοναδικής κατοικίας του, με την καθυστέρηση τουλάχιστον τεσσάρων μηνιαίων δόσεων (άρ. 9 παρ. 2 εδ. η' και θ').

218. ΥΠΟΙΑΝ-Γενική Γραμματεία Καταναλωτή προσβάσιμη σε http://www.efpolis.gr/filesbase/1167_sitefile-10329.pdf υπό 28.

219. «Σε περίπτωση που ο οφειλέτης καθυστερεί την εκπλήρωση των υποχρεώσεων από τη ρύθμιση οφειλών για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών ή δυστροπεί επανειλημμένα στην τήρηση της ρύθμισης, το δικαστήριο διατάζει την έκπτωση του οφειλέτη από τη ρύθμιση μετά από αίτηση θιγόμενου πιστωτή που κατατίθεται το αργότερο μέσα σε τέσσερις μήνες από τη δημιουργία του λόγου έκπτωσης. Κάθε κλήτευση πραγματοποιείται πριν δεκαπέντε ημέρες». Η τετράμηνη προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να γίνει η κατάθεση αλλά και η κοινοποίηση της αιτήσεως είναι αποκλειστική.

220. Κρητικός (2012), 255.

κηρύχθηκε έκπτωτος με δικαστική απόφαση υπό τους όρους του άρ. 10 παρ. 1 λόγω υποβολής ανειλικρινούς δηλώσεως²²¹.

2. Τρόποι ικανοποίησης των πιστωτών

Η ικανοποίηση των πιστωτών γίνεται με τρεις τρόπους, οι οποίοι δεν ευρίσκονται σε σχέση αλληλοαποκλεισμού αλλά διατάσσονται σωρευτικώς²²².

2.1. Ρύθμιση μηνιαίων καταβολών επί τετραετία άρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010

Στη ρύθμιση με μηνιαίες καταβολές επί τετραετία από τα εισοδήματα του οφειλέτη προχωρεί το δικαστήριο εάν τα περιουσιακά του στοιχεία, που είναι δυνατόν να εκποιηθούν, δεν επαρκούν για την κάλυψη των οφειλών του²²³, είτε διότι δεν έχει καθόλου ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία, κυρίως ακίνητα είτε γιατί η εκποίηση των υπάρχοντων δεν επαρκεί για την εξόφληση των χρεών, με βάση την εκτιμώμενη αξία τους από το Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο προχωρεί στην έρευνα των περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων του οφειλέτη από κάθε αιτία και ιδίως από την εργασία του και σταθμίζει τη δυνατότητα συνεισφοράς του/της συζύγου του²²⁴ για την αντιμετώπιση μέρους των αναγκών της οικογενείας τους, ώστε να καταλείπεται στον αιτούντα περιθώριο να εξοικονομεί χρήματα από την εργασία του και τα εισοδήματά του, όπως και τις βιοτικές ανάγκες του ιδίου του οφειλέτη και των προστατευόμενων μελών του²²⁵, με σκοπό να διαπιστώσει εάν υπάρχει και σε ποιο βαθμό δυνατότητα καταβολών από τον οφειλέτη. Σε κα-

221. Ωστόσο το δικαίωμα του οφειλέτη να επανέλθει με νέα αίτηση ρυθμίσεως των οφειλών υπόκειται στον περιορισμό του άρ. 10 παρ. 1 εδ. δ', σύμφωνα με τον οποίο «είναι απαράδεκτη η υποβολή νέας αίτησης πριν από την παρέλευση δύο ετών από την κήρυξη του οφειλέτη ως εκπτώτου».

222. *Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη*, Αρμ. 2010, 1486· ΕιρΚουφαλ 1/2012 ΝΟΜΟΣ.

223. ΕιρΑθ 66/Φ141/2012, ΕφΑΔ 2012, 422 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου κρίθηκε ότι η αιτούσα είναι κυρία ακινήτων που επαρκούν για την κάλυψη των οφειλών της προς τις πιστώτριες τράπεζες, δίχως να είναι απαραίτητη η ρύθμιση μηνιαίων καταβολών επί τετραετία και διατάχθηκε ο διορισμός εκκαθαριστή, καθήκον του οποίου είναι η πρόσφορη εκποίηση ενός εκ των ακινήτων της οφειλέτριας, η αντικειμενική αξία του οποίου υπερβαίνει το συνολικό ύψος των οφειλών της. Ωστόσο ζήτημα γεννάται στην περίπτωση που η ρευστοποίηση αυτή, υπό τις παρούσες δυσχερείς οικονομικές συγκυρίες, δεν αποδίδει τελικώς το προσδοκώμενο τίμημα αλλά χαμηλότερο αυτού, μη καλύπτοντος το ύψος των οφειλών, με αποτέλεσμα λόγω μη εφαρμογής της παρ. 2 του άρ. 8 να μην εξυπηρετηθεί σημαντικό μέρος των χρεών του οφειλέτη και αν είναι επιτρεπτή η αναβίωση της διαδικασίας προκειμένου να εφαρμοστεί η παρ. 2 του άρ. 8. Ο *Κρητικός*, ΕφΑΔ 2012, 425 υποστηρίζει το επιτρεπτό μιας τέτοιας δυνατότητας μολοντί δεν υπάρχει ρύθμιση στο νόμο, με επιχείρημα αντλούμενο από το πνεύμα του νόμου αλλά και ότι όταν διατάσσεται από το δικαστήριο η εκποίηση ρευστοποιήσιμης περιουσίας κατ' άρθρο 9 παρ. 1 δεν συντρέχει η απαλλαγή του άρ. 11 παρ. 1. Επιπλέον δέχεται σε ΕιρΧαλαν 4/2012, ΕλλΔνη 2012, 269 επ με σημ. *Ιδίου*, 273, ότι με αίτηση νομιμοποιούμενου προσώπου κατ' άρθρο 758 ΚΠολΔ δύναται το δικαστήριο να επανέλθει και να προβεί σε καθορισμό μηνιαίων καταβολών κατ' άρθρο 8 παρ. 2.

224. Η υποχρέωση συνεισφοράς των συζύγων προβλέπεται από τα άρ. 1389 και 1390 ΑΚ.

225. Π.χ. τα ανήλικα τέκνα, τα ενήλικα που σπουδάζουν ή έχουν πρόβλημα υγείας.

ταφατική περίπτωση κανονίζει το μηνιαίως καταβαλλόμενο ποσό για καθένα πιστωτή²²⁶ και για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τα τέσσερα έτη²²⁷. Αν υπάρχουν πολλοί πιστωτές ή πολλές απαιτήσεις ενός πιστωτή, το ποσό της καταβολής για κάθε πιστωτή και για κάθε χρέος κατανέμεται συμμετρως, ανάλογα με το ύψος του χρέους. Δηλαδή οι καταβολές γίνονται συμμετρως κατά το λόγο της απαίτησης κάθε πιστωτή σε σχέση με το συνολικό ύψος των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη ενώ στην απόφαση μπορεί να ορισθεί και ότι το καταβαλλόμενο μηνιαίως ποσό θα αναπροσαρμόζεται ανά καθοριζόμενα με την ίδια απόφαση διαστήματα με βάση αντικειμενικό δείκτη αναφοράς²²⁸.

Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της περιόδου ρύθμισης περιέλθουν στον οφειλέτη περιουσιακά στοιχεία αιτία θανάτου, ο οφειλέτης υποχρεούται να διαθέσει το ήμισυ της αξίας αυτών²²⁹, ρύθμιση που εισήχθη προκειμένου να μην ζημιωθούν οι πιστωτές του, δεδομένου ότι εάν υποχρεούτο να διαθέσει το σύνολο της αξίας αυτών, θα προέβαινε πιθανότατα σε αποποίηση της κληρονομίας. Εξ αντιδιαστολής εάν περιέλθουν σε αυτόν άλλα στοιχεία από άλλη αιτία (λ.χ. δωρεές εν ζωή) αυτά είναι υπέγγυα στο σύνολό τους για την εξόφληση των οφειλών²³⁰.

Η κατά την παρ. 2 του άρθ. 8 εκδιδόμενη απόφαση του Δικαστηρίου, είναι αμέσως εκτελεστή και δεν επιτρέπεται δικαστική αναστολή της²³¹.

2.1.1. Η τροποποίηση της ρύθμισης

Δυνατότητα τροποποίησης της απόφασης ως προς το ύψος των μηνιαίων καταβολών προβλέπεται από το άρθρο 8 παρ. 4²³². Η αίτηση τροποποίησης²³³ θεμελιώνεται σε μεταγενέστερα κρίσιμα γεγονότα ή σε μεταβολές της περιουσιακής κατάστα-

226. Αυτό προκύπτει από το κλάσμα με αριθμητή το ποσό της συνολικής καταβλητέας μηνιαίας δόσης όπως αυτή προκύπτει ad hoc, με βάση τις αντικειμενικές δυνατότητες εξόφλησης του συγκεκριμένου κάθε φορά οφειλέτη, πολλαπλασιαζόμενο με το ύψος της απαίτησης κάθε οφειλέτη και παρονομαστή το ποσό του συνόλου των απαιτήσεων.

227. Στο Νομοσχέδιο, κατόπιν επίμονης προτροπής της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, περιλαμβανόταν και ο όρος, ότι ο οφειλέτης κατά το στάδιο ρύθμισης μέρους των οφειλών του και απαλλαγής από τα υπόλοιπα χρέη του, υποχρεούτο να αποπληρώσει ποσοστό τουλάχιστον ίσο με 10% των συνολικών οφειλών του. Ο όρος αυτός τελικά δεν συμπεριελήφθη στο τελικό κείμενο του Νόμου. Σχετικά με το θέμα αυτό *Χαροντάκης*, Στη Βουλή το νομοσχέδιο για την υπερχρέωση, δημοσίευμα της 12.1.2010 σε <http://www.tovima.gr/finance/finance-news/article/?aid=308962>.

228. Π.χ. ετησίως με βάση τις τυχόν παρεχόμενες αυξήσεις ή μειώσεις μισθών του ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα αναλόγως της απασχόλησης του οφειλέτη ή με βάση την επίσημη άνοδο του τιμαρίθμου.

229. Άρ. 8 παρ 2 εδ. δ' ν 3869/2010.

230. *Κιουππίδου-Στρατουδάκη*, Αρμ. 2010, 1489.

231. Άρ. 8 παρ. 6 εδ. α' Ν. 3869/2010.

232. ΕιρΠειρ 85/2012, ΕΠολΔ 2012, 496 επ με παρατ. *Κρητικού*=ΠειρΝομ 2012, 247 επ.

233. Νομιμοποιούμενα ενεργητικώς πρόσωπα προς υποβολή της αποτελούν τόσο ο ίδιος ο οφειλέτης όσο και οποιοσδήποτε από τους συμμετέχοντες στη ρύθμιση πιστωτές και αντίγραφο της πρέπει να επιδοθεί εντός μηνός από την υποβολή της στους πιστωτές, σε περίπτωση που ασκείται από τον οφειλέτη, ενώ σε περίπτωση που ασκείται από πιστωτή στον οφειλέτη και στους λοιπούς πιστωτές.

σης ή των εισοδημάτων του οφειλέτη που δικαιολογούν μια τέτοια τροποποίηση. Το άρ. 8 παρ. 4 εδ. β' Ν. 3869/2010 ορίζει ότι η δικαστική απόφαση που τροποποιεί άλλη προηγούμενη²³⁴ δεν έχει κατ' αρχήν αναδρομική ισχύ αλλά αναπτύσσει ισχύ από το χρόνο δημοσίευσης της τροποποιητικής απόφασης. Το δικαστήριο δύναται ωστόσο να ορίσει ότι η ισχύς της τροποποιητικής αποφάσεως θα ανατρέχει στον χρόνο υποβολής της αίτησης τροποποίησης όχι όμως και σε προγενέστερο χρόνο, όπως είναι π.χ. ο χρόνος έκδοσης της απόφασης που τροποποιείται. Εξ αυτού συνάγεται ότι η θέση του οφειλέτη, ο οποίος αδυνατεί αντικειμενικά να καταβάλει τις μηνιαίες ορισθείσες από το δικαστήριο δόσεις, συνεπεία μεταγενεστέρων κρίσιμων γεγονότων όπως π.χ. ενδεικτικώς η αντιμετώπιση σοβαρών προβλήματων υγείας, που καθιστούν αδύνατη τη συμμόρφωση προς το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασης, που ορίζει μηνιαίες καταβολές ή ενδεχομένως η απόλυση από την εργασία του, είναι εξαιρετικά δυσχερής, δεδομένου ότι δεν μπορεί να επιτύχει αναστολή εκτελέσεως της απόφασης, αφού αυτό απαγορεύεται ρητώς από το άρ. 8 παρ. 6. Η μόνη δυνατότητα που έχει πριν από την έκδοση της αποφάσεως επί της αιτήσεως τροποποίησης είναι να καταβάλει όσο το δυνατόν λιγότερα του επιτρέπουν οι οικονομικές του δυνάμεις, δίχως να κινδυνεύει να κηρυχθεί έκπτωτος βάσει του άρ. 11 παρ. 2 αφού η καθυστέρηση ή αδυναμία καταβολής οφείλεται σε αντικειμενικά αίτια²³⁵.

2.1.2. Η ειδική περίπτωση ιδιαίτερα χαμηλών ή μηδενικών καταβολών

Ειδική ρύθμιση επιχειρείται στην παρ. 5 του άρ. 8²³⁶ Ν. 3869/2010 επί ακραίων ή εξαιρετικών περιπτώσεων οφειλετών, που έχουν ανυπαίτια πραγματική αδυναμία καταβολής και ελαχίστου ακόμη ποσού. Στις εξαιρετικές αυτές περιπτώσεις που απαριθμούνται ενδεικτικώς στη συγκεκριμένη διάταξη δεν τηρείται ο κανόνας της παρ. 2 του άρ. 8 Ν. 3869/2010²³⁷ αλλά επιτρέπεται στο δικαστήριο να καθορίζει μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους ή και μηδενικές²³⁸ κατόπιν σχετικού αιτήματος του οφειλέτη. Η δι-

234. Είτε αυξάνοντας είτε μειώνοντας τις μηνιαίες δόσεις.

235. *Κρητικός*, ΕλλΔνη 2012, 13.

236. «Σε περιπτώσεις που εξαιτίας εξαιρετικών περιστάσεων, όπως χρόνια ανεργία χωρίς υπαιτιότητα του οφειλέτη, σοβαρά προβλήματα υγείας, ανεπαρκές εισόδημα για την κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών του οφειλέτη ή άλλων λόγων ίδιας τουλάχιστον βαρύτητας, προσδιορίζονται με την απόφαση μηνιαίες καταβολές μικρού ύψους ή και μηδενικές, το δικαστήριο μπορεί με την ίδια απόφαση να ορίσει, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες, νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών». Ειδική περίπτωση καθορισμού μηδενικών καταβολών από το δικαστήριο, εξαιτίας ανεπαρκών εισοδημάτων του οφειλέτη αποτελεί και η ΕιρΘεσ 2448/2012, ΧρΙΔ 2012, 513 επ με παρατ. *Κρητικού*. Αντίστοιχα περίπτωση μηδενικών καταβολών από το δικαστήριο, εξαιτίας σοβαρών προβλημάτων υγείας του οφειλέτη αποτελεί η ΕιρΘεσ 1752/2012, ΕλλΔνη 2012, 863 επ με σημ. *Κρητικού*.

237. ΕιρΑθ 118/2011, ΕΠολΔ 2012, 77, όπου εκρίθη ότι δεν συνέτρεχε καμία από τις περιπτώσεις του άρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010, απορρίπτοντας τη σχετική αίτηση.

238. ΕιρΘεσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 133 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου εκρίθη προσωρινή η δυσμενής οικονομική κατάσταση της αιτούσας, δεδομένης της ηλικίας της (μόλις 49 ετών)

καστική αυτή απόφαση προσδιορισμού μικρών ή και μηδενικών μηνιαίων καταβολών, με ορισμό νέας δικασίμου δεν είναι οριστική²³⁹, ούτε όμως και αναβλητική²⁴⁰. Η ρύθμιση περιορίζεται στο οριζόμενο στην απόφαση διάστημα, που είναι τουλάχιστον πέντε μήνες²⁴¹. Το χρονικό αυτό διάστημα συνυπολογίζεται στην τετραετία της παρ. 2 του άρ. 8. Το δικαστήριο έχει την δυνατότητα²⁴² να ορίσει νέα δικάσιμο, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες από το χρόνο δημοσίευσής της αποφάσεως για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών²⁴³. Σε περίπτωση παράλειψης ορισμού νέας δικασίμου από το δικαστήριο, ο ορισμός της προκαλείται με αίτηση του ενδιαφερομένου. Στη νέα δικάσιμο, η οποία ορίζεται για νέα οριστική κρίση, είτε επαναλαμβάνεται η προηγούμενη απόφαση²⁴⁴ είτε προσδιορίζονται εκ νέου οι καταβολές. Ορθότερο είναι το δικαστήριο σε περίπτωση προσδιορισμού μηδενικών ή μικρών καταβολών²⁴⁵ κατ' άρ. 8 παρ. 5 και επα-

με ορισμό νέας δικασίμου για επαναπροσδιορισμό αυτών, θεωρώντας ότι εντός του χρονικού διαστήματος μέχρι τη νέα δικάσιμο, θα υπάρξει σημαντική βελτίωση της οικονομικής της κατάστασης, ενώ το αίτημα εξαίρεσης της ψιλής κυριότητας της κύριας κατοικίας από την εκποίηση θα κριθεί κατά τη νέα δικάσιμο, τόσον όσον αφορά στις δόσεις όσο και στη διάρκεια του χρόνου αποπληρωμής.

- 239.** Αφού ο καθορισμός γίνεται από το δικαστήριο κατά τρόπο προσωρινό, ενώ θα επανέλθει εκ νέου στην υπόθεση. Ωστόσο ο *Κρητικός* (2012), 199, υποστήριζε αρχικώς την οριστικότητα της σχετικής αποφάσεως και κατά συνέπεια τη δεκτικότητα εφέσεως από νομιμοποιημένο πιστωτή, την οποία και εγκατέλειψε μεταγενέστερα, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις του στην ΕιρΘεσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 137, υπό στοιχεία 4, 10 και 11.
- 240.** *Κρητικός* παρατηρήσεις σε ΕιρΘεσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 137, υπό στοιχείο 11, επισημαίνοντας ότι δεν αποκλείεται η έκδοση αναβλητικής αποφάσεως για άλλους σκοπούς, εκτός από τον επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών. Η δυνατότητα που παρέχει η διάταξη του άρ. 8 παρ. 5 για επαναπροσδιορισμό των μηνιαίων καταβολών σε νέα δικάσιμο προϋποθέτει ότι το δικαστήριο έχει προβεί προηγουμένως σε καθορισμό έστω μηδενικών καταβολών και όχι δυνατότητα αναβολής έκδοσης αποφάσεως από το δικαστήριο, εάν αυτό προηγουμένως δεν έχει καθορίσει καθόλου μηνιαίες καταβολές. *Contra* ΕιρΘεσ 7310/2011, ΕφΑΔ 2012, 637 επ με παρατ. *Κρητικού*, στην οποία το δικαστήριο δεν προσδιόρισε μηδενικές μηνιαίες καταβολές αλλά ανέβαλε απευθείας την έκδοση αποφάσεως σε ρητή δικάσιμο, όχι νωρίτερα από πέντε μήνες από τη δημοσίευση της αποφάσεως, δίχως να έχει αυτή τη δυνατότητα βάσει του γράμματος του άρ. 8 παρ. 5, μεταθέτοντας ουσιαστικά το χρόνο ενάρξεως των μηνιαίων καταβολών προς τα εμπρός, με αποτέλεσμα η τετραετία να υπολογίζεται από τη δημοσίευση της δεύτερης απόφασης που ακολουθεί την ορισθείσα με την πρώτη απόφαση δικάσιμο.
- 241.** Ο καθορισμός δηλαδή που γίνεται από το δικαστήριο μπορεί να διαρκέσει και έτος ή λίγο περισσότερο του έτους και είναι προσωρινός. Έτσι και η ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ, όπου έγινε προσδιορισμός μηδενικών μηνιαίων καταβολών για χρονικό διάστημα έντεκα μηνών, μετά την παρέλευση του οποίου θα λάβει χώρα επαναπροσδιορισμός.
- 242.** Πρέπει να τονισθεί ότι όταν το δικαστήριο ορίζει μικρές ή μηδενικές καταβολές δεν υποχρεούται να ορίσει νέα δικάσιμο για επαναπροσδιορισμό αυτών.
- 243.** Αυτό θα το κρίνει *ad hoc* σε περιπτώσεις που επιβάλλεται κυρίως λόγω εύλογης πρόβλεψης για βελτίωση των οικονομικών δεδομένων των οφειλετών ή λόγω του νεαρού της ηλικίας τους.
- 244.** Δεν φαίνεται να προκύπτει από το νόμο η απαγόρευση καθορισμού νέας δηλαδή δεύτερης δικασίμου, όχι πάλι νωρίτερα από πέντε μήνες από τη δημοσίευση της αποφάσεως, πράγμα εξαιρετικά σπάνιο στην πράξη, δεδομένου ότι δεν θα υφίσταται ουδεμία ελπίδα βελτίωσης της κατάστασης του οφειλέτη.
- 245.** Έτσι και η ΕιρΑθ 263/2012, ΧρηΔικ 2012, 290 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου εκρίθη το προς διάθεση ποσό σε 70 ευρώ μηνιαίως, με επαναπροσδιορισμό αυτών των μικρών μηνιαίων καταβολών μετά το πέρας 20 μηνών, θεωρώντας ότι εντός αυτού θα έχει βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση σημαντικά, με την εξεύρεση εργασίας, ώστε να δύναται το δικασ-

ναπροσδιορισμού νέας δικασίμου μετά πεντάμηνο, να μην αποφαινεται επί αιτήματος εξαιρέσεως κύριας κατοικίας αλλά να αναβάλλει την κρίση του επ' αυτού στη νέα δικάσιμο²⁴⁶. Τέλος αξίζει να μνημονευθεί ότι η δυνατότητα του δικαστηρίου να ορίσει μηδενικές καταβολές σε περίπτωση που συντρέχει κάποια εξαιρετική περίπτωση από τις αναγραφόμενες στο ν. 3869/2010 κατ' εφαρμογή της παρ. 5 του άρθρου 8 δεν αποτελεί περίπτωση διαγραφής χρέους²⁴⁷.

2.2. Ρευστοποίηση περιουσίας κατ' άρθρο 9 παρ. 1 Ν. 3869/2010

Προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρ. 9 παρ. 1 είναι να υπάρχει ρευστοποιήσιμη περιουσία, η εκποίηση της οποίας κρίνεται απαραίτητη για την ικανοποίηση των πιστωτών. Υπό το πρίσμα αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι μεταξύ των ρευστοποιήσιμων περιουσιακών στοιχείων δεν περιλαμβάνονται τα ακατάσχετα, όπως αυτά ορίζονται στον ΚΠολΔ, ενώ η ως άνω περιουσία πρέπει να ανήκει στον ίδιο τον οφειλέτη και όχι στον/στην σύζυγο ή σε άλλο μέλος της οικογενείας του, δεδομένου ότι μόνον αυτή είναι δεκτική εκτελέσεως εκ μέρους των πιστωτών. Απαραίτητη θα κρίνεται η εκποίηση όταν υπολογίζεται ότι θα επιφέρει κάποιο αξιόλογο τίμημα που θα συμβάλει στη βελτίωση της θέσης των πιστωτών²⁴⁸. Ουσιαστικά απαραίτητη κρίνεται όταν μπορεί και αξίζει να εκποιηθεί το περιουσιακό στοιχείο επειδή παρέχει προσδοκία απολήψεως αναλόγου

τήριο να αυξήσει ή να διατηρήσει ή ακόμη και να μηδενίσει τις καταβολές και να προβεί στη νέα δικάσιμο (6.2.2014) στη ρύθμιση του άρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010, που αφορά στη διάσωση της κύριας κατοικίας του.

246. Έτσι ΕιρΑχαρν 3/2011, ΕλλΔνη 2012, 264 επ με σημ. *Κρητικού*, ο οποίος επισημαίνει τον κίνδυνο σε αντίθετη περίπτωση όπου το δικαστήριο δεν αναβάλλει την κρίση του επί του αιτήματος εξαίρεσης της κύριας κατοικίας κατά τη νέα δικάσιμο που έχει ορισθεί, μετά τις μηδενικές μηνιαίες καταβολές να ορισθούν καταβολές κατ' άρθρο 8 παρ. 2 έστω και μικρού ύψους, οι οποίες θα υλοποιούνται παράλληλα με τις καταβολές του άρ. 9 παρ. 2, για τις οποίες δεν θα έχει παρασχεθεί περίοδος χάριτος από την αρχή, με μόνη πλέον δυνατότητα προκειμένου αυτές να μην συμπίπτουν, την τροποποίηση της αρχικής απόφασης που εξαίρει την κύρια κατοικία κατ' άρθρο 758 ΚΠολΔ.
247. Εξαιρετικά επικίνδυνη κρίνεται η ΕιρΠειρ 76/2012, ΧρΙΔ 2012, 612 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου προέβη κατ' εφαρμογή του άρ. 8 παρ. 5 σε άμεση διαγραφή ορισμένων από τα χρέη του οφειλέτη με την αιτιολογία ότι τα εν λόγω ποσά των οφειλών κρίνονται χαμηλά και τελούν σε μεγάλη δυσαναλογία προς τα χρέη έναντι των άλλων δύο πιστωτριών.
248. ΕιρΚρωπ 20/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου κρίθηκε ότι ο αιτών είναι συγκύριος μιας παλιάς μονοκατοικίας και τεσσάρων βοσκοτόπων, η εκποίηση των οποίων εκτιμήθηκε ότι είναι ασύμφορη και δεν πρόκειται να προκαλέσει αγοραστικό ενδιαφέρον, ούτε θα αποφέρει κάποιο αξιόλογο τίμημα για την ικανοποίηση των πιστωτών. Ομοίως η ΕιρΚρωπ 22/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ εξαιρεί της εκποίησεως για τους ίδιους λόγους: α) το 1/3 εξ αδιαρέτου ενός ελαιοχώραφου, εμβαδού 1600 τμ, στη Λακωνία, εμπορικής αξίας 2200 ευρώ β) το 1/3 εξ αδιαρέτου 4 ελαιοχώραφων, εμβαδού συνολικού 5.420 τμ, στην Λακωνία, αξίας επιμέρους 500, 500, 300 και 700 ευρώ και γ) το αυτοκίνητο HYUNDAI ACCENT, 1300cc, χρονολογίας 1998, αξίας 800 ευρώ.

ανταλλάγματος²⁴⁹. Αυτό επαφίεται στη δικαστική κρίση, η οποία πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη ως προς το είδος αξιοποίησης της περιουσίας του οφειλέτη.

Είναι επομένως δυνατόν το περιουσιακό στοιχείο λόγω των ιδιοτήτων του όπως ενδεικτικώς της παλαιότητας ή της θέσης του ή και των συνθηκών αγοράς, εξαιτίας της σοβαρής κρίσης να μην προκαλεί αγοραστικό ενδιαφέρον και συνεπώς να κρίνεται ασύμφορη η εκποίησή του. Είναι επίσης δυνατόν με στάθμιση των συμφερόντων, αφενός της ωφέλειας των πιστωτών από την εκποίηση, αφετέρου της ζημίας του οφειλέτη από την αποστέρησή του, να δικαιολογηθεί η διατήρησή του από τον οφειλέτη. Έτσι έχει κριθεί μη απαραίτητη η εκποίηση παλαιού αυτοκινήτου που εξυπηρετεί τις ανάγκες του οφειλέτη και της οικογένειάς του και δεν προκαλεί αγοραστικό ενδιαφέρον²⁵⁰, αντιθέτως έχει κριθεί απαραίτητη η εκποίηση αυτοκινήτου, το οποίο πρόκειται να προκαλέσει αγοραστικό ενδιαφέρον και να αποφέρει αξιόλογο τίμημα για την ικανοποίηση των πιστωτών στο διανεμόμενο ποσό προς τους πιστωτές²⁵¹.

Από την άλλη πλευρά είναι ενδεχόμενο η εκμετάλλευση του περιουσιακού στοιχείου, όπως η μίσθωσή του να ενδείκνυται περισσότερο από τη ρευστοποίησή του. Πάντως ο δικαστής αυτεπαγγέλτως δικαιούται να διατάξει την εκποίηση, δίχως να χρειάζεται αίτημα του οφειλέτη ή των πιστωτών, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρ. 9 παρ. 1 ν. 3869/2010. Για το λόγο αυτό η δικαστική απόφαση ορίζει τον εκκαθαριστή.

2.3. Περαιτέρω ρύθμιση σταδιακών καταβολών για την εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας κατ' άρθρο 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους υπερχρεωμένους οφειλέτες. Αυτό αποκτά βαρύνουσα σημασία στις

²⁴⁹. Ο Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 275 αναφέρει ότι αντικείμενο εκποίησης ή εκμετάλλευσης δύναται να αποτελέσει κάθε δικαίωμα που μπορεί να προκαλέσει «ουσιώδη ροή πληρωμών».

²⁵⁰. ΕιρΚορινθ 174/2012 ΝΟΜΟΣ, αξίας 2.500 ευρώ, ενώ στην ίδια απόφαση κρίθηκε ότι δεν πρέπει να διαταχθεί η κατ' άρθρο 9 παρ. 1 ν. 3839/2010 εκποίηση από τη ρευστοποίηση δεύτερου ακινήτου και συγκεκριμένα της ψιλής κυριότητας λόγω του ότι ενόψει του είδους του και του περιορισμένου εμπράγματος δικαιώματος του αιτούντος επί αυτού (ψιλή κυριότητα), καθώς και της εμπορικής του αξίας (25.000 ευρώ), δεν κρίνεται πρόσφορο προς εκποίηση, γιατί δεν πρόκειται να προκαλέσει αγοραστικό ενδιαφέρον, αλλά ούτε και να αποφέρει κάποιο αξιόλογο τίμημα για την ικανοποίηση των πιστωτών του αιτούντος, λαμβανομένων υπόψη και των εξόδων της διαδικασίας εκποίησης (αμοιβή εκκαθαριστή, έξοδα δημοσιεύσεων κ.λπ). ΕιρΕλευσ 1/2012 ΝΟΜΟΣ.

²⁵¹. ΕιρΠατρ 2/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου διάταξε την εκποίηση του οχήματος του αιτούντος με διορισμό εκκαθαριστή και τιμή πρώτης προσφοράς στο ποσό των 8.000 €, ίσο με τα 2/3 της αξίας που εκτιμήθηκε στο ποσό των 12.000 ευρώ, λαμβανομένου υπόψη του τύπου και της παλαιότητάς του, έτους 2005· ΕιρΛωαν 3/2012, ΕφΑΔ 2012, 785 επ με παρ. Κρητικού, όπου η ρύθμιση των καταβολών επί τετραετία θα συνδυαστεί με την εκποίηση του οχήματος του αιτούντος, που δύναται να αποφέρει αξιόλογο τίμημα για την εν μέρει ικανοποίηση των πιστωτών αλλά και με την διάταξη του άρθρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου ο προβλεπόμενος χρόνος ρύθμισης των οφειλών είναι τις περισσότερες φορές ανατιολόγητα μακρύς, όπως στην Ιρλανδία που είναι 14 έτη²⁵². Μάλιστα έχει ασκηθεί και κριτική επ' αυτού, διότι θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο να απαιτείται η τήρηση σκληρής πειθαρχίας και υπομονής εκ μέρους του οφειλέτη για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα.

Στην ελληνική νομοθεσία και συγκεκριμένα στο άρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010 κατοχυρώνεται η προστασία της κύριας κατοικίας, η οποία αποτελεί καινοτομία του ελληνικού δικαίου κατά το πρότυπο του αμερικανικού Bankruptcy Code. Με την ως άνω διάταξη παρέχεται η δυνατότητα στον υπερχρεωμένο οφειλέτη να εξαιρέσει υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις την κύρια ή μοναδική κατοικία του από τη διαδικασία ρευστοποίησης της περιουσίας του, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό την οικογενειακή στέγη²⁵³. Η ρύθμιση αυτή πηγάζει από το άρ. 21 Σ περί προστασίας της οικογένειας και της οικογενειακής στέγης σε συνδυασμό με την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας του άρ. 2 παρ. 1 Σ αλλά και με την προστασία της προσωπικότητας του οφειλέτη²⁵⁴.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό η ύπαρξη διαφορετικής κουλτούρας στα νομικά συστήματα μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών σε σχέση με αυτά του common law, καθώς τα πρώτα είναι περισσότερο προσκολλώμενα στην αρχή *pacta sunt servanda*²⁵⁵, φοβούμενα τις συνέπειες «χαλάρωσης» των κανόνων αποπληρωμής των χρεών εν συγκρίσει με τα δεύτερα που έχουν φιλελεύθερες καταβολές.

Υπό το πρίσμα αυτό στις πτωχευτικές ρυθμίσεις των υπολοίπων Ευρωπαϊκών κρατών δεν προβλέπεται αντίστοιχη δυνατότητα εξαίρεσης από την εκποίηση της κύριας κατοικίας, παρά το γεγονός ότι υφίστανται παρόμοιες συνταγματικές διατάξεις. Ωστόσο στα κράτη αυτά το ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης (minimum living conditions) διασφαλίζεται με τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου εξαιρούμενου εισοδήματος για τον οφειλέτη. Το ποσό αυτό μπορεί να είναι το ίδιο σε όλη την χώρα ή να διαφέρει με βάση το κόστος διαβίωσης κάθε περιοχής. Ως παραδείγματα εδώ μπορούν να αναφερθούν η Γερμανία, όπου έχει θεσπιστεί ως ελάχιστο επίπεδο συντήρησης (*Pfändungsfreigrenze*) το ποσό των 985,15 € σε όλη τη χώρα και η Φινλανδία, όπου το

252. Anderson/Dubois/Koark/Lechner/Ramsay/Roethe/Micklitz, Consumer Bankruptcy in Europe, Different paths for debtors and creditors, EUI Working Papers, Law 2011/09, Department of Law, 91.

253. Δέλλιος, Η εξαίρεση της κύριας ή μοναδικής κατοικίας του οφειλέτη από τη ρευστοποίηση της περιουσίας του κατά το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΧρηΔικ 2010, 297· Κιουππίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1494· Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 293.

254. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 15.

255. Anderson/Dubois/Koark/Lechner/Ramsay/Roethe/Micklitz, EUI Working Papers, Law 2011/09, Department of Law, 14.

ποσό αυτό διαφοροποιείται με βάση το κόστος διαβίωσης κάθε περιοχής²⁵⁶. Ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί η Γαλλία με ιδιαίτερη κοινωνική κουλτούρα, όπου υπάρχει ένα ελάχιστο εξαιρούμενο ποσό (\$6.000 το χρόνο για τον ανύπαντρο και \$13.000 για τετραμελή οικογένεια), το οποίο όμως απλώς καλύπτει το επίπεδο φτώχειας²⁵⁷.

Οι ως άνω περιπτώσεις αποτελούν ένα κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας, το οποίο διαφοροποιείται στις ΗΠΑ με την παροχή προστασίας έναντι του συνόλου ή μέρους της κατοικίας του οφειλέτη. Το ομοσπονδιακό δίκαιο ορίζει έως ανώτατο ποσό για την αξία της κατοικίας το ποσό των \$21,165 αλλά στις περισσότερες πολιτείες υπάρχει απαλλαγή για ποσό έως \$150,000. Οι κανονισμοί εξαίρεσης κατοικίας γίνονται συνεχώς και πιο γενναιοδωροί ώστε ακόμη και στο Delaware, όπου δεν υπάρχει πρόβλεψη για την προστασία της κατοικίας το 2005 θεσπίστηκε όριο το ποσό των \$50.000. Στον αντίποδα σε κάποιες πολιτείες όπως στο Τέξας, στη Φλόριντα το ποσό αυτό είναι απεριόριστο²⁵⁸. Οι παραλλαγές σε σχέση με την απαλλαγή της κύριας κατοικίας είναι αρκετές και εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες, όπως η περιοχή που διαμένει ο οφειλέτης, από την οικογενειακή του κατάσταση, από το αν του ανήκουν άλλα ακίνητα καθώς και από το αν η χρεωκοπία είχε στρατηγικά προσχεδιαστεί.

Αξίζει επιπροσθέτως να σημειωθεί ότι η ρύθμιση για την εξαίρεση της κύριας κατοικίας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα σε χώρες όπου τα ποσοστά ιδιοκτησίας είναι ιδιαίτερα μεγάλα. Αντιθέτως σε χώρες με μικρά ποσοστά ιδιοκτησίας όπως η Φινλανδία η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου θα είχε μικρότερη αποτελεσματικότητα.

Η προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη από τη ρευστοποίηση της περιουσίας του προς ικανοποίηση των πιστωτών, ενεργοποιείται μετά από πρόταση εκκαθαρίσεως²⁵⁹ του οφειλέτη, αιτούμενος²⁶⁰ την εξαίρεση από την εκποίηση ακινήτου που χρησιμεύει ως κύρια κατοικία του, εφόσον αυτό δεν υπερβαίνει το προβλεπόμενο από τις ισχύουσες διατάξεις όριο αφορολόγητης απόκτησης πρώτης κατοικίας²⁶¹, προσαυξημένο κατά 50%.

Από τη διατύπωση της σχετικής διατάξεως προκύπτει ότι κατ' αρχήν θετική προϋπόθεση εφαρμογής της ρύθμισης είναι η πραγματική χρησιμοποίηση του ακινήτου

256. *Anderson/Dubois/Koark/Lechner/Ramsay/Roethe/Micklitz*, EUI Working Papers, Law 2011/09, Department of Law, 92.

257. *White*, Personal Bankruptcy Law: Abuse Prevention versus Debtor Protection, University of California, San Diego, and NBER, 2006, 23.

258. *Gerhardt*, CEPS Working Document No. 318/July 2009, 3.

259. Το δικαστήριο δεν δύναται να διατάξει αυτεπαγγέλτως την εξαίρεση αλλά επιβάλλεται σχετικό αίτημα του οφειλέτη, το οποίο μπορεί να συνάγεται και από το λοιπό περιεχόμενο της κατ' άρθρο 4 παρ. 1 αίτησεως, δεδομένου ότι δεν απαιτείται πανηγυρική διατύπωση του.

260. Επιτρέπεται να υποβληθεί το αίτημα εξαίρεσης για πρώτη φορά μέχρι τη συζήτηση της αίτησεως, με τις προτάσεις ή με προφορική δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου, που καταχωρίζεται στα πρακτικά.

261. Για άγαμο 200.000 ευρώ, για έγγαμο, διαζευγμένο, χήρο ή άγαμο γονέα 250.000 ευρώ με περαιτέρω προσαύξηση 25.000 ευρώ για κάθε τέκνο από τα δύο πρώτα και 30.000 για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα.

ως κύριας κατοικίας από τον οφειλέτη και την οικογένειά του, γεγονός που αποτελεί και αντικείμενο απόδειξης. Εδώ όμως έχει προβλεφθεί και μία εξαίρεση. Αν ο οφειλέτης κατοικεί ή διαμένει σε ξένο ακίνητο και ο σύζυγός του δεν διαθέτει ακίνητο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία, τότε δύναται να εξαιρεθεί από την εκποίηση το μοναδικό ακίνητο του οφειλέτη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία²⁶². Δηλαδή ως αρνητική προϋπόθεση της εξαίρεσης τίθεται να μη διαθέτει ο σύζυγος του οφειλέτη ακίνητο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία.

Αν ωστόσο η αξία της κύριας κατοικίας υπερβαίνει το ως άνω αφορολόγητο όριο, η απαλλαγή ισχύει έως το όριο αυτό, με αναλογική εφαρμογή της διατάξεως που απορρέει από το σκοπό του νόμου, ήτοι από το κοινωνικό του πνεύμα²⁶³. Έτσι οι ρυθμίσεις των λοιπών εδαφίων της παρ. 2 θα εφαρμοστούν για το ποσό της αξίας της κατοικίας, όπως αυτό προκύπτει από το άθροισμα των ανωτέρω ποσών ήτοι του ανωτάτου ορίου αφορολόγητης απόκτησης κύριας κατοικίας προσαυξημένου κατά πενήντα τοις εκατό, ενώ το υπόλοιπο ποσό που προκύπτει από την αφαίρεση της μεγαλύτερης αξίας της συγκεκριμένης κατοικίας από το άθροισμα των δύο ως άνω ποσών, που αποτελεί την ανώτατη αξία που μπορεί να έχει η κύρια κατοικία για την εφαρμογή της ρυθμίσεως, θα συνυπολογισθεί για την αύξηση των μηνιαίων καταβολών κατ' άρθρο 8 παρ. 2²⁶⁴.

Ως κύρια κατοικία χαρακτηρίζεται εκείνη που χρησιμεύει για την κάλυψη των βασικών αναγκών του οφειλέτη και της οικογενείας του, δεν συμπεριλαμβάνεται τυχόν υπάρχουσα δεύτερη κατοικία ή εξοχική²⁶⁵. Ως κύρια κατοικία νοείται και το διαμέρισμα κυριότητας του οφειλέτη, το οποίο εκμισθώνεται και η οικογένεια του οφειλέτη φιλοξενείται από φιλικό ή συγγενικό πρόσωπο προς εξοικονόμηση μισθώματος²⁶⁶.

Σύμφωνα και με την πρόσφατη τροποποίηση²⁶⁷ η προστασία του ακινήτου ισχύει και εφόσον ο οφειλέτης έχει την επικαρπία²⁶⁸ ή την ψιλή κυριότητα ή ιδανικό μερίδιο επ' αυτών. Ο οφειλέτης πρέπει ωστόσο για να εξαιρέσει και να σώσει από την ρευστοποίηση την κύρια κατοικία του να καταβάλει ως αντάλλαγμα²⁶⁹ στους πιστωτές του σε χρήμα ποσό που ανέρχεται μέχρι το 85% της εμπορικής αξίας²⁷⁰ του ακινήτου του,

262. ΕιρΝικ 28/2012, ΠειρΝομ 2012, 148 επ, η οποία αφορά εξαίρεση από την εκποίηση ακινήτου του οφειλέτη, το οποίο μπορεί στο μέλλον να χρησιμεύσει για κύρια κατοικία του.

263. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 85· *Των Ιδίων* (2012²), 92· *Κρητικός* (2012²), 215.

264. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2012²), 95.

265. *Κρητικός* (2012²), 213.

266. ΕιρΘεσ 5074/2011 ΝΟΜΟΣ.

267. Αρ. 85 παρ. 5 Ν. 3996/2011, ΦΕΚ/Α' /170/5.8.2011.

268. ΕιρΧαλαν 12/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ. Στις περιπτώσεις αυτές ορθό είναι να λαμβάνεται υπόψη η εμπορική αξία του συγκεκριμένου εμπραγμάτου δικαιώματος.

269. Περί εξαγοράς της εξαίρεσης γίνεται λόγος σε *Δέλλιο*, ΧρηΔικ 2010, 297· *Κρητικό* (2012²), 216.

270. Αυτή αποτελεί το όριο των καταβολών του οφειλέτη, όταν το συνολικό χρέος προς τους πιστωτές υπερβαίνει το όριο αυτό.

όπως αυτή αποτιμάται από το δικαστήριο, η δε υποχρέωση του αυτή υπόκειται σε ρύθμιση τοκοχρεωλυτικών δόσεων σε βάθος χρόνου, που μπορεί να φθάσει και την εικοσαετία²⁷¹. Για τον προσδιορισμό της περιόδου τοκοχρεολυτικής εξόφλησης της συνολικής οφειλής λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια των συμβάσεων, δυνάμει των οποίων χορηγήθηκαν οι πιστώσεις στον οφειλέτη.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο του άρ. 9 παρ. 2 ο οφειλέτης είναι αναγκασμένος να καταβάλει τις δόσεις που θα ορίσει το δικαστήριο, με όριο το 85% της εμπορικής αξίας, έστω και αν έχει ελάχιστα εισοδήματα που μόλις επαρκούν για τη διαβίωσή του, διαφορετικά θα αντιμετωπίσει τον πλειστηριασμό. Δεν προβλέπεται δηλαδή στην περίπτωση αυτή η δυνατότητα μηδενικών καταβολών του άρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010²⁷². Ωστόσο έχει διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη²⁷³, που υποστηρίζει ότι είναι εμμέσως επιτρεπτή μία τέτοια δυνατότητα, ήτοι μηδενικών καταβολών στο πλαίσιο του άρ. 9 παρ.2 όταν τούτο δικαιολογείται υπό τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όταν δηλαδή είναι αδύνατη η όποια καταβολή, χωρίς την υποβάθμιση του ανεκτού ορίου διαβιώσεως. Τα επιχειρήματα της υποστηριζόμενης αντίθετης άποψης εδράζονται αφενός στο γράμμα του νόμου, σύμφωνα με το οποίο το άρ. 9 του Ν. 3869/2010 ορίζει μόνον το ανώτατο όριο του ποσοστού καταβολής (μέχρι συνολικό ποσό που ανέρχεται στο ογδόντα πέντε τοις εκατό), επιτρεπομένης της εξειδίκευσης αυτού από το Δικαστήριο κατά περίπτωση, φθάνοντας ακόμα και σε μηδενική καταβολή, αφετέρου στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρ. 2 παρ. 1 Σ²⁷⁴.

271. ΕιρΧαλαν 46/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου κρίθηκε η εξαίρεση από την εκποίηση της μοναδικής κατοικίας της αιτούσας, με επιβολή σε αυτήν της υποχρέωσης να καταβάλει για τη διάσωση της κατοικίας της συγκεκριμένα ποσά επί δεκαπέντε έτη ή 180 μήνες, η οποία θα ξεκινήσει, δύο χρόνια μετά τη δημοσίευση της παρούσας απόφασης· ΕιρΧαλαν 53/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου κρίθηκε αντίστοιχη υποχρέωση επί δεκαετία. Ωστόσο στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η απόσυρση του άρ. 49 του νομοσχεδίου «Κανονισμός Ασφάλισης ΙΚΑ», που τροποποιούσε το νόμο *Κατσέλη Λ.* για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά, περιλαμβάνοντας ευνοϊκές ρυθμίσεις γι' αυτά, στην οποία προχώρησε ο πρώην υπουργός Εργασίας *Κουτρουμάνης Γ.*, επικαλούμενος την εν εξελίξει διαβούλευση με την ΕΚΤ, διαβεβαιώνοντας ωστόσο ότι θα επαναφέρει τις ρυθμίσεις με τροπολογία, πράγμα που ουδέποτε έγινε, μεταξύ των οποίων προβλεπόταν και η δυνατότητα στο δικαστήριο να ρυθμίσει την οφειλή για εξαίρεση από τη ρευστοποίηση της κύριας κατοικίας, κατά 20 έως 35 έτη σε <http://www.naftemporiki.gr/video/video.asp?id=49288>.

272. Υπέρ της μη εφαρμογής του άρ. 8 παρ. 5 στην περίπτωση αυτή *Κρητικός* (2012²), 215.

273. *Contra* ΕιρΚαβαλ 161/2012 ΝΟΜΟΣ.

274. Όπου σύμφωνα με αυτούσια παράθεση της αιτιολογίας της ΕιρΚαβαλ 161/2012 ΝΟΜΟΣ, η δυνατότητα μηδενικών καταβολών και κατά την εφαρμογή του άρ. 9 ν. 3869/2010 «*προκύπτει, ασχέτως της μη αναφοράς της και από την ερμηνεία της διατάξεως αυτής κατά τις γενικές αρχές του δικαίου. Ειδικότερα η κατ' άρθρ. 2 παρ.1 του Συντάγματος, πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας να σέβεται και να προστατεύει την αξία του ανθρώπου, θέτει ως όριο της πολιτειακής πράξης, όπως είναι και η δικαστική απόφαση, την διατήρηση εκείνων των συνθηκών διαβιώσεως του πολίτη, που θα του επιτρέπουν να ζει με αξιοπρέπεια, ενώ εάν το Δικαστήριο στερήσει αυτήν την δυνατότητα στην αιτούσα τότε προκρίνει έναντι της αξίας του ανθρώπου, την ικανοποίηση περιουσιακών δικαιωμάτων, σε αντίθεση με την ως*

Ωστόσο η φράση «μέχρι συνολικό ποσό που ανέρχεται στο ογδόντα πέντε τοις εκατό» δεν αναφέρεται σε δυνατότητα προσδιορισμού του ποσοστού αυτού από το Δικαστήριο, αλλά στο ανώτατο όριο της πρόσθετης αυτής επιβάρυνσης του οφειλέτη, με την έννοια ότι εφόσον το ύψος της οφειλής, όπως διαμορφώνεται από τα υπόλοιπα των χρεών του οφειλέτη, που δεν θα ικανοποιηθούν από τις καταβολές επί τετραετία του αρ. 8 παρ. 2, είναι μικρότερο του 85% της εμπορικής αξίας της κατοικίας, θα καταβάλει ολόκληρο το ποσό της, εφόσον είναι μεγαλύτερο θα απαλλαγεί του πέραν του 85% ποσού της²⁷⁵. Εφόσον ο οφειλέτης δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στην πρόσθετη αυτή υποχρέωση, εναπόκειται στη βούληση του, η εξαίρεση ή μη της κύριας κατοικίας του από την εκποίηση, αφού το δικαστήριο μπορεί να τη διατάξει μόνο μετά από αίτημα του και όχι αυτεπαγγέλτως.

Επανερχόμενη η γράφουσα στο ζήτημα της περαιτέρω ρυθμίσεως σταδιακών καταβολών για την εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας κατ' άρθρο 9 παρ. 2, αυτή μπορεί να προβλέπει και περίοδο χάριτος, για τη χορήγηση της οποίας δεν απαιτείται οπωσδήποτε αίτημα του οφειλέτη και η διάρκειά²⁷⁶ της αφήνεται στην εύλογη κρίση του δικαστηρίου. Ο λόγος που ο νομοθέτης δεν διαχώρισε ρητά τις περιόδους αποπληρωμής των δύο διαφορετικών κατηγοριών, ήτοι των αρ. 8 παρ. 2 και 9 παρ. 2, αλλά άφησε την ευχέρεια αυτή στο δικαστή μέσω της περιόδου χάριτος, έγκειται στο ότι δεν θέλησε να αποκλείσει το ενδεχόμενο αναζήτησης από τον οφειλέτη έκτακτων πηγών, όπως οικονομική συνδρομή από συγγενείς, έτσι ώστε ο οφειλέτης να αρχίσει ήδη από την πρώτη τετραετία, την προσπάθεια διάσωσης της κύριας κατοικίας του.

Από το γράμμα του νόμου σχετικά με την προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη, δεν φαίνεται να προκύπτει σαφώς αν είναι υποχρεωτική ή όχι για το Δικαστήριο η εξαίρεση από την εκποίηση της κύριας κατοικίας του οφειλέτη. Ωστόσο διαφαίνεται από όλο το πνεύμα της διατάξεως ότι εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου η εξαίρεση από την εκποίηση είναι υποχρεωτική²⁷⁷.

3. Ευθύνη και προστασία του εγγυητή στα πλαίσια του Ν. 3869/2010

3.1. Η έννοια του εγγυητή ως καταναλωτή βάσει του Ν. 2251/1994

Σύμφωνα με το αρ. 1 παρ. 4α' περ. ββ' Ν. 2251/1994²⁷⁸ καταναλωτής είναι και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εγγυάται υπέρ καταναλωτή «εφόσον δεν ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του», ήτοι το πρό-

άνω θεμελιώδη συνταγματική διάταξη που πρέπει να διαπνέει το δίκαιο και την ερμηνεία του».

275. Κρητικός παρατηρήσεις σε ΕιρΠειρ 25/2012, ΕΠολΔ 2012, 367 επ.

276. Σκόπιμο είναι η περίοδος χάριτος να ορίζεται στα τέσσερα έτη, ώστε να μην συμπίπτουν χρονικά οι καταβολές του αρ. 8 παρ. 2 με αυτές του αρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

277. ΕιρΘηβ 7/2011 ΝΟΜΟΣ· Κρητικός (2012²), 215.

278. Όπως τροποποιήθηκε με το αρ. 1 παρ. 5 Ν. 3587/2007.

σωπο που παρέχει την εγγύησή²⁷⁹ του, για λόγους προσωπικούς-μη επαγγελματικούς, όπως συγγενικό πρόσωπο λόγω οικειότητας. Ωστόσο για να εμπίπτει ο εγγυητής στην έννοια του καταναλωτή, με συνέπεια να απολαμβάνει της προστασίας του Ν. 2251/1994, θα πρέπει να πληρούνται και τα δύο κριτήρια που τίθενται στο ως άνω άρθρο, ήτοι τόσο το κριτήριο του πρωτοφειλέτη ως καταναλωτή με την ευρεία έννοια, όπως αυτή υιοθετείται στο άρθρ. 1 παρ. 4α²⁸⁰, ώστε σε περίπτωση που ο εγγυητής παρέχει την εγγύησή του σε πρόσωπο που δεν μπορεί να θεωρηθεί τελικός αποδέκτης, κατά συνέπεια καταναλωτής να μην μπορεί να θεωρηθεί και ο ίδιος καταναλωτής²⁸¹, όσο και με το κριτήριο της παροχής εγγύησης στα πλαίσια της επιχειρηματικής ή επαγγελματικής δράσης του εγγυητή. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έννοια του εγγυητή ως καταναλωτή σε σχέση με το άρθρο 3 του Ν.2251/94 συντρέχει μόνο στις περιπτώσεις σύναψης εγγύησης εκτός εμπορικού καταστήματος και εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του ως άνω ορισμού, σε συνδυασμό πάντα με την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 3 παρ. 1 οπότε και εφαρμόζονται οι προστατευτικές διατάξεις του άρθρου 3 και στα νομικά πρόσωπα²⁸².

Βέβαια όταν ο εγγυητής έχει την εμπορική ιδιότητα, τότε η παροχή εγγύησης συνήθως θα εμπίπτει στο πλαίσιο της επιχειρηματικής του δραστηριότητας και δεν θα

279. Γενικώς για τη νομική φύση και τα ιδιαίτερα ζητήματα που πηγάζουν από τη σύμβαση εγγύησης *Γεωργιάδης Απ.*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2007², 17 επ· *Δούβλης*, Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών κατ' άρθρο 862 ΑΚ, 1998. Ειδικά όμως για το ζήτημα του εγγυητή ως καταναλωτή *Περάκης*, σε: Αλεξανδρίδου (2008), 46 επ· *Καράκωστας* (2008²), 79· *Δούβλης*, Η υπαγωγή ή μη των τραπεζικών εγγυητών στον Ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών, ΔΕΕ 2003, 876 επ· *Του ιδίου*, σε: Δούβλη/Μπώλο (2008), 131 επ.

280. Σε αντίθεση με τη στενή έννοια, η οποία απονέμει τη σχετική ιδιότητα του καταναλωτή μόνον σε όσους ενεργούν για μη επαγγελματικούς σκοπούς και η οποία υιοθετείται από το ενωσιακό δίκαιο, μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας και από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που θεσπίστηκαν προς εναρμόνιση αυτής με την ευρωπαϊκή, ιδίως άρθρ. 3 Οδηγίας 2008/48/ΕΚ της 23^{ης} Απριλίου 2008 για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ 22.5.2008, L. 133/66, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2011/90/ΕΕ της 14^{ης} Νοεμβρίου 2011, για την τροποποίηση του μέρους II του παραρτήματος I της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, με το οποίο προβλέπονται πρόσθετα κριτήρια για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ, ΕΕ 15.11.2011, L. 296/35, στην ελληνική έννομη τάξη υιοθετείται το κριτήριο του τελικού αποδέκτη και συνεπώς και εκείνος που χρησιμοποιεί το αγαθό ή την υπηρεσία για επαγγελματικούς σκοπούς, ενδέχεται να συνιστά τελικό αποδέκτη και επομένως να προστατεύεται ως καταναλωτής.

281. *Παπανικολάου*, ΔΕΕ 2010, 14. Ωστόσο έχει διατυπωθεί η άποψη *Βασιλόπουλος* (2008), 46-47 ότι είναι άδικο ο εγγυητής να μην εμπίπτει στην έννοια του καταναλωτή για μόνο το λόγο ότι εγγυάται υπέρ μη καταναλωτή, αν και έχει παράσχει την εγγύηση του για λόγους μη επαγγελματικούς, η οποία δέχεται *de lege ferenda* τη διασταλτική ερμηνεία της εν λόγω διάταξης. Αντίθετος με τη νομοθετική επιλογή της παροχής προστασίας μόνο στην περίπτωση προσώπου που εγγυάται υπέρ καταναλωτή, αφήνοντας ουσιαστικά απροστάτευτο τον εγγυητή στην περίπτωση που ο πρωτοφειλέτης δεν είναι καταναλωτής, παρά την μειοεκτική θέση λόγω απειρίας του ιδίου του εγγυητή και οι *Γεωργιάδης Απ.* (2007²), 45· *Μεντής*, Όρια της ευθύνης του εγγυητή στις τραπεζικές καταναλωτικές συμβάσεις, ΧρΙΔ 2004, 185 επ.

282. *Μπώλος*, σε: Δούβλη/Μπώλο (2008), 337.

θεωρείται καταναλωτής, πλην όμως όταν στερείται αυτής και εγγυάται υπέρ εμπορικού χρέους, τότε θα κρίνεται κατά περίπτωση το ζήτημα σε ποιες περιπτώσεις θεωρείται καταναλωτής²⁸³.

Στην περίπτωση επομένως που παρέχει την εγγύηση για προσωπικούς λόγους-μη επαγγελματικούς θα εμπίπτει στην έννοια του καταναλωτή π.χ στενά συγγενικά πρόσωπα. Στην περίπτωση όμως που παρέχει εγγύηση για επιχειρηματικούς λόγους, όπως σε περίπτωση μετόχου που παρέχει εγγύηση υπέρ επιχειρηματικού δανείου ΑΕ να μην θεωρείται καταναλωτής.

Παρατηρείται ωστόσο μια αντίφαση²⁸⁴ δεδομένου ότι η έννοια του εγγυητή ως καταναλωτή εκλαμβάνεται ως στενότερη από την έννοια του καταναλωτή δανειολήπτη, υπό την έννοια ότι ο τελευταίος μπορεί να ενεργεί και στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Υπό το πρίσμα αυτό προτείνεται μια νέα προσέγγιση της έννοιας του καταναλωτή, προκειμένου αυτή να εναρμονισθεί με το νέο ειδικό ρυθμιστικό πρότυπο του εγγυητή²⁸⁵.

3.2. Η θέση του εγγυητή στο Ν. 3869/2010

Ο σχετικός προβληματισμός κατά πόσον ο ν. 3869/2010 παρέχει επαρκή προστασία στον εγγυητή θα επιχειρηθεί να απαντηθεί μέσω ανάλυσης της διάταξης του άρθ. 12 ν. 3869/2010. Σύμφωνα με αυτή «τα δικαιώματα των πιστωτών έναντι των συνοφειλετών ή εγγυητών του οφειλέτη καθώς και τα δικαιώματα των εμπραγμάτως ασφαλισμένων επί του υπέγγυου αντικειμένου δεν θίγονται. Ο οφειλέτης απαλλάσσεται έναντι των εγγυητών, των εις ολόκληρον υπόχρεων ή άλλων δικαιούχων σε αναγωγή».

Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι οι πιστωτές διατηρούν τις απαιτήσεις τους κατά του εγγυητή και μετά τη ρύθμιση των χρεών του υπερχρεωμένου οφειλέτη-πρωτοφειλέτη ή ακόμη και μετά την οριστική απαλλαγή του από το υπόλοιπο τμήμα τους, δεδομένου ότι ο Ν. 3869/2010 εισάγει μία αναμφισβήτητα προσωποπαγή διαδικασία, στην οποία υπάγονται τα πρόσωπα και όχι οι κατ' ιδίαν οφειλές τους. Μπορούν δηλαδή οι πιστωτές να αξιώσουν από τον εγγυητή καταβολές χρημάτων τόσο κατά τη διάρκεια ρύθμισης και καταβολής χρημάτων από τον οφειλέτη όσο και μετά την ολοκλήρωση των καταβολών και την απαλλαγή του²⁸⁶.

283. Ωστόσο οι πιθανότητες ο εγγυητής-μη έμπορος υπέρ εμπορικού χρέους να θεωρηθεί καταναλωτής και να απολαύει της σχετικής προστασίας του Ν. 2251/1994 είναι πολύ περιορισμένες.

284. Θεοχαροπούλου, Εγγυητής σε εμπορική απαίτηση: Προστασία και ευθύνη του βάσει του Ν. 3869/2010 για την αστική πτώχευση, ΕφΑΔ 2011, 739· *Η ίδια*, Εγγυητής σε εμπορική απαίτηση: Προστασία και ευθύνη του βάσει του Ν. 3869/2010 για την αστική πτώχευση σε *Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων* (2011), 370.

285. Παπανικολάου, ΔΕΕ 2010, 13.

286. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 358.

Επομένως οι εγγυητές δεν επωφελούνται από τα σχετικά μέτρα ρύθμισης και απαλλαγής που λαμβάνονται για τον υπερχρεωμένο πρωτοφειλέτη αλλά συνεχίζουν να ευθύνονται για το σύνολο της κύριας-εγγυημένης οφειλής που δεν έχει εξοφληθεί²⁸⁷ και μάλιστα κατ' απόκλιση από τον παρεπόμενο²⁸⁸ χαρακτήρα της εγγυήσεως, με την έννοια της εξάρτησης της ενοχής του εγγυητή από την ενοχή του πρωτοφειλέτη, όπως αυτή εκδηλώνεται κατά τη λειτουργία της ενοχής κατ' άρθρο 851 ΑΚ²⁸⁹. Η έκταση της ευθύνης του εγγυητή απέναντι στον πιστωτή, μετά τη διαδικασία του νόμου που έχει εκκινήσει ο υπερχρεωμένος πρωτοφειλέτης, παραμένει η ίδια με εκείνη και πριν την ένταξη του τελευταίου στις διατάξεις του νόμου 3869/2010. Εξάλλου ο σκοπός της εγγύησης είναι η εξασφάλιση του πιστωτή σε περίπτωση αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη²⁹⁰. Επιείκεια προς τον πρωτοφειλέτη δεν σημαίνει και επιείκεια προς τον εγγυητή, λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγυήσεως²⁹¹. Συνεπώς η απαλλαγή του οφειλέτη από τα υπόλοιπα χρέη, που του χορηγήθηκε κατ' εφαρμογήν του άρ. 8 ν. 3869/2010 ενεργεί υποκειμενικώς, δηλαδή δεν μπορεί ο εγγυητής να την επικαλεστεί έναντι του πιστωτή. Ο εγγυητής ευθύνεται για το αρχικώς συμφωνηθέν χρέος του πρωτοφειλέτη, χωρίς τη μείωση του κατ' άρθρο 8²⁹².

Σε σχέση με το δικαίωμα αναγωγής του εγγυητή κατά του υπερχρεωμένου πρωτοφειλέτη η διατύπωση του εδ. β' του άρ. 12 είναι δυσχερώς κατανοητή. Σύμφωνα με αυτό «ο οφειλέτης απαλλάσσεται έναντι των εγγυητών», για τις καταβολές στις οποίες αυτοί προέβησαν μετά την τελεσίδικη δικαστική ρύθμιση των χρεών του πρωτοφειλέτη²⁹³. Υποστηρίζεται ορθώς ότι με το εδάφιο αυτό δεν καθιερώνεται η πλήρης απαλλαγή του οφειλέτη από τις εξ αναγωγής υποχρεώσεις του έναντι των εγγυητών αλλά ότι ο οφειλέτης απαλλάσσεται απέναντί τους μόνον για το υπόλοιπο του χρέους, ήτοι κατά το ποσό της απαλλαγής, με την έννοια ότι αν οι αποκτήσαντες αναγωγικό δικαίωμα έ-

287. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 360, σύμφωνα με τον οποίο δεν είναι βούληση του νομοθέτη να οδηγήσει τον πιστωτή σε αδικαιολόγητο πλουτισμό, δεδομένου ότι αντίκειται στο σκοπό του Ν. 3869/2010 η είσπραξη στο ακέραιο της απαίτησης από τον εγγυητή αλλά παράλληλα και τμήμα αυτής από τον οφειλέτη κατ' άρθρο 8 ή 9 του ως άνω νόμου.

288. Δούβλης (1998), 19 επ, 22 επ, 29, 191, 213.

289. «Ο εγγυητής ευθύνεται για την έκταση που έχει κάθε φορά η κύρια οφειλή, και ιδίως για τις συνέπειες του πταίσματος ή της υπερημερίας του πρωτοφειλέτη».

290. Γεωργιάδης Απ. (2007²), 79· Μεντής (2012), 196, όπου υποστηρίζει κατ' εξαίρεση την απαλλαγή του εγγυητή σε δύο περιπτώσεις αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη, όταν συντρέχει λόγος ακύρωσης της σύμβασης εγγύησης λόγω απάτης (147 ΑΚ), όταν η αφερεγγυότητα ήταν δεδομένη εξαρχής, την οποία δανειστής και πρωτοφειλέτης απέκρυψαν στον εγγυητή, αλλά και στην περίπτωση που η αφερεγγυότητα επήλθε μετά την κατάρτιση της σύμβασης εγγυήσεως ως αποτέλεσμα ανεύθυνου δανεισμού προς τον πρωτοφειλέτη, με την ένσταση απελευθέρωσης του εγγυητή κατ' άρθρο 862 ΑΚ.

291. Μεντής (2012), 197.

292. Κρητικός (2012²), 257.

293. Δέλλιος, Ο υπερχρεωμένος εγγυητής στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 21. Δεν απαλλάσσεται ο πρωτοφειλέτης έναντι του εγγυητή αν εκπέσει κατ' άρ. 10 παρ. 1 ή 11 παρ. 2 και 3 ή αν συμβιβασθεί και ανακληθεί η αίτησή του κατ' άρ. 7 παρ. 3.

χουν ικανοποιήσει σε πλήρη έκταση πιστωτή, να μην μπορούν να ασκήσουν το αναγωγικό τους δικαίωμα κατά του απαλλαγέντος οφειλέτη για όλο το ποσό που κατέβηκε στον πιστωτή, χωρίς οποιαδήποτε μείωση λόγω της απαλλαγής αλλά να υπόκεινται πλέον αυτοί στη ρύθμιση και σε περίπτωση κανονικής τήρησής της στην αυτοδίκαιη απαλλαγή του οφειλέτη από το υπόλοιπο του χρέους²⁹⁴. Ωστόσο κατ' άλλη άποψη²⁹⁵ ο νόμος 3869/2010 στερεί ρητά το δικαίωμα αναγωγής του εγγυητή κατά του υπερχρεωμένου πρωτοφειλέτη. Σύμφωνα με την ανωτέρω άποψη το άρ. 12 έχει τεθεί για την προστασία μόνο του υπερχρεωμένου οφειλέτη ενώ αφήνει ακάλυπτο τον εγγυητή της κύριας οφειλής τόσο έναντι των πιστωτών του πρώτου όσο και έναντι του ιδίου υπερχρεωμένου οφειλέτη.

Η μόνη πλέον δυνατότητα που αφήνεται στον υπερχρεωμένο εγγυητή που στερείται πτωχευτικής ικανότητας είναι να κάνει χρήση των σχετικών διατάξεων του ν. 3869/2010 εφόσον συντρέχουν στο πρόσωπό του και οι λοιπές προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος και συγκεκριμένα η μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του, μη οφειλόμενη σε δόλο²⁹⁶. Τίθεται ωστόσο το ζήτημα στην περίπτωση που το χρέος του πρωτοφειλέτη είναι ενήμερο, κατά πόσον μπορεί να ζητήσει ο υπερχρεωμένος εγγυητής τη ρύθμιση με το Ν. 3869/2010 και αυτού του εγγυημένου χρέους. Το ερώτημα αποκτά σημασία ενόψει της άπαξ απαλλαγής που καθιερώνεται στο άρ. 1 παρ. 3 ν. 3869/2010. Υποστηρίζεται²⁹⁷ ότι αν ο εγγυητής έχει περιέλθει σε μόνιμη αδυναμία εξυπηρέτησης των δικών του ληξιπρόθεσμων χρεών, ενώ ο πρωτοφειλέτης εξυπηρετεί κανονικά τα χρέη του, τότε η απαίτηση από την εγγύηση αντιμετωπίζεται σύμφωνα με το άρ. 6 παρ. 3 ως ληξιπρόθεσμη και εντάσσεται και αυτή στη ρύθμιση του Ν. 3869/2010.

Κατά τη γνώμη της γράφουσας οι ισχύουσες διατάξεις του Ν. 3869/2010 ως προς τη θέση του εγγυητή κρίνονται ανεπιεικείς ως προς αυτόν, αφήνοντας τον εκτεθειμένο και ουσιαστικά απροστάτευτο. Ο εγγυητής ευρίσκεται εγκλωβισμένος ανάμεσα στις δύο εξαιρετικές ρυθμίσεις που εισάγει το άρ. 12 Ν. 3869/2010 με τα δύο εδάφια του, με μοναδική διέξοδο του τη δυνατότητα να ζητήσει αυτοτελώς, ήτοι ανεξάρτητα από τον πρωτοφειλέτη, την υπαγωγή του στο Ν. 3869/2010, εφόσον συντρέχουν στο

294. Ψυχομάνης (2012⁵), 510-511, 536-537· Κρητικός (2012²), 259· Ο Μεντής (2012), 201 υποστηρίζει *de lege ferenda* την μη πλήρη απώλεια του δικαιώματος αναγωγής του εγγυητή αλλά να υπόκειται και αυτό σε ρύθμιση.

295. Θεοχαροπούλου, ΕφΑΔ 2011, 741.

296. Υποστηρίζεται από τους Βενιέρη, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 362· Κρητικό (2012²), 259, η σκοπιμότητα κλήτευσης και των εγγυητών κατ' άρ. 748 παρ. 3 ΚΠολΔ από τον ειρηνοδίκη, που προσδιορίζει δικάσιμο για την αίτηση υπαγωγής του υπερχρεωμένου οφειλέτη στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, προκειμένου να πληροφορηθούν για τις ενέργειες του πρωτοφειλέτη τους και να αποφανθούν για την περαιτέρω υποβολή των δικών τους αυτοτελών αιτήσεων.

297. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 363.

πρόσωπό του οι προϋποθέσεις του ως άνω νόμου, δηλαδή σε περίπτωση δικής του υπερχρέωσης. Αυτή όμως η δυνατότητα δεν αποτελεί και ουσιαστική προστασία του. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο εγγυητής γενικώς δεν προστατεύεται στο εν λόγω νομοθέτημα αφού και η παύση της τοκογονίας δεν ισχύει ως προς αυτόν. Έτσι το μόνο σίγουρο είναι ότι οι μόνοι κερδισμένοι από τη διαδικασία είναι αφενός ο υπερχρεωμένος οφειλέτης, ο οποίος δύναται να επιτύχει τη ρύθμιση των οφειλών του και εν τέλει την υπό προϋποθέσεις απαλλαγή του, αφετέρου οι πιστωτές, που κατά κύριο λόγο είναι τα πιστωτικά ιδρύματα, αφού τους παρέχεται η δυνατότητα να εισπράξουν τελικώς το σύνολο της κύριας-εγγυημένης οφειλής τους από τον εγγυητή.

Είναι αληθές ότι με την εγγύηση παρέχεται η εξασφάλιση του πιστωτή για την περίπτωση αφερεγγυότητας του πρωτοφειλέτη. Ωστόσο δεν θα έπρεπε, να υπάρχει απόκλιση από την αρχή του παρεπομένου, όπως αυτή εκφράζεται στην ενδοτικού δικαίου διάταξη του 851 ΑΚ. Σύμφωνα δε με την τελευταία, η έκταση της υποχρέωσης του εγγυητή καθορίζεται από την έκταση που έχει κάθε φορά η κύρια οφειλή, συνεπώς και η ρύθμιση της οφειλής, ήτοι η μείωση της θα έπρεπε να ωφελεί σε ανάλογο μέτρο και τον εγγυητή, ο οποίος κατ' αρχήν ευθύνεται για την εκάστοτε έκταση της κύριας οφειλής, όπως αυτή συμβατικά προσδιορίσθηκε από τον δανειστή και τον πρωτοφειλέτη.

Βέβαια υπάρχει και ο αντίλογος ότι ο εγγυητής γνώριζε τον κίνδυνο που αναλάμβανε με την εγγυήσή του, ήτοι το μέγεθος της αρχικής κύριας οφειλής και κατά συνέπεια δεν θα έπρεπε να ευνοείται ο ίδιος από μία τέτοια ρύθμιση, που σημειωτέον επέρχεται με δικαστική απόφαση, ακριβώς εξαιτίας της προσωποπαγούς διαδικασίας που εισάγει ο παρών νόμος. Δεν πρέπει να παροράται ότι τη στιγμή που ελάμβανε την απόφαση του περί παροχής εγγυήσεως και προέβαινε στην ανάληψη της σχετικής ευθύνης, εν γνώσει πάντα του αναλαμβανόμενου κινδύνου, δεν ηδύνατο να προβλέψει τις παρούσες συνθήκες, απόρροια των οποίων αποτέλεσε και η θέσπιση του Ν. 3869/2010. Υπό τις παρούσες δυσμενείς συνθήκες για την οικονομία και κοινωνία γενικότερα θα έπρεπε να ληφθεί μέριμνα για την προστασία και του φιλότιμου εγγυητή, ο οποίος υπό τα νέα οικονομικά δεδομένα που ανέκυψαν μετά την κατάρτιση της σύμβασης εγγυήσεως, δυσκολεύεται στην καταβολή της παροχής, όπως αυτή είχε ακριβώς συμφωνηθεί, δίχως να αναμένεται ως *ultimum refugium* η δική του υπερχρέωση για την προστασία του.

3.3. Ειδικά η προϋπόθεση της έλλειψης πτωχευτικής ικανότητας στο πρόσωπο του εγγυητή

Η έλλειψη πτωχευτικής ικανότητας του οφειλέτη αποτελεί ουσιαστική προϋπόθε-

ση για τη δυνατότητα υπαγωγής του στις διατάξεις του Ν 3869/2010. Πτωχευτική ικανότητα έχουν τα πρόσωπα, που έχουν την εμπορική ιδιότητα την οποία αποκτούν κατά το υποκειμενικό (ουσιαστικό) σύστημα, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΕμπΝ, εφόσον ενεργούν κατά σύνηθες επάγγελμα εμπορικές πράξεις. Σχετικά με το ζήτημα του αστικού ή εμπορικού χαρακτήρα της εγγυήσεως η νομολογία έχει υιοθετήσει την ακόλουθη θέση.

Η από τα άρθρα 847 επ. ΑΚ ρυθμιζόμενη σύμβαση εγγύησης είναι κατ' αρχήν πράξη αστικού χαρακτήρα, αφού κατά κανόνα παρέχεται χαριστικώς προς εξυπηρέτηση ξένων συμφερόντων. Στην περίπτωση όμως, που η εγγύηση δίνεται από τον εγγυητή για κερδοσκοπία με αμοιβή ή άλλη χρηματική ωφέλεια, ή έχει αυτός οικονομικό συμφέρον από την υπόθεση, για την οποία δόθηκε, η πράξη αυτή είναι εμπορική και μάλιστα ανεξάρτητα από τον εμπορικό χαρακτήρα της κύριας οφειλής ή την εμπορική ιδιότητα του εγγυητή ή του πρωτοφειλέτη²⁹⁸. Είναι δηλαδή πράξη αντικειμενικά εμπορική κατ' αναλογία, διότι περιέχει διαμεσολάβηση στην παροχή πίστης δια την ανάληψη κινδύνου και κερδοσκοπία, στοιχεία που αποτελούν αντικειμενικά γνωρίσματα χαρακτηρισμού της πράξεως ως εμπορικής κατά το άρθρο 2 του ΒΔ 2/14.5.1835 «περί της αρμοδιότητας των εμποροδικείων» και θεμελιώνει την εμπορική ιδιότητα εκείνου που εγγυάται κατά σύνηθες επάγγελμα με σκοπό τον βιοπορισμό. Επομένως η παροχή τέτοιων εγγυήσεων, εφόσον γίνεται κατά σύνηθες επάγγελμα με σκοπό βιοπορισμού, αποτελεί αντικειμενικά εμπορική πράξη, που προσδίδει στον παρέχοντα αυτές την ιδιότητα του εμπόρου κατά το άρ.1 του ΕμπΝ²⁹⁹. Τη θέση αυτή ακολουθεί και η συναφής με την εφαρμογή του ν. 3869/2010 νομολογία³⁰⁰.

298. Γεωργιάδης Απ. (2007²), 23· Δέλλιος, ΧρηΔικ 2012, 22· Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 363.

299. ΟΛΑΠ 1513/1980, ΝοΒ 1981, 865 επ, η οποία καταφάσκει την εμπορική ιδιότητα του εγγυητή που εγγυήθηκε υπέρ ΑΕ, πλήρως ελεγχόμενης από αυτόν· ΑΠ 65/1997, ΕλλΔνη 1998, 101 επ· ΑΠ 1692/1998, ΕλλΔνη 1999, 101· ΕφΘεσ 225/1994, Αρμ. 1994, 1274 επ· Εφίωαν 73/2003, ΔΕΕ 2004, 47 επ με παρατ. Περράκη· ΠΠρΑθ 646/2005, ΔΕΕ 2005, 1176· ΠΠρΘεσ 42385/2005, ΕπισκεΔ 2006, 268.

300. ΕιρΧαλαν 1/2011, ΧρηΔικ 2011, 460 επ, διευκρινίζοντας ότι ούτε η κατοχή μεριδίων, ούτε ούτε άσκηση δραστηριότητας διαχειριστή ΕΠΕ, ούτε η ιδιότητα μέλους ΔΣ ή διοικητή ΑΕ συνεπάγεται αυτομάτως την κτήση πτωχευτικής ικανότητας και κατά συνέπεια τον αποκλεισμό του εγγυητή από το προστατευτικό πεδίο του ν. 3869/2010· ΕιρΑθ 54/2011, ΧρηΔικ 2011, 464 επ, όπου απέρριψε την αίτηση λόγω μη συνδρομής της προϋπόθεσης της έλλειψης πτωχευτικής ικανότητας στο πρόσωπο της αιτούσας συνταξιούχου τραπεζικής υπαλλήλου, η οποία εγγυάτο συστηματικά τις τραπεζικές πιστώσεις που παρέχονταν στην ετερόρρυθμη εμπορική εταιρία που ανήκε κατά 50% στον σύζυγό της ως ομόρρυθμο εταίρο και κατά 50% στην ίδια ως ετερόρρυθμο εταίρο· ΜΠρΑθ 2538/2011, ΕφΑΔ 2011, 983 επ με παρατ. Σκαρίπα Δ., η οποία απέρριψε αίτηση αναστολής εκτέλεσης κατόπιν ανακοπής στηριζόμενη σε κίνηση της διαδικασίας του Ν. 3869/2010, την οποία υπέβαλε ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος ΑΕ, ο οποίος είχε συνάψει σύμβαση παροχής εγγυήσεως υπέρ αυτής προς πιστωτή της, στηριζόμενη όχι στην ιδιότητα του αιτούντος εγγυητή ως μετόχου και διευθύνοντος συμβούλου της ΑΕ, αλλά στην αποδοχή λόγων άρσης της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου υπέρ του δανειστή της πρωτοφειλέτιδος εταιρίας. Σύμφωνα με Μεντή (2012), 202, «εφόσον δεν θεμελιώνεται η άρση της αυτοτέλειας νομικού προσώπου,

Συμπερασματικά ο εγγυητής αποκτά την εμπορική ιδιότητα και την πτωχευτική ικανότητα, κατά συνέπεια αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3869/2010, όταν η εγγύηση παρέχεται από αυτόν κατά σύνηθες επάγγελμα με σκοπό το κέρδος, δηλαδή κατ' εκμετάλλευση της πίστης που παρέχει το όνομά του και η οικονομική του επιφάνεια, με την είσπραξη από αυτόν αμοιβής ή με άντληση οποιουδήποτε άλλου οικονομικού οφέλους, άμεσου ή εμμέσου από την δικαιοπραξία για την οποία εγγυήθηκε³⁰¹.

Στις περιπτώσεις στενών συγγενών του πρωτοφειλέτη, που δεν παρέχουν την εγγυήσή τους συστηματικά και συχνά για τα εμπορικά του χρέη, θα πρέπει να γίνεται δεκτό ότι παρέχουν αυτήν (την εγγύηση) από ηθική υποχρέωση προς τον στενό τους συγγενή και όχι λόγω προσδοκίας οποιουδήποτε εμμέσου οφέλους των ιδίων³⁰². Σε τέτοιες περιπτώσεις η εγγύηση που παρέχουν από ηθική υποχρέωση δεν τους προσδίδει την εμπορική ιδιότητα³⁰³ και συνεπώς δεν αποτελεί λόγο αποκλεισμού από το προστατευτικό πεδίο του Ν. 3869/2010.

4. Η παύση της τοκογονίας

Μία σημαντική συνέπεια της κοινοποιήσεως της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 του οφειλέτη στους πιστωτές του είναι η παύση της τοκογονίας (νομίμων ή συμβατικών τόκων) των απαιτήσεων των ανέγγυων και των γενικών προνομιούχων πιστωτών. Αντιθέτως οι απαιτήσεις που είναι εξασφαλισμένες με ειδικό προνόμιο (976 ΚΠολΔ) ή εμπράγματο δικαίωμα συνεχίζουν να εκτοκίζονται και μάλιστα με επιτόκιο ενήμερης οφειλής³⁰⁴ μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αιτήσεως³⁰⁵.

το φυσικό πρόσωπο που εγγυάται υπέρ εμπορικής εταιρίας π.χ μητέρα υπέρ εμπορικής επιχείρησης τέκνου της, ακόμα και αν έχει δώσει περισσότερες εγγυήσεις για τα τέκνα της ή εγγυάται υπέρ εμπόρου φυσικού προσώπου για τα εμπορικά του χρέη, δύναται να υπαχθεί στο ν. 3869/2010, εφόσον δεν ασκεί δική της εμπορική δραστηριότητα».

301. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 362· Δέλλιος, ΧρηΔικ 2012, 22.

302. Δέλλιος, ΧρηΔικ 2012, 22· ΜΠρΗρακλ 2411/2011, ΧρηΔικ 2011, 454 επ ενόψει επίσπευσης πλειστηριασμού στην κύρια κατοικία του, για εγγύηση που είχε δώσει σε νεαρή ηλικία, ειδικευόμενος σήμερα ιατρός για εμπορικά χρέη επιχείρησης στενών συγγενών.

303. Έτσι κρίθηκε στην ΕιρΑθ 184/2012, ΧρΙΔ 2012, 444 επ με παρατ. *Κρητικού* ότι η συνταξιούχος ετών 86 αιτούσα και εγγυήτρια ενός επαγγελματικού δανείου ύψους 550.000 ευρώ που έλαβε ο γιος της, υπάγεται στο προστατευτικό πεδίο του Ν. 3869/2010, διότι η παροχή της ως άνω εγγυήσεως, έστω και επαγγελματικού δανείου, δεν προσδίδει σε αυτήν την εμπορική ιδιότητα, εφόσον αποδείχθηκε ότι αυτή δεν προέβαινε στην κατ' επάγγελμα παροχή εγγυήσεων, με σκοπό το κέρδος.

304. Παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με το άρ. 6 παρ. 3 εδ. τελευταίο, καθιερώνεται νομικό πλάσμα που καταλαμβάνει τις μη ληξιπρόθεσμες οφειλές, σύμφωνα με το οποίο με την κοινοποίηση της αιτήσεως οι οφειλές αυτές, μη εννοώντας μόνον τις ανέγγυες αλλά αμφότερες τις κατηγορίες οφειλών, ήτοι τόσο τις ανέγγυες όσο και τις ενέγγυες απαιτήσεις θεωρούνται, καθίστανται δηλ. ληξιπρόθεσμες. Για το ζήτημα αυτό *Κρητικός* (2012²), 144.

305. Άρ. 6 παρ. 3 εδ. α' Ν. 3869/2010.

Σκοπός της εν λόγω διατάξεως είναι η σταθεροποίηση του παθητικού του οφειλέτη³⁰⁶ ενώ αξίζει να επισημανθεί ότι η ρύθμιση αυτή δεν αφορά στους εγγυητές ή στους συνοφειλέτες έναντι των οποίων δεν παύουν να υπολογίζονται οι τόκοι³⁰⁷.

Εάν ωστόσο η αίτηση του οφειλέτη απορριφθεί με οριστική απόφαση ζήτημα γεννάται ως προς τους τόκους που έπαψαν να παράγονται με την κοινοποίηση της αιτήσεως και αν αυτοί αναβιώνουν³⁰⁸. Προδήλως κάτι τέτοιο θα ήταν δυσμενές για τον οφειλέτη. Από τη σιωπή του νόμου, φαίνεται εκ πρώτης όψεως να οδηγούμαστε στην ανυπαρξία δυνατότητας αναβιώσεως των τόκων για το διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ κοινοποίησης της αιτήσεως και εκδόσεως της απορριπτικής της αιτήσεως αποφάσεως. Ωστόσο μία προσεκτικότερη προσέγγιση του ζητήματος οδηγεί σε διαφορετικό συμπέρασμα.

Επομένως κρίνεται επιτακτική η προσφυγή και σε άλλες διατάξεις του παρόντος νόμου, προκειμένου να δοθεί μέσα από τη συστηματική ερμηνεία του, λύση στο ως άνω τεθέν ζήτημα. Τέτοια διάταξη αποτελεί και η παρ. 3 του άρ. 11³⁰⁹ Ν. 3869/2010. Μη ευοδωθείσα απαλλαγή είναι και η περίπτωση της απόρριψης της αιτήσεως. Έτσι οι απαιτήσεις των πιστωτών, στην έννοια των οποίων περιλαμβάνονται και οι τόκοι, επανέρχονται στο ύψος που θα βρίσκονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση της παρ. 1 του άρ. 4. Επομένως αν δεν είχε κατατεθεί η αίτηση και δεν είχε κοινοποιηθεί αυτή στους

306. Κοτσίρης (2008⁷), 290.

307. Κρητικός (2012²), 144.

308. Η θεωρία έχει αντιμετωπίσει το ζήτημα ως εξής: Σύμφωνα με τους Σπυριδάκη/Γεωργιακάκη (2011), 44 επ, υποστηρίζεται ότι αν η αίτηση του οφειλέτη απορριφθεί, τότε οι απαιτήσεις εκτοκίζονται *εφεξής*, όπως θα εκτοκίζονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση. Σύμφωνα όμως με Κρητικό, Η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και η επίδρασή της στην τοκογονία επί ανέγγυων απαιτήσεων, ΧρηΔικ 2012, 19, το εφεξής διάστημα στο οποίο αναφέρονται οι ως άνω συγγραφείς θα πρέπει κατά πάσα πιθανότητα να νοηθεί μόνο το μετά την έκδοση της απορριπτικής αποφάσεως. Κατά τους Βενιέρη/Κατσά (2011), 257, 354, για το χρονικό διάστημα από την επίδοση της αίτησης μέχρι την απόρριψή της, δεν χωρεί τοκοφορία και ανατοκισμός, αλλά χωρεί για το μετά την απόρριψη της αίτησης διάστημα. Ο Μακρής (2011²), 204 επ, υποστηρίζει ότι αν τελικά δεν ευοδωθεί η διαδικασία απαλλαγής, τότε οι τόκοι τρέχουν αναδρομικά και πλέον η απαίτηση αυξάνεται κατά το σχετικό ποσό των τόκων, σαν να μην σταμάτησε ποτέ ο εκτοκισμός ενώ για το ζήτημα του ανατοκισμού εξ αντιδιαστολής από το άρ. 11 παρ. 3 εδ. β' προκύπτει ότι εάν η αίτηση απορριφθηκε εξ αρχής, τότε επιτρεπτός είναι και ο ανατοκισμός από την κοινοποίηση της αίτησης. Ο Κρητικός, ΧρηΔικ 2012, 20· Του ιδίου (2012), 184, υποστηρίζει την αναδρομική αναβίωση των τόκων, χωρίς να αποκλείεται και ο ανατοκισμός από την κοινοποίηση της αίτησης με επιχειρήματα, αφενός την παραδοχή ότι δεν δικαιολογείται το όφελος του οφειλέτη από την παύση της τοκογονίας με την κοινοποίηση της αίτησης να είναι οριστικό σε περίπτωση απόρριψης της, δεδομένου ότι αν συνέβαινε κάτι τέτοιο πολλοί θα ήταν αυτοί που θα έσπευδαν να κοινοποιήσουν την αίτηση στους πιστωτές τους, προκειμένου να επωφεληθούν από την παύση της τοκογονίας, ακόμα και αν η αίτησή τους απορριπτόταν, αφετέρου εξ αντιδιαστολής από το περιεχόμενο της παρ. 3 του άρ. 11.

309. «Σε περίπτωση που δεν ευοδωθεί η απαλλαγή από τις οφειλές με τη διαδικασία του παρόντος νόμου, οι απαιτήσεις των πιστωτών επανέρχονται στο ύψος, στο οποίο θα βρίσκονταν αν δεν είχε υποβληθεί η αίτηση της παραγράφου 1 του άρθρου 4. Για τον προσδιορισμό του ύψους των απαιτήσεων αποκλείεται, εφόσον είχε γίνει δεκτή η αίτηση της παραγράφου 1 του άρθρου 4, ο ανατοκισμός από την κοινοποίηση της αίτησης αυτής στους πιστωτές και αφαιρούνται τα ποσά που έχουν καταβληθεί από τον οφειλέτη».

πιστωτές θα συνέχιζαν να τρέχουν και οι τόκοι. Εκ των ως άνω αναφερθέντων συνάγεται η αναδρομική αναβίωση (*ex tunc*) των τόκων από την κοινοποίηση της αιτήσεως και μέχρι την απόρριψή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν. 3869/2010 ΣΕ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Αρμοδιότητα

Το καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο καθορίζεται από το νόμο και συγκεκριμένα από το άρ. 3 Ν. 3869/2010, σύμφωνα με το οποίο «*αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση της αίτησης του άρ. 4 παρ. 1 είναι το Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κατοικία του, άλλως τη συνήθη διαμονή του*» κατά το χρόνο υποβολής της αιτήσεως. Η επιλογή του Ειρηνοδικείου ως καθ' ύλην αρμοδίου δικαστηρίου ευρίσκει αντιρρήσεις, οι οποίες εδράζονται στο επιχείρημα ότι ορθότερη θα ήταν η επιλογή του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, δεδομένου ότι αυτό είναι επιφορτισμένο με πτωχευτικές υποθέσεις και συγκεκριμένα με την πτώχευση εμπόρων και κατά συνέπεια θα μπορούσε να αξιολογήσει καλύτερα, παρέχοντας εχέγγυα ορθότερης δικαστικής κρίσης λόγω της αυξημένης συνθέσεώς του, και τις περιπτώσεις πτώχευσης μη εμπόρων. Ωστόσο αντεπιχείρημα αποτελεί ο φόρτος εργασίας αυτών των δικαστηρίων, με μακρινές δικασίμους και η ευκολότερη άσκηση του δικαιώματος παράστασης των οφειλών στα Ειρηνοδικεία, λόγω της ευρείας διασποράς τους σε όλη την Ελλάδα.

Ζήτημα ωστόσο γεννάται με την κατά τόπον αρμοδιότητα (δωσιδικία) του Ειρηνοδικείου και κατά πόσον ο οφειλέτης³¹⁰ υποχρεούται να υποβάλει την αίτηση στο Ειρηνοδικείο του τόπου κατοικίας του³¹¹ κατά τον κρίσιμο χρόνο. Και ως τέτοιος νοείται ο χρόνος κατάθεσης της αίτησης σε συγκεκριμένο Ειρηνοδικείο, ο οποίος επιφέρει και το αμετάβλητο της κατά τόπον αρμοδιότητας κατ' άρθρο 221 παρ. 1 περ. β' ΚΠολΔ. Από το γράμμα του νόμου δεν φαίνεται να προκύπτει κάποια προτεραιότητα της κατοικίας έναντι της συνήθους διαμονής, με την έννοια της επιλογής της συνήθους διαμονής μόνο σε περίπτωση που δεν δύναται να βρεθεί η μόνιμη κατοικία. Επιπροσθέτως η διάσταση μεταξύ κατοικίας και διαμονής του οφειλέτη κατά την κατάθεση της αιτήσεως δεν έχει σημασία. Η κατά τόπον αρμοδιότητα καθορίζεται διαζευκτικά από την κατοικία ή τη διαμονή τη στιγμή κατάθεσης της αίτησης. Ως εκ τούτου ο οφειλέτης δύναται να επιλέξει την κατά τόπον αρμοδιότητα της συνήθους διαμονής έναντι της κατοικίας³¹². Αν ωστόσο προκύψει ότι ο οφειλέτης έχει κατοικία διαφορετική κατά τον κρίσιμο χρόνο από την αναγραφόμενη στην αίτηση, το κατά τόπον αναρμόδιο δικαστήριο δεν απορρίπτει

310. Προς διευκόλυνση του οποίου και συγκεκριμένα για λόγους εύνοιας προς τον ίδιο, ως το ασθενέστερο μέρος εισήχθη και η σχετική διάταξη που αφορά στην κατά τόπον αρμοδιότητα, ως διάταξη αναγκαστικού δικαίου.

311. Όπως νοείται κατ' άρθρο 51 ΑΚ με τη συνδρομή των στοιχείων *corpus* και *animus*.

312. Έτσι ΕιρΘες 5104/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου έγινε δεκτή η κατά τόπον αρμοδιότητα της συνήθους διαμονής, η οποία κατά τον χρόνο κατάθεσης της αιτήσεως ήταν διαφορετική από την κατοικία.

την αίτηση αλλά εκδίδει παραπτεμπτική απόφαση κατ' άρθρο 46 ΚΠολΔ για το αρμόδιο³¹³.

Τέλος αξίζει να επισημανθεί ότι δεν νοείται παρέκταση της κατά τόπον αρμοδιότητας κατ' άρθρο 42 ΚΠολΔ, η οποία αφορά στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία με την τακτική διαδικασία, δεδομένου ότι εν προκειμένω με το Ν. 3869/2010 εισάγεται μία καθαρά προσωποπαγής διαδικασία, που αφορά στην κατάσταση του οφειλέτη και στην προστασία του, ενώ υιοθετείται η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας των άρ. 739 επ ΚΠολΔ, με διάταξη νόμου και μάλιστα κατά ρητή παραπομπή του άρ. 3 εδ. β' Ν. 3869/2010.

2. Οι ιδιαιτερότητες από την εφαρμογή της εκουσίας δικαιοδοσίας

2.1. Μη γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας

Ο νόμος 3869/2010 επιλέγει ως εφαρμοστέα διαδικασία την εκουσία δικαιοδοσία³¹⁴ των άρ. 739 ΚΠολΔ επ³¹⁵. Πρόκειται για μη γνήσια υπόθεση³¹⁶ Εκουσίας Δικαιοδοσίας, αφού πρόκειται για ιδιωτική διαφορά, διαπλαστικού και όχι αναγνωριστικού χαρακτήρα, που έχει το στοιχείο της αντιδικίας³¹⁷. Η νομοθετική υπαγωγή γνήσιων ιδιωτικού δικαίου διαφορών στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας αποσκοπεί στην εκμετάλλευση των ευέλικτων δικονομικών αρχών που υιοθετεί και ιδίως του ανακριτικού συστήματος³¹⁸, ως προς τη συλλογή του πραγματικού υλικού (άρ. 744 ΚΠολΔ) που εξυπώνει τον δικαστή, σε κυρίαρχο παράγοντα διαπλάσεως της διεξαγόμενης διαδικασίας³¹⁹. Έτσι καθίσταται σαφές ότι η επιλογή της Εκουσίας Δικαιοδοσίας, η οποία επιτρέπει στο δικαστήριο την αυτεπάγγελη έρευνα των γεγονότων, καθώς αυτό θα μπορεί να διατάξει κάθε πρόσφορο μέσο και αποδείξεις, ώστε να σχηματίσει πλήρη δικανική

313. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 119· Κρητικός (2012²), 79.

314. Μπότσαρης, Βάσεις και Διαδικαστικά προβλήματα της Εκουσίας Δικαιοδοσίας, 1997.

315. Ο ιδιόρρυθμος χαρακτήρας της οποίας έγκειται στο ότι αποτελεί μέσο προστασίας κυρίως δημόσιας εμβέλειας συμφερόντων.

316. Υποστηρίζεται από τους Αρβανιτάκη, Αρμ. 2010, 1462 επ· Βενιέρη, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 140· Κρητικό (2012²), 80· Contra Περάκης, ΔΕΕ 2011, 410 ενώ ο Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 299 διακρίνει υποστηρίζοντας, αφενός τη γνησιότητα της υποθέσεως εκουσίας δικαιοδοσίας μόνον στην περίπτωση όπου όλοι οι συμμετέχοντες στη διαδικασία πιστωτές συγκατατίθενται ρητά ή δεν εκφράζουν αντιρρήσεις στο αρχικό ή τροποποιημένο σχέδιο διευθετήσεως οφειλών, οπότε επικυρώνεται το σχέδιο με απόφαση του ειρηνοδικείου, το οποίο αποκτά πλέον ισχύ δικαστικού συμβιβασμού, αφετέρου τον χαρακτήρα γνήσιας ιδιωτικού δικαίου διαφοράς που εμπεριέχει το στοιχείο της αντιδικίας και για λόγους σκοπιμότητας έχει υπαχθεί στην εκουσία, στις περιπτώσεις της υποκαταστάσεως της ελλείπουσας συγκατάθεσης πιστωτή του άρ. 7 παρ. 3 Ν. 3869/2010, όπως και στη ρύθμιση των χρεών με δικαστική απόφαση του άρ. 8 του ως άνω νόμου.

317. Κρητικός (2012²), 80.

318. Συνέπεια του οποίου στη διαδικασία της εκουσίας εφαρμόζεται η ελεύθερη αλλά και πλήρης απόδειξη, μη αρκούσης απλής πιθανολογήσεως, όπως ισχύει στην διαδικασία των άρ. 682 ΚΠολΔ επ.

319. Αρβανιτάκης, Αρμ. 2010, 1464.

πεπιοίθηση ως προς τη συνδρομή των προϋποθέσεων εφαρμογής του νόμου³²⁰, έγινε για λόγους πρακτικούς που έγκεινται στην απλή και γρήγορη εκδίκαση, προς διευκόλυνση «των διαδίκων»³²¹.

2.2. Υποκείμενα της δίκης

Στην ειδική διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, χαρακτηριστικό γνώρισμα της οποίας είναι η έλλειψη αντιδικίας, κατά κανόνα δεν υφίσταται υποχρέωση επίδοσης του ενδίκου βοηθήματος της αιτήσεως σε κάποιον αντίδικο. Συνεπώς η άσκηση της αιτήσεως ολοκληρώνεται με μόνη την κατάθεσή της, κατά παρέκκλιση των ισχυόντων στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία και συγκεκριμένα στην τακτική διαδικασία των άρ. 215 επ ΚΠολΔ περί ασκήσεως του ενδίκου βοηθήματος της αγωγής.

Στην περίπτωση όμως του Ν. 3869/2010 εισάγεται σημαντική απόκλιση από τα παραπάνω και συγκεκριμένα με το άρ. 5 παρ. 1³²² του ως άνω νόμου, επιβάλλεται εκ του νόμου η επίδοση της αιτήσεως στους πιστωτές του αιτούντος, εφόσον κατά την κρατούσα άποψη πρόκειται για μη γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση του Ν. 3869/2010 παρέλκει η ανάγκη να στραφεί η αίτηση του άρ. 4 του ως άνω νόμου εναντίον συγκεκριμένων καθών³²³. Αν ωστόσο συμβεί κάτι τέτοιο, η ιδιότητα του διαδίκου δεν αποκτάται λόγω της εμφάνισής τους ως καθών στην αίτηση, αλλά εκ του νόμου ως «εκ του νόμου διάδικοι», λόγω της υποχρεωτικής κλήτευσής τους στη διαδικασία, δηλαδή με μόνη τη νόμιμη και εμπρόθεσμη κλήτευσή τους³²⁴. Αν κάποιος πιστωτής δεν κλητεύθηκε νομίμως και εμπροθέσμως, τότε

320. Βελέντζας, ΕΤρΑξΧρΔ 2010, 425.

321. Όπως ο όρος αυτός ερμηνεύεται με την ευρύτερη έννοια των μετεχόντων προσώπων, που είναι τα υποκείμενα της διανοιγόμενης διαδικασίας.

322. «Ο οφειλέτης το αργότερο μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης επιδίδει στους πιστωτές αντίγραφο της αίτησης με ορισμό δικασίμου για τη συζήτηση της, με πρόσκληση να υποβάλουν στη γραμματεία του δικαστηρίου εγγράφως τις παρατηρήσεις και να δηλώσουν αν συμφωνούν με το προτεινόμενο σχέδιο διευθέτησης των οφειλών μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δύο μηνών από την υποβολή της αίτησης». Παρελθούσης της διμήνου προθεσμίας άπρακτης, τεκμαίρεται η συναίνεση του πιστωτή ως προς το προτεινόμενο Σχέδιο διευθέτησης οφειλών, με αποτέλεσμα να θεωρείται επιτυχημένος ο δικαστικός συμβιβασμός. Σχετική και η ΕιρΚαβαλ 192/2011, ΕΕμπΔ 2011, 707 επ, όπου ο συμβιβασμός καταρτίσθηκε κατά πλάσμα δικαίου και ο δικαστής προβαίνει σε επικύρωση του σχεδίου, που αποκτά πλέον ισχύ δικαστικού συμβιβασμού. Ο νόμος δηλ. θέτει μαχητό τεκμήριο συναιδέσεως του πιστωτή που δεν υποβάλλει παρατηρήσεις εντός της αποκλειστικής αυτής διμήνου προθεσμίας, με την έννοια ότι ο σιωπήσας δύναται να καταρρίψει αυτό, εάν αποδείξει π.χ ότι λόγοι ανωτέρας βίας τον εμπόδισαν να διατυπώσει τις τροποποιήσεις του ή έστω την αντίθεσή του προς το προτεινόμενο εκ του οφειλέτη σχέδιο. Ωστόσο στην πρόσκληση πρέπει να γίνεται μνεία αυτής της συνέπειας (άρ. 5 in fine). Έτσι και η ΕιρΚορινθ 67/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου έκρινε ότι η παράλειψη κατάθεσης παρατηρήσεων από πιστώτρια εντός της προθεσμίας των δύο μηνών από την υποβολή της αίτησης, δεν αποτελεί τεκμήριο συμφωνίας, λόγω έλλειψης σχετικής υπόδειξης από τον οφειλέτη στην κλήτευση.

323. Αρβανιτάκης, Αρμ. 2010, 1466.

324. ΕιρΑθ 18/2011 σε Γαλανοπούλου-Μητροπούλου (2011²), 114 επ· ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ.

δεν κατέστη υποκείμενο της δίκης και ως προς αυτόν ισχύει η διάταξη του άρ. 4 παρ. 6 Ν. 3869/2010, δεδομένου ότι παραμένει τρίτος, μη καταλαμβανόμενος από την εκδο-
θησόμενη επί της αιτήσεως απόφαση και δικαιούμενος να ασκήσει εφόσον δικαιολογεί
έννομο συμφέρον όχι ένδικο μέσο κατά της αποφάσεως αλλά τριτανακοπή³²⁵ ή παρέμ-
βαση³²⁶.

Συνεπώς ο πιστωτής που κατέστη διάδικος λόγω της επίδοσης της αίτησης σε
αυτόν αλλά δεν παρίσταται κατά την εκδίκαση της, αντιμετωπίζεται ως ερήμην διάδικος,
δεδομένου ότι καθίσταται διάδικος με την επίδοση ανεξαρτήτως της συμμετοχής του,
ενώ η συζήτηση συνεχίζει κανονικά για τους λοιπούς σαν να ήταν όλοι παρόντες κατ'
άρθρο 754 παρ. 2 ΚΠολΔ. Επειδή δε η προθεσμία επίδοσης είναι προθεσμία ενεργεί-
ας, η άπρακτη παρέλευση της έχει ως συνέπεια την έκπτωση από το δικαίωμα³²⁷. Ε-
φόσον δεν έγινε εμπρόθεσμη επίδοση δεν ενεργοποιείται και η δίμηνη από την υποβο-
λή της αιτήσεως αποκλειστική προθεσμία προς υποβολή των παρατηρήσεων εκ μέρο-
υς των πιστωτών του άρ. 5 παρ. 1 Ν. 3869/2010³²⁸. Η αίτηση του οφειλέτη που δεν ε-
πιδόθηκε εμπρόθεσμα σε συγκεκριμένο πιστωτή, όπως αυτός αναφέρεται στην αίτηση,
πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

Ζήτημα γεννάται ως προς το εάν το απαράδεκτο αυτής της αιτήσεως επηρεάζει
και την αίτηση ως προς τους λοιπούς πιστωτές, προς τους οποίους υπήρξε κανονική
και εμπρόθεσμη επίδοση της. Πρέπει να επισημανθεί ότι ως προς τα πρόσωπα στα
οποία επιδίδεται η αίτηση και τους καθιστά διαδίκους, υποστηρίζεται από μερικούς ότι
μεταξύ τους καθιερύεται σχέση αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας³²⁹ (άρ. 76 παρ. 1
περ. β' του ΚΠολΔ) με το επιχείρημα ότι η ισχύς της απόφασης που θα εκδοθεί εκτείνε-
ται σε όλους «τους μετέχοντες στη δίκη» πιστωτές, δίχως να εφαρμόζεται κατά την ορ-
θότερη γνώμη στην εκουσία δικαιοδοσία όπως στην αμφισβητούμενη η διάταξη του άρ.
76 παρ. 1 εδ. τελευταίο του ΚΠολΔ, κατά την οποία «*οι ομόδικοι που μετέχουν νόμιμα
στη δίκη ή έχουν προσεπικληθεί, αν δεν παραστούν, θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύον-
ται από εκείνους που παρίστανται*», από άλλους σχέση απλής ομοδικίας³³⁰, με επιχεί-
ρημα τη χωριστή αιτία γένεσης των απαιτήσεων και τη διαφορετικότητα των συμφερόν-
των των πιστωτών, δίχως να ελλείπει όμως και η άποψη περί μη συμβατότητας των

325. Αρβανιτάκης, Αρμ. 2010, 1466.

326. Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 299.

327. Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 300· Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1478.

328. Κρητικός (2012²), 123.

329. ΕιρΧαν 309/2011 ΝΟΜΟΣ· Για οιονεί αναγκαστική παθητική ομοδικία, κατά την έννοια της ΚΠολΔ 76 επ κάνει λόγο ο Κρητικός (2012²), 33, εν αντιθέσει με την πρώτη έκδοση του, στην οποία υποστήριζε τη σχέση απλής ομοδικίας σε Κρητικό (2010), 25, κάτι που προ-
κύπτει από την ανάγκη συμμετοχής όλων των πιστωτών στη δίκη.

330. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 143, 156· Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1478.

περί ομοδικίας διατάξεων³³¹ στις υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, χωρίς βέβαια να αποκλείεται η ύπαρξη πλειονότητας ενδιαφερομένων, ασκούντων π.χ. κοινή αίτηση.

Έτσι υποστηρίζεται ότι αν η αίτηση δεν κοινοποιηθεί σε κάποιον πιστωτή, αυτή είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη ως προς αυτόν και όχι έναντι των υπολοίπων, όχι δηλαδή στο σύνολό της³³², με επιχείρημα την ανυπαρξία σχέσης αναγκαστικής παθητικής ομοδικίας, ενόψει και της διάταξης του άρ. 4 παρ. 6 Ν. 3869/2010³³³. Σύμφωνα με την άποψη αυτή η μόνη δυνατότητα που καταλείπεται στον οφειλέτη, ο οποίος δεν τήρησε την προθεσμία επιδόσεως ως προς ορισμένους πιστωτές και επιθυμεί οπωσδήποτε να συμπεριληφθούν και αυτοί στη ρύθμιση, είναι η παραίτηση από το δικόγραφο της αιτήσεως και η εκ νέου άσκησή της³³⁴.

Σε αντίθετη κατεύθυνση κινείται η άποψη που εμφορείται από τη συλλογικότητα της διαδικασίας που εισάγει ο Ν. 3869/2010 και που αντιτίθεται στη ευχέρεια επιλογής των πιστωτών εκ μέρους του οφειλέτη, έναντι των οποίων επιθυμεί τη ρύθμιση. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, αναφέροντας ο οφειλέτης στην αίτησή του πλείονες πιστωτές, επιθυμεί τη ρύθμιση των οφειλών του έναντι όλων. Συνεπώς δεν νοείται χωρισμός της διαδικασίας και έρευνα της υποθέσεως μόνον έναντι των πιστωτών στους οποίους επιδόθηκε η αίτηση και θα πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη η συζήτηση της υποθέσεως ως προς όλους τους πιστωτές³³⁵.

Ζήτημα γεννάται με την εφαρμογή του Ν. 3869/2010 στα υπό εκκαθάριση³³⁶ ευρισκόμενα πιστωτικά ιδρύματα. Με αφορμή μάλιστα την πρόσφατη απόφαση της ΕΠΑΘ 46/1/27.7.2012³³⁷ έλαβε χώρα ανάκληση της άδειας λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος, με την επωνυμία «Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ», εφεξής ΑΤΕ, και θέση αυτού σε ειδική εκκαθάριση σύμφωνα με το άρ. 68 του ν. 3601/2007, όπως αντικαταστάθηκε από το άρ. 5 ν. 4021/2011³³⁸. Σύμφωνα δε με το τελευταίο σε περίπτωση ανάκλησης της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος -εν προκειμένω λόγω εφαρμογής της περίπτωσης iv) του στοιχείου α) όπως και του στοιχείου γ) της παραγράφου 1 του άρθρου 8 του ν. 3601/2007- αυτό τίθεται με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος, εφεξής ΤτΕ, υποχρεωτικώς υπό ειδική εκκαθάριση. Πρόκειται για μορφή αναγκαστικής ειδικής εκκαθάρισης, κατά τη διάρκεια της οποίας τη διοίκηση του πιστωτικού ιδ-

331. Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 299.

332. Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 300· Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1478.

333. ΕιρΠειρ 85/2011, ΕΠολΔ 2012, 79 επ, όπου η μη επίδοση της αίτησης σε ορισμένους από τους πιστωτές έχει ως συνέπεια το απαράδεκτο της αιτήσεως μόνον ως προς αυτούς. Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΕιρΠειρ 60/2011, ΕΠολΔ 2012, 81.

334. Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 300· Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1479.

335. Κρητικός (2012²), 133.

336. Ειδικά για την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε *Ψυχομάνη*, Δίκαιο του Τραπεζικού Συστήματος, Οι Τράπεζες και η Εποπτεία τους (με βάση τον. 3601/2007 και τις νέες ΠΔ/ΤΕ), 2009², 343 επ.

337. Προσβάσιμη σε http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/EPATH_46_1.pdf.

338. ΦΕΚ/Α' 218/3.10.2011.

ρύματος αναλαμβάνει ειδικός εκκαθαριστής, οριζόμενος με απόφαση της ΤτΕ, ο οποίος υπόκειται στον έλεγχο και την εποπτεία της. Ειδικά με την ΕΜΕ 4/1/27.7.2012³³⁹ περί εντολής μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος ΑΤΕ στο πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «Τράπεζα Πειραιώς ΑΕ», η οποία έλαβε υπόψη της τις διατάξεις των άρ. 63Β, 63Δ και 68 ν. 3601/2007, εύλογα γεννάται το ερώτημα ποια θα είναι η τύχη των οφειλών των υπερχεωμένων φυσικών προσώπων προς την ΑΤΕ. Ωστόσο επειδή γίνεται ένας διαχωρισμός μεταξύ υγιών και μη στοιχείων του υπό εκκαθάριση ευρισκόμενου πιστωτικού ιδρύματος (ΑΤΕ), θα πρέπει να προηγείται κάθε φορά σχετικός έλεγχος για την εκάστοτε περίπτωση.

Συγκεκριμένα στο παράρτημα της ως άνω αποφάσεως διευκρινίζεται ότι στο πιστωτικό ίδρυμα της Πειραιώς μεταβιβάζονται όλες οι συμβατικές σχέσεις του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος ΑΤΕ με τρίτους, με πλήρη υποκατάσταση της Πειραιώς σε αυτές καθώς και το σύνολο του ενεργητικού και παθητικού της ΑΤΕ, πλην των μη μεταβιβαζόμενων στοιχείων που περιγράφονται στον αριθμό 2. Έτσι στα μη μεταβιβαζόμενα στοιχεία και συγκεκριμένα στην υπό ιδ περίπτωση υπάγονται γενικώς και τα ληξιπρόθεσμα δάνεια, στα οποία τίθεται όμως συγκεκριμένος χρονικός ορίζοντας καθυστέρησης προκειμένου να μην θεωρούνται υγιή³⁴⁰. Τα μη μεταβιβαζόμενα αυτά στοιχεία διατηρούνται υπό τη δικαιοκτησία της ΑΤΕ ή συνεχίζουν να βαρύνουν την ίδια.

Συνεπώς αν οι οφειλές των υπερχεωμένων εμπίπτουν στην κατηγορία των μη μεταβιβαζόμενων στοιχείων, αυτές διατηρούνται υπό τη δικαιοκτησία της ΑΤΕ και ο ειδικός εκκαθαριστής θα επιδιώξει την είσπραξή τους, εφόσον δε η ΑΤΕ τελεί υπό ειδική

339. ΦΕΚ/Β'/2209/27.7.2012.

340. ιδ) Οι έννομες σχέσεις της «Αγροτική» έναντι πελατών της από δανειακές ή άλλου είδους πιστοδοτικές συμβάσεις της «Αγροτική», συμπεριλαμβανομένων και αναγωγικών δικαιωμάτων της από την έκδοση εγγυητικών επιστολών ή από άλλου είδους εγγυοδοτικές συμβάσεις της «Αγροτική» με τρίτους, οι οποίες αφορούν:

- i) οφειλές που αφορούν την αγορά ή την επισκευή ακινήτου που χρησιμοποιείται ή πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία, οι οποίες ασφαρίζονται με εμπράγματη ασφάλεια επί του εν λόγω ακινήτου, εφόσον ο πιστούχος βρίσκεται σε υπερημερία άνω των εκατόν ογδόντα (180) ημερών όσον αφορά την καταβολή οποιουδήποτε χρηματικού ποσού.
- ii) οφειλές για τις οποίες οι πιστούχοι έχουν προβεί σε ρύθμιση των οφειλών τους, είτε δικαστικά είτε εξωδικαστικά, εφόσον ο πιστούχος βρίσκεται σε υπερημερία άνω των τριάντα (30) ημερών όσον αφορά την καταβολή οποιουδήποτε χρηματικού ποσού.
- iii) οφειλές οι οποίες πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - θεμελιώνονται σε δανειακή ή άλλου είδους πιστοδοτική σύμβαση η οποία αποσκοπεί στη χρηματοδότηση της δραστηριότητας του πιστούχου στους κλάδους της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της αλιείας, των δασών ή του λοιπού αγροτικού τομέα,
 - ο πιστούχος δεν έχει υποχρέωση τήρησης βιβλίων κατηγορίας Γ',
 - ο πιστούχος βρίσκεται σε υπερημερία άνω των τριακοσίων εξήντα πέντε (360) ημερών όσον αφορά την καταβολή οποιουδήποτε χρηματικού ποσού, με τελευταία την σημαντικότερη κατωτέρω κατηγορία
- iv) οφειλές που δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω κατηγορίες, εφόσον ο πιστούχος βρίσκεται σε υπερημερία άνω των ενενήντα (90) ημερών όσον αφορά την καταβολή οποιουδήποτε χρηματικού ποσού.

εκκαθάριση, η επίδοση της σχετικής αιτήσεως ρύθμισης που θα απευθύνεται στο υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικό ίδρυμα της ΑΤΕ θα γίνει στον ειδικό εκκαθαριστή³⁴¹.

Εάν όμως δεν εμπίπτουν στην ανωτέρω κατηγορία των περιοριστικώς αναφερομένων υπερήμερων δανείων, τότε αν και υπερήμερα, υπάγονται στα μεταβιβαζόμενα στοιχεία, έχει λάβει δηλαδή χώρα πλήρης υποκατάσταση της Πειραιώς σε αυτά και η αίτηση ρύθμισης επιδίδεται στο προς η μεταβίβαση πιστωτικό ίδρυμα της Πειραιώς.

Επανερχόμενη η γράφουσα στο ζήτημα των υποκειμένων της δίκης, εκτός από την ανωτέρω κατηγορία των εκ του νόμου διαδίκων, στην οποία συγκαταλέγονται επιπροσθέτως και ο εισαγγελέας ως φορέας του δημοσίου συμφέροντος, σε όλες ανεξαίρετως τις υποθέσεις και όχι μόνον σε εκείνες όπου προβλέπεται η υποχρεωτική κλήτευση του κατ' άρθρο 748 παρ. 2 ΚΠολΔ, ανεξαρτήτως αν κλητεύθηκε ή εμφανίσθηκε τελικά στη δίκη, αλλά και η νομοθετικά προβλεπόμενη υποχρέωση κλήτευσης του αμέσως ενδιαφερομένου προσώπου για το υπό ρύθμιση μέτρο ή φορέα του Δημοσίου μόνο αν πράγματι υπήρξε νόμιμη κλήτευση, υφίσταται και η κατηγορία των τυπικώς μετεχόντων στη διαδικασία προσώπων ως υποκειμένων της δίκης εκουσίας δικαιοδοσίας, στην οποία περιλαμβάνονται ο αιτών (άρ. 747 ΚΠολΔ), όσοι κλητεύονται με διαταγή του δικαστηρίου (748 παρ. 3 ΚΠολΔ), οι προσεπικληθέντες από διάδικο ή δικαστήριο, οι παρεμβαίνοντες, κυρίως και προσθέτως και ο τριτανακόπτων³⁴².

2.3. Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων

Σύμφωνα με το άρ. 4 παρ. 6³⁴³ Ν. 3869/2010, το οποίο αποτελεί ρήγμα στη συλλογική διαδικασία που εισάγει ο παρών νόμος, όπως προκύπτει και από τη διατύπωση του άρ. 4 παρ. 2 εδ. β' σχετικά με την υποχρέωση του οφειλέτη να προσκομίσει υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα και πληρότητα των καταστάσεων που προβλέπονται στις περ. α' και β' του άρ. 4 παρ. 1, τίθεται το ζήτημα κατά πόσο πιστωτής, ο οποίος δεν έχει συμπεριληφθεί στην ανωτέρω κατάσταση και ο οποίος πληροφορείται

³⁴¹. Σύμφωνα με την από 7.9.2012 ανακοίνωση του Προέδρου της Ομοσπονδίας Δικαστικών Επιμελητών Ελλάδος προσβάσιμη σε <http://www.odde.gr/?pgtp=1&ald=1347005406>, προς επίλυση του προβλήματος που έχει ανακύψει σχετικά με τις επιδόσεις στην ΑΤΕ, ύστερα από τη θέση της σε καθεστώς εκκαθαρίσεως, θα αποσταλεί ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο από τον νόμιμο εκκαθαριστή της κ. Νικόλαο Μαράντο σύμφωνα με το οποίο θα ορίζονται δύο υπάλληλοι σε κάθε υποκατάστημα πρωτεύουσας νομού, τουλάχιστον, της ΑΤΕ αρμόδιοι προς παραλαβή προς την τελούσα υπό εκκαθάριση ΑΤΕ.

³⁴². Αρβανιτάκης, Αρμ. 2010, 1465· Κατηφόρης, ΕΠολΔ 2011, 299.

³⁴³. «Αν δεν συμπεριληφθεί στην κατάσταση της παρ. 1 για τη ρύθμιση χρεών πιστωτής, η απαίτησή του δεν επηρεάζεται από την πορεία της διαδικασίας, που αρχίζει με την υποβολή της αιτήσεως που προβλέπεται στην παρ. 1». Σύμφωνα δε με το περιεχόμενο της διατάξεως αυτής, ο πιστωτής που δεν συμμετέχει στη διαδικασία ρύθμισης μπορεί να προβεί σε ατομική αναγκαστική εκτέλεση και οι απαιτήσεις του δεν υπόκεινται σε ρύθμιση ούτε οι δικαιούχοι έχουν δικαιώματα ή υποχρεώσεις από τη διαδικασία. Έτσι ΜΠρΑθ 12327/2011, ΕφΑΔ 2012, 75 επ· Περράκης, ΔΕΕ 2011, 400 επ και ιδίως 406.

ότι στην υποβληθείσα αίτηση από τον οφειλέτη στο Ειρηνοδικείο περιλαμβάνονται και εικονικοί πιστωτές που εφόσον στο τέλος ικανοποιηθούν, εξαντλούν την περιουσία του οφειλέτη, βλάπτοντας τα δικά του συμφέροντα, δύναται να εισέλθει στη δίκη ασκώντας κύρια παρέμβαση, με αίτημα την απόρριψη της αιτήσεως του οφειλέτη και την ένταξη του στην κατάσταση του οφειλέτη.

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται να ελλείπει το έννομο συμφέρον προς άσκηση κύριας παρέμβασης με το ως άνω αίτημα από τον μη μετέχοντα τρίτο πιστωτή. Ως προς αυτό το θέμα υφίστανται διχογνωμίες³⁴⁴. Η νομολογία διαφαίνεται ότι άλλοτε αποδέχεται τις περιπτώσεις άσκησης τόσο κύριας παρέμβασης³⁴⁵ εκ μέρους παραλειφθέντος πιστωτή όσο και πρόσθετης³⁴⁶ άλλοτε τις απορρίπτει³⁴⁷.

-
- 344.** Υπέρ της δυνατότητας μη συμμετέχοντος πιστωτή ως τρίτου να συμμετάσχει στη δίκη ασκώντας κύρια παρέμβαση με αίτημα την απόρριψη της αιτήσεως οφειλέτη λόγω εμφάνισης εικονικών πιστωτών, άρα με αίτημα την αποβολή άλλου πιστωτή, όχι όμως και με αίτημα την εισδοχή του παρεμβαίνοντος στη διαδικασία, ήτοι τη συμπερίληψη του ιδίου στη ρύθμιση *Αρβανιτάκης*, Αρμ. 2010, 1467· *Ο Περάκης*, ΔΕΕ 2011, 407, θεωρεί επισφαλή τη λύση της παρέμβασης· *Ο Κατηφόρης*, ΕΠολΔ 2011, 300 επ, ιδίως 302, είναι αρνητικός στη δυνατότητα άσκησης παρεμβάσεως τόσο κύριας όσο και πρόσθετης από τους μη νομίμως κλητευθέντες πιστωτές όσο και από τους πιστωτές για τους οποίους δεν τηρήθηκε η διαδικασία απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού· *Ο Κρητικός* (2012²), 86, υποστηρίζει ότι δεν φαίνεται παραδεκτή η εισδοχή τρίτου πιστωτή στη δίκη, μη αναφερομένου στην κατάσταση του οφειλέτη, με αίτημα την ένταξή του στην κατάσταση των πιστωτών ελλείψει εννόμου συμφέροντος· Αρνητικός και ο *Μακρής* (201²), 82· *Contra Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 158 επ, όπου υποστηρίζει αφενός τη δυνατότητα του παραλειφθέντος πιστωτή από τη διαδικασία ν' ασκήσει παρέμβαση (κύρια ή πρόσθετη) κατ' άρθρο 752 ΚΠολΔ, προς την κατεύθυνση απόρριψης της αίτησης του οφειλέτη, με την κύρια παρέμβαση να δύναται ενδεχομένως ν' ασκηθεί κατά παράκαμψη του άρ. 752 παρ. 1 ΚΠολΔ και με απλή δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά, σύμφωνα με το άρ. 54 παρ. 1 εδ. β' ΠτΚ κατά παραπομπή του άρ. 15 Ν. 3869/2010, αφετέρου τη δυνατότητα παραλειφθέντος πιστωτή ν' ασκήσει παρέμβαση με αίτημα τη συμπερίληψη και των δικών του απαιτήσεων στη ρύθμιση που θα ορίσει το δικαστήριο.
- 345.** ΕιρΚαλυμν 1/2012, ΝοΒ 2012, 564 με σχολ. *Παπαστάμου*· ΕιρΧαλαν 29/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου εκρίθη νόμιμη και εμπρόθεσμη η ασκηθείσα προφορική κύρια παρέμβαση· ΕιρΘεσ 1913/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου έκανε δεκτή την προφορικά ασκηθείσα κύρια παρέμβαση· ΕιρΘηβ 20/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 48/Φ78/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 68/Φ76/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑμαρ 1922/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 24/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΑθ 102/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΚρωπ 310/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.
- 346.** ΕιρΑθ 15/Φ1/2011, ΕφΑΔ 2011, 677 επ=ΝοΒ 2011, 1241 επ παρατ. *Παπαστάμου*, δέχθηκε την πρόσθετη παρέμβαση του ΤΠΔ, το οποίο δίνει δάνεια που δεν υπάγονται στο Ν. 3869/2010 κατά την απόφαση αυτή, υπέρ του οφειλέτη κατόπιν ανακοίνωσης δίκης.
- 347.** ΕιρΠατρ 9/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚορινθ 121/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 1239/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ· ΕιρΗρακλ 590/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΗρακλ 566/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου απερρίφθη η πρόσθετη παρέμβαση ασκηθείσα υπέρ της β' πιστώτριας ως απαράδεκτη ελλείψει εννόμου συμφέροντος, δεδομένου ότι η προσθέτως παρεμβαίνουσα προβάλλει δική της αυτοτελή αξίωση (χορήγηση πιστωτικής κάρτας-υπόλοιπο δανείου εξ αυτής) κατά του αιτούντος, ο οποίος υποχρεούται να εξοφλήσει σε αυτήν βάσει της μεταξύ τους σύμβασης, στην οποία δεν συμμετείχε η β' πιστώτρια και δεν ιστορείται ότι αυτή δικαιούται να εισπράξει το ποσό αυτό βάσει κάποιας έννομης σχέσης της με την προσθέτως παρεμβαίνουσα· ΕιρΑθ 102/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου ενώ δέχεται την ασκηθείσα κύρια παρέμβαση, απορρίπτει την πρόσθετη παρέμβαση του σωματείου με το διακριτικό τίτλο Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ υπέρ του αιτούντος-μέλους του με αίτημα να γίνει δεκτή η αίτησή του για ρύθμιση των χρεών του. Ωστόσο εν προκειμένω ενόψει και του προσωπικού χαρακτήρα που έχουν από τη φύση τους οι υποθέσεις αυτές, η πρόσθετη παρέμβαση δεν είναι νόμιμη καθώς κατά την αιτιολογία του ως άνω δικαστηρίου «ο αιτών υπερχρεωμένος οφειλέτης δεν

Συγκεκριμένα οι αποφάσεις που κάνουν δεκτές τις ασκηθείσες κύριες παρεμβάσεις από τον μη συμμετέχοντα πιστωτή εκκινούν από την παραδοχή της μη υποχρεωτικής κλήσης και συμμετοχής όλων ανεξαιρέτως των πιστωτών στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, τόσο στην εξωδικαστική όσο και στη δικαστική. Έτσι ο τελευταίος διατηρεί την ιδιότητα του τρίτου έναντι της εξελισσόμενης διαδικασίας και σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 4 παρ. 6 Ν. 3869/2010 δεν δεσμεύεται από τα αποτελέσματά της. Ο ανωτέρω πιστωτής, αν και διατηρεί ακέραιες τις δικονομικές δυνατότητες ατομικής ικανοποίησης των δικαιωμάτων του για το σύνολο των αξιώσεών του απ' όλη την περιουσία του οφειλέτη, εντούτοις δεν αποκλείεται να επιλέξει να ασκήσει παρέμβαση στη δίκη, εφόσον δικαιολογεί έννομο συμφέρον προς τούτο, πράγμα που έχει κριθεί ότι συμβαίνει, όταν η απαίτηση του έχει ενσωματωθεί στις απαιτήσεις τρίτης πιστώτριας τράπεζας, η οποία και δεν αντιδικεί περί του αντιθέτου³⁴⁸ ή όταν κατά την αίτηση του άρθρου 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010, ο αιτών φέρεται ότι οφείλει σε συγκεκριμένο πιστωτή, ενώ στην πραγματικότητα δεν οφείλει στον τελευταίο, καθώς αυτός ενεργούσε ως εκπρόσωπος και για λογαριασμό του κυρίως παρεμβαίνοντος, συνεπώς δικαιολογείται με την ασκηθείσα παρέμβαση να αιτείται ο τελευταίος να λάβει τη θέση του πρώτου και επομένως να συμπεριληφθεί η απαίτηση του στη ρύθμιση³⁴⁹.

Οι αιτιολογίες των απορριπτικών των παρεμβάσεων αποφάσεων ποικίλλουν. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η μη τήρηση της προδικασίας για δικαστικό συμβιβασμό³⁵⁰, η μη συμμετοχή του κυρίως παρεμβαίνοντος στη διαδικασία του εξωδικαστικού συμβιβασμού³⁵¹, η μη συνδρομή της ιδιότητας του τρίτου³⁵², η προφορική³⁵³ ή και με τις προτάσεις³⁵⁴ άσκηση της παρεμβάσεως.

επικαλείται κάποια παράνομη συμπεριφορά των πιστωτών του κατά την έννοια των διατάξεων του ν. 2251/1994, εξαιτίας της οποίας να μην είναι σε θέση να εξυπηρετήσει τα δάνεια του, ώστε να δικαιολογείται και η παρέμβαση του σωματείου για την υπεράσπιση των συμφερόντων του ως καταναλωτή».

348. ΕιρΚαλυμν 1/2012, ΝοΒ 2012, 564 με σχολ. Παπαστάμου· ΕιρΘεσ 1913/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘηβ 20/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 48/Φ78/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 68/Φ76/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑμαρ 1922/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑθ 24/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ· ΕιρΑθ 102/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

349. ΕιρΧαλαν 29/2012 ΝΟΜΟΣ.

350. ΕιρΠατρ 9/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου απορρίπτει την παρέμβαση ως απαράδεκτη, παραπέμποντας στο σύγγραμμα του Κρητικού (2010), 77.

351. ΕιρΚορινθ 121/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου η κύρια παρέμβαση εκκρίθη απορριπτικά ως απαράδεκτη επιπροσθέτως και επειδή δεν έχει αναγγελθεί κατ' αρ. 460 ΑΚ από την πιστώτρια τράπεζα στον οφειλέτη η εκχώρηση.

352. ΕιρΘεσ 1239/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου η μετέχουσα στη δίκη πρώτη καθής πιστώτρια άσκησε προφορικά κύρια παρέμβαση, η οποία απερρίφθη ως απαράδεκτη, καθώς δεν αποτελούσε τρίτο πρόσωπο· ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ, όπου απερρίφθη ως δικονομικά ανυπόστατη, η ασκηθείσα με τις προτάσεις κύρια παρέμβαση, διότι αφενός δεν κατατέθηκε αυτοτελής δικόγραφο στη γραμματεία του δικαστηρίου, αφετέρου δεν πρόκειται για τρίτο πρόσωπο αλλά για πρόσωπο που κλητεύθηκε και έχει καταστεί διάδικος.

353. ΕιρΗρακλ 590/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου ασκήθηκε με προφορική δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου.

354. ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ.

Ειδικά ως προς το τελευταίο ζήτημα του τρόπου ασκήσεως της κύριας παρεμβάσεως στο πλαίσιο του Ν. 3869/2010 παρατηρείται μία αντιφατικότητα στις εκδιδόμενες αποφάσεις. Με επιχείρημα ότι μπορεί ο νόμος 3869/2010 να σιωπά ως προς την συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη, ωστόσο καθώς αποτελεί μη γνήσια υπόθεση εκουσίας δικαιοδοσίας των άρ. 739 ΚΠολΔ, στην οποία προβλέπεται και μάλιστα ρητώς ιδιαίτερος τρόπος ασκήσεως παρέμβασης του άρ. 752 ΚΠολΔ, κατ' απόκλιση των άρ. 79 επ ΚΠολΔ, σύμφωνα με τον οποίο η κύρια παρέμβαση κατ' άρθρο 752 παρ. 1 του ΚΠολΔ, ακόμη και ενώπιον του Ειρηνοδικείου, δεν δύναται να ασκηθεί προφορικά ή με τις προτάσεις, αλλά απαιτείται οπωσδήποτε κατάθεση αυτοτελούς δικογράφου και τήρηση προδικασίας, χωρίς να απαιτείται μάλιστα η επίδοση του στο διάδικο κατά του οποίου απευθύνεται, έχουν εκδοθεί αποφάσεις που με εφαρμογή του άρ. 741 ΚΠολΔ που παραπέμπει στην εφαρμογή των άρ. 1 έως 590 ΚΠολΔ, άρα και των 79 επ ΚΠολΔ περί συμμετοχής τρίτων πιστωτών στη δίκη, εφόσον δεν αντιτίθενται στις ειδικές διατάξεις της εκουσίας, όπως είναι η 752 ΚΠολΔ, απορρίπτουν τις κύριες παρεμβάσεις που ασκήθηκαν με άλλον τρόπο, πλην αυτοτελούς δικογράφου ως δικονομικώς ανυπόστατες και απαράδεκτες³⁵⁵, ενώ υπάρχουν και άλλες που κάνουν δεκτές τις προφορικά ασκούμενες κύριες παρεμβάσεις, σύμφωνα με το άρ. 54 παρ. 1 εδ. β' ΠτΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 15 Ν. 3869/2010, κατά παράκαμψη της αντίστοιχης διάταξης του άρθρου 752 παρ. 1 ΚΠολΔ. Σύμφωνα με τις τελευταίες η απόλυτη διαδικαστική ελευθερία του τρίτου να παρεμβαίνει ενώπιον του δικαιοδοτικού οργάνου, που επιλαμβάνεται της αίτησης δικαστικής ρύθμισης των οφειλών, φαίνεται να επιβάλλεται (άρ. 15 ν. 3869/2010..."όπου επιβάλλεται...") από την ανάγκη αποτελεσματικής κατοχύρωσης των συμφερόντων του συνόλου των πιστωτών του αιτούντος, επομένως και του παρεμβαίνοντος³⁵⁶.

Κατά τη γνώμη της γράφουσας ορθότερο θα ήταν να δοθεί λύση στο ως άνω τεθέν ζήτημα με νομοθετική επέμβαση, δεδομένου ότι ο ίδιος ο νόμος 3869/2010 σιωπά, ήτοι δεν προβλέπει διαδικασία εισόδου τρίτων πιστωτών στη δίκη, μη αναφερομένων στη κατάσταση του οφειλέτη, αφήνοντας ανοικτό ένα τόσο ουσιώδες ζήτημα με τον κίνδυνο διαφορετικών ερμηνευτικών προσεγγίσεων τόσο εκ μέρους των θεωρητικών όσο και των εφαρμοστών του δικαίου κατά τα προεκτεθέντα ανωτέρω, με περαιτέρω αποτέλεσμα τη διακύβευση της ασφάλειας δικαίου.

Πάντως, ο οφειλέτης, υποβάλλοντας αίτηση για απαλλαγή από τα χρέη του, δεν έχει τη δυνατότητα να προσεπικαλέσει τον δικονομικό του εγγυητή, προκειμένου ο τε-

³⁵⁵. ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ.

³⁵⁶. ΕιρΑμαρ 1922/2011 ΝΟΜΟΣ.

Λευταίος να καταβάλει στους πιστωτές του τα ποσά τα οποία θα ορίσει το Ειρηνοδικείο στο πλαίσιο του άρ. 8 παρ. 2 του Ν. 3869/2010³⁵⁷.

2.4. Υποχρεωτική η παράσταση δια πληρεξουσίου δικηγόρου;

Ζήτημα γεννάται ως προς το εάν είναι υποχρεωτική η παράσταση δια πληρεξουσίου δικηγόρου στην ενώπιον του ειρηνοδικείου δίκη, δεδομένης της νέας διατύπωσης που έλαβε το άρ. 94 παρ. 2 περ. α΄ ΚΠολΔ με την τελευταία τροποποίηση³⁵⁸. Και πάλι οι απόψεις δίστανται στο σημείο αυτό. Υπάρχουν οι υποστηρικτές της άποψης ότι δεν είναι υποχρεωτική η παράσταση με πληρεξούσιο δικηγόρο, με επιχείρημα το ανεφάρμοστο της διάταξης του άρ. 94 παρ. 2 περ. α΄ ΚΠολΔ, λόγω αδυναμίας διάκρισης του αντικείμενου της δίκης, ως υπερβαίνοντος ή μη το ποσό των 12.000 ευρώ, δεδομένου ότι το αντικείμενο της διαφοράς, με την οποία εισάγεται η αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010, δεν είναι επιδεκτικό χρηματικής αποτίμησης με την έννοια του άρ. 14 παρ. 1 περ. α΄ ΚΠολΔ, εφόσον αυτό είναι η δικαστική ρύθμιση των χρεών και η απαλλαγή από αυτά. Η άποψη αυτή συμπορεύεται με το πνεύμα του νόμου που δεν επιδιώκει την επιβάρυνση του υπερχρεωμένου οφειλέτη και με περαιτέρω έξοδα παράστασης³⁵⁹, συνάδει περαιτέρω και με την αρχική επεξήγηση της εφαρμογής του νόμου αυτού μέσω ερωτήσεων-απαντήσεων που εδόθη από τη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή³⁶⁰.

Ωστόσο διατυπώνεται και η αντίθετη άποψη, σύμφωνα με την οποία προτείνεται κατάλληλη προσαρμογή της διάταξης του άρ. 94 παρ. 2 περ. α΄ ΚΠολΔ στην περίπτωση του άρ. 4 παρ. 1 ν. 3869/2010, αποδίδοντας σημασία στο προβαλλόμενο συνολικό ύψος των οφειλών του υπερχρεωμένου οφειλέτη, με συνέπεια αν αυτό υπερβαίνει τις 12.000 ευρώ να είναι υποχρεωτική η παράσταση δικηγόρου³⁶¹.

357. Κρητικός (2012²), 87.

358. Αρ. 7 Ν. 3994/2011, ΦΕΚ/Α΄/165/25.7.2011, σύμφωνα με το οποίο η παρ. 2 του άρ. 94 του ΚΠολΔ αντικαταστάθηκε ως εξής: «Επιτρέπεται η δικαστική παράσταση διαδίκου χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο: α) στο Ειρηνοδικείο, εφόσον το αντικείμενο της διαφοράς δεν υπερβαίνει το ποσό των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ». Ωστόσο η διάταξη αυτή πρέπει να συνδυαστεί και με μία άλλη τροποποίηση που έλαβε χώρα με το ίδιο νομοθέτημα και συγκεκριμένα με το άρ. 2 του ως άνω νομοθετήματος με το οποίο το άρ. 14 ΚΠολΔ αντικαταστάθηκε ως εξής: «Στην αρμοδιότητα των ειρηνοδικείων υπάγονται όλες οι διαφορές που μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήματα και που η αξία του αντικείμενου τους δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ». Εκ του συνδυασμού των δύο ως άνω διατάξεων συνάγεται ότι είναι υποχρεωτική η δικαστική παράσταση διαδίκου με πληρεξούσιο δικηγόρο και για τις ενώπιον του Ειρηνοδικείου δίκες, το αντικείμενο διαφοράς των οποίων υπερβαίνει τις δώδεκα χιλιάδες (12.000) ευρώ, δίχως όμως να υπερβαίνει τις είκοσι χιλιάδες (20.000), που αποτελεί το μέγιστο όριο της συνήθους καθ' ύλην αρμοδιότητας των ειρηνοδικείων.

359. Προς την κατεύθυνση αυτή συνηγορεί και η διατύπωση του άρ. 8 παρ. 6 in fine Ν. 3869/2010, σύμφωνα με την οποία δικαστική δαπάνη δεν επιδικάζεται.

360. Προσβάσιμη σε http://www.efpolis.gr/filesbase/1167_sitefile-10329.pdf, 4 υπό 13.

361. Κρητικός (2012²), 82.

Η υποχρεωτική παράσταση με πληρεξούσιο δικηγόρο στα πολιτικά δικαστήρια αποτελεί τον κανόνα και μόνο σε περιπτώσεις ήσσονος σημασίας ή κατεπείγοντος χαρακτήρα, επιτρέπεται η δικαστική παράσταση διαδίκου χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο. Η αυτοπρόσωπη παράσταση του διαδίκου δηλαδή αποτελεί την εξαίρεση στον κανόνα και αποτυπώνεται στο άρ. 94 παρ. 2 ΚΠολΔ³⁶². Επ ουδενί δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ήσσονος σημασίας η ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, το συνολικό ύψος των οποίων υπερβαίνει το ποσό των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ, κατά συνέπεια και στην περίπτωση αυτή με βάση το άρ. 94 παρ. 2 περ. α' ΚΠολΔ υπό τη νέα του διατύπωση, εφόσον το προβαλλόμενο συνολικό ύψος των οφειλών υπερβαίνει το ποσό των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ έχουμε την επάνοδο στον κανόνα και την υποχρεωτική παράσταση του πληρεξουσίου δικηγόρου.

Κατά τη γνώμη της γράφουσας ορθότερη κρίνεται η δεύτερη εκ των υποστηριζόμενων απόψεων, υπέρ της κατάλληλης προσαρμογής της διάταξης του άρ. 94 παρ. 2 περ. α' ΚΠολΔ στην περίπτωση του άρ. 4 παρ. 1 ν. 3869/2010, αποδίδοντας ούτω σημασία στο προβαλλόμενο συνολικό ύψος των οφειλών του υπερχρεωμένου οφειλέτη, ώστε όταν αυτό υπερβαίνει το ποσό των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ να είναι υποχρεωτική η παράσταση πληρεξουσίου δικηγόρου³⁶³, επιτρεπόμενης της δικαστικής παράστασης του οφειλέτη χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο στο Ειρηνοδικείο μόνον στην περίπτωση που το συνολικό χρέος του δεν υπερβαίνει το ανωτέρω ποσό, ως περίπτωση ήσσονος σημασίας.

Η άποψη αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι αν ο νομοθέτης επιθυμούσε την μη υποχρεωτικότητα της παραστάσεως για τις συγκεκριμένες υποθέσεις του Ν. 3869/2010 θα είχε προβλέψει τούτο ως ρητή εξαίρεση είτε με προσθήκη πρόσθετης υπό δ περίπτωσης στην εξαίρεση του άρ. 94 παρ. 2 ΚΠολΔ ή θα είχε κάνει ρητή αναφορά περί της μη υποχρεωτικότητας σε διάταξη του ειδικού αυτού (Ν. 3869/2010) νόμου. Επιπροσθέτως η υποχρεωτικότητα της παραστάσεως με πληρεξούσιο δικηγόρο εφόσον το συνολικό ύψος των οφειλών υπερβαίνει το ποσό των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ, εξυπηρετεί πρωτίστως τα συμφέροντα των ιδίων οφειλετών, που σαφώς εκπροσωπούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο από έναν νομικό συμπαραστάτη,

362. Αναλυτικά για το άρθρο αυτό υπό τη νέα του διατύπωση σε *Μαργαρίτη Μ./Μαργαρίτη Α.*, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Θεωρία – Νομολογία, Τόμος Ι (Ενημέρωση με τους Ν. 4055 & 4072/2012), 2012, 195 επ.

363. Έτσι και η ΕιρΧαλκ 821/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου απέρριψε την αίτηση ως μη νόμιμη, διότι αυτή κατατέθηκε στη γραμματεία του Ειρηνοδικείου από τον ίδιο τον αιτούντα κατά παράβαση του άρ. 7 του Ν. 3994/2011 αν και το αντικείμενο της διαφοράς ήταν μεγαλύτερο των 12.000 ευρώ, αφού οι οφειλές του ανέρχονταν στο ποσό των 217.503,25 ευρώ. Η απόφαση αυτή έκανε δεκτή την δεύτερη εκ των υποστηριζόμενων απόψεων, σύμφωνα με την οποία μετά την τροποποίηση της παρ. 2 του άρ. 94 ΚΠολΔ από το άρ. 7 του Ν. 3994/2011 όταν το αντικείμενο της διαφοράς είναι άνω των 12.000 ευρώ, οπότε είναι υποχρεωτική η παράσταση του διαδίκου με πληρεξούσιο δικηγόρο, η κατάθεση της αιτήσεως στη γραμματεία του Ειρηνοδικείου πρέπει να γίνει από τον τελευταίο.

που έχει εξειδικευμένη γνώση του νόμου και των ασαφειών του, διευκολύνοντας παράλληλα και το έργο των εφαρμοστών του δικαίου. Αυτές οι υποθέσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές και χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό περιπλοκότητας, λαμβάνοντας υπόψη και το αρκετά υψηλό ποσοστό απορρίψεων των αιτήσεων για καθαρά τυπικούς λόγους (περί το 40%).

3. Η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010

Η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 μπορεί να γίνει τόσο για τυπικούς³⁶⁴ λόγους όσο και για ουσιαστικούς³⁶⁵. Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι ο χρονικός περιορισμός που αναφέρεται στο άρ. 8 παρ. 1 εδ. γ' Ν. 3869/2010, σύμφωνα με τον οποίο «*Αν το δικαστήριο απορρίψει την αίτηση του οφειλέτη, δεν μπορεί να υποβληθεί νέα αίτηση πριν από την πάροδο ενός έτους*» δεν αφορά στην περίπτωση απόρριψης της αιτήσεως για τυπικούς λόγους. Συνεπώς σε μία τέτοια περίπτωση ο οφειλέτης δύναται οποτεδήποτε και μη τηρώντας την ανωτέρω προθεσμία να καταθέσει νέα αίτηση, προβαίνοντας σε πλήρωση των τυπικών ελλείψεων. Μόνον η επί της ουσίας απόρριψη της αιτήσεως ως ουσία αβάσιμης, λόγω μη συνδρομής των στοιχείων του νόμου υποχρεώνει σε κατάθεση νέας αιτήσεως με την πάροδο ενός έτους³⁶⁶ και μάλιστα με εναρκτήριο σημείο την τελεσιδικία της απορριπτικής αποφάσεως³⁶⁷.

Η ανωτέρω απορριπτική απόφαση λόγω μη πλήρωσης των προϋποθέσεων του νόμου χαρακτηρίζεται ως οριστική, κατά της οποίας επιτρέπεται στον οφειλέτη η άσκηση του ενδίκου μέσου της εφέσεως³⁶⁸ ενώπιον του αρμοδίου πλέον Μονομελούς Πρωτοδικείου κατά το άρ. 17^A ΚΠολΔ υπό τη νέα του διατύπωση, μετά την τελευταία τρο-

364. Ενδεικτικώς αναφέρεται η έλλειψη κάποιας διαδικαστικής προϋποθέσεως, όπως η έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησης, η αοριστία του δικογράφου της αιτήσεως, η εκκρεμοδικία, το δεδικασμένο κατά την έννοια του άρ. 8 παρ. 1 εδ γ' Ν. 3869/2010, η κατάθεση της αιτήσεως εντός εξαμήνου από την αποτυχία της απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού, η επίδοση της αιτήσεως εντός της προθεσμίας του άρ. 5 Ν. 3869/2010 στους πιστωτές, η κατάθεση των πιστοποιητικών του άρ. 4 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

365. Είναι δυνατόν η αίτηση να απορριφθεί λόγω μη πλήρωσης κάποιας εκ των ουσιαστικών προϋποθέσεων του άρ. 1 Ν. 3869/2010 (φυσικό πρόσωπο, χωρίς πτωχευτική ικανότητα, μόνιμη αδυναμία πληρωμών, χωρίς δόλο), οι οποίες εξετάζονται αυτεπαγγέλτως, είτε κατόπιν ενστάσεως ειδικά ως προς την ύπαρξη δόλου εκ μέρους πιστωτών.

366. Εξαίρεση αποτελεί η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 συνεπεία υποβολής ανειλικρινούς δηλώσεως εκ δόλου ή βαριάς αμέλειας, όπου ακριβώς λόγω της σοβαρής παραβατικής συμπεριφοράς του οφειλέτη, επιτρέπεται η υποβολή νέας αίτησης, μετά την πάροδο δύο ετών από την απόρριψη της αίτησης για την αιτία αυτή, σύμφωνα με το άρ. 10 παρ. 1 εδ. τελευταίο Ν. 3869/2010. Για λόγους δε ασφάλειας δικαίου επιβάλλεται η ως άνω προθεσμία να υπολογίζεται από την τελεσιδικία της αποφάσεως.

367. *Κρητικός* (2012²), 184· *Κιουπσιδου-Στρατουδάκη*, Αρμ. 2010, 1480.

368. Έτσι και η ΜΠρΚορινθ 161/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου απερρίφθη η έφεση Τραπεζής λόγω εκπρόθεσμης ασκήσεως, συνεπώς για καθαρά τυπικούς λόγους, αλλά και η ασκηθείσα αντέφεση, η οποία δεν μπορούσε να ισχύσει ως αυτοτελής έφεση λόγω εκπρόθεσμης άσκησης.

ποποίηση του Ν. 3994/2011, το οποίο όμως δεν έχει σύμφωνα με την 763³⁶⁹ ΚΠολΔ ανασταλτική δύναμη. Ωστόσο εν προκειμένω δεν έχει σημασία το ανασταλτικό αποτέλεσμα εφόσον η απόφαση είναι απορριπτική. Υφίσταται και η δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα ασκήσεως του ενδίκου μέσου με αποτέλεσμα την ταχύτερη τελεσιδικία της απορριπτικής αποφάσεως και συνακολούθως την ταχύτερη έναρξη της προθεσμίας για νέα αίτηση.

Το άρ. 8 παρ. 1 εδ. γ' Ν. 3869/2010 δημιουργεί μία ιδιότυπη ένσταση δεδικασμένου³⁷⁰, κατ' απόκλιση του άρ. 324 ΚΠολΔ, αφού εισάγει για την κατάθεση της νέας αίτησης από τον ίδιο οφειλέτη αποκλειστική προθεσμία ενός έτους ακόμα και αν απευθύνεται σε διαφορετικούς διαδίκους, έχει διαφορετική ιστορική βάση και διαφορετικό αίτημα. Επιπροσθέτως ο οφειλέτης και πάλι κατ' απόκλιση του άρ. 324 ΚΠολΔ δύναται μετά την πάροδο του έτους να καταθέσει νέα αίτηση με την ίδια νομική βάση κατά των ιδίων διαδίκων, ισχυριζόμενος ότι στο χρονικό σημείο κατάθεσης της δεύτερης πλέον αίτησης είναι πραγματικά σε μόνιμη αδυναμία πληρωμών.

3.1. Η αοριστία της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 περί υπαγωγής στις ρυθμίσεις του Ν. 3869/2010

Αόριστο³⁷¹ χαρακτηρίζεται το δικόγραφο της αιτήσεως που δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρ. 747 παρ. 2 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με το ειδικό περιεχόμενο, όπως αυτό καθορίζεται στο άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Ο νομοθέτης θέλησε να αποκλείσει την προφορική υποβολή της αιτήσεως³⁷², κατ' απόκλιση του άρ. 747 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ.

369. «Η προθεσμία εφέσεως και η άσκησή της δεν αναστέλλουν την ισχύ και εκτέλεση της αποφάσεως». Ωστόσο στην παρ. 3 του ως άνω άρθρου αναγνωρίζεται η δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης της αποφάσεως, εφόσον ασκηθεί έφεση. Η τελευταία ωστόσο ρύθμιση ως γενική, εκτοπίζεται από την ειδική του άρ. 8 παρ. 6 Ν. 3869/2010 που απαγορεύει γενικώς την αναστολή εκτελέσεως.

370. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 256.

371. Έτσι έκρινε και η ΕιρΑθ 205/2011, ΧρΙΔ 2012, 137 επ με παρατ. Βενιέρη, ο οποίος διατύπωσε και τις επιφυλάξεις του ως προς την απόρριψη της αιτήσεως ως απαράδεκτης λόγω αοριστίας, κρίνοντας την μάλλον αυστηρή, δεδομένου ότι το αίτημα είναι ορισμένο και χωρίς χρήση πανηγυρικών ή τυποποιημένων εκφράσεων, ενώ εν προκειμένω ο αιτών με την αίτησή του ζητεί να ενταχθεί στις ευνοϊκές ρυθμίσεις του νόμου για ρύθμιση οφειλών, δηλώνοντας παντελή αδυναμία διευθέτησης αυτών. Για το ζήτημα αυτό αναλυτικά Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 137 επ· ΕιρΑθ 20/Φ28/2011, ΧρηΔικ 2011, 459, όπου απερρίφθη η αίτηση ως αόριστη επειδή ο αιτών δεν ανέφερε στο δικόγραφο της αιτήσεως του, τις απαιτήσεις των πιστωτών του κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα, ούτε αναφερόταν με σαφήνεια ως προς το ποια ήταν η εργασιακή του κατάσταση και τα εισοδήματά του.

372. Κιουππίδου-Στρατουδάκη, Αρμ. 2010, 1477.

Έτσι η αίτηση, πέραν των στοιχείων που αναφέρονται στη μόνιμη³⁷³ αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών από τον οφειλέτη-φυσικό πρόσωπο³⁷⁴ και επιπροσθέτως του ότι ο τελευταίος επιχείρησε ανεπιτυχή προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού³⁷⁵, αφού σύμφωνα με το άρ. 2 παρ. 1 εδ. α' Ν. 3869/2010 βασική προϋπόθεση «για την ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου υποβολή αίτησης του οφειλέτη για ρύθμιση οφειλών και απαλλαγή, αποτελεί η εκ μέρους του καταβολή προσπάθειας επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού με τους πιστωτές του και η αποτυχία αυτής, κατά το τελευταίο πριν την υποβολή της αίτησης εξάμηνο»³⁷⁶, πρέπει να διαλαμβάνει υποχρεωτικώς: α) Κατάσταση της περιουσίας³⁷⁷ του οφειλέτη³⁷⁸ και των πάσης φύσεως εισοδημάτων του ιδίου και της συζύγου του³⁷⁹, β) Κατάσταση των πιστωτών του και των απαιτήσεών τους κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα³⁸⁰ και γ) Σχέδιο διευθέτησεως

373. Το στοιχείο αυτό πρέπει να διαλαμβάνεται στην αίτηση. Η αναφορά ωστόσο δεν χρειάζεται να γίνεται κατά τρόπο πανηγυρικό, αρκεί να συνάγεται σαφώς. Επομένως κρίνεται αόριστη η αίτηση του οφειλέτη, στην οποία δεν αναφέρεται σαφώς τέτοια αδυναμία.

374. Αυστηρή χαρακτηρίζεται η νομολογία που απορρίπτει την αίτηση ως αόριστη, διότι δεν αναφέρεται σε αυτήν η έλλειψη της εμπορικής ιδιότητας.

375. Έτσι θεωρείται αόριστη στην ΕιρΕλευσ 6/2011, ΧρηΔικ 2011, 128, η αίτηση στην οποία δεν αναφέρεται ότι ο οφειλέτης επιχείρησε ανεπιτυχή προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού.

376. *Κρητικός* (2012²), 107.

377. ΕιρΑχαρν 4/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου απερρίφθη η αίτηση για υπαγωγή στη ρύθμιση του νόμου για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας, δεδομένου ότι δεν περιγράφονταν σε αυτήν τέσσερα διαμερίσματα ιδιαίτερα μεγάλης αξίας του αιτούντος.

378. Το ότι ο αιτών οφειλέτης δεν υποχρεούται να περιλάβει στην κατάσταση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 την περιουσία του/της συζύγου αλλά μόνον τα εισοδήματά του/της, δεδομένου ότι η περιουσιακή κατάσταση του/της συζύγου αποτελεί ξένη περιουσία, η οποία δεν είναι υπέγγυα στους πιστωτές του σε ΕιρΣάμ 69/2011, ΧρηΔικ 2012, 140 επ.

379. ΕιρΧαλαν 4/2011, ΕλλΔνη 2012, 269 επ με σημ. *Κρητικού*, όπου απερρίφθη η αίτηση ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας, διότι αφενός δεν αναφέρονταν ουδόλως τα εισοδήματά του συζύγου της, παρά μόνον ότι ο τελευταίος δεν μπορούσε να συνεισφέρει στις οικογενειακές δαπάνες, καθότι συνέδραμε στα ενήλικα τέκνα τους, αφετέρου δεν περιλαμβανόταν στην αίτηση Σχέδιο διευθέτησης οφειλών, ούτε καν με μηδενικό περιεχόμενο, ώστε εν σιωπή των πιστωτών (άρ. 5 παρ. 1 Ν. 3869/2010) να μπορούσε να αποτελέσει θεμέλιο περιεκτικής ρύθμισης των χρεών του οφειλέτη.

380. Στο άρ. 2 παρ. 4 Ν. 3869/2010 προβλέπεται η υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να παραδώσουν μέσα σε πέντε εργάσιμες ημέρες από την υποβολή σε αυτά σχετικού αιτήματος του οφειλέτη, χωρίς επιβάρυνση, αναλυτική κατάσταση των οφειλών του κατά κεφάλαιο, τόκους, έξοδα καθώς και το επιτόκιο με το οποίο εκτοκίζεται η οφειλή, με απειλή προστίμου από πεντακόσια έως δέκα χιλιάδες ευρώ, για κάθε παράβαση της υποχρέωσης αυτής. Μάλιστα για την ταυτότητα του νομικού λόγου η υποχρέωση αυτή, καίτοι αφορά μόνο τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την απαιτούμενη μηχανογράφηση πρέπει να επεκταθεί και σε κάθε πιστωτή. Έτσι κρίθηκε σύμφωνα με την ΕιρΑθ 88/Φ489+Φ1768/2012, 419 επ με παρατ. *Κρητικού* η επανάληψη της συζητήσεως προς επικαιροποίηση από τον αιτούντα των εισφερόμενων προς ρύθμιση οφειλών του, δεδομένου ότι από το χρόνο εκδόσεως των αναλυτικών καταστάσεων μέχρι το χρόνο κοινοποίησής της αιτήσεως είχε παρέλθει χρονικό διάστημα πλέον των έξι μηνών, κατά τη διάρκεια του οποίου οι απαιτήσεις συνέχιζαν να παραγάγουν τόκους, με αποτέλεσμα να προκύπτει αμφιβολία ως προς το ύψος των απαιτήσεων, ο ακριβής προσδιορισμός του οποίου έχει σημασία στα πλαίσια του άρ. 7 παρ. 3 Ν. 3869/2010, όταν δηλ. πρόκειται να χωρίσει δικαστικός συμβιβασμός μέσω υποκαταστάσεως της συναινέσεως των αρνουμενών πιστωτών. ΕιρΡοδ 7/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας, διότι στο δικόγραφο της αίτησης η

οφειλών³⁸¹ που να λαμβάνει υπ' όψιν με εύλογο τρόπο και συσχέτιση τόσο τα συμφέροντα των πιστωτών όσο και την περιουσία, τα εισοδήματα, και την οικογενειακή κατάσταση του οφειλέτη. Η έλλειψη αυτών των στοιχείων καθιστά την αίτηση απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας³⁸².

Η αοριστία αυτή δεν θεραπεύεται ούτε με τις προτάσεις ούτε με αναφορά σε άλλα έγγραφα, όπως επίσης δεν είναι δυνατή η άρση της ούτε μέσω της αυτεπάγγελτης ενέργειας του δικαστηρίου του άρ. 744 ΚΠολΔ, ούτε μέσω του 254 ΚΠολΔ περί επαναλήψεως της συζητήσεως³⁸³. Ωστόσο η αοριστία αυτή δύναται να θεραπευθεί με εφαρμογή του άρ. 236 ΚΠολΔ υπό τη νέα του διατύπωση³⁸⁴, που εφαρμόζεται και στην εκουσία δικαιοδοσία. Η τελευταία αυτή διάταξη περιορίζεται στην άρση της ποσοτικής και ποιοτικής άλλως της πραγματικής αοριστίας της ιστορικής βάσης της αιτήσεως, μη αφορώντας στη νομική αοριστία της αιτήσεως, η οποία δεν είναι δυνατόν να θεραπευθεί ούτε μέσω του άρ. 744 ΚΠολΔ³⁸⁵. Η καθοδήγηση του δικαστή μέσω της 236 ΚΠολΔ δεν αφορά στην υποβολή νέων πραγματικών ισχυρισμών αλλά στην εξειδίκευση των προβληθέντων.

Ειδικότερα ως προς το υπό στοιχείο α) υποχρεωτικό περιεχόμενο της αιτήσεως πρέπει να επισημανθεί η ιδιαίτερη σημασία που έχει ο χαρακτηρισμός κάποιου οικονομικού μεγέθους ως περιουσίας ή εισοδήματος, για το λόγο ότι ο οφειλέτης δεν υποχρε-

αιτούσα περιοριζόταν σε μία συνολική αναφορά των οφειλών της προς την πιστώτρια τράπεζα, χωρίς να εξειδικεύει κάθε απαίτηση κατά κεφάλαιο, τόκους και έξοδα.

381. Ο νόμος δεν ορίζει το περιεχόμενο του Σχεδίου διευθέτησης, το οποίο δύναται να καθοριστεί ελεύθερα από τον οφειλέτη και να περιέχει ακόμη και πολύ μικρές καταβολές ή και μηδενικές (Null Plan), δίχως να θεωρείται για το λόγο αυτό απαράδεκτο. Στο σημείο αυτό παρατηρείται ότι ο νομοθέτης θέλησε να αφήσει περιθώριο στην ιδιωτική αυτονομία. Έτσι και οι ΕιρΑχαρν 2/2011, ΕΠολΔ 2012, 83 επ· ΕιρΧαλκ 375/2011, ΕΠολΔ 2012, 84 επ με παρατ. *Κατηφόρη*, Το σχέδιο διευθετήσεως οφειλών ως αναγκαίο στοιχείο της κατ' άρθρο 4 παρ. 1 ν. 3869/2010 αιτήσεως του οφειλέτη για ρύθμιση οφειλών και απαλλαγή, ΕΠολΔ 2012, 86 επ· ΕιρΑθ 118/Φ231/2011, ΧρηΔικ 2012, 138 επ=ΕΠολΔ 2012, 77, όπου απερρίφθη η αίτηση διότι ο αιτών πρότεινε κατ' εκτίμηση του περιεχομένου της, μηδενικό σχέδιο καταβολών χωρίς να συντρέχουν ωστόσο στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο νόμος δίνει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να προβεί σε τέτοια ρύθμιση. Ωστόσο σύμφωνα με *Βενιέρη*, παρατ. στην ΕιρΑθ 205/2011, ΧρΙΔ 2012, 138, αν ο οφειλέτης αξιώνει μηδενικές καταβολές κατ' άρθρο 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010 δίχως να πληροί τις προϋποθέσεις, αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να απορριφθεί η αίτησή του αλλά ο δικαστής θα απορρίψει αυτεπαγγέλτως το μείζον αίτημα (άρ. 8 παρ. 5), εξετάζοντας ωστόσο το έλασσον, ήτοι τη ρύθμιση οφειλών με μερική καταβολή ή απαλλαγή.

382. Έτσι στην ΕιρΚρωπ 735/2011, ΕφΑΔ 2012, 78 επ με παρατ. *Κρητικού*, εκρίθη ότι ο ισχυρισμός των πιστωτριών περί αοριστίας της αιτήσεως, διότι δεν αναφέρονταν σε αυτή οι βιοτικές ανάγκες της αιτούσας και το κόστος έκαστης τυγχάνει απορριπτέος, δεδομένου ότι ουδέν άλλο στοιχείο απαιτείται για την πληρότητα της αιτήσεως πέραν των αναφερομένων στο άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και επιπροσθέτως του αιτήματος ρύθμισης των οφειλών με σκοπό την επέλευση της προβλεπόμενης στο νόμο απαλλαγής.

383. *Κρητικός* (2012²), 104.

384. Όπως αντικαταστάθηκε με το άρ. 22 παρ. 5 Ν. 3994/2011.

385. *Κρητικός* σε ημερίδα της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ και της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων της 15.3.2012 με θέμα «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων-Ένας χρόνος εμπειρίας από την εφαρμογή του Ν. 3869/2010».

ούται να διαλαμβάνει στην αίτησή του την περιουσία του/της συζύγου, παρά μόνον αυτή που ανήκει στον ίδιο. Ως προς τον/την σύζυγο υποχρεούται να αναφέρει μόνον τα εισοδήματά του/της. Τούτο γιατί πρόθεση του νομοθέτη είναι μέσω των εισοδημάτων του/της συζύγου να καθορισθεί η συνεισφορά του/της στις οικογενειακές δαπάνες, ώστε και μέσω των εισοδημάτων του ιδίου οφειλέτη να εκτιμηθεί από το δικαστήριο το πείσσευμα που δύναται ο τελευταίος να διαθέσει για την αποπληρωμή των οφειλών του. Έτσι καθίσταται επιτακτική η διάκριση της έννοιας «περιουσίας» από την έννοια του «εισοδήματος».

Η πρώτη, στους κόλπους της οποίας υπάγονται τα ακίνητα, τα κινητά, στα οποία υπάγεται και ο αξιόλογος οικιακός εξοπλισμός του οφειλέτη, οι καταθέσεις κ.λπ χαρακτηρίζεται από μία στατικότητα εν αντιθέσει με τον δυναμικό χαρακτήρα της δεύτερης. Ως εισόδημα θεωρείται κάθε χρηματική παροχή που επαναλαμβάνεται κατά βάση σταθερά, ανεξαρτήτως ύψους της³⁸⁶. Με την έννοια αυτή ως εισόδημα νοείται ο μισθός, η σύνταξη, τα επιδόματα, όπως λ.χ. το επίδομα ανεργίας ή διάφορα προνοιακά επιδόματα, τα μισθώματα, τα μερίσματα, οι τόκοι από καταθέσεις, η οικονομική ενίσχυση που λαμβάνει ο οφειλέτης σταθερά από κάποιο συγγενικό του πρόσωπο, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για διάφορα κάθε φορά κυμαινόμενα ποσά.

Ζήτημα γεννάται ως προς την αποζημίωση που λαμβάνεται λόγω καταγγελίας συμβάσεως εργασίας και αν αυτή αποτελεί περιουσία ή εισόδημα³⁸⁷. Δεδομένου ότι αυτή αποτελεί μία εφάπαξ ληφθείσα οικονομική παροχή, αρμόζει περισσότερο ο χαρακτηρισμός της ως περιουσίας. Το ζήτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία ενόψει του καθήκοντος ειλικρινούς δηλώσεως, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

Σύμφωνα με αυτό ο οφειλέτης έχει την υποχρέωση να υποβάλει ειλικρινή δήλωση για τα περιουσιακά του στοιχεία και εισοδήματά του, τόσο κατά τη διαδικασία που αρχίζει με την υποβολή της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1, όσο και κατά την περίοδο ρύθμισης. Παράβαση της υποχρέωσης αυτής³⁸⁸ από δόλο ή βαριά αμέλεια³⁸⁹, την οποία

386. *Κρητικός* (2012²), 93.

387. ΕιρΑθ 145/Φ427/2012, ΕφΑΔ 2012, 537 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου κρίθηκε ως ανειλικρινής η δήλωση του αιτούντος, διότι απέκρυψε τη ληφθείσα από τη σύζυγό του αποζημίωση απόλυσης, θεωρούμενης εν είδει εισοδήματος, όπως επίσης και το γεγονός της κατά καιρούς οικονομικής του ενίσχυσης από τον πεθερό του την τελευταία διετία και απέρριψε την αίτηση λόγω ανειλικρινούς εκ μέρους του αιτούντος δήλωσης εισοδημάτων (άρ. 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010).

388. ΕιρΘηβ 11/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου δεν συνιστά παραβίαση καθήκοντος ειλικρινούς δηλώσεως η παράλειψη του οφειλέτη να συμπεριλάβει στην αίτησή του και άλλες οφειλές του. ΕιρΘεσ 5105/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου η προβληθείσα ένσταση της ανειλικρινούς δήλωσης του αιτούντος απορρίφθηκε ως ουσιαστικά αβάσιμη, δεδομένου ότι τα εισοδήματά του για το οικονομικό έτος 2010-χρήση 2009 δεν ανέρχονταν στο ποσό των 9.375,39 ευρώ, όπως ισχυρίζονταν οι δεύτερη και τρίτη των πιστωτριών, αλλά στο ποσό των 5.448,52 ευρώ, καθότι τα ποσά των 2.149,08 ευρώ και 1.177,79 ευρώ, ήτοι συνολικά 3.326,87 αντιστοιχούσαν σε αναδρομικά του έτους 2008 για σύνταξη Ι.Κ.Α. και ΤΕΑΜ αντίστοιχα. ΕιρΑθ 270/2012,

μπορεί να επικαλεστεί με αίτησή του³⁹⁰ οποιοσδήποτε πιστωτής, εφόσον δεν έχει παρέλθει ένας χρόνος από τότε που την πληροφορήθηκε, συνεπάγεται με την επιφύλαξη τυχόν ποινικής ευθύνης, την απόρριψη³⁹¹ του αιτήματος για ρύθμιση οφειλών με απαλλαγή σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου ή την έκπτωση από τη ρύθμιση ή την έκπτωση από την απαλλαγή που έχει ήδη αποφασιστεί και μέχρι 2 χρόνια μετά την επέλευσή της, παράλληλα δε νέα αίτηση ρύθμισης μπορεί να υποβληθεί μετά την πάροδο δύο (2) ετών από την τελεσίδικη απόρριψη της προηγούμενης αίτησης ή την τελεσιδικία της απόφασης περί έκπτωσης.

Πάντως δεν δικαιολογείται η επέλευση των οριζόμενων στο νόμο δυσμενών κυρώσεων εις βάρος του οφειλέτη σε περίπτωση εντελώς επουσιωδών παραβάσεων³⁹² εκ μέρους του. Επιπροσθέτως θα πρέπει για να επέλθουν οι ως άνω δυσμενείς συνέπειες, οι ατελείς δηλώσεις του οφειλέτη να είναι πρόσφορες να μειώσουν την ικανοποίηση των πιστωτών³⁹³. Δεν απαιτείται με τη συμπεριφορά του δηλαδή να έχει βλαβεί η ικανοποίηση των πιστωτών.

Και ναι μεν μπορεί ο νόμος στο άρ. 10 παρ. 1 εδ. α' Ν. 3869/2010 να παραλείπει να αναφερθεί στα εισοδήματα του/της συζύγου του οφειλέτη όσον αφορά στην ειλικρινή δήλωσή του, ωστόσο θα πρέπει να ερμηνευθεί η ως άνω διάταξη διασταλτικά, ώστε να συμπεριληφθούν και αυτά ενόψει και της διατύπωσης του άρ. 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010 σε συνδυασμό με το άρ. 4 παρ. 1 εδ. α' Ν. 3869/2010, σύμφωνα με τις οποίες ο οφειλέτης υποχρεούται να προσκομίσει υπεύθυνη δήλωση, που μεταξύ άλ-

ΧρηΔικ 2012, 288 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου παρά τη μη αναφορά στην αίτηση του ποσού που ελήφθη ως αποζημίωση λόγω συνταξιοδότησης σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο της υποβολής της αιτήσεως, εκρίθη ότι η παράλειψη αυτή δεν οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του αιτούντος και συνεπώς δεν συντέτρεχε περίπτωση ανειλικρινούς δηλώσεως, απορρίπτοντας τη σχετική ένσταση.

389. Ο δόλος ή η βαριά αμέλεια, ο χαρακτηρισμός της οποίας εναπόκειται στο δικαστή που θα προβεί σε μία τέτοια κρίση, αξιολογώντας τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε περίπτωσης, πρέπει να αποδειχθούν από τον πιστωτή που ζητεί την έκπτωση.

390. ΕιρΝικ 39/2012, ΝοΒ 2012, 1444 επ με σχολ. *Παπαστάμου*.

391. ΕιρΡοδ 11/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου κρίθηκε ότι η αιτούσα με την απόκρυψη διαμερίσματος παρέβη το καθήκον ειλικρινούς δήλωσης από βαριά αμέλεια, με αποτέλεσμα την παραδοχή της προβληθείσας ενστάσεως εκ μέρους της πιστώτριας και την απόρριψη της αίτησης.

392. ΕιρΠατρ 2/2011, ΝοΒ 2011, 1550, όπου κρίθηκε ότι δεν συνιστά παράβαση του καθήκοντος αληθείας η μη αναγραφή μεταχειρισμένου αυτοκινήτου του αιτούντος, το οποίο είναι ασύμφορο να πωληθεί λόγω της παλαιότητάς του και της εκτιμώμενης μικρής εμπορικής του αξίας (2.000 ευρώ), καθώς και μικροποσά ή εισοδήματα προηγούμενων της αδυναμίας πληρωμής ετών, ούτε η παράλειψή του να δηλώσει τα ποσά της αποζημίωσης απόλυσης αυτού και της συζύγου του, καθόσον πρόκειται για πολύ μικρά ποσά (253,11 ευρώ ο καθένας) και η παράβαση κρίνεται εντελώς επουσιώδης, ενώ όσον αφορά το αυτοκίνητο της συζύγου του, ο αιτών δεν υποχρεούται να περιγράψει τα περιουσιακά στοιχεία της συζύγου του.

393. ΕιρΧαν 309/2011 ΝΟΜΟΣ· *Κρητικός* (2012²), 231.

λων πρέπει να περιλαμβάνει ότι οι καταστάσεις των εισοδημάτων του/της συζύγου είναι πλήρεις και ορθές³⁹⁴.

Ωστόσο θα πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ πληρότητας της αιτήσεως και αποδεικτικού πορίσματος τόσο όσον αφορά στην κατάσταση της περιουσίας του οφειλέτη³⁹⁵ όσο και στην κατάσταση των εισοδημάτων του ιδίου και του/της συζύγου³⁹⁶, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση που δεν πληρούται το ορισμένο της αιτήσεως, αυτή απορρίπτεται ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας ενώ στη δεύτερη η διαπίστωση από την αποδεικτική διαδικασία ότι ο οφειλέτης έχει και άλλα περιουσιακά στοιχεία ή και άλλα εισοδήματα του ιδίου ή του/της συζύγου, μη αναφερόμενα στην αίτηση του και κατά συνέπεια μη καλυπτόμενα από την υποβληθείσα υπεύθυνη δήλωση, οδηγεί στην κρίση ότι η υπεύθυνη δήλωση του είναι ανειλικρινής και εφόσον η ανειλικρίνεια αυτή στηρίζεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια, η αίτηση απορρίπτεται ως ουσία αβάσιμη.

Ζήτημα τέλος γεννάται κατά πόσο ο οφειλέτης υποχρεούται σε αναφορά της εισοδηματικής κατάστασης του/της συζύγου σε περίπτωση διάστασης. Έχει κριθεί ότι δεν υφίσταται τέτοια υποχρέωση³⁹⁷, υπό τον όρο ότι η επικαλούμενη διάσταση είναι πραγματική και όχι προσχηματική. Αυτή μάλιστα, εφόσον αμφισβητείται από τους πιστωτές, αποτελεί αντικείμενο της αποδεικτικής διαδικασίας και κατά συνέπεια αν προκύψει από τις αποδείξεις η ανυπαρξία διακοπής της έγγαμης συμβίωσης, τότε με εφαρμογή της 1389 ΑΚ, ο οφειλέτης θα έπρεπε να είχε αναφέρει και τα εισοδήματα του/της συζύγου στην αίτηση του, με περαιτέρω συνέπεια αυτή να είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας.

394. Έτσι και η ΕιρΑθ 103/Φ556/2012, ΕλλΔνη 2012, 261 επ με σημ. *Κρητικού*, όπου κρίθηκε βάσιμη η ένσταση των πιστωτών και απορρίφθηκε η αίτηση λόγω παράβασης του επιβαλλόμενου καθήκοντος αληθείας. Υπέρ της εφαρμογής του άρ. 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και για τα εισοδήματα του/της συζύγου, όχι όμως αντίστοιχα και για τα περιουσιακά του/της στοιχεία *Βενιέρης*, σε: *Βενιέρη/Κατσά* (2011), 337, όπου κάνει λόγο «για ακούσιο κενό που πρέπει να καλυφθεί ερμηνευτικά». Προς την ίδια κατεύθυνση *Κρητικός* (2012²), 229.

395. Έτσι αν από την αποδεικτική διαδικασία προκύψει ότι ο οφειλέτης έχει στην ιδιοκτησία του και άλλο ακίνητο που δεν αναφέρεται στην αίτησή του, η αίτηση δεν θεωρείται αόριστη, όμως επειδή ο οφειλέτης υποχρεούται να υποβάλει με βάση το άρ. 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010 υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα και πληρότητα των καταστάσεων που προβλέπεται στις περ. α' και β' της παρ. 1 του άρ. 4 του ως άνω νόμου, σύμφωνα δε με το στοιχείο α' και για την κατάσταση της περιουσίας του, η υπεύθυνη αυτή δήλωση χαρακτηρίζεται ανειλικρινής και εφόσον η ανειλικρίνεια αυτή στηρίζεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια οδηγεί σε απόρριψη της αίτησης ως αβάσιμης (άρ. 10 παρ. 1 Ν. 3869/2010).

396. Η ίδια ακριβώς διάκριση επιβάλλεται να γίνεται και ως προς το περιεχόμενο της υπεύθυνης δήλωσης που υποχρεούται να καταθέσει ο οφειλέτης στο Ειρηνοδικείο και αφορά στην εισοδηματική κατάσταση του οφειλέτη και του/της συζύγου. Αν δηλαδή από την αποδεικτική διαδικασία ή την δικαιολογημένη εκτίμηση του δικαστηρίου προκύψει ότι ο οφειλέτης έχει και άλλα εισοδήματα, μη αναφερόμενα στην αίτησή του και κατά συνέπεια μη καλυπτόμενα από την υποβληθείσα υπεύθυνη δήλωση, αυτό οδηγεί στην κρίση ότι η υπεύθυνη δήλωση είναι ανειλικρινής και εφόσον η ανειλικρίνεια αυτή στηρίζεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια, η αίτηση απορρίπτεται ως ουσία αβάσιμη, δεν τίθεται δηλαδή εν προκειμένω θέμα αοριστίας.

397. ΕιρΠειρ 80/2011, ΠειρΝομ 2011, 288.

Προς αντίθετη κατεύθυνση έχουν εκδοθεί αποφάσεις που έκριναν αναγκαία την αναφορά των εισοδημάτων του/της συζύγου του οφειλέτη ακόμα και σε περίπτωση διάστασης, εφόσον υπάρχει επιδίωξη διατροφής εις βάρος του συζύγου³⁹⁸. Πρέπει να σημειωθεί ότι μάλλον κρατούσα στη νομολογία είναι η δεύτερη από τις υποστηριζόμενες απόψεις, ήτοι αυτή που δέχεται ότι σε κάθε περίπτωση ο οφειλέτης που βρίσκεται σε διάσταση ή έχει διαζευχθεί θα πρέπει να αναφέρει στην αίτησή του το ποσό που λαμβάνει ή δυνητικά θα λαμβάνει από τον/την σύζυγο και σε περίπτωση τέτοιας παράλειψης, αυτή θα είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη λόγω αοριστίας³⁹⁹.

Ορθότερη ωστόσο κατά την άποψη της γράφουσας κρίνεται η άποψη περί μη υποχρέωσης αναγραφής των εισοδημάτων του/της συζύγου επί πραγματικής διαστάσεως, καθώς στην τελευταία δεν τίθεται θέμα συνεισφοράς αλλά διατροφής, η οποία πρέπει να αναφέρεται αν έχει προσδιορισθεί με δικαστική απόφαση⁴⁰⁰.

3.2. Η απόρριψη της αιτήσεως ως απαράδεκτης λόγω μη υποβολής από τον οφειλέτη υπεύθυνης δηλώσεως του άρ. 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010 ή λόγω ατελειών της τελευταίας

Σύμφωνα με το άρ. 4 παρ. 2 εδ. β' Ν 3869/2010 ο οφειλέτης υποχρεούται να προσκομίσει υπεύθυνη δήλωση για την ορθότητα και πληρότητα των καταστάσεων, που προβλέπονται στις περιπτώσεις α' και β' της παρ. 1 του άρ. 4 (κατάσταση περιουσίας και κάθε φύσεως εισοδημάτων του ιδίου και του/της συζύγου⁴⁰¹, κατάσταση πιστωτών και απαιτήσεών τους κατά κεφάλαιο τόκους και έξοδα) καθώς και για τις μεταβιβάσεις⁴⁰² εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων⁴⁰³, στις οποίες προέβη την τελευταία

³⁹⁸ ΕιρΠειρ 75/2011, ΧρΙΔ 2012, 445 επ με αντίθετες παρατ. *Κρητικού*: ΕιρΑθ 182/2012, ΕΠολΔ 2012, 365 επ με παρατ. *Κρητικού*: ΕιρΑθ 185/Φ679/2012, ΕλλΔνη 2012, 860 με σημ. *Κρητικού*: ΕιρΡοδ 7/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου η αιτούσα δεν έκανε καμία αναφορά των εισοδημάτων του εν διαστάσει συζύγου στο δικόγραφο της, πλην όμως είχε υποχρέωση για το ορισμένο της αιτήσεως της, να αναφερθεί έστω σε τμήμα των εισοδημάτων του, προκειμένου το δικαστήριο να μπορεί να εκτιμήσει την αίτηση της, λαμβάνοντας υπ' όψιν στο εισόδημά της και τη διατροφή που αυτή δικαιούται, δεδομένου ότι η ίδια διαμένει μαζί με τα δύο ανήλικα τέκνα τους, για τα οποία ο νόμος προβλέπει σε κάθε περίπτωση δικαίωμα διατροφής από τον εν διαστάσει σύζυγο της.

³⁹⁹ Υποστηρικτής της απόψεως αυτής αποτελεί και ο *Βενιέρης*, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 127.

⁴⁰⁰ *Κρητικός*, παρατηρήσεις του σε ΕιρΠειρ 75/2011, ΧρΙΔ 2012, 446· ΕιρΑθ 182/2012, ΕΠολΔ 2012, 362 επ· ΕιρΑθ 185/Φ679/2012, ΕλλΔνη 2012, 862.

⁴⁰¹ Έτσι στην ΕιρΑθ 267/2012, ΧρηΔικ 2012, 286 επ, εκρίθη ατελής η υπεύθυνη δήλωση της αιτούσας, στην οποία η αιτούσα παρέλειψε να συμπεριλάβει τα εισοδήματα του συζύγου της, όπως ρητά απαιτεί το άρ. 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010, με περαιτέρω συνέπεια την απόρριψη της αιτήσεως ως απαράδεκτης ελλείπει προδικασίας.

⁴⁰² Ως τέτοιες νοούνται ενδεικτικώς η πώληση, η δωρεά εν ζωή, η γονική παροχή, η σύσταση προσωπικής δουλείας επικαρπίας, όχι όμως και η παραχώρηση υποθήκης ή προσημείωσης.

⁴⁰³ ΕιρΝικ 7/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, όπου απερρίφθη η αίτηση για υπαγωγή στη ρύθμιση ως απαράδεκτη, δεδομένου ότι δεν γινόταν καμία αναφορά για τις μεταβιβάσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, στις οποίες προέβη ο αιτών κατά την τελευταία τριετία, η δε αναγραφή των στοιχείων αυτών θεωρείται από τον νομοθέτη απαραίτητη, προκειμένου να

ία τριετία⁴⁰⁴ και μάλιστα μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από την επομένη της υποβολής της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1. Η μη τήρηση της νόμιμης προθεσμίας οδηγεί στην απόρριψη της αίτησης ως απαράδεκτης. Δεν υφίσταται δυνατότητα εκπρόθεσμης κατάθεσης. Η μόνη δυνατότητα που έχει ο οφειλέτης είναι να παραιτηθεί από το δικόγραφο της αιτήσεως κατ' άρθρο 294 ΚΠολΔ και να προβεί εκ νέου σε άσκησή της, τηρουμένης και της διαδικασίας απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού, εφόσον ισχύει ακόμη η υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας αυτής.

Το έγγραφο αυτό, με το ως άνω περιεχόμενο και μάλιστα ως υπεύθυνη δήλωση για γεγονότα τα οποία αν είναι ψευδή ή αν αποκρύπτεται η αλήθεια γι' αυτά προβλέπονται και οι ποινικές κυρώσεις του άρ. 22 παρ. 6⁴⁰⁵ Ν. 1599/1986, θεωρείται απαραίτητο από το νομοθέτη, η έλλειψη του αλλά και η πληρότητά του ως προς το περιεχόμενό του ερευνάται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, διότι ανάγεται στην τήρηση της διαδικασίας, η οποία αφορά στη δημόσια τάξη.

Με αυτή την υπεύθυνη δήλωση, η οποία υπογράφεται προσωπικά από τον ίδιο⁴⁰⁶ τον οφειλέτη και όχι από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του, δηλώνει ότι είναι αληθή και πλήρη όσα αναγράφονται στην αίτησή του. Ζήτημα ωστόσο γεννάται αν επιτρέπεται να μη συνταγεί χωριστό έγγραφο υπεύθυνης δήλωσης, αλλά το περιεχόμενό αυτής ν' αποτελέσει περιεχόμενο του βασικού δικογράφου της αιτήσεως του οφειλέτη προς το δικαστήριο. Καίτοι ο νόμος απαιτεί σύμφωνα με το άρ. 4 παρ. 2 εδ. β Ν. 3869/2010 διαφορετικό και χωριστό έγγραφο της υπεύθυνης δηλώσεως από το έγγραφο της αιτήσεως, έχοντας στόχο την επίταση του αισθήματος ευθύνης του οφειλέτη σε συνδυασμό με την προστασία των συμφερόντων του ιδίου, η εξυπηρέτηση των συμφερόντων του τελευταίου κατά τον ίδιο τρόπο με την συμπερίληψη της υπεύθυνης δηλώσεως στο βασικό δικόγραφο της αιτήσεως, δεν θα έπρεπε να προσκρούει στο νόμο, με την πρόσθε-

μπορέσουν οι πιστωτές να λάβουν θέση επί του προτεινόμενου από τον οφειλέτη σχεδίου. Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΕιρΝικ 8/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, δεδομένου ότι η αιτούσα δεν προσκόμισε εντός ενός μηνός από την κατάθεση της αιτήσεως τόσο τη βεβαίωση αποτυχίας του εξωδικαστικού συμβιβασμού όσο και την υπεύθυνη δήλωση, για την ορθότητα και πληρότητα των καταστάσεων, καθώς επίσης και για τις μεταβιβάσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, στις οποίες προέβη την τελευταία τριετία.

404. Ο οφειλέτης βαρύνεται με την υποχρέωση δηλώσεως, αν προέβη σε τέτοιες μεταβιβάσεις ή όχι. Η δήλωση του αυτή πρέπει να είναι σαφής και αναμφίβολη, δεδομένου ότι η μη αναφορά δεν σημαίνει ότι δεν προέβη σε τέτοιες. Η τελευταία τριετία υπολογίζεται αναδρομικά από την ημερομηνία που η υπεύθυνη δήλωση φέρει, άλλως από την ημερομηνία της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

405. «Όποιος εν γνώσει του δηλώνει ψευδή γεγονότα ή αρνείται ή αποκρύπτει τα αληθινά με έγγραφη υπεύθυνη δήλωση τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Εάν ο υπαίτιος των πράξεων αυτών σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος βλάπτοντας τρίτον ή σκόπευε να βλάψει άλλον, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, εάν το όφελος ή η βλάβη υπερβαίνουν το ποσό των είκοσι πέντε εκατομμυρίων (25.000.000) δραχμών».

406. Δεν χρειάζεται να υπογράφεται και από το/τη σύζυγο, παρόλο που η υπεύθυνη δήλωση αναφέρεται στην αίτηση, η οποία διαλαμβάνει υποχρεωτικώς και τα εισοδήματα του/της συζύγου.

τη προϋπόθεση ότι το δικόγραφο της αιτήσεως φέρει και την υπογραφή του οφειλέτη, μη αρκούσης μόνον της υπογραφής του κατά νόμο αρμόδιου πληρεξουσίου δικηγόρου⁴⁰⁷. Ωστόσο η γράφουσα υποστηρίζει ότι σκοπιμότερη είναι η υποβολή χωριστού εγγράφου υπεύθυνης δηλώσεως. Η μη υποβολή της υπεύθυνης δήλωσης, που αποτελεί στοιχείο της προδικασίας, οδηγεί στην απόρριψη της αίτησης ως απαράδεκτης ελλείπει προδικασίας.

Η νομολογία αρχικώς χαρακτηριζόταν από υπερβολική αυστηρότητα τόσο αναφορικά με το ζήτημα της μη υποβολής της υπεύθυνης δήλωσης από τον οφειλέτη κατ' άρθρο 4 παρ. 2 όσο αναφορικά και με το ζήτημα υποβολής της με ελλιπές⁴⁰⁸ περιεχόμενο. Ως τέτοιο νοείο η μη εξειδίκευση στην υπεύθυνη δήλωση της αίτησης στην οποία αναφερόταν⁴⁰⁹, η μη αναφορά της Αρχής στην οποία απευθυνόταν⁴¹⁰, η έλλειψη χρονολογίας στην υπεύθυνη δήλωση⁴¹¹, η μη συμπλήρωση της ως προς το ζήτημα της μεταβιβάσεως ή μη εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί των ακινήτων του οφειλέτη την τελευταία τριετία⁴¹², η μη αναφορά ότι ο δηλών γνωρίζει τις κυρώσεις, που προβλέπει ο νόμος σε περίπτωση ψευδούς δηλώσεως⁴¹³.

Πάγια τακτική και στις δύο περιπτώσεις αποτελούσε η απόρριψή της αιτήσεως ως απαράδεκτης ελλείπει προδικασίας και συγκεκριμένα στη δεύτερη εκ των περιπτώσεων λόγω μη υποβολής πλήρους άλλως λόγω ατελούς υπεύθυνης δηλώσεως⁴¹⁴. Ως-

407. Ειρ/ων 3/2012, ΕφΑΔ 2012, 785 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου απερρίφθη ο ισχυρισμός περί απαράδεκτου της αιτήσεως του οφειλέτη για το λόγο ότι αυτός δεν προσκόμισε εντός μηνός από την κατάθεση της αιτήσεως χωριστό έγγραφο υπεύθυνης δηλώσεως, με την αιτιολογία ότι αυτή περιεχόταν στο κείμενο της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

408. Ειδικώς για τις ατέλειες του περιεχομένου της υπεύθυνης δηλώσεως και των συνεπειών αυτών, με πληθώρα παραπομπών σε αδημοσίευτες δικαστικές αποφάσεις *Κρητικός*, Η απόρριψη ως απαράδεκτης της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 λόγω μη υποβολής από τον οφειλέτη υπεύθυνης δηλώσεως (άρθρο 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010) ή λόγω ατελειών της τελευταίας, Νομολογιακή Αντιμετώπιση, ΕφΑΔ 2012, 478 επ.

409. Τέτοια αποτελούσε και η ΕιρΑθ 38/2012, ΕφΑΔ 2012, 183 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου απερρίφθη η αίτηση ως απαράδεκτη λόγω έλλειψης προδικασίας, δεδομένου ότι η προσκομισθείσα υπεύθυνη δήλωση της αιτούσας δεν είχε συμπληρωθεί κατά τρόπο ώστε να προκύπτουν τα στοιχεία της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 (κενή ημερομηνία και αριθμός καταθέσεως).

410. Ήτοι το Ειρηνοδικείο, ωστόσο είναι καθαρά υπερβολική η απόρριψη της αιτήσεως ως απαράδεκτης στην περίπτωση αυτή, δεδομένου ότι μια τέτοια αμφιβολία θα μπορούσε να αρθεί με εφαρμογή του άρ. 236 ΚΠολΔ.

411. Συνήθως η υπεύθυνη δήλωση θα φέρει ως ημερομηνία την ίδια ή και μεταγενέστερη της αιτήσεως. Στην πράξη συντάσσεται πράξη καταθέσεως από τον αρμόδιο γραμματέα, που θέτει σε αυτήν και ημερομηνία καταθέσεως, με συνέπεια να μην δημιουργείται ζήτημα σε περίπτωση παράλειψης θέσεως ημερομηνίας στην υπεύθυνη δήλωση, εφόσον αυτή καλύπτεται από την ημερομηνία καταθέσεως.

412. ΕιρΑθ 271/2012, ΧρηΔικ 2012, 287 επ με παρατ. *Κρητικού*, όπου απερρίφθη ως απαράδεκτη ελλείπει προδικασίας.

413. ΕιρΑθ 537/2012 ΝΟΜΟΣ, όπου αφορούσε περίπτωση στην οποία η δήλωση είχε συνταχθεί από τον αιτούντα σε απλό φύλλο χαρτιού και παρουσίαζε επιπρόσθετες ελλείψεις, όπως η μη αναφορά της αρχής στην οποία απευθυνόταν ούτε του αριθμού της αστυνομικής ταυτότητας του αιτούντος.

414. ΕιρΑθ 166/Φ510/2012, ΕφΑΔ 2012, 973 επ· ΕιρΡοδ 5/2012 ΝΟΜΟΣ.

τόσο με την πάροδο του χρόνου παρατηρήθηκε μεταστροφή της νομολογίας, ιδίως ως προς το θέμα των ελλείψεων της υπεύθυνης δήλωσης. Έτσι παρατηρήθηκε η προσφυγή των δικαστηρίων στην εφαρμογή του άρ. 254 ΚΠολΔ⁴¹⁵, βάσει του οποίου ανέβηκαν την έκδοση οριστικής αποφάσεως, διατάσσοντας επανάληψη της συζητήσεως προς συμπλήρωση των ελλείψεων⁴¹⁶. Η επιλογή αυτή σαφώς ικανοποιεί την αρχή της οικονομίας της δίκης και είναι επιδοκιμαστέα από το νομικό κόσμο, πλην όμως η αρχή αυτή θα μπορούσε να ικανοποιηθεί ακόμη περισσότερο με την εφαρμογή του άρ. 236 ΚΠολΔ, υπό τη νέα μετά το Ν. 3994/2011 διατύπωσή του, ώστε η συμπλήρωση των ελλείψεων να λάβει χώρα με προφορική δήλωση που καταχωρίζεται στα πρακτικά κατά τη συζήτηση της υποθέσεως. Μια τέτοια επιλογή θα προϋπέθετε ωστόσο την εκ των προτέρων μελέτη της δικογραφίας και του σχηματισθέντος φακέλου και την κατά συνέπεια έγκαιρη διαπίστωση του σχετικού κενού από τον αρμόδιο Ειρηνοδίκη.

4. Τα ασφαλιστικά μέτρα στο πλαίσιο του Ν. 3869/2010

4.1. Η αναστολή των καταδιωκτικών μέτρων

Το γεγονός της υποβολής-κατάθεσης μόνης της αίτησης ρύθμισης οφειλών από τον οφειλέτη (άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010) δεν συνεπάγεται αυτοδίκαιη αναστολή⁴¹⁷ των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης⁴¹⁸ κατά αυτού. Ο νόμος προβλέπει τέτοια δυνατότητα στο άρθρο 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010, μόνο μετά από αίτηση του οφειλέτη ή κάθε άλλου που έχει έννομο συμφέρον, με την οποία ζητείται αναστολή της εκτελεστικής διαδικασί-

415. Από τις πρώτες αποφάσεις που προσφεύγει στην εφαρμογή του 254 ΚΠολΔ αποτελεί η ΕιρΑθ 57/Φ465/2012, ΕφΑΔ 2012, 282 επ με παρατ. *Κρητικού*, σύμφωνα με την οποία ενώ υπήρξε εμπρόθεσμη προσκόμιση της υπεύθυνης δηλώσεως, αυτή δεν υπήρξε πλήρης όσον αφορά στη μεταβίβαση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων της αιτούσας, δεδομένου ότι αυτή δεν διευκρίνιζε ότι δεν έχει προβεί σε μεταβίβαση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων της την τελευταία τριετία αλλά ανέφερε μόνο ότι δεν έχει προβεί σε μεταβίβαση κανενός εμπραγμάτου δικαιώματος επί του ακινήτου της, δηλ. δίχως να έχει προσθέσει το προβλεπόμενο από το νόμο χρονικό διάστημα της τριετίας. Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΕιρΑθ 165/Φ506/2012, ΕφΑΔ 2012, 972, όπου εκρίθη αναγκαία η επανάληψη της συζητήσεως σύμφωνα με το άρ. 254 ΚΠολΔ, προκειμένου η αιτούσα να συμπληρώσει την υπεύθυνη δήλωση της, εξαιτίας ατελειών του περιεχομένου της και συγκεκριμένα προκειμένου η αιτούσα να προσδιορίσει την αίτηση, ημερομηνία και αριθμό καταθέσεως της, στην οποία αναφερόταν η ορθότητα και η πληρότητα των καταστάσεων καθώς και εάν έχουν γίνει ή όχι μεταβιβάσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων κατά την τελευταία τριετία από την κατάθεση της αίτησης.

416. Πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα και με το άρ. 254 παρ. 1 εδ. γ' ΚΠολΔ η επαναλαμβανόμενη συζήτηση θεωρείται συνέχεια της προηγούμενης και η συμπλήρωση των ελλείψεων δεν θα γίνει επί του υλικού σώματος της αρχικής υποβληθείσας υπεύθυνης δήλωσης αλλά με προφορική δήλωση του οφειλέτη καταχωριζόμενη στα πρακτικά, συναπαρτίζοντας με την αρχική δήλωση ένα ενιαίο σύνολο.

417. ΜΠρΒόλ 2202/2010, ΧρηΔικ 2010, 260 επ = ΕφΑΔ 2010, 1123 επ, με παρατ. *Ανδρίτσου*.

418. Ως τέτοια νοούνται τα προβλεπόμενα από τον ΚΠολΔ και συγκεκριμένα η παράδοση ή απόδοση κινητού (941 επ), ακινήτου (943), παράλειψη ή ανοχή πράξεως (947), κατάσχεση κινητής περιουσίας του οφειλέτη (953 επ), κατάσχεση ακινήτων (992), κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων (1022 επ), αναγκαστική διαχείριση (1034 επ) και προσωπική κράτηση (1047 επ).

ας κατά του οφειλέτη, κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Για την ευδοκίμηση της αίτησης αναστολής, πρέπει να πιθανολογείται ότι από την εκτέλεση θα προκληθεί ουσιώδης βλάβη στα συμφέροντα του αιτούντος καθώς και η ευδοκίμηση της αίτησης του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 του οφειλέτη.

Η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων βάσει του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 στρέφεται μόνο κατά του πιστωτή ή των πιστωτών που έχουν εκκινήσει τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης⁴¹⁹ και οι έννομες συνέπειες επέρχονται μόνο κατ' αυτών και όχι κατά όλων των πιστωτών⁴²⁰. Η αναστολή χορηγείται έως την έκδοση της οριστικής απόφασης επί του Σχεδίου διευθέτησης⁴²¹ και επάγεται αυτοδικαίως την απαγόρευση διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη⁴²². Συνεπώς κάθε διάθεση είναι άκυρη κατ' άρθρο 175 ΑΚ, ακόμα και κατά καλόπιστου τρίτου, ενώ πρόκειται για απόλυτη ακυρότητα που δεν θεραπεύεται⁴²³.

Ζήτημα γεννάται αναφορικά με τον χρονικό ορίζοντα της αναστολής. Αυτή ισχύει μέχρι την έκδοση της οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 ή μέχρι το χρόνο σύναψης του δικαστικού συμβιβασμού του άρ. 7 Ν. 3869/2010⁴²⁴. Οριστικές αποφάσεις μέχρι την έκδοση των οποίων χορηγείται και η αναστολή είναι τόσο αυτές που κάνουν δεκτές εν όλω ή εν μέρει τις αιτήσεις των οφειλετών και προβαίνουν σε ρύθμιση των χρεών τους, όσο και οι απορριπτικές των αιτήσεων για οποιονδήποτε λόγο π.χ. λόγω μη συνδρομής των προϋποθέσεων του άρ. 1 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

Ωστόσο θα ήταν ανεπιεικές για τον οφειλέτη η παράλληλη λειτουργία της ρύθμισης που όρισε το δικαστήριο στην περίπτωση που έκανε δεκτή την αίτηση του με δυνατότητα ενεργοποίησης των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη κατά τη διάρκεια της τετραετίας που έχει ορισθεί για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του.

Έτσι με την έκδοση της οριστικής απόφασης που κάνει δεκτή την αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010, η αδυναμία επιχείρησης πράξεων της αναγκαστικής εκτέλεσης

419. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 171.

420. ΕιρΑθ 39/2011, ΝοΒ 2011, 1582 επ με παρατ. Ευαγγέλου· ΕιρΝικ 46/2011, ΕΠολΔ 2012, 226 επ με παρατ. Κόντη.

421. ΕιρΑθ 13/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΝιγριτ 17/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΠειρ 256/2011, ΔΕΕ 2011, 1039 επ· ΕιρΕλευσ 23/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΜυκον 14/2012 ΝΟΜΟΣ.

422. Άρ 6 παρ. 1 in fine Ν. 3869/2010. Μη διακρίνοντας του νόμου, το αποτέλεσμα της απαγόρευσης διαθέσεως, επέρχεται *ex lege* ως συνέπεια της χορηγηθείσας αναστολής και μάλιστα από την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως περί αναστολής, ανεξαρτήτως του προσώπου που αιτείται την αναστολή, ήτοι αν αυτός είναι ο ίδιος ο οφειλέτης ή άλλο έχον έννομο συμφέρον νομιμοποιούμενο πρόσωπο.

423. Υποστηρίζεται ωστόσο από τους Σπυριδάκη/Γεωριακάκη (2011), 46· Βενιέρη, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 258 ότι αν απορριφθεί η αίτηση υπαγωγής στο Ν. 3869/2010, αυτή θεραπεύεται αναδρομικά.

424. Κρητικός (2012), 139 κατά τον οποίο «θεωρείται» ότι εκδίδεται οριστική απόφαση επί του Σχεδίου, όχι όμως κατά κυριολεξίαν, όταν συνάπτεται συμβιβασμός μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών κατά το άρ. 7 παρ. 2 Ν. 3869/2010.

αποτελεί συνέπεια της ίδιας της αποφάσεως ρύθμισης των οφειλών κατά το άρθρο 8 Ν. 3869/2010⁴²⁵ που καθιστά κάθε πράξη ατομικής εκτέλεσης απαράδεκτη⁴²⁶. Αντιθέτως σε περίπτωση απόρριψης, καταρχήν η δυνατότητα επιβολής ατομικών διώξεων και από κάποιον εκ των συμμετασχόντων στη διαδικασία πιστωτών αναβιώνει, με δυνατότητα ωστόσο νέας αναστολής⁴²⁷, ενόψει ενδεχομένων ενδίκων μέσων⁴²⁸ κατά της αποφάσεως αυτής⁴²⁹.

Αρμόδιο καθ' ύλην δικαστήριο για την εκδίκαση της ανωτέρω κατ' άρθρο 6 παρ. 1 του Ν. 3869/2010 αίτησης αναστολής είναι το Ειρηνοδικείο, αφού αρμόδιο δικαστήριο για την κύρια υπόθεση, με βάση το άρθρο 3 του νόμου αυτού, είναι το Ειρηνοδικείο, στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει την κατοικία του, άλλως τη συνήθη διαμονή του και σύμφωνα με το άρθρο 683 παρ. 2 ΚΠολΔ, αν η κύρια υπόθεση υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου, τότε τα ασφαλιστικά μέτρα διατάσσονται από αυτό⁴³⁰.

Η πρόβλεψη του νομοθέτη αναστολής των καταδιωκτικών μέτρων κατά της παρουσίας του οφειλέτη όπως φέρει και ο παράτιτος του άρ. 6 Ν. 3869/2010, ως δικαιολογία έχει την εξυπηρέτηση του σκοπού του όλου νομοθετήματος, ο οποίος είναι η ρύθμιση των χρεών και η απαλλαγή από αυτά. Μέχρι όμως να επιτευχθεί αυτός ο στόχος διανύεται χρονικό διάστημα κατά το οποίο οποιαδήποτε μεταβολή των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη θα ήταν επιβλαβής και θα έθετε σε κίνδυνο την όλη διαδικασία ρυθμίσεως των χρεών. Κρίνεται επομένως ορθή η πρόβλεψη αναστολής των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη, για να διατηρηθεί η παρουσία του

425. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 173.

426. Αρβανιτάκης, Ζητήματα προσωρινής δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο του άρθρου 6 ν. 3869/2010, ΕΠολΔ 2011, 356· Ο Κρητικός (2012), 140, προτείνει για το ζήτημα αυτό την ανάλογη εφαρμογή του άρ. 25 ΠτΚ, κατά παραπομπή του άρ. 15 Ν. 3869/2010, τουλάχιστον μέχρι να συντρέξει περίπτωση έκπτωσης κατά τα άρ. 10 ή 11 Ν. 3869/2010.

427. Όχι σίγουρα με τη διάταξη του άρ. 6 Ν. 3869/2010, η οποία εφαρμόζεται με σκοπό την αναστολή έως την έκδοση οριστικής απόφασης αλλά η λύση δίδεται με αναλογική εφαρμογή του άρ. 938 παρ. 2 ΚΠολΔ σε συνδυασμό με το άρ. 683 παρ. 1 ΚΠολΔ.

428. Η εκδίκαση της έφεσης κατά της αποφάσεως του Ειρηνοδικείου περί υπαγωγής στο Ν. 3869/2010 θα γίνει σύμφωνα με το 17Α ΚΠολΔ από το Μονομελές Πρωτοδικείο. Ο οφειλέτης ή κάποιος εκ των πιστωτών μπορεί να προβάλει κατά τη διαδικασία στο δεύτερο βαθμό σχετικό αίτημα προστασίας της παρουσίας του οφειλέτη. Επομένως μέχρι την τελεσιδικία μπορούν να διαταχθούν ασφαλιστικά μέτρα, ανασταλτικά της εκτελεστικής διαδικασίας κατά της παρουσίας του οφειλέτη.

429. Αρβανιτάκης, ΕΠολΔ 2011, 356.

430. ΕιρΕλευσ 6/2011, ΧρηΔικ 2011, 128 επ, όπου απέρριψε την αίτηση καθώς πιθανολογήθηκε η μη ευδοκίμηση της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010, αφενός διότι δεν επικαλείται στο δικόγραφο της αιτήσεως της το αναγκαίο στοιχείο για το ορισμένο αυτής, ήτοι ότι προέβη σε προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού με τους πιστωτές της και ότι αυτή απέτυχε, οπότε μέσα σε ένα εξάμηνο από την αποτυχία προέβη στην υποβολή της αιτήσεως του άρ. 4, αφετέρου διότι η αιτούσα είναι έμπορος ως ομόρρυθμος εταίρος ΟΕ· ΕιρΚαρδ 1/2011, ΧρηΔικ 2011, 130 επ.

αμετάβλητη, έτσι ώστε αυτή να χρησιμοποιηθεί ως βάση για τη ρύθμιση των οφειλών⁴³¹.

Ωστόσο κατά τη γνώμη της γράφουσας θα έπρεπε να επέρχεται αυτοδικαίως η αναστολή των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη με μόνη την υποβολή της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και όχι να εξαρτάται αυτή από προηγούμενη δικαστική κρίση, στην οποία προσφεύγει με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων όποιος έχει έννομο συμφέρον, ήτοι να διατάσσεται με δικαστική απόφαση.

Προκειμένου να διαταχθεί η αναστολή από το αρμόδιο δικαστήριο πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) Η υποβολή από τον οφειλέτη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 στο αρμόδιο δικαστήριο, δεδομένου ότι βάσει και της γραμματικής διατύπωσης του άρ. 6 παρ. 1 εδ. β⁴³² Ν. 3869/2010 δεν μπορεί να χορηγηθεί αναστολή, αν δεν έχει υποβληθεί τέτοια. Απαιτείται δηλαδή η εκκρεμοδικία⁴³³ της αίτησης, συστατικό στοιχείο της οποίας είναι μόνο η κατάθεση σύμφωνα με το άρ. 6 παρ. 1 εδ. α Ν. 3869/2010⁴³⁴. Πάντως δεν απαιτείται να έχει επιδοθεί η αίτηση του άρ. 4, αφού σύμφωνα και με το

431. Κρητικός (2012), 131.

432. «Μετά την υποβολή της αίτησης ο οφειλέτης ή κάθε άλλος που έχει έννομο συμφέρον μπορεί να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο που δικάζει κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων την αναστολή της εκτελεστικής διαδικασίας, κατά του οφειλέτη».

433. Απόφαση που πραγματεύεται το ζήτημα της εκκρεμοδικίας της προηγούμενης αιτήσεως αποτελεί η ΕιρΑθ 227/Φ361/2011, ΕφΑΔ 2012, 284 επ με παρατ. Κρητικού, όπου κατά την αυτεπάγγελτη έρευνα του δικαστηρίου προέκυψε ότι έχει εκδοθεί απόφαση για ρύθμιση οφειλών επί προηγούμενης αιτήσεως που είχε υποβληθεί από κοινού με τη σύζυγο του αιτούντος, η οποία απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη λόγω μη τήρησης προδικασίας, η οποία (αίτηση) συζητήθηκε με διονομικώς απόντα τον αιτούντα, παρότι ο αιτών είχε παραιτηθεί με την υπό κρίση αίτηση του (δεύτερη όμοιου κατά βάση αντικειμένου με την πρώτη) από το δικόγραφο της πρώτης αιτήσεως, διότι αυτό ενεφάνιζε αθεράπευτες πλημμέλειες και η υπό κρίση αίτηση είχε επιδοθεί στην καθής πιστώτρια τράπεζα πριν από τη συζήτηση της πρώτης. Ωστόσο το επιληφθέν δικαστήριο μη έχοντας λάβει γνώση της γενομένης παραίτησεως, αφού ο παραστάς στη δίκη πιστωτής δεν προχώρησε σε γνωστοποίηση αυτής, προχώρησε ερήμην του παραιτηθέντος αιτούντος στη συζήτηση της υποθέσεως και εξέδωσε την ως άνω εκθεθείσα απόφαση, ενώ κρίνοντας επί της δεύτερης αιτήσεως του ιδίου οφειλέτη ανέστειλε την εκδίκασή της μέχρι να περατωθεί η δίκη που άρχισε επί της πρώτης (222 ΚΠολΔ). Ωστόσο σύμφωνα με το άρ. 741 ΚΠολΔ επιτρέπεται η εφαρμογή των άρ. 1 έως 590 ΚΠολΔ, μεταξύ των οποίων εμπεριέχονται και τα άρ. 294, 295 και 297 ΚΠολΔ περί παραίτησεως από το δικόγραφο της αγωγής, όπου εν προκειμένω αναπροσαρμόζονται σε παραίτηση από το δικόγραφο της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και στη διαδικασία των άρ. 743 έως 781 ΚΠολΔ, εφόσον αυτά δεν αντιτίθενται σε ειδικές διατάξεις της διαδικασίας αυτής. Έτσι έλαβε χώρα εν προκειμένω παραίτηση με δικόγραφο (δεύτερη αίτηση) που επιδόθηκε στον αντίδικο του παραιτουμένου, με περαιτέρω αποτέλεσμα η αίτηση να θεωρείται ως μη ασκηθείσα και έτσι ανατράπηκε κάθε είδους εκκρεμοδικία. Κανονικά κατά τη δικάσιμο της δεύτερης αιτήσεως δεν υπήρχε εκκρεμοδικία από την πρώτη αίτηση και έπρεπε να μην εκδοθεί απόφαση αναστέλλουσα την εκδίκασή της, μέχρι την περάτωση της δίκης επί της πρώτης αλλά να προβεί το δικαστήριο σε κατ' ουσίαν εκδίκαση της δεύτερης αιτήσεως. Σύμφωνα με παρατ. Κρητικού στην ως άνω απόφαση, ΕφΑΔ 2012, 285, μπορεί να επισπευσθεί η εκδίκαση της δεύτερης αιτήσεως με κλήση οποιουδήποτε ενδιαφερομένου διαδίκου κατά πάντα χρόνο, χωρίς να υφίσταται οποιοδήποτε νομικό κώλυμα από την ανυπόστατη κατ' άρ. 313 ΚΠολΔ απόφαση επί της πρώτης αιτήσεως.

434. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 167.

άρ. 5 παρ. 1 εδ. α' του ως άνω νόμου η επίδοση δύναται να γίνει μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της⁴³⁵. Αίτηση αναστολής υποβληθείσα προγενέστερα της καταθέσεως της κύριας αιτήσεως για τη ρύθμιση οφειλών του αιτούντος του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 απορρίπτεται ως απαράδεκτη⁴³⁶.

β) Υποβολή αιτήσεως για τη χορήγηση της αναστολής από νομιμοποιούμενο πρόσωπο, ήτοι από τον οφειλέτη ή από άλλο πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον και μάλιστα στο αρμόδιο δικαστήριο⁴³⁷ που δικάζει κατά τη διαδικασία⁴³⁸ των ασφαλιστικών μέτρων των άρ. 682 επ ΚΠολΔ.

γ) Πιθανολόγηση πρόκλησης ουσιώδους βλάβης⁴³⁹ στα συμφέροντα του αιτούντος από την αρξαμένη και μη ολοκληρωθείσα εκτέλεση αλλά και ευδοκίμησης⁴⁴⁰ της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι η διάταξη του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 έχει εφαρμογή όταν ο πιστωτής έχει εξοπλίσει με εκτελεστό τίτλο την απαίτηση του και έχει εκκινήσει η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης με επίδοση επιταγής προς εκτέλεση, συνταχθείσας κάτω από το αντίγραφο εκ πρώτου εκτελεστού απογράφου. Πρέπει δηλαδή να έχει λάβει χώρα τουλάχιστον η πρώτη πράξη εκτέλεσης δηλαδή η επίδοση της επιταγής⁴⁴¹, δεδομένου ότι πριν από την επίδοση δεν υφίσταται αρξαμένη εκτέλεση και συνεπώς δεν νοείται αναστολή αυτής⁴⁴². Ελλείψει της ανωτέρω προϋπόθεσης, ήτοι σε περίπτωση που δεν έχει λάβει

435. ΕιρΚαλαμ 100/2011 ΝΟΜΟΣ *Κρητικός* (2012), 134· Contra η ΜΠρΤρικ 15/2011, ΧρηΔικ 2010, 389 επ, όπου μεταξύ των νομικών της σκέψεων περιλαμβάνει τα εξής: «*Η αίτηση για αναστολή του άρ. 6 προδήλως στρέφεται κατά των πιστωτών στους οποίους έχει κοινοποιηθεί η αίτηση του άρ. 4, η τελευταία δε κοινοποίηση είναι προϋπόθεση του παραδεκτού της αιτήσεως του άρ. 6. Έτσι δεν είναι νοητό να ασκηθεί αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που να ζητεί την αναστολή με την πιθανολόγηση ευδοκίμησης μιας αίτησης που δεν έχει ακόμη κοινοποιηθεί*» αλλά και η ΕιρΝιγριτ 17/2011 ΝΟΜΟΣ.

436. ΜΠρΒολ 2202/2010, ΕφΑΔ 2010, 1123 επ με παρατ. *Ανδρίτσου· Καλουτά/Τεπασσε*, ΕφΑΔ 2010, 1316.

437. Το Ειρηνοδικείο, ως δικαστήριο στο οποίο υπάγεται η κύρια υπόθεση κατ' άρ. 683 παρ. 2 ΚΠολΔ, εφαρμοζόμενων των ειδικότερων κανόνων της διαδικασίας των άρ. 682 επ ΚΠολΔ.

438. Αρα δεν χρειάζεται η συνδρομή των προϋποθέσεων του άρ. 682 ΚΠολΔ, ήτοι επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου. Έτσι *Κρητικός* (2012), 136.

439. Εφόσον δηλαδή η αναγκαστική εκτέλεση στρέφεται κατά ενός σημαντικού περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη, το τυχόν προϊόν του πλειστηριάσματος θα χρησιμοποιηθεί από τον επισπεύδοντα εις βάρος των άλλων πιστωτών που αναφέρει στην αίτησή του ο οφειλέτης.

440. Η υποχρέωση αυτή πιθανολόγησης σημαίνει ότι ο δικαστής θα πρέπει να εξετάσει κατά την εκδίκαση της υπόθεσης περί αναστολής, την πλήρωση των προϋποθέσεων των άρ. 1 και 2 Ν. 3869/2010.

441. ΕιρΑθ 7/2011, ΕΠολΔ 2011, 350 επ, όπου απέρριψε την αίτηση αναστολής ως ουσία αβάσιμη, επειδή δεν πιθανολογήθηκε η ουσιώδης βλάβη στα συμφέροντα του αιτούντος, δεδομένου ότι «*από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι υφίσταται εκτελεστική διαδικασία κατά της περιουσίας του οφειλέτη-αιτούντος από τους πιστωτές του, ούτε εκτελεστός τίτλος, ούτε έχει εκκινήσει η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης με επίδοση επιταγής προς εκτέλεση, συνταχθείσας κάτω από αντίγραφο εκ πρώτου εκτελεστού απογράφου, προϋποθέσεις απαραίτητες για την άσκηση της αίτησης αναστολής του άρ. 6 ν. 3869/2010*»· ΕιρΑθ 13/2011 ΝΟΜΟΣ *Ευαγγέλου*, παρατ. σε ΕιρΑθ 39/2011, ΝοΒ 2011, 1584 με περαιτέρω παραπομπές σε αποφάσεις.

442. *Κρητικός* (2012), 137.

χώρα τουλάχιστον η επίδοση της επιταγής προς εκτέλεση, η σχετική αίτηση αναστολής απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

Σχετικά με το ζήτημα της πιθανολόγησης της ευδοκίμησης της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 πρέπει να επισημανθεί το εξής. Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αναστολής του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 πρέπει να προσκομίζεται υποχρεωτικά από τον αιτούντα οφειλέτη το πρακτικό που βεβαιώνει την αποτυχία του εξωδικαστικού συμβιβασμού (άρ. 2 παρ. 2 Ν. 3869/2010), ακόμη και αν η αίτηση αναστολής του άρ. 6 παρ. 1 υποβάλλεται πριν από τη συμπλήρωση του ενός μηνός (άρ. 4 παρ. 2 του ως άνω νόμου), ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος νομιμότητας της αιτήσεως⁴⁴³, δεδομένου ότι διαφορετικά δεν πιθανολογείται η ευδοκίμηση της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 και κατά συνέπεια απορρίπτεται και η αίτηση αναστολής του άρ. 6 παρ. 1 ως ουσία αβάσιμη.

4.2. Σχέση του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και άρ. 938 ΚΠολΔ

Ο νόμος 3869/2010 από την έναρξη εφαρμογής του δημιούργησε αρκετά ζητήματα και σε διαδικαστικό επίπεδο. Ένα από τα πρώτα ερμηνευτικά ζητήματα που απασχόλησε τη νομολογία ήταν και η ερμηνεία της μεταβατικής διάταξης του άρ. 19 παρ. 1 Ν. 3869/2010, κατά την οποία αναστέλλονταν οι πλειστηριασμοί που αφορούσαν στην κύρια κατοικία του οφειλέτη επί εξάμηνο⁴⁴⁴ ενώ σύμφωνα με το άρ. 19 παρ. 2 Ν. 3869/2010 η δυνατότητα υποβολής της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 ανέτρεχε σε πεντάμηνο μετά τη θέση σε ισχύ του νόμου (3.8.2010), ήτοι μετά την 3.1.2011.

Η πρώτη δημοσιευθείσα στο νομικό τύπο απόφαση επί του νέου νόμου, ήταν η υπ' αρ. 2202/2010⁴⁴⁵ του Μονομελούς Πρωτοδικείου Βόλου, η οποία στο μεταβατικό διάστημα από 3.8.2010 έως 3.1.2011 απέρριψε ανακοπή και αίτηση αναστολής, δυνάμει των άρ. 933 και 938 ΚΠολΔ με αίτημα την ακύρωση εκτελέσεως, ενόψει μελλοντικής υποβολής της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 για υπαγωγή του οφειλέτη στις ρυθμίσεις του νόμου 3869/2010. Στην απόφαση αυτή τονίσθηκε με εμφαντικό τρόπο η αυτονομία του διαδικαστικού πλαισίου του Ν. 3869/2010, στην οποία εντασσόταν και η προσωρινή προστασία του οφειλέτη από μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης εναντίον του εκ μέρους συμμετασχόντων στη διαδικασία ρυθμίσεως πιστωτών. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή ο νόμος δεν επιτρέπει την παράλληλη ευχέρεια εφαρμογής των γενικών κανόνων

⁴⁴³ ΕιρΧαλαν 1/2011, ΕΠολΔ 2011, 351 επ με παρατ. Αρβανιτάκη.

⁴⁴⁴ Αξίζει να επισημανθεί ότι παρατάθηκε η αναστολή πλειστηριασμών μέχρι και την 31^η Δεκεμβρίου 2012, όπως το άρ. 19 παρ. 1 Ν. 3869/2010 αντικαταστάθηκε αρχικά από το άρ. 36 Ν. 3910/2011, δευτερευόντως από το άρ. 46 παρ. 2 Ν. 3986/2011 και τελικά από το άρ. 1 παρ. 2 της από 16.12.2011 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (ΦΕΚ/Α'/262/16.12.2011), η οποία κυρώθηκε με το Ν. 4047/2012 και έλαβε την ακόλουθη μορφή «Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2012 απαγορεύεται ο πλειστηριασμός του ακινήτου της παρ. 2 του άρ. 9. Η διάταξη εφαρμόζεται για κάθε φυσικό πρόσωπο, ανεξαρτήτως αν στερείται πτωχευτική ικανότητα».

⁴⁴⁵ ΕφΑΔ 2010, 1123 επ με παρατ. Ανδρίτσου Σ. =ΧρηΔικ 2010, 260 επ.

των άρθρων 933 και 938 ΚΠολΔ, παρατηρώντας ότι αναστολή δύναται να χορηγηθεί μόνον στο πλαίσιο του άρθρου 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 όμως μετά την υποβολή της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1 του ως άνω νόμου, παραβλέποντας ωστόσο ότι για το ως άνω μεταβατικό διάστημα, δεν υπήρχε η δυνατότητα καταθέσεως της αιτήσεως αυτής και κατά συνέπεια και της αιτήσεως αναστολής του άρθρου 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

Για το μεταβατικό εκείνο διάστημα δικαιολογείτο επομένως η κατ' εξαίρεση επίκληση των άρθρων 933 και 938 ΚΠολΔ, με λόγο την επικείμενη υπαγωγή του οφειλέτη στο ν. 3869/2010⁴⁴⁶. Υπό το πρίσμα αυτό εκδόθηκε πληθώρα αποφάσεων του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών του έτους 2010⁴⁴⁷ που ανέστειλαν τους πλειστηριασμούς των κύριων κατοικιών των οφειλετών για το μεταβατικό πεντάμηνο, που δεν ήταν δυνατή η εφαρμογή του άρθρου 6 Ν. 3869/2010. Ωστόσο μετά την 3.1.2011, όπερ και η ουσιαστική εφαρμογή του νόμου, μια τέτοια δυνατότητα δεν θα έπρεπε να υπάρχει⁴⁴⁸. Μετά το χρονικό αυτό σημείο δυνατότητα αναστολής, ενόψει υπαγωγής του οφειλέτη στο ν. 3869/2010 υπάρχει μόνον στο πλαίσιο του άρθρου 6 του ως άνω νόμου και μάλιστα με την προϋπόθεση ότι θα ζητηθεί κατά πιστωτή που συμμετέχει στη διαδικασία του Ν. 3869/2010.

Ανακοπή και αίτηση αναστολής βάσει των άρθρων 933 και 938⁴⁴⁹ ΚΠολΔ δεν αποκλείονται συλλήβδην αλλά ενόψει και της διαφορετικότητας των σκοπών⁴⁵⁰ που υπηρετούν εν συγκρίσει με την αναστολή του άρθρου 6 Ν. 3869/2010 είναι δυνατές για άλλους λόγους⁴⁵¹, όχι όμως και για επικείμενη ή ήδη υποβληθείσα αίτηση ρύθμισης οφειλών

⁴⁴⁶. Αρβανιτάκης, ΕΠολΔ 2011, 356.

⁴⁴⁷. ΜΠρΑθ 7712/2010, ΧρηΔικ 2011, 133· ΜΠρΑθ 7794/2010, ΧρηΔικ 2010, 387 επ=ΧρηΔικ 2011, 133 επ· ΜΠρΑθ 8326/2010, ΧρηΔικ 2010, 385 επ· ΜΠρΑθ 8340/2010, ΧρηΔικ 2010, 383 επ=ΧρηΔικ 2011, 131 επ=ΕΕμπΔ 2011, 459 επ.

⁴⁴⁸. Ωστόσο στην ΕιρΧαλαν 1/2011, ΕΠολΔ 2011, 351 επ αναφέρει μεταξύ άλλων και με παραπομπές στους Κρητικό (2010), 93 και Μακρή (2011), 101 ότι «η δυνατότητα υποβολής αναστολής του άρθρου 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 δεν κωλύει την υποβολή αιτήσεως αναστολής ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου με βάση τη διάταξη του άρθρου 938 ΚΠολΔ». Βεβαίως το προηγηθέν αποτέλεσμα της δικαστικής κρίσης σε κάθε κρίση, ενδεχομένως επηρεάζει την εξέλιξη της άλλης αιτήσεως. Έτσι και η ΕιρΝιγριτ 17/2011 ΝΟΜΟΣ, όπου «η ειδικότητα του συγκεκριμένου αυτού ενδίκου βοηθήματος (της αίτησης του άρθρου 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010), που δεν συνδέεται με ελαττώματα του τίτλου, τη διαδικασία της εκτέλεσης και την απαίτηση, έχει ως συνέπεια ότι δεν επηρεάζεται από την υποβολή του, η πορεία τυχόν ασκηθείσης ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ και αίτησης αναστολής του άρθρου 938 ΚΠολΔ, καθώς η νομική του βάση είναι εντελώς διαφορετική. Εάν όμως έχει ήδη προηγηθεί η χορήγηση αναστολής του άρθρου 938 ΚΠολΔ, τότε προδήλως η αίτηση του άρθρου 6 του νόμου καθίσταται άνευ αντικειμένου και είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη». Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΕιρΕλευσ 6/2011, ΧρηΔικ 2011, 128 επ.

⁴⁴⁹. Όπου προβλέπεται η αναστολή εκτελέσεως μετά από άσκηση ανακοπής, εφόσον πιθανολογείται ανεπανόρθωτη βλάβη του αιτούντος και ευδοκίμηση της ανακοπής.

⁴⁵⁰. Κρητικός (2012), 136.

⁴⁵¹. Όπως ενδεικτικώς ελαττώματα της διαδικασίας, καταχρηστική άσκηση δικαιώματος του επισπεύδοντος. Έτσι η ΜΠρΗρακλ 2411/2011, ΧρηΔικ 2011, 454 επ, όπου έκανε δεκτή την αίτηση αναστολής του άρθρου 938 ΚΠολΔ, δεδομένου ότι καθίσταται καταχρηστική η συμπεριφορά της καθής πιστώτριας τράπεζας κατά την έννοια του άρθρου 281 ΑΚ να συνεχίσει την εκτέλεσ-

δυνάμει του ν. 3869/2010, οπότε και θα πρέπει να απορρίπτονται ως μη νόμιμες⁴⁵². Υποστηρίζεται⁴⁵³ ωστόσο ότι αν δεν έχει κατατεθεί η αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και έχει ξεκινήσει αναγκαστική εκτέλεση, τότε θα ακολουθηθεί η διαδικασία των γενικών διατάξεων των 933, 938 ΚΠολΔ.

Ειδικότερα κατά την κρατούσα νομολογία οι γενικές προϋποθέσεις του άρ. 938 ΚΠολΔ που πρέπει να συντρέχουν συμπλεκτικώς είναι:

α) Η προηγούμενη ή σύγχρονη με την υποβολή της σχετικής αιτήσεως άσκηση της κατ' άρθρο 933 ΚΠολΔ ανακοπής, η οποία αποτελεί περίπτωση ανακοπής των άρθρων 583 επ ΚΠολΔ, ήτοι ένδικο βοήθημα το οποίο ασκείται κατά τις διατάξεις περί ασκήσεως αγωγής και επομένως ως άσκηση της νοείται, η κατάθεση και η επίδοση της στον καθού απευθύνεται αυτή, εντός των προθεσμιών του άρθρου 934 ΚΠολΔ, με την οποία (επίδοση) και ολοκληρώνεται.

β) Η πιθανολόγηση του παραδεκτού αυτής και της βασιμότητας ενός τουλάχιστον λόγου της και

γ) Η πιθανολόγηση ότι η αναγκαστική εκτέλεση, που είναι ακόμη εκκρεμής, θα προκαλέσει ανεπανόρθωτη βλάβη στον αιτούντα⁴⁵⁴. Από τη διάταξη της παρ. 4 εδ. α' του άρθρου 938 ΚΠολΔ προκύπτει ότι το ανώτατο χρονικό διάστημα κατά το οποίο ισχύει η χορηγηθείσα αναστολή, εκτείνεται έως τη δημοσίευση της επί της ανακοπής οριστικής απόφασης.

Αν ωστόσο προηγηθεί αναστολή βάσει του 938 ΚΠολΔ δυσχερώς θα μπορούσε να νοηθεί έννομο συμφέρον του οφειλέτη να ζητήσει από το αρμόδιο δικαστήριο που δικάζει κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων την αναστολή της εναντίον του εκτελεστικής διαδικασίας βάσει του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

4.3. Ειδικότερα το ζήτημα της προσωρινής διαταγής

Ζήτημα γεννάται ως προς την έκδοση προσωρινής διαταγής κατ' άρθρο 781 ΚΠολΔ, η οποία προσήκει κυρίως στις γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, περίπτωση όμως που δεν συντρέχει εν προκειμένω και στις οποίες κατά τη μάλλον ορθότερη άποψη δεν επιτρέπεται η λήψη ασφαλιστικών μέτρων του άρ. 682 επ ΚΠολΔ⁴⁵⁵.

Ωστόσο με νεότερη νομοθετική επέμβαση⁴⁵⁶ προστέθηκε το εδ. β' στην παρ. 3 του άρ. 4 Ν. 3869/2010 σύμφωνα με το οποίο «Για την έκδοση προσωρινής διαταγής

τική διαδικασία επισπεύδοντας πλειστηριασμό, ενόψει του ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την υπαγωγή του αιτούντος στις διατάξεις του Ν. 3869/2010.

452. Αρβανιτάκης, ΕΠολΔ 2011, 357.

453. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 174, 184.

454. ΜΠρΚαβαλ 745/2011, ΕΕμπΔ 2011, 711 επ.

455. Αρβανιτάκης, Αρμ. 2010, 1472 με περαιτέρω παραπομπές σε νομολογία.

456. Άρ. 85 παρ. Α2 Ν. 3996/2011 (ΦΕΚ/Α' 170/5.8.2011), που κατά τον Κρητικό (2012), 101, είναι αμφίβολης ορθότητας δεδομένου ότι και στην πράξη μερίδα των ειρηνοδικών χαρακ-

και τη λήψη προληπτικών μέτρων εφαρμόζεται και το άρθρο 781 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας».

Αντιθέτως στις μη γνήσιες υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, όπου είναι έντονο το στοιχείο της αντιδικίας, όπως τέτοια θεωρείται κατά την μάλλον κρατούσα άποψη και η αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010, είναι επιτρεπτή η λήψη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων κατ' άρθρο 682 επ ΚΠολΔ, πράγμα που επιβεβαιώνεται και από τη ρύθμιση του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

Έτσι διατυπώνεται η άποψη ότι για τα ειδικότερα ζητήματα του άρ. 6 Ν. 3869/2010 εφαρμόζεται το άρ. 691 παρ. 2 ΚΠολΔ που επιτελεί λειτουργία αντίστοιχη του άρ. 781 ΚΠολΔ, παρακάμπτοντας την εφαρμογή του τελευταίου⁴⁵⁷. Συγκεκριμένα αν έχει ξεκινήσει η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης, η άμυνα του οφειλέτη θα γίνει μέσω αιτήσεως αναστολής του άρ. 6 παρ. 1 Ν. 3869/2010 σε συνδυασμό με προσωρινή διαταγή κατά το άρ. 691 παρ. 2 ΚΠολΔ. Η εφαρμογή της προσωρινής διαταγής του άρ. 691 παρ. 2 ΚΠολΔ προϋποθέτει επομένως άσκηση αιτήσεως του άρ. 6 παρ. 1 του ως άνω νόμου για αναστολή εκτελέσεως. Ωστόσο ενδέχεται να έχει ήδη χορηγηθεί προσωρινή διαταγή του άρ. 781 ΚΠολΔ με την κατάθεση της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010. Είναι ζήτημα χρονικών ορίων και περιεχομένου της πρώτης προσωρινής διαταγής, ώστε να μη χρειάζεται να ενεργοποιηθεί η προσωρινή διαταγή του άρ. 691 παρ. 2 ΚΠολΔ⁴⁵⁸.

Η διαφορά ως προς την εφαρμογή του άρ. 781 ΚΠολΔ, πέραν του ότι δεν αρκεί η πιθανολόγηση ως μέτρο αποδείξεως εν αντιθέσει με το άρ. 691 παρ. 2 ΚΠολΔ, είναι η εκκρεμοδικία, πρέπει δηλαδή να έχει κατατεθεί η αίτηση για την κύρια διαδικασία αλλά δεν χρειάζεται να υπάρχει εκτελεστική διαδικασία κατά της περιουσίας του οφειλέτη⁴⁵⁹. Επίσης προκειμένου να χορηγηθεί θα πρέπει να είναι αναγκαία η έκδοσή της για την εξασφάλιση ή διατήρηση δικαιώματος ή τη ρύθμιση κατάστασης.

Το αίτημα για έκδοση προσωρινής διαταγής κατ' άρθρο 781 ΚΠολΔ, για την οποία καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο είναι το δικαστήριο που δικάζει την αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 δηλαδή το Ειρηνοδικείο, υποβάλλεται από οποιονδήποτε εκ των συμμετεχόντων και κυρίως από τον οφειλέτη με το αρχικό δικόγραφο της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 του ως άνω νόμου, με τις προτάσεις κατά τη συζήτηση της υποθέσεως ή και με αυτοτελές δικόγραφο.

τηρίζονται από απροθυμία στην εφαρμογή του 781 ΚΠολΔ στο πλαίσιο του ν. 3869/2010. Contra Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 181 που χαρακτηρίζει εσφαλμένη αυτή τη διατακτικότητα.

457. Αρβανιτάκης, Αρμ. 2010, 1472 επ· Κρητικός (2012), 99 επ, 141 επ.

458. Κρητικός (2012), 141.

459. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 181.

Ωστόσο και πάλι διατυπώνονται επιφυλάξεις στο σημείο αυτό ως προς το κατά πόσο συμβιβάζονται με τη φύση της προσωρινής διαταγής, η οποία δεν επιτρέπεται να ισχύει για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι μακρινές δικάσιμοι που προσδιορίζονται για την εκδίκαση των αιτήσεων του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010.

Εξαιρετικά σημαντική αποτελεί απόφαση⁴⁶⁰ που χορηγεί προσωρινή διαταγή με περιεχόμενο την απαγόρευση αυτόματης παρακράτησης εκ μέρους του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου της μηνιαίας δόσης για την εξόφληση του δανείου που του είχε χορηγήσει από τη μισθοδοσία του αιτούντος-οφειλέτη μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αιτήσεως ρύθμισης, της οποίας η δικάσιμος ορίστηκε για την 6-6-2014. Συγκεκριμένα κρίθηκε ότι εφόσον συνεχιστεί η παρακράτηση από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο του ποσού της δόσης για την εξυπηρέτηση του δανείου που του έχει χορηγήσει, μέχρι τη συζήτηση της αιτήσεως θα είναι πλήρης και προνομιακή ουσιαστικά η ικανοποίηση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, αντί της σύμμετρης που ορίζεται με τη διάταξη του αρ. 8 παρ. 2 του ν. 3869/10 και θα ματαιωθεί η επιδιωκόμενη δικαστική ρύθμιση ως προς αυτό.

4.4 Προληπτικά ασφαλιστικά μέτρα εκ του άρ. 6 παρ. 2 Ν. 3869/2010

Στο άρ. 6 παρ. 2⁴⁶¹ Ν. 3869/2010 παρέχεται γενικότερη προληπτική προστασία της περιουσίας του οφειλέτη από επικείμενο κίνδυνο, ανεξαρτήτως αν υπάρχει έναρξη εκτελεστικής διαδικασίας ή όχι.

Η διαφορά της παρ. 2 του άρ. 6 Ν. 3869/2010 εν συγκρίσει με την παρ. 1 του ίδιου άρθρου έγκειται τόσο στις προϋποθέσεις καθώς η παρ. 2 του άρ. 6 Ν. 3869/2010 δεν θέτει ως προϋπόθεση την έναρξη της αναγκαστικής εκτέλεσης όσο και στις συνέπειες που καταλαμβάνουν όλους τους πιστωτές κατά των οποίων στρέφεται ο αιτών.

Η απαγόρευση εγγραφής προσημείωσης εντάσσεται στα μέτρα του άρ. 6 παρ. 2 Ν. 3869/2010, δεδομένου ότι οι εμπράγματα εξασφαλίσεις και η σχετική σειρά προτεραιότητας λειτουργούν για τους λοιπούς πιστωτές ως λόγος απομείωσης της αξίας της περιουσίας που έχει ο οφειλέτης⁴⁶². Βέβαια αξίζει να επισημανθεί ότι δεν εντάσσεται στα μέτρα του άρ. 6 παρ. 2 Ν. 3869/2010 η απαγόρευση άσκησης νομίμων δικαιωμά-

460. ΕιρΠατρ 29/2012 ΝΟΜΟΣ. Προς την ίδια κατεύθυνση και η ΕιρΘεσ 6820/2012 ΝΟΜΟΣ (προσωρινή διαταγή) που διατάσσει τράπεζα να απέχει από κάθε ενέργεια δέσμευσης και παρεμπόδισης χρήσης τραπεζικού λογαριασμού μισθοδοσίας και απαγορεύει σε όλες τις πιστώτριες τράπεζες την παρακράτηση οποιουδήποτε χρηματικού ποσού από οποιονδήποτε τραπεζικό λογαριασμό της αιτούσης.

461. «Το δικαστήριο μπορεί με αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, που δικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, να διατάξει όποιο μέτρο κρίνει αναγκαίο για να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή μείωση της αξίας της, μέχρι να δημοσιευθεί η απόφαση επί της αίτησης της παραγράφου 1 του άρθρου 4».

462. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 178.

των διεκδίκησης απαιτήσεων από πιστωτές όπως ενδεικτικώς, η κατάθεση αγωγής, η έκδοση διαταγής πληρωμής⁴⁶³.

Τέλος η ρύθμιση του άρ. 6 παρ. 2 ν. 3869/2010 σε συνδυασμό με την 781 ΚΠολΔ⁴⁶⁴, καθιστά ανεφάρμοστη στην πράξη την παρ. 1 του άρ. 6, η οποία δεν συνάδει με τον σκοπό που επιδιώκει να εξυπηρετήσει ο ν. 3869/2010 και με τη θεώρηση της διαδικασίας που εισάγει ως συλλογικής.

463. Βενιέρης, σε: Βενιέρη/Κατσά (2011), 179.

464. Ήδη πληθαίνουν τον τελευταίο καιρό οι χορηγούμενες προσωρινές διαταγές των Ειρηνοδίκων, που αναστέλλουν κάθε διαδικασία εκτέλεσης, χωρίς να έχει προηγηθεί πράξη εκτέλεσης από κάποιον πιστωτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ο Ν. 3869/2010 DE LEGE FERENDA - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Η δυνατότητα διορθωτικής επέμβασης του δικαστή υπό το πρίσμα των άρθρων 288, 388 ΑΚ

Η χώρα μας βιώνει μια πρωτόγνωρη σε βάθος και διάρκεια οικονομική κρίση, απόρροια τόσο της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 2008 όσο και λογιστικών σκανδάλων. Η οικονομική κρίση έθεσε σε δοκιμασία την επάρκεια του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου για την αφερεγγυότητα και είχε ως συνέπεια αφενός την εισαγωγή νέων ειδικών ρυθμίσεων σε πολλά κράτη μέλη, αφετέρου την τροποποίηση των ήδη υπαρχόντων με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους στην πράξη, δεδομένου ότι αυτές δεν είχαν δομηθεί με βάση το ενδεχόμενο μαζικής κατάρρευσης επιχειρήσεων και νοικοκυριών⁴⁶⁵.

Έτσι και στη χώρα μας πέραν των πρόσφατων ειδικών ρυθμίσεων⁴⁶⁶ για τη μείωση των χρεών ή την αναδιάρθρωση αυτών και την αναστολή των πλειστηριασμών εις βάρος των οφειλετών θεσπίσθηκε ο Ν. 3869/2010, ο οποίος εισάγει το ειδικό δίκαιο της αστικής αφερεγγυότητας και ήλθε για να συμπληρώσει σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης, που ταλανίζει την ελληνική οικονομία και των κοινωνικών της επιπτώσεων, το ίδιο το ισχύον πτωχευτικό δίκαιο. Ως εκ τούτου μετά τη θέσπιση του νόμου αυτού, δεν υφίσταται κατηγορία οφειλετών που να μην απολαμβάνει αντίστοιχης προστασίας, δεδομένου ότι ο νέος νόμος διαλαμβάνει εκείνες τις περιπτώσεις υπερχρέωσης που δεν υπάγονταν στο πεδίο εφαρμογής του Πτωχευτικού Κώδικα.

Ωστόσο και πριν την θέσπιση του παρόντος νόμου, ο οφειλέτης δεν έμενε τελείως απροστάτευτος, αφού το αστικό δίκαιο διέθετε στο νομικό του οπλοστάσιο, διατάξεις για την αντιμετώπιση απρόβλεπτων καταστάσεων ιδίως σε περιόδους οικονομικών κρίσεων όπως η τρέχουσα και συγκεκριμένα τη θεμελιώδη γενική ρήτρα της καλής πίστης των άρθρων 288 και 388 ΑΚ⁴⁶⁷ με *ultimum refugium* το άρθρο 281 ΑΚ⁴⁶⁸ στο οποίο επίσης καθιερώνεται η αρχή της καλής πίστης.

Είναι γνωστό ότι με βάση την καλή πίστη παρέχεται η εξουσία στο δικαστή να επέμβει τροποποιώντας ή συμπληρώνοντας την ενοχική σχέση, αναπροσαρμόζοντας το ύψος της παροχής κατ' απόκλιση των συμφωνηθέντων και με βάση αντικειμενικά κριτήρια που κρατούν στις συναλλαγές, σε εκείνο το επίπεδο που αίρει τη δυσαναλογία

⁴⁶⁵. Ρόκας Ν., Μεταρρυθμιστικές τάσεις στο Πτωχευτικό Δίκαιο ενόψει και της οικονομικής κρίσης, ΕΕμπΔ 2010, 269.

⁴⁶⁶. Ενδεικτικώς ο Ν. 3816/2010, ΦΕΚ/Α΄/6/26.1.2010.

⁴⁶⁷. Αυτή αποτελεί ειδικότερη περίπτωση της 288 ΑΚ και ακριβώς λόγω της ειδικότητάς της υπερισχύει της τελευταίας.

⁴⁶⁸. ΜΠρΑθ 5352/2011, ΝοΒ 2011, 1851 επ με παρατ. Παπαστάμου· ΜΠρΗρακλ 2411/2011, ΧρηΔικ 2011, 454 επ.

των εκατέρωθεν παροχών και αποκαθιστά τη διαταραχθείσα ισορροπία, δίχως να αποκλείεται και η κατάργηση της ενοχικής σχέσης σε ακραίες περιπτώσεις ηθικής ή οικονομικής αδυναμίας εκπλήρωσης της παροχής ή απρόοπτης μεταβολής συνθηκών, εφόσον δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της 388 ΑΚ⁴⁶⁹. Ωστόσο επειδή πρόκειται για αόριστη νομική έννοια, η εξειδίκευση της οποίας εναπόκειται στον εφαρμοστή του δικαίου, ήτοι στο δικαστή, ο οποίος ασκεί δικαιοπλαστική εξουσία, στην πράξη δεν γίνεται χρήση της ευχέρειας αυτής διορθωτικής παρέμβασης του έλληνα δικαστή υπό το πρίσμα των άρ. 288 και 388 ΑΚ στο πεδίο των τραπεζικών πιστωτικών συμβάσεων.

Η μέχρι σήμερα αρνητική στάση της ελληνικής νομολογίας στην προοπτική δικαστικών επεμβάσεων-δικαστικής αναπροσαρμογής του κόστους και της διάρκειας αποπληρωμής των υποχρεώσεων των δανειοληπτών που πλήττονται από την οικονομική κρίση, ήτοι των όρων αποπληρωμής των δανειακών συμβάσεων εξηγείται κυρίως από την πολυπλοκότητα και τη δυσχέρεια που εμφανίζει για το δικαστή το ζήτημα αυτό⁴⁷⁰. Μία τέτοια δυσχέρεια έγκειται στον καθορισμό του βαθμού της αιτιώδους επίδρασης της οικονομικής κρίσης στις συνθήκες υπό τις οποίες ελήφθη *in concreto* η δικαιοπρακτική απόφαση του εκάστοτε δανειολήπτη αλλά και της ουσιώδους επίδρασης της μεταβολής των συνθηκών αυτών στην ευχέρεια εκπλήρωσης.

Σε τέτοιες όμως περιόδους έκτακτης ανάγκης που βιώνουμε σήμερα λόγω της έξωθεν επιβαλλόμενης εσωτερικής υποτίμησης, σε τέτοιες περιόδους όπου η ολοένα αυξανόμενη μείωση μισθών και συντάξεων, η κατάλυση κεκτημένων δικαιωμάτων εργαζομένων σε συνδυασμό με τη ραγδαία αύξηση της ανεργίας⁴⁷¹ έχουν δημιουργήσει ένα περιβάλλον καθίζησης της ζήτησης και βαθύτατης ύφεσης, δεν δικαιολογείται η επιφυλακτικότητα και η διστακτικότητα απέναντι στη δικαιοπλαστική παρέμβαση του δικαστή με βάση την καλή πίστη. Είτε μέσω θεώρησης της τρέχουσας οικονομικής κρίσης ως μια περίπτωση απρόοπτης μεταβολής συνθηκών βάσει του άρ. 388 ΑΚ⁴⁷², είτε μέσω της γενικής ρήτρας του 288 ΑΚ επιτρέπεται και επιβάλλεται να δοθούν λύσεις

⁴⁶⁹ Γεωργιάδης Απ., Σύντομη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, ΣΕΑΚ Ι, ΑΡΘΡΑ 1-946, 2010, 555· Λιάππης, Η οικονομική κρίση και το δικαίο των συμβάσεων, ΔΕΕ 2011, 11 επ· Ειδικά για τις προϋποθέσεις της 388 ΑΚ με συνολική αποτίμηση της ελληνικής νομολογίας σε Καρραμπατζό, Απρόβλεπτη Μεταβολή των Συνθηκών στην Αμφοτεροβαρή Σύμβαση, 2006, 60 επ, 412 επ.

⁴⁷⁰ Δέλλιος, Εκκρεμείς τραπεζικές πιστωτικές συμβάσεις σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ΧρΙΔ 2012, 246, 249.

⁴⁷¹ Σύμφωνα με την από 10.1.2013 ανακοίνωση της ΕΛΣΤΑΤ δημοσιευμένη σε http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJ002_DT_MM_10_2012_01_F_GR.pdf, η ανεργία στην Ελλάδα ανήλθε τον Οκτώβριο του 2012 σε 26,8%, αντί του άνω του 30% της «πραγματικής» ανεργίας της ανακοίνωσης της ΓΣΕΕ.

⁴⁷² Αξίζει να αναφερθεί ότι το επιχείρημα με το οποίο η ελληνική νομολογία αρνείται να προβεί στην εφαρμογή του άρ. 388 ΑΚ στις τραπεζικές πιστωτικές συμβάσεις, επικαλούμενη ότι το δάνειο είναι ετεροβαρής σύμβαση δεν ευσταθεί εν προκειμένω, δεδομένου ότι μόνο το re καταρτιζόμενο άτοκο δάνειο στην απλούστατη μορφή του, ήτοι αυτή του άρ. 806 ΑΚ έχει ετεροβαρή χαρακτήρα, όχι όμως και το έντοκο δάνειο.

προς την κατεύθυνση διόρθωσης των συμβάσεων και άμβλυνσης των δυσβάστακτων συνεπειών της κρίσης.

Ωστόσο θα πρέπει, πριν από την καταφυγή του θιγομένου στο αίτημα δικαστικής αναπροσαρμογής των όρων της σύμβασης, να επιχειρείται αναδιαπραγμάτευση των συμβατικών όρων που επιβαρύνονται σε σημαντικό βαθμό από την απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών, αφού από την 288 ΑΚ συνάγεται παρεπόμενη υποχρέωση αναδιαπραγμάτευσης των μερών⁴⁷³.

2. Το πρότυπο του Ν. 3869/2010

Ο νόμος 3869/2010 αποτελεί εξειδίκευση της αρχής της καλόπιστης εκτέλεσης των ενοχών⁴⁷⁴ που καθιερώνεται από τη διάταξη του άρ. 288 ΑΚ και η οποία στοχεύει *«στην οριοθέτηση της παροχής και στην επαναφορά της ισορροπίας των παροχών, που διαταράχθηκε από διάφορα περιστατικά, προβλεπτά ή απρόβλεπτα με κριτήρια αντικειμενικά, για την ασφάλεια των συναλλαγών και γενικότερα του δικαίου»*⁴⁷⁵.

Ωστόσο είναι αντιφατικό να γίνεται εξειδίκευση της εν λόγω έννοιας, λόγω της ευρείας και γενικής διατύπωσης της 288 ΑΚ με έναν ειδικό νόμο (*lex specialis*) το Ν. 3869/2010, χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου αποτελεί η ασάφεια των διατάξεων από τις οποίες συναπαρτίζεται.

Τίθεται επομένως το ερώτημα ποια η σκοπιμότητα του εν λόγω νομοθετήματος όταν το αυτό αποτέλεσμα, ήτοι η ολική ή μερική απαλλαγή από τα χρέη, που είναι απόρροια της επιείκειας, επιτυγχάνεται υπό το πρίσμα διατάξεων του αστικού δικαίου, όπως των άρ. 288, 388 ΑΚ. Έτσι είναι γνωστό ότι δυνάμει της 288 ΑΚ εισάγεται το πνεύμα της εξατομικευμένης δικαιοσύνης, η οποία συνίσταται στην αξιολογική στάθμιση των συμφερόντων των συμβαλλομένων, από αντικειμενική σκοπιά σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, με στόχο την αποτροπή των αδικιών και την επίτευξη γενικότερα της ομαλής κοινωνικής συμβίωσης⁴⁷⁶.

Η διαφορά έγκειται στον ατομοκεντρικό χαρακτήρα του αστικού δικαίου, εν αντιθέσει με τον συλλογικό χαρακτήρα των πτωχευτικών διαδικασιών, τόσο του ΠτΚ όσο και του Ν. 3869/2010, σύμφωνα πάντα με την μάλλον κρατούσα άποψη. Έτσι σε μία

473. Δέλλιος, ΧρΙΔ 2012, 247.

474. Υπάρχουν πλείστα παραδείγματα αποφάσεων Ειρηνοδικείων που στη μείζονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού τους επισημαίνουν τούτο όπως ενδεικτικώς η ΕιρΧαν 309/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 5105/2011 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΚαλύμν 1/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΘεσ 1236/2012, ΕλλΔνη 2012, 1411 επ· ΕιρΛαυρ 193/2012 ΝΟΜΟΣ· ΕιρΕδεσ 94/2012 ΝΟΜΟΣ όπου «ο Ν. 3869/2010 εξειδικεύοντας τη διάταξη του άρθρου 288 ΑΚ με τις διατάξεις του στοχεύει στην οριοθέτηση της παροχής του οφειλέτη, διότι με το πλαίσιο των διατάξεών του, καθορίζει τις προϋποθέσεις ρύθμισης των χρεών και απαλλαγής από αυτά του οφειλέτη-φυσικού προσώπου, με σκοπό να επαναφέρει την ισορροπία των παροχών μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών που κατά κύριο λόγο είναι οι τράπεζες».

475. Βαθρακοκοίλης, Αναλυτική ερμηνεία - νομολογία του ΑΚ, 1994, 423.

476. Γεωργιάδης Απ. (2010), 552.

διαδικασία στην οποία συμμετέχουν περισσότεροι του ενός πιστωτές, ο περιορισμός των απαιτήσεών τους, ήτοι η μείωσή τους με βάση την καλή πίστη θα προσέκρουε σε πρακτικές δυσχέρειες καθώς θα απαιτείτο έλεγχος της συμβατικής ισορροπίας ανά περίπτωση⁴⁷⁷. Όταν όμως οι πιστωτές δεν είναι πολλοί η διορθωτική-απαλλακτική καλή πίστη επιτρέπει τη μείωση ή την απαλλαγή από τις οφειλές. Εκ των ως άνω αναφερθέντων συνάγεται ότι κατ' αρχήν δεν δύναται η διαδικασία του Ν. 3869/2010 να υποκατασταθεί από την απαλλακτική εφαρμογή της καλής πίστης, δεδομένου ότι και η σχέση του Ν. 3869/2010 με την 288 ΑΚ είναι σχέση ειδικής προς γενικής ρήτηρας, συνεπώς η εφαρμογή της ειδικής αποκλείει την γενική.

Τέλος αξίζει να επισημανθεί και ένα άλλο σημείο στο οποίο διαφέρει η απαλλαγή κατά την καλή πίστη και αυτό είναι η μη οριστικότητα της, όταν εντός ευλόγου⁴⁷⁸ χρονικού διαστήματος από αυτήν αίρεται η περιουσιακή αδυναμία του οφειλέτη, με επίκτηση ικανής περιουσίας. Τότε δίκαιη είναι και πάλι με βάση την 288 ΑΚ η αναβίωση της διαγραφείσας οφειλής⁴⁷⁹.

3. Τρέχουσες εξελίξεις

Ο νόμος 3869/2010, γνωστός ως νόμος Κατσέλη⁴⁸⁰, αν και φάνηκε να ανοίγει το δρόμο για την αντιμετώπιση ενός μείζονος προβλήματος, αυτού της υπερχρέωσης, συνιστώντας μία θετική πρωτοβουλία, πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα, στην πράξη αδυνατεί να ανταποκριθεί σήμερα στο ιδιαίτερα οξυμένο αυτό πρόβλημα λόγω των ραγδαίων και εκρηκτικών οικονομικών εξελίξεων, επιβεβαιώνοντας την αναποτελεσματικότητά του.

Δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς ότι ο νόμος αυτός έφερε κάποια αποτελέσματα, όχι όμως αυτά που αυτή τη στιγμή η ελληνική κοινωνία έχει ανάγκη. Η «αναποτελεσματικότητα» του παρόντος νομοθετήματος εδράζεται κυρίως στην ασάφεια των διατάξεών του και προκύπτει από τις συνεχείς συζητήσεις για την τροποποίησή του.

Μία πρώτη προσπάθεια μέσω διορθωτικής παρεμβάσεως έγινε από τον τότε Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κ. Κουτρουμάνη, σύμφωνα με την οποία θα επέρχονταν σημαντικές αλλαγές⁴⁸¹ στον ν. 3869/2010 και οι οποίες ανακοι-

⁴⁷⁷. Μεντής (2012), 205.

⁴⁷⁸. Κατά τον Μεντή (2012), 210, εύλογος χρόνος θεωρείται αυτός που καθορίζεται εντός πενταετίας από την απαλλαγή.

⁴⁷⁹. Μεντής (2012), 208.

⁴⁸⁰. Έτσι επικράτησε να λέγεται στην πράξη από την τότε Υπουργό Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, κ. Λούκα Κατσέλη.

⁴⁸¹. Μεταξύ των οποίων ενδεικτικώς η μη υποχρεωτικότητα της απόπειρας εξωδικαστικού συμβιβασμού, η δυνατότητα να υπαχθούν στις ρυθμίσεις περί υπερχρεωμένων και φυσικά πρόσωπα που ασκούν εμπορική δραστηριότητα μέσα από την προσωπική τους εργασία και έχουν περιορισμένες οφειλές από εμπορικές πράξεις, το δικαίωμα του πολίτη να διατηρεί έναν τραπεζικό λογαριασμό, με ποσό κατάθεσης μέχρι 1.500 ευρώ όταν πρόκειται για

νώθηκαν επιγραμματικά από τον Γενικό Γραμματέα Καταναλωτή κ. Σπυράκο⁴⁸² σε ημερίδα της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ και της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων. Ωστόσο ο υπουργός Εργασίας απέσυρε τελικά τις ευνοϊκές ρυθμίσεις για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά, επικαλούμενος την εν εξελίξει διαβούλευση με την ΕΚΤ, διαβεβαιώνοντας ότι θα τις επαναφέρει με τροπολογία πράγμα που ουδέποτε έγινε⁴⁸³.

Οι προσπάθειες δεν σταμάτησαν στο σημείο αυτό και λαμβανομένης υπόψη της κρισιμότητας και τη σοβαρότητας της καταστάσεως, διατυπώθηκε νέα πρόταση νόμου «Για την οικονομική ανακούφιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών»⁴⁸⁴, η οποία ήλθε προς συζήτηση στη Βουλή την 4.10.2012, προς συμπλήρωση-τροποποίηση του ν. 3869/2010, δεν κατέληξε όμως σε ψηφοφορία με την αιτιολογία ότι η πρόταση αυτή εμπίπτει στους περιορισμούς του άρ. 73 παρ. 3 Σ⁴⁸⁵, ότι δηλαδή προκαλεί δημόσια δαπάνη, μία δαπάνη που εικάζεται ότι θα πάθουν οι τράπεζες, αν ενδεχομένως μειωθούν τα έσοδά τους.

Τελικά αναμένεται τις προσεχείς μέρες ολοκληρωμένη πρόταση νόμου για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά από πλευράς της Κυβέρνησης που θα συνθέτει τις προτάσεις των ενδιαφερομένων φορέων. Εύλογο είναι το ερώτημα πως η νέα πρόταση νόμου δεν θα προκαλεί δημόσια δαπάνη.

Αξίζει να αναφερθεί ότι προωθείται από τα υπουργεία Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης ένας νέος θεσμός διαμεσολάβησης⁴⁸⁶ προς αποσυμφόρηση των Ειρηνοδικείων από τον αυξημένο όγκο των εκκρεμών υποθέσεων ενώ συζητούνται βελτιώσεις και στη διαδικασία του εξωδικαστικού συμβιβασμού προς την κατεύθυνση να μην απαιτείται η

ατομικό και 2.000 όταν πρόκειται για κοινό, το οποίο θα είναι ακατάσχετο, η παράταση της περιόδου ρύθμισης στα πέντε έτη αντί τεσσάρων με εναρκτήριο σημείο την κατάθεση της αιτήσεως και όχι την έκδοση της αποφάσεως, η απαλλαγή από τα χρέη για οφειλότες με πλήρη αδυναμία καταβολής στα τρία έτη, η δυνατότητα του δικαστηρίου να ρυθμίσει την οφειλή για εξαίρεση από τη ρευστοποίηση της κύριας κατοικίας σε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των είκοσι ετών.

482. <http://www.naftemporiki.gr/finance/story?id=2158320>, δημοσίευση στη ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ την 30.3.2012.

483. <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2158063>, δημοσίευση στη ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ την 29.3.2012.

484. Προσβάσιμη τόσο η ίδια όσο και η αιτιολογική της έκθεση σε <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/g-oikokir-protasi.qxp.pdf>. Με τέσσερα και μόνο άρθρα προβλέπονται μεταξύ άλλων η ολική διαγραφή των χρεών προς τις τράπεζες όσων δανειοληπτών βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας, η μερική διαγραφή των χρεών τους σε ίδιο ποσοστό με τη μείωση των εισοδημάτων τους στα χρόνια των μνημονίων και η διαγραφή της μηνιαίας δόσης των δανείων τους ως προς το ποσό που υπερβαίνει το 30% του μηνιαίου εισοδήματός τους.

485. «Καμία πρόταση νόμου ή τροπολογία ή προσθήκη δεν εισάγεται για συζήτηση, αν προέρχεται από τη Βουλή, εφόσον συνεπάγεται σε βάρος του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δαπάνες ή ελάττωση εσόδων ή της περιουσίας τους, για να δοθεί μισθός ή σύνταξη ή γενικά όφελος σε κάποιο πρόσωπο».

486. <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=485123>, δημοσίευση στο ΒΗΜΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ την 22.11.2012.

συναίνεση όλων των πιστωτών κατά το στάδιο αυτό, αλλά αυτός που συγκεντρώνει το 51% της οφειλής να μπορεί να οδηγεί σε ρύθμιση και τους υπόλοιπους πιστωτές.

4. Νομολογιακές εξελίξεις

Άξια μνείας αποτελεί η ασκηθείσα έφεση εκ μέρους Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών Ρόδου κατά απόφασης εκουσίας δικαιοδοσίας του Ειρηνοδικείου Ρόδου για ρύθμιση οφειλών, σύμφωνα με το ν. 3869/2010. Συγκεκριμένα η ως άνω Αντεισαγγελέας άσκησε έφεση⁴⁸⁷ στο Μονομελές Πρωτοδικείο Ρόδου κατά της υπ' αριθ. 10/2012 αποφάσεως του Ειρηνοδικείου Ρόδου, η οποία εκδόθηκε ύστερα από την υπ' αριθ. 13/16.5/2011 αίτηση του ν. 3869/2010 και με την οποία ρυθμίστηκαν οι οφειλές της αιτούσας συνολικού ύψους 442.596,16 ευρώ έναντι τραπεζών ως υπερχρεωμένης οφειλέτιδος φυσικού προσώπου. Η συγκεκριμένη έφεση, ο προσδιορισμός της οποίας έλαβε χώρα για συζήτηση την 22 Νοεμβρίου 2012 και επί της οποίας δεν έχει ακόμη εκδοθεί απόφαση παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον διότι αφενός θέτει ερωτήματα για την διαχείριση των χρημάτων που εισπράχθηκαν από δάνεια και κάρτες από την οφειλέτρια, αφετέρου θέτει επί της ουσίας ζήτημα αντισυνταγματικότητας του νόμου 3869/2010.

Στην ανωτέρω κατατεθείσα πολυσέλιδη έφεση, γίνεται εκτενής αναφορά στο ζήτημα της συνταγματικότητας του νόμου, όπου μεταξύ άλλων τονίζεται ότι στην προκειμένη περίπτωση προστατεύονται οι οφειλέτες, έναντι των τραπεζών που «ασκούσαν επιθετική πολιτική», αλλά δεν προστατεύονται καθόλου οι πιστώτριες τράπεζες, αφού κατά την πρωτοβάθμια απόφαση του Ειρηνοδικείου, το ποσό που θα καταβάλει κάθε μήνα η οφειλέτρια σε κάθε πιστώτρια, αν και διαφοροποιείται από πιστώτρια σε πιστώτρια είναι υπερβολικά μικρό. Ως εκ τούτου η έλλειψη προστασίας των πιστωτριών τραπεζών τις εκθέτει στην ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης. Αυτό, συνεχίζοντας η ως άνω αντεισαγγελέας την επιχειρηματολογία της ασκηθείσας εφέσεως της, οδηγεί στην ανάληψη από την Ελλάδα μεγαλύτερων αναγκών πιστώσεων, μεγαλύτερων χρεών τα οποία θα κληθούν να πληρώσουν οι φορολογούμενοι, υφιστάμενοι τα μέτρα που προτείνει-επιβάλλει η Τριμελής (ΕΕ, ΕΚΤ και ΔΝΤ), είτε με την αύξηση των φορολογικών τους βαρών, είτε με την οριζόντια μείωση μισθών και συντάξεων κ.λπ. Καταλήγει δε στο συμπέρασμα ότι τη ρύθμιση των χρεών της εφεσίβλητης κατά τον νόμο 3689/2010 θα πληρώσουν (εκτός της ίδιας, η οποία βέβαια θα έχει τύχει της ρύθμισης) και οι πολίτες που δεν προκάλεσαν τέτοιες οφειλές από πιστωτικές κάρτες και δάνεια (άρ. 4 παρ. 1 και 2 Σ, ν. 3869/2010).

⁴⁸⁷ Το πλήρες κείμενο της εφέσεως σε Ειδικές διαδικασίες, Έφεση Εισαγγελέα Πρωτοδικών Ρόδου κατά απόφασης εκουσίας δικαιοδοσίας Ειρηνοδικείου Ρόδου για ρύθμιση οφειλών σύμφωνα με το ν. 3869/2010 (Ασκηθείσα από την Αντεισαγγελέα Πρωτοδικών Ρόδου Αιμιλία-Σοφία Μέρη, δυνάμει σχεδίου του Αντεισαγγελέα Εφετών Δωδεκανήσου Γεωργίου Κτιστάκη), ΝοΒ 2012, 1994 επ.

Η νομιμοποίηση για την άσκηση της ανωτέρω εφέσεως εδράζεται στο άρ. 761 ΚΠολΔ και αυτό ανεξαρτήτως του αν υπήρξε ή όχι διάδικος πρωτοδίκως η Εισαγγελέας εξαιτίας της φύσεως των υπαγομένων υποθέσεων στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, που αφορούν στη δημόσια τάξη, η περιφρούρηση της οποίας περιλαμβάνεται στα εισαγγελικά καθήκοντα.

Σχετικά με τις δευτεροβάθμιες αποφάσεις που αφορούν στο ν. 3869/2010, πλην της υπ' αριθ. 161/2012 ΜΠρΚορινθ⁴⁸⁸ αποφάσεως που αφορούσε στην απόρριψη εκπροθέσμως ασκηθείσας εφέσεως εκ μέρους Τραπεζίης ως απαράδεκτης, ιστορική απόφαση δευτεροβάθμιου δικαστηρίου σε υπόθεση του ν. 3869/2010, προσβάσιμη σε διαδικτυακό ιστότοπο, αποτέλεσε η υπ' αριθ. 346/2012 ΜΠρΧαν⁴⁸⁹, που δικαίωσε υπερχρεωμένη οφειλέτρια, η οποία προσέφυγε σε αυτό, αιτούμενη τη βελτίωση της υπ' αριθ. 313/2011 αποφάσεως του Ειρηνοδικείου Χανίων.

Συγκεκριμένα η εκκαλούσα παραπονέθηκε για κακή εκτίμηση των αποδείξεων εκ μέρους του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και εσφαλμένη εφαρμογή και ερμηνεία του νόμου αναφορικά με την εκτίμηση των μηνιαίων βιοτικών αναγκών της, την εκτίμηση της εμπορικής αξίας του υπό εξαίρεση ακινήτου της και τη διάρκεια της περιόδου χάριτος. Εν τέλει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο συνεκτιμώντας τα υποβληθέντα στοιχεία, εκτίμησε το πραγματικό κόστος διαβίωσης της ίδιας και του ανήλικου τέκνου της, σύμφωνα πάντα με αποδεικτικά στοιχεία, στο ποσό των 700 ευρώ έναντι του ποσού των 500 ευρώ που είχε κρίνει το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, υπολόγισε το ύψος της εμπορικής αξίας της κύριας κατοικίας στο ποσό 110.000 ευρώ ($110.000 \times 85\% = 93.500$ ευρώ, ποσό όπου καλείται η δανειολήπτρια να καταβάλει σε 228 μήνες) έναντι του ποσού των 120.000 ευρώ που υπολόγισε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και όρισε περίοδο χάριτος δύο έτη έναντι ενός.

Τέλος εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ' αριθ. 17753/2012 απόφαση του ΜΠρΘεσ⁴⁹⁰ που δίκασε σε δεύτερο βαθμό έφεση κατά υπ' αριθ. 6547/2011 απόφασης του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης, η οποία εκδόθηκε κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας επί της με αριθ. καταθ. 2081/2011 αίτησης της αιτούσας-εφεσίβλητης. Η εξαιρετικής σημασίας δευτεροβάθμια αυτή απόφαση απορρίπτει ως αβάσιμο το λόγο εφέσεως που επικαλείται η εκκαλούσα πιστώτρια τράπεζα κατά το σκέλος με το οποίο αμφισβητείται η δυνατότητα της ένδικης οφειλής να ρυθμιστεί κατά τις διατάξεις του ν. 3689/2010 καθώς η γραμματολογική και τελολογική ερμηνεία του ως άνω νόμου δεν επιτρέπει την υπαγωγή σ' αυτόν εμπορικών χρεών. Η ανωτέρω δευτεροβάθμια από-

488. ΝΟΜΟΣ.

489. Το πλήρες κείμενο της απόφασης προσβάσιμο σε <http://www.lawnet.gr/news/istoriki-apofasi-deuteroaba8miou-dikastiriou-se-upo8esi-uperxreomenou-26912.html>, δημοσίευση την 18.7.2012.

490. ΝΟΜΟΣ.

φαση δέχεται ότι η ένδικη οφειλή, ανεξάρτητα από το χαρακτήρα της ως εμπορικής ή αστικής, υπάγεται στη ρύθμιση του ν. 3869/2010, εφόσον ο οφειλέτης δεν φέρει την ιδιότητα του εμπόρου ενώ ως προς την απόκτηση ή μη της εμπορικής ιδιότητας εκ μέρους της εγγυήτριας-εφεσίβλητης κρίθηκε ότι η μεμονωμένη παροχή εγγύησης για χρηματοδότηση εμπορικής δραστηριότητας, έστω και με την προσδοκία έμμεσου οφέλους εκ μέρους του εγγυητή, δεν αρκεί για να προσδώσει σε αυτόν την εμπορική ιδιότητα. Δηλαδή εν προκειμένω το γεγονός της άπαξ παροχής εγγυήσεως από τη σύζυγο αιτούσα και εφεσίβλητη προς τον άλλο σύζυγο, για τη χρηματοδότηση της εμπορικής δραστηριότητας του τελευταίου, ο οποίος είναι ομόρρυθμος εταίρος ομόρρυθμης εμπορικής εταιρίας, έστω και με την τυχόν απόκτηση έμμεσου οφέλους για την ίδια, που έγκειται στην προσδοκία της επαύξησης της συμμετοχής του συζύγου της στην κάλυψη των οικογενειακών αναγκών, δεν είναι ικανό να της προσδώσει την εμπορική ιδιότητα, αφού γι' αυτό απαιτείται η παροχή εγγύησης να γίνεται συστηματικά και κατά σύνηθες επάγγελμα.

5. Προτάσεις για την τροποποίηση και πρακτική βελτίωση των ρυθμίσεων του Ν. 3869/2010

Ο νόμος 3869/2010 έχει τεθεί σε λειτουργία ικανό χρονικό διάστημα προκειμένου να αντιληφθούμε τις αστοχίες του και να προβούμε στις αναγκαίες βελτιώσεις του. Έτσι κρίνεται κατά τη γνώμη της γράφουσας αναγκαία η επικέντρωση στις απαραίτητες τροποποιήσεις του. Τέτοιες αποτελούν αυτές που προτείνονται κατωτέρω.

Κατ' αρχήν είναι αναγκαία η αποσαφήνιση του είδους της διαδικασίας που εισάγει ο παρών νόμος. Πρόκειται για μία συλλογική διαδικασία, χαρακτηριστικό γνώρισμα της οποίας αποτελεί η καθολική ρύθμιση των χρεών του οφειλέτη, συνεπώς στην αίτηση του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 πρέπει να αναφέρονται όλοι οι πιστωτές του οφειλέτη με όλα τα προς αυτούς χρέη.

Ορθότερη θα ήταν η υπαγωγή των υποθέσεων του Ν. 3869/2010 στην αρμοδιότητα των Πολυμελών Πρωτοδικείων, δεδομένου ότι αυτά είναι επιφορτισμένα με πτωχευτικές υποθέσεις και συγκεκριμένα με την πτώχευση εμπόρων και κατά συνέπεια θα μπορούσαν να αξιολογήσουν καλύτερα και τις περιπτώσεις πτώχευσης μη εμπόρων. Εξάλλου η μετατόπιση τεράστιας ύλης στην αρμοδιότητα των ειρηνοδικείων με το τελευταίο νομοθέτημα περί δίκαιης δίκης και εύλογης διάρκειας αυτής⁴⁹¹, παρά τη μετάθεση του χρόνου έναρξης ισχύος διατάξεων του τελευταίου αυτού νομοθετήματος⁴⁹² επιβα-

491. Ν. 4055/2012, ΦΕΚ/Α'/51/12.3.2012.

492. Με το άρ. 1 του ν. 4077/2012, ΦΕΚ/Α'/168/31.8.2012 αντικαθίσταται η παρ. 21 του άρ. 110 του ν. 4055/2012 και πλέον οι διατάξεις των άρ. 1 (νομικά πρόσωπα), 4 (διαθήκη), 5 (κληρονομητήριο), 17 (υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας) και 20 (υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας βάσει ειδικών νόμων) ισχύουν από την 1^η Μαρτίου 2013 και η διάταξη του άρ. 8

ρύνει ακόμη περισσότερο τα Ειρηνοδικεία της χώρας, τα οποία συγχωνεύονται και κλείνουν ενώ ο φόρτος εργασίας τους αυξάνεται με τον παρόντα και μόνο νόμο και τα οποία παρουσιάζουν επιπροσθέτως τεράστιες ελλείψεις σε στελέχωση προσωπικού.

Δευτερευόντως καθίσταται επιτακτική η ύπαρξη ρητής πρόβλεψης στον ως άνω νόμο περί επέκτασης της εφαρμογής του και στο ΤΠΔ. Κατά τη γνώμη της γράφουσας αυτό αποτελεί μείζον ζήτημα δεδομένου ότι κρατούσα άποψη στη νομολογία αποτελεί η μη ρύθμιση των οφειλών προς το ΤΠΔ από το ν. 3869/2010, με αιτιολογία την ειδικότητα των διατάξεων από τις οποίες αυτό διέπεται και οι οποίες μάλιστα με νεότερη ΥΑ μειώνουν στο ήμισυ, ήτοι στα 3/10 την υποχρεωτική εκχώρηση του μηνιαίου μισθού ή της σύνταξης των δανειοληπτών προς εξόφληση των δανείων τους από το ΤΠΔ. Η τελευταία ρύθμιση αποτελεί απόρροια της καλής πίστης, με την οποία μειώνεται το χρέος, μεσούσης της κορύφωσης της οικονομικής κρίσης για την ελάφρυνση του υπερχρεωμένων οφειλετών. Εξάλλου η γράφουσα υποστηρίζει ούτως ή άλλως την υπαγωγή των απαιτήσεων του ΤΠΔ στη ρύθμιση του Ν. 3869/2010, δεδομένου ότι αν ο νομοθέτης ήθελε να εξαιρέσει αυτές θα τις συμπεριελάμβανε στις προβλεπόμενες εξαιρέσεις της παρ. 2 του άρ. 1 του Ν. 3869/2010, όπου η απαρίθμηση είναι περιοριστική, πράγμα που ουδέποτε έπραξε. Δεδομένου όμως ότι διαμορφώνεται αντιφατική νομολογία ως προς το ζήτημα αυτό με περαιτέρω αποτέλεσμα τη διακύβευση της ασφάλειας δικαίου θα πρέπει να δοθεί λύση με νομοθετική παρέμβαση.

Σχετικά με την προστασία της κύριας κατοικίας του οφειλέτη προτείνεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να ρυθμίσει την οφειλή για εξαίρεση από τη ρευστοποίηση σε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των είκοσι ετών και συγκεκριμένα μέχρι τριάντα πέντε έτη. Προτείνεται δηλαδή η περίοδος τοκοχρεολυτικής εξόφλησης της οριζόμενης συνολικής οφειλής να μην υπερβαίνει τα τριάντα πέντε έτη. Επίσης επιβάλλεται ο ρητός διαχωρισμός των περιόδων αποπληρωμής των δύο διαφορετικών κατηγοριών, ώστε να μην συμπίπτουν χρονικά οι καταβολές του άρ. 8 παρ. 2 με αυτές του άρ. 9 παρ. 2 Ν. 3869/2010. Έτσι για τη ρύθμιση του άρ. 9 παρ. 2 προτείνεται η υποχρεωτικότητα της περιόδου χάριτος, η οποία πρέπει να ορίζεται τουλάχιστον στα τέσσερα έτη.

Επιπροσθέτως η παύση της τοκογονίας θα έπρεπε *de lege ferenda* να αφορά και την κατηγορία των εμπραγμάτως ασφαλισμένων ή ειδικών προνομιούχων καθώς τα προνόμια αυτών συνίστανται στην κατά προτεραιότητά ικανοποίησή τους από τα βεβαρημένα πράγματα, ενώ η τοκοφορία ουδεμία σχέση έχει με αυτήν. Αυτό προκύπτει εκ του άρ. 8 παρ. 2 Ν. 3869/2010 καθώς για τη ρύθμιση αυτή δεν λαμβάνεται υπόψη η εμπράγματη εξασφάλιση της απαίτησης σε συνδυασμό με το άρ. 11 παρ. 2 και 3 του ως άνω νόμου, όπου σε περίπτωση έκπτωσης από την ευνοϊκή ρύθμιση του άρ. 8, οι

(ηλεκτρονική κατάθεση προτάσεων και σχετικών-αναβολή συζήτησης λόγω απεργίας, αποχής) ισχύει από τη 16^η Σεπτεμβρίου 2012.

απαιτήσεις επανέρχονται στο αρχικό τους ύψος, επομένως και με τον τόκο από την ημερομηνία κατάθεσης της αιτήσεως. Έτσι είναι ανώφελη η μη παύση της τοκογονίας των εμπραγμάτως ασφαλισμένων απαιτήσεων, αφού στην ως άνω περίπτωση όλες οι απαιτήσεις, εμπραγμάτως ασφαλισμένες ή μη, τοκίζονται αναδρομικώς (*ex tunc*) από την ημερομηνία κατάθεσης της αιτήσεως. Ωστόσο αυτή η αναδρομικότητα κρίνεται κατά την άποψη της γράφουσας ανεπιεικής και θα έπρεπε ο τόκος να οφείλεται στην περίπτωση αυτή από τη στιγμή που ο οφειλέτης σταμάτησε τις καταβολές.

Η νομολογία των δικαστηρίων που εφαρμόζει το Ν. 3869/2010 έχει δεχθεί και μάλιστα με σωρεία αποφάσεων ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται και στους αυτοαπασχολούμενους ελεύθερους επαγγελματίες που διατηρούν ατομικές επιχειρήσεις και δεν απασχολούν προσωπικό, εμπίπτοντας αυτούς προφανώς στην τελολογία του νόμου. Θα μπορούσε ενδεχομένως να υπάρξει ρητή πρόβλεψη προς τούτο, αν και προκύπτει νομολογιακά.

Επειδή γεννάται ζήτημα από τη διαφοροποίηση του άρ. 4 παρ. 1 και 2 Ν. 3869/2010 και του άρ. 1 του ως άνω νόμου ως προς την αντιμετώπιση του δόλου, κατά πόσο δηλαδή η υποχρέωση ειλικρίνειας του οφειλέτη περιλαμβάνει και τη δήλωση για τις μεταβιβάσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων την τελευταία τριετία καθώς και τη δήλωση για την εισοδηματική κατάσταση του/της συζύγου, θεωρείται αναγκαία κατά τη γράφουσα η συμπλήρωση του νόμου, ώστε η παράλειψη να μην αποτελεί κίνητρο για να αποκρύπτονται οι μεταβιβάσεις και η εισοδηματική κατάσταση του/της συζύγου και να δύναται το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως να λαμβάνει υπόψη σε όλες τις περιπτώσεις ανειλικρίνειας του οφειλέτη την ύπαρξη δόλου, χάριν δημοσίου συμφέροντος και όχι χάριν των ιδιωτικών συμφερόντων των πιστωτών.

Αναγκαία κρίνεται η διαφορετική αντιμετώπιση των οφειλετών με πλήρη αδυναμία καταβολής, ώστε η απαλλαγή τους από τα χρέη να επέρχεται νωρίτερα, ήτοι στα τρία έτη.

Προτείνεται περαιτέρω ειδική μέριμνα με ολική διαγραφή χρεών για ιδιαίτερες κατηγορίες οφειλετών και συγκεκριμένα για τις ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες, όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, τα πρόσωπα με υψηλά ποσοστά αναπηρίας, διαπιστωμένα από αρμόδιες υγειονομικές επιτροπές, με σοβαρές ή ανίατες ασθένειες, όπως και οι ηλικιωμένοι που υπερβαίνουν το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους.

Προτείνεται η υποχρεωτική εκ του νόμου ρύθμιση για τις τράπεζες με ανώτατο όριο της δόσης εξυπηρέτησης των δανείων το 30% του μισθού (σύνταξης ή εισοδήματος) των οφειλετών, ήτοι η μείωση των συνολικών δανειακών υποχρεώσεων ενός δανειολήπτη ή μιας οικογένειας προς τις τράπεζες, ώστε η μηνιαία καταβολή δόσεων σε όλες τις τράπεζες, να μην υπερβαίνει το 30% των μηνιαίων καθαρών ατομικών ή οικογενειακών αποδοχών, έτσι όπως το ποσοστό αυτό προκύπτει από τα εκκαθαριστικά

σημειώματα της εφορίας του προηγούμενου έτους και η διαγραφή της μηνιαίας δόσης των δανείων ως προς το ποσό που υπερβαίνει το 30%. Το ποσοστό αυτό θα αποτελεί το διαθέσιμο μηνιαίως για την αποπληρωμή των δανειακών υποχρεώσεων και θα κατανέμεται συμμετρως. Προτείνεται μάλιστα η δυνατότητα περαιτέρω μείωσης του ποσοστού αυτού μέχρι της τάξης του 15% για την ιδιαίτερη κατηγορία των πολυτέκνων και η επιβολή προστίμου στις τράπεζες σε αμφότερες τις ανωτέρω περιπτώσεις που οι τελευταίες αρνούνται να συμμορφωθούν με την υποχρεωτική αυτή ρύθμιση και μάλιστα ισόποσου με εκείνο που αρνούνται να διαγράψουν.

Σε δικονομικό επίπεδο η γράφουσα υποστηρίζει την κατάργηση του σταδίου του εξωδικαστικού συμβιβασμού ως υποχρεωτικό και μάλιστα επί ποινή απαραδέκτου, δεδομένου ότι αυτό αποτέλεσε στην πράξη μια καθαρά τυπική διαδικασία.

Στο πλαίσιο της μη επιβάρυνσης του υπερχρεωμένου οφειλέτη με περαιτέρω έξοδα προτείνεται, αφενός η λήψη ειδικής εκ της πολιτείας μέριμνας ώστε να δίδεται η δυνατότητα στους υπερχρεωμένους οφειλότες για νομική αρωγή και στη διαδικασία ενώπιων των δικαστηρίων, αφετέρου εφόσον στο ρυθμιστικό πεδίο του νόμου υπάγονται κατά κύριο λόγο απαιτήσεις καταναλωτών κατά πιστωτικών ιδρυμάτων, δίχως να αποκλείονται και οι απαιτήσεις κατά οποιουδήποτε προσώπου, νομικού ή φυσικού, ιδιώτη ή επαγγελματία, από οποιαδήποτε αιτία, θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει μία επίδοση ως προς τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα στην Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, άλλως να προβλεφθεί χαμηλότερο κόστος για τις επιδόσεις των δικογράφων αυτής της διαδικασίας.

Αναφορικά με τη δικαστική αναστολή εκτελέσεως βάσει του άρ. 6 Ν. 3869/2010 η γράφουσα υποστηρίζει ότι θα έπρεπε με μόνη την κατάθεση της αιτήσεως να αναστέλλεται κάθε πράξη εκτελέσεως κατά δανειολήπτη⁴⁹³ και εγγυητή. Δεν χρειάζεται επομένως οι δανειολήπτες να προσφεύγουν στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων για τη χορήγηση αναστολής και αντιστοίχως στην έκδοση προσωρινής διαταγής. Θα μπορούσε μάλιστα να υιοθετηθεί και η ευρεία διατύπωση της αναστολής όλων των ατομικών κατά του οφειλέτη καταδιωκτικών μέτρων με μόνη την υποβολή της αιτήσεως.

Ωστόσο θα μπορούσαν να διατυπωθούν επιφυλάξεις ως προς την ορθότητα της ανωτέρω προτάσεως, στη βάση πρόσκρουσης στο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας και προηγούμενης ακροάσεως του ενδιαφερομένου πιστωτή, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρ. 20 Σ, καθώς δεν του δίνεται η δυνατότητα ως καθού η αίτηση ασφαλιστικών ν' αντικρούσει την αναστολή. Από την άλλη παρέχεται έννομη προστασία στον οφειλέτη με την υποβολή και μόνον της αιτήσεως, δίχως καν να έχει προβεί και σε επίδοση αυτής, αφήνοντας ανοικτό το δρόμο και σε κα-

493. Η πρόταση αυτή υποστηρίζεται και από Ρούσσο, ΕφΑΔ 2010, 1299.

ταχρηστικές πρακτικές που στοχεύουν απλώς στην επιβράδυνση της διαδικασίας. Ενδεχομένως μία τέτοια πρόταση να προσέκρουε και στην αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' Σ, εφόσον το ηπιότερο μέτρο θα αποτελούσε ακριβώς μία απόφαση ασφαλιστικών μέτρων που θα παρείχε τα εχέγγυα ορθότερης δικαστικής κρίσεως.

Ο σκοπός όμως μιας αυτοδίκαιης αναστολής των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη εξυπηρετεί τόσο το συμφέρον του οφειλέτη όσο και το συμφέρον των πιστωτών. Από τη μία σαφώς εξυπηρετείται το συμφέρον του έντιμου υπερχρεωμένου οφειλέτη, αφού προστατεύονται τα περιουσιακά του στοιχεία μέχρι την οριστική απόφαση για τη ρύθμιση των χρεών του, δίχως να επιβαρύνεται με περαιτέρω έξοδα για την αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων, από την άλλη διατηρείται η υπάρχουσα παρουσία του οφειλέτη, ώστε να χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια ως βάση για τη ρύθμιση των χρεών του και την ικανοποίηση των πιστωτών του. Έτσι δεν θα παραβιάζεται και η αρχή της ισότητας ως προς τη μεταχείριση των πιστωτών. Δεν πρέπει τέλος να παροράται και η διάταξη του άρθρο 25 παρ. 4 Σ σύμφωνα με την οποία *«το κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης»*, οπότε μια τέτοια πρόταση θα μπορούσε ενδεχομένως να θεωρηθεί ως μία πρόσφορη κοινωνικά πρόταση.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ανατρέχοντας στη διεθνή εμπειρία οι ΗΠΑ, δίδοντας έμφαση στην ελευθερία της αγοράς και υιοθετώντας γρήγορες και τυπικές διαδικασίες, εισάγουν την ιδέα ενός νέου οικονομικού ξεκινήματος για τον υπερχρεωμένο οφειλέτη (fresh start). Έτσι με την απαλλαγή από τα χρέη επιτυγχάνεται η επανάκτηση από τον οφειλέτη της αγοραστικής του δύναμης και κινήτρων για την επανασυμμετοχή του στην οικονομική ζωή, με περαιτέρω σκοπό την προαγωγή της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής δραστηριότητας.

Στον αντίποδα ευρίσκεται το ηπειρωτικό ευρωπαϊκό δίκαιο, που εστιάζει στην προαγωγή της κοινωνικής δικαιοσύνης, με την εισαγωγή ευνοϊκών για τους υπερχρεωμένους οφειλέτες διατάξεων που επιβάλλονται από το κοινωνικό κράτος δικαίου, το οποίο δημιουργεί ένα δίκτυο προστασίας για τους πραγματικά αδύναμους οφειλέτες, εκεί όπου η απαλλαγή από τα χρέη έρχεται ως αποτέλεσμα μιας επίπονης και επιτυχο-ύς δοκιμασίας (earned start).

Ο Ν. 3869/2010 άργησε χαρακτηριστικά να θεσπιστεί στη χώρα μας, όταν ήδη από πολύ νωρίς υπήρχαν σχετικές ρυθμίσεις σε πολλές ευρωπαϊκές και μη χώρες, οι οποίες είχαν να επιδείξουν μια πλούσια εμπειρία, χρήσιμη για την άντληση συμπερασμάτων. Έτσι ο νόμος αυτός ακολουθώντας την ευρωπαϊκή παράδοση δεν πρωτοτύπησε. Ουσιαστικά αποτέλεσε απομίμηση βέλτιστων νομοθετικών πρακτικών αλλοδαπών εννόμων τάξεων με τη μεγαλύτερη εμπειρία στο συγκεκριμένο πεδίο έντασης. Μία ένταση που δημιουργείται ανάμεσα στις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης και στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα που φέρει το ίδιο βασική ευθύνη για την πρόκληση του προβλήματος της υπερχρέωσης. Ας μην ξεχνάμε ότι η υπερχρέωση των ελληνικών νοικοκυριών συντελέστηκε σε μία περίοδο, η οποία χαρακτηριζόταν τόσο από την έλλειψη νομοθετικού πλαισίου για τη ρύθμιση των οφειλών όσο και από την απεριόριστη και ανέλεγκτη πιστωτική επέκταση των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ωστόσο κατά την επέκταση αυτή τα πιστωτικά ιδρύματα υιοθετούσαν επιθετικές πρακτικές, χορηγούσαν αφειδώς δάνεια και πιστώσεις, προέβαιναν σε έκδοση πιστωτικών καρτών χωρίς να υπάρξει καν αίτημα από την πλευρά των καταναλωτών, ενθαρρύνοντας τους σε εύκολη πρόσβαση στην πίστωση. Χαρακτηριστικές ήταν και οι διαφημίσεις της εποχής με τις οποίες βομβαρδίζονταν σε καθημερινή βάση οι καταναλωτές (διακοποδάνεια, εορτοδάνεια κ.λπ). Όλες αυτές οι πρακτικές απείχαν από την αρχή του υπεύθυνου δανεισμού, όπως αυτή κατοχυρώνεται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, με την πρόβλεψη επιπροσθέτως κυρώσεων από τα εκάστοτε κράτη μέλη σε περίπτωση καταστρατήγησής της. Τα πιστωτικά ιδρύματα εκμεταλλεύονταν την αδυναμία των κα-

ταναλωτών, την ασυμμετρία στην πληροφόρηση και με τα δυσανάλογα υψηλά επιτόκια ιδιαίτερα στο χώρο της καταναλωτικής πίστης, με το πρόσχημα της αποτρεπτικής λειτουργίας τους, απορροφούσαν τις ζημιές από την υπερχρέωση μέχρι εκείνο το σημείο που δεν δημιουργείτο πρόβλημα στα ίδια.

Αυτά τα πιστωτικά ιδρύματα που δημιούργησαν το πρόβλημα της υπερχρέωσης είναι αυτά που άσκησαν έντονες και ποικίλες αντιδράσεις και παρεμβάσεις στην εισαγωγή του Ν. 3869/2010. Είναι αυτά που επεσήμαναν τον κίνδυνο που έχει για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μια μαζική απαλλαγή δανειοληπτών, εξαίροντας μάλιστα τον λεγόμενο ηθικό κίνδυνο (*moral hazard*). Αυτός αποτελεί την λεγόμενη κατάχρηση του εισαχθέντος θεσμού, ήτοι την απερίσκεπτη ανάληψη πιστώσεων-δανειακών υποχρεώσεων εκ μέρους οφειλετών, στις οποίες δεν θα μπορούσαν να ανταποκριθούν, καθώς πλέον θα δύνανται να τύχουν απαλλαγής από τα χρέη σε περίπτωση περιέλευσης τους σε αδυναμία πληρωμής.

Ωστόσο και πάλι ανατρέχοντας στην ευρωπαϊκή εμπειρία, η αξιοποίηση της νομοθεσίας περί ρύθμισης οφειλών προκειμένου να μη λάβει χώρα η τήρηση των ανειλημμένων υποχρεώσεων, δηλαδή η κατάχρηση του θεσμού της ρύθμισης των οφειλών με προσπάθεια αποτροπής αυτής δεν απασχολεί τόσο όσο το πώς αυτός ο θεσμός θα καταστεί πιο προσβάσιμος, αξιοποιήσιμος και ευέλικτος, δεδομένου ότι σύμφωνα και με έρευνες μικρός αριθμός προσώπων τελικά αξιοποιεί τις ρυθμίσεις αυτές⁴⁹⁴.

Στην Ελλάδα πάντως το πρόβλημα έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις με σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των υπερχρεωμένων, με εξάπλωση της κατάθλιψης, ακόμα και με άνοδο του ποσοστού αυτοκτονιών. Ο νόμος 3869/2010 δεν έλυσε το πρόβλημα. Οι δανειολήπτες αναζητούν αγωνιωδώς τη δικαστική επίλυση του προβλήματός τους προκειμένου να ανασάνουν, να βρουν μία διέξοδο, γεγονός που οδήγησε στην επιβάρυνσή τους με νέα έξοδα, στην επιβάρυνση των δικαστηρίων με νέες υποθέσεις και στην παράταση της εκκρεμότητας και της αγωνίας, λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών και μακρινών δικασίμων (μέχρι και 2017).

Πάντως στην πράξη δεν ελλείπουν και περιπτώσεις προσώπων που ενώ πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο Ν. 3869/2010 θεωρούν υποτιμητική την ένταξη τους σε αυτόν. Αντ' αυτού επιλέγουν να έλθουν σε κατ' ιδίαν συνεννόηση με τα πιστωτικά ιδρύματα, προβαίνοντας σε μία ρύθμιση των οφειλών τους⁴⁹⁵, τέτοια μάλιστα που

494. Reifner/Kiesilainen/Huls/Spingeneer, *Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union*, 2003, 196 επ.

495. Όπου σύμφωνα με το από 30.8.2012 τελευταίο δελτίο τύπου της ΕΕΤ προσβάσιμο σε <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=6&smap=604> «Οι τράπεζες, ήδη από τις αρχές του 2010, παρακολουθώντας τις οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές και ανταποκρινόμενες στη δυσμενή οικονομική συγκυρία, προέβησαν, παρά τα προβλήματα ρευστότητας που υπάρχουν στο τραπεζικό σύστημα, σε πολύ μεγάλο αριθμό ρυθμίσεων με οφειλέτες που αντιμετώπιζαν δυσχέρειες στην εξυπηρέτηση των δανείων τους με τη δέουσα κοινωνική ευ-

στις περισσότερες των περιπτώσεων ευνοεί κατεξοχήν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, ιδίως με παράταση αποπληρωμής των οφειλών τους, ήτοι με επιμήκυνση της διάρκειας με αντίστοιχη μείωση των δόσεων των δανείων τους, στην ουσία όμως με δυσμενέστερους επιτοκιακούς όρους και συνεπώς με περαιτέρω διόγκωση των οφειλομένων. Πρόκειται κυρίως για την κατηγορία των μεσαίων κοινωνικά στρωμάτων που πλήττονται από την δραματική μείωση των εισοδημάτων τους. Αυτή η ριζική και εντελώς απρόβλεπτη μεταβολή της οικονομικής κατάστασης και των οικονομικών δυνατοτήτων όχι μόνο των μεσαίων αλλά κυρίως των κατώτερων στρωμάτων τους έχει περιαγάγει όλους ανεξαιρέτως σε έναν ασφυκτικό κλοιό, υπό την συνεχή πίεση ληξιπρόθεσμων οφειλών που τα νέα δεδομένα δεν επιτρέπουν την εξυπηρέτησή τους.

Σε όλα αυτά αξίζει να γίνει μνεία και στον ρόλο της Τράπεζας της Ελλάδος, που επιφορτισμένη με την εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας του τραπεζικού συστήματος, επεδείκνυε ανοχή στις επιθετικές πρακτικές των πιστωτικών ιδρυμάτων, υποβαθμίζοντας την υπερχρέωση ως κοινωνικό πρόβλημα στο βαθμό που αυτή δεν αποτελούσε απειλή για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Μετέπειτα όμως η υπερχρέωση αυτή προβάλλεται ως απειλή για το ίδιο το χρηματοπιστωτικό σύστημα στο βαθμό που οι ζημιές από τις μη εξυπηρετούμενες πιστώσεις, ήτοι από τις επισφάλειες που η ίδια η απεριόριστη και ανεξέλεγκτη πιστωτική επέκταση έχει προκαλέσει σε αυτό, αυξηθούν σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην επαρκούν τα κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων για την αντιμετώπισή τους⁴⁹⁶. Ευθύνες δηλαδή υπάρχουν και στον έλεγχο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η Τράπεζα της Ελλάδας ουδέποτε ήλεγχε τις ιδιωτικές τράπεζες για την τραπεζική τους δεοντολογία κατά την άσκηση της τραπεζικής πίστης.

Φυσικά δεν θα πρέπει να παροράται και η ευθύνη των ιδίων των οφειλετών-δανειοληπτών στην συντελούμενη υπερχρέωση τους. Ωστόσο αν και ο ίδιος φέρουν μερίδιο ευθύνης για την κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει, το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης φέρουν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα για τις επισφάλειες των δανείων διότι ώθησαν τους απλούς πολίτες στη λήψη δανείων που ήταν πέραν των δυνατοτήτων τους.

Για άλλη μια φορά είναι χαρακτηριστική η προχειρότητα με την οποία αντιμετώπισε ο Έλληνας νομοθέτης το μείζον αυτό και ιδιαίτερα οξύμενο σήμερα πρόβλημα της υπερχρέωσης. Αντί να υιοθετήσει πρακτικές που στοχευμένα και μεθοδικά θα χτυπούν το φαινόμενο στη ρίζα του, κυρίως προλαμβάνοντας καταστάσεις αλλά και τις καταχ-

αισθησία και με τις μέχρι σήμερα ρυθμίσεις δανείων να εξυπηρετούνται σε ικανοποιητικό βαθμό, γεγονός που πιστοποιεί ότι οι προτάσεις ρύθμισης των τραπεζών είναι προσαρμοσμένες στις τρέχουσες δυνατότητες της πλειονότητας των νοικοκυριών».

496. Σπυράκος, Οι κανόνες για την είσπραξη των απαιτήσεων στο πεδίο έντασης κοινωνικής δικαιοσύνης και ανάγκης αποφυγής συστημικών κινδύνων σε *Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικών* (2011), 235 επ.

ρήσεις, με την εισαγωγή οργανωμένων θεσμών για την πρόληψη του μείζονος αυτού προβλήματος, η πολιτική που υιοθετήθηκε για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ήτοι ο Ν. 3869/2010 προς αντιμετώπιση του προβλήματος, αν και συνιστά θετική πρωτοβουλία, με την κεντρική φιλοσοφία και στόχευση του οποίου συμφωνεί και η γράφουσα, κρίνεται ανεπαρκής⁴⁹⁷. Η ανεπάρκεια του και αναποτελεσματικότητα του εδράζεται κυρίως στην ασάφεια των διατάξεων του, οι οποίες έχουν δώσει αφορμή για διαφοροποιημένες προσεγγίσεις τόσο εκ μέρους θεωρητικών αλλά και εφαρμοστών του δικαίου, με περαιτέρω αποτέλεσμα τη διακύβευση της ασφάλειας δικαίου.

Δεν νοείται ειδικός νόμος ήτοι ο παρών, που αποτελεί εξειδίκευση της καλόπιστης εκτέλεσης των ενοχών (αρχή της καλής πίστης-επιείκειας), να περιλαμβάνει ασαφείς διατάξεις και να δημιουργεί κενά. Υπό το πρίσμα αυτό καθίσταται επιτακτικό το αίτημα τροποποίησης του παρόντος προς την κατεύθυνση της συμπλήρωσης του μέσα από την αποσαφήνιση των διατάξεων του που έχει μέχρι στιγμής λάβει χώρα από το πλήθος των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί. Κρίνεται απαραίτητη μια νομοθετική πρωτοβουλία που θα αντιμετωπίσει με ριζοσπαστικό τρόπο το πρόβλημα των υπερχρεωμένων νοικοκυριών καθώς η δυναμική που έχει αναπτύξει η κρίση υπερβαίνει τον παρόντα νόμο. Προς την κατεύθυνση αυτή η γράφουσα ανέπτυξε και τις προτάσεις της για την πρακτική βελτίωση των ρυθμίσεων του.

Από την άλλη δεν πρέπει να παροράται ότι ο νόμος αυτός έφερε αρκετά αποτελέσματα, όχι όμως αυτά που η ελληνική κοινωνία αυτή τη στιγμή έχει ανάγκη. Από την έρευνα των δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί συνάγεται η μείωση των οφειλών προς πιστωτικά ιδρύματα που κυμαίνεται από 50% έως και 92,46%⁴⁹⁸, με μέσο όρο μείωσης του συνολικού χρέους κατά 60%. Ήδη 3.000 αποφάσεις έχουν δημοσιευθεί, εκ των οποίων το 50% οδήγησαν σε ρυθμίσεις (θετικές αποφάσεις ρύθμισης οφειλών από δάνεια) και από αυτές μόλις το 0,1% των υποθέσεων κατέληξε σε ολική διαγραφή χρέους σύμφωνα με στοιχεία που διαβιβάστηκαν στη Βουλή⁴⁹⁹. Αξίζει να επισημανθεί ότι στις περισσότερες των περιπτώσεων που γίνεται λόγος για ολική διαγραφή χρεών πρόκειται για την περίπτωση των μηδενικών μηνιαίων καταβολών που ωστόσο δεν είναι οριστική η απόφαση, αφού υπάρχει η ευχέρεια επαναπροσδιορισμού των μη-

497. Όπου σύμφωνα με συμπέρασμα της Εθνικής Ομοσπονδίας Ενώσεων Προστασίας Πολιτών Καταναλωτών-Δανειοληπτών θα είναι εξαιρετικά δύσκολο για τους οφειλέτες να αποπληρώσουν στις Τράπεζες ακόμη και το ελαττωμένο ή αναπροσαρμοσμένο μετά τη ρύθμιση ύψος της οφειλής τους προσβάσιμο σε <http://www.lawnet.gr/news/aneparkis-o-n38692010-gia-uperxreomena-noikokuria-kataggellei-i-omospondia-daneiolipton-26058.html>, δημοσίευση την 4.4.2012.

498. ΕιρΧαν 202/2012 στην επίκαιρη νομολογία της ΝΟΜΟΣ χωρίς ωστόσο να έχει δημοσιευθεί το πλήρες κείμενό της προσβάσιμο σε <http://www.lawnet.gr/news/kourema-xreous-daneiolipti-kata-92-tois-ekato-apo-to-eirinodikeio-xanion-27030.html>.

499. <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=479522>, δημοσίευση στο ΒΗΜΑ την 15.10.2012.

νιαιών καταβολών σε περίπτωση μεταβολής των συνθηκών. Και στην περίπτωση των μηδενικών μηνιαίων καταβολών για να επέλθει η απαλλαγή απαιτείται η παρέλευση της τετραετίας. Οπότε ενδιαφέρον παρουσιάζει να ιδωθεί το ζήτημα αυτό μετά την παρέλευση της τετραετίας

Το άλλο 50% των αποφάσεων ήταν απορριπτικές (10% για λόγους ουσίας, καθώς κρίθηκε ότι δεν εμπίπτουν στο νόμο και 40% για τυπικούς λόγους)⁵⁰⁰. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα από την πλευρά των Ειρηνοδικών για μία περυστολή του απαραδέκτου από την αοριστία, προκειμένου να μην απορρίπτονται οι αιτήσεις για λόγους τυπικούς αλλά να γίνεται χρήση στην πράξη των άρ. 236 και 254 ΚΠολΔ.

Σε σύνολο 40.000 αιτήσεων για εξωδικαστικό συμβιβασμό, οι 27.000 έχουν τελικά οδηγηθεί στα δικαστήρια και από αυτές 5.000 υποθέσεις έχουν συζητηθεί⁵⁰¹. Υπό το πρίσμα αυτό, η προσπάθεια επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού απέτυχε λαμβανομένων υπόψη των ποσοστών επιτυχίας του που δεν υπερβαίνουν το 1%, κυρίως εξαιτίας της απροθυμίας των πιστωτικών ιδρυμάτων να ανταποκριθούν στην εξωδικαστική επίλυση. Αν οφειλέτες και δανειστές προσέφευγαν στη διαπραγμάτευση με στόχο να εξυπηρετήσουν παράλληλα με τα συμφέροντά τους και το σκοπό του νόμου, όπως αυτός διατυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση, προκειμένου αφενός οι οφειλέτες να μη νομίζουν ότι θα χαριστούν τα χρέη τους, περιορίζοντας τις προσδοκίες τους σ' ένα ρεαλιστικό επίπεδο, ώστε να είναι διατεθειμένοι να εξοφλήσουν ένα μέρος αυτών ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες, αφετέρου οι πιστωτές δεν εκτιμούσαν το νόμο ως μοναδική ευκαιρία για είσπραξη απαιτήσεων που ποτέ δεν θα είχαν τη δυνατότητα να ικανοποιήσουν, τότε ενδεχομένως θα υπήρχε και η δυνατότητα να επιτευχθεί τόσο ο εξωδικαστικός συμβιβασμός όσο και ο σκοπός του νόμου. Ως εκ τούτου επειδή ο εξωδικαστικός συμβιβασμός αποτελεί μία καθαρά τυπική διαδικασία, συζητείται η πρόταση μη συμπερίληψης του σταδίου αυτού ως υποχρεωτικό και μάλιστα επί ποινή απαραδέκτου.

Στόχος του νόμου 3869/2010 είναι σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του νόμου να σπάσει τον φαύλο κύκλο οικονομικής δυσανεξίας στην οποία έχουν περιέλθει οι υπερχρεωμένοι οφειλέτες, ώστε να αποκτήσουν νέα αγοραστική δύναμη και να συμβάλουν με τον τρόπο αυτό στην εξυγίανση της οικονομικής δραστηριότητας του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

500. <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2244524>, δημοσίευση στη ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ την 15.10.2012.

501. <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2244524>, δημοσίευση στη ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ την 15.10.2012.

Το δικαίωμα ρύθμισης οφειλών θα μπορούσε ενδεχομένως να χαρακτηριστεί ως διαπλαστικό δικαίωμα⁵⁰² που αποσκοπεί στην αναδιαμόρφωση των όρων της οφειλής, ήτοι του ποσού, κατά παράβαση της αρχής *pacta sunt servanda*. Ο νόμος αυτός δεν αποσκοπεί στη δικαίωση του κακοπληρωτή αλλά του προσώπου που επιθυμεί αλλά αδυνατεί να πληρώσει τα χρέη του, ώστε να καταβάλει ένα τουλάχιστον μέρος στους πιστωτές του που δεν θα μπορούσαν να επιτύχουν μείζονα ικανοποίηση με βάση τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Συνεπώς εξυπηρετούνται και τα συμφέροντα των πιστωτών δίχως αυτό να σημαίνει ότι δεν ελλοχεύουν και κίνδυνοι από τη χρησιμοποίηση του νόμου προς καταστράτηγηση των συμφερόντων τους. Παράλληλα καλλιεργείται ελπίδα για προοπτικές στο μέλλον εκ μέρους των υπερχρεωμένων, αφού έχοντας ήδη αποκτήσει πολύτιμη εμπειρία και έχοντας ως βάση τον κανόνα της άπαξ απαλλαγής θα είναι πιο συνετοί και θα προβούν σε σώφρονα διαχείριση στο μέλλον των εισοδημάτων τους.

Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει η εξυπηρέτηση ενός και μόνον συμφέροντος. Πρόκειται για συγκρουόμενα συμφέροντα. Από τη μια πλευρά το συμφέρον της αξιοπρεπούς διαβίωσης του υπερχρεωμένου οφειλέτη, που συνάγεται ευθέως από το άρ. 2 παρ. 1 Σ σε συνδυασμό με το άρ. 25 παρ.1 εδ. α' Σ που κατοχυρώνει το κοινωνικό κράτος δικαίου και από την άλλη πλευρά το περιουσιακό δικαίωμα των πιστωτών, υπό το πρίσμα των απαιτήσεων τους μέσω του άρ. 1 Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Ο νομοθέτης ως κρατικό όργανο καλείται μέσω του άρ. 25 παρ. 1 εδ. β' Σ να σεβαστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα και υποχρεούται να διασφαλίσει την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Ο νομοθέτης θα μπορούσε ενδεχομένως να ελεγχθεί υπό το πρίσμα του άρ. 25 παρ. 1 εδ. δ' Σ, ότι δηλαδή δεν τήρησε την αρχή της αναλογικότητας. Ωστόσο ο νόμος 3869/2010 δεν είναι κυρωτικός νόμος, ένας νόμος που επιβάλλει κυρώσεις. Στην ουσία αυτό που κάνει είναι να σταθμίζει κρίσιμες παραμέτρους- κρίσιμα συμφέροντα και να προσπαθεί να προβεί σε έναν συγκεκριασμό αυτών των συγκρουόμενων συμφερόντων.

Τελικά όμως μήπως στόχος του νόμου δεν είναι η μέριμνα-ανακούφιση των υπερχρεωμένων οφειλετών, όπως ο νομοθέτης διατείνεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου; Είναι αντιφατική η δικαιολογία του παρόντος νόμου, ήτοι η ρύθμιση των οφειλών και η υπό προϋποθέσεις απαλλαγή των υπερχρεωμένων οφειλετών να βρίσκει δικαιολογητικό έρεισμα στην αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου. Μα για ποιο κοινωνικό κράτος ομιλούμε όταν αυτό στην πραγματικότητα δεν υπάρχει, όταν καθημερινώς καταλύονται κεκτημένα δικαιώματα εργαζομένων και βυθιζόμαστε ολοένα και περισσότερο σε έναν εργασιακό μεσαίωνα. Άραγε μήπως τελικά πίσω και από αυτόν τον νόμο

502. Σπυριδάκης/Γεωργιακάκη (2011), 24· Χριστοδούλου, ΔΕΕ 2011, 303. Contra Ψυχομάνης (2012⁵), 538 επ.

εξυπηρετούνται και πάλι τα συμφέροντα των πιστωτικών ιδρυμάτων; Και είναι αληθές ότι τα πιστωτικά ιδρύματα αντιδρούσαν εξ αρχής στην εισαγωγή του και ασκούσαν παρεμβάσεις οι οποίες και στις περισσότερες των περιπτώσεων ευδοκίμησαν. Παραδείγματος χάρη δεν εισήχθη ανώτατο ποσοστό εξυπηρέτησης των οφειλών βάσει του ατομικού μηνιαίου εισοδήματός με αντίστοιχη διαγραφή του υπολειπομένου, ώστε να μπορεί ο οφειλέτης να καλύπτει στοιχειωδώς τις βιοτικές ανάγκες του ιδίου και της οικογένειάς του, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό τη διασφάλιση ενός όχι ελαχίστου αλλά στοιχειωδούς επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης. Ακόμη και η χορήγηση της περιόδου χάριτος για την προστασία της κύριας κατοικίας είναι δυνητική για το δικαστήριο με συνέπεια τις περισσότερες φορές η τετραετής ρύθμιση να συμπίπτει με την εξυπηρέτηση του πρόσθετου οφέλους για τη διάσωση της κύριας κατοικίας. Πως είναι όμως δυνατόν δύο ρυθμίσεις να εξυπηρετούνται ταυτόχρονα από έναν υπερχρεωμένο οφειλέτη;

Έτσι τα πιστωτικά ιδρύματα πέτυχαν το στόχο της έκδοσης ενός νόμου που κατά το δυνατόν δεν θα αντιτίθεται στα συμφέροντά τους, αφού έλαβαν ιδιαίτερη μέριμνα προς τούτο. Άλλο είναι το ζήτημα ότι δεν επιθυμούν την εφαρμογή του στην πράξη διότι με τις κατ' ιδίαν ρυθμίσεις στις οποίες προβαίνουν με τους οφειλέτες τους εξυπηρετούν ακόμη περισσότερο τα συμφέροντά τους. Άλλωστε δεν θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν διαφορετικά, ήτοι να επιτύχουν μείζονα ικανοποίηση όσον αφορά στην κατηγορία των υπερχρεωμένων οφειλετών που δεν διαθέτουν οιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο επί του οποίου θα μπορούσαν να επισπεύσουν αναγκαστική εκτέλεση και με μόνη πηγή εισοδήματος τα εισοδήματα από την εργασία τους. Έτσι με το νόμο αυτόν δόθηκε η δυνατότητα και οι υπερχρεωμένοι αυτοί οφειλέτες να επιτύχουν την απαλλαγή τους από τα χρέη, βάσει ενός ρεαλιστικού πλάνου αποπληρωμής, αν επί τέσσερα έτη τηρούν με συνέπεια τις υποχρεώσεις που θα τους θέτει το δικαστήριο, εξοφλώντας ένα μέρος αυτών, προερχόμενο εκ του εισοδήματος της εργασίας τους.

Στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να παροράται και ο ρόλος των εφαρμοστών του δικαίου κατά την εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου, ο οποίος είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Αυτοί καλούνται, διαπνεόμενοι από αμεροληψία, να διαγνώσουν τις ιδιαιτερότητες κάθε μιας από τις υποθέσεις που άγονται ενώπιόν τους, χρησιμοποιώντας το ευρύ πλαίσιο δυνατοτήτων που τους παρέχει ο νόμος, όπως επίσης και να τολμούν να κάνουν χρήση της ευχέρειας δικαιοπλαστικής παρέμβασης, υπό το πρίσμα των άρθρων 288 και 388 ΑΚ και στο πεδίο των τραπεζικών πιστωτικών συμβάσεων, υπό την παρούσα δύσκολη και παρατεταμένη οικονομική κρίση. Κάθε οφειλέτης είναι ξεχωριστός, κάθε περίπτωση ξεχωριστή και κάθε δικαστική απόφαση θα πρέπει εξίσου να είναι ξεχωριστή, ανταποκρινόμενη στις ιδιαιτερότητες των περιστάσεων, όχι όμως και αντιφατική με άλλες που αντιμετωπίζουν ίδια ή παρόμοια πραγματικά περιστατικά, προκειμένου να μην διακυβεύεται η ασφάλεια δικαίου.

Εκ των ως άνω αναφερθέντων συνάγεται ότι είναι επιτακτικό το αίτημα για τροποποίηση του παρόντος νόμου. Ο νόμος 3869/2010 έχει τεθεί σε λειτουργία ικανό χρονικό διάστημα, καθ' όλη τη διάρκεια του οποίου αντιληφθήκαμε τις αστοχίες του. Έτσι εκμεταλλευόμενοι την μέχρι τώρα εμπειρία είναι αναγκαία η κατεύθυνση προς την περαιτέρω βελτίωσή του, μία βελτίωση που να ανταποκρίνεται στις παρούσες συνθήκες και που να οδηγεί σε πραγματική ανάκαμψη. Το εγχείρημα αυτό δεν είναι εύκολη υπόθεση ούτε όμως ακατόρθωτη.

Η δυσκολία αυτή έγκειται στο γεγονός ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλές παράμετροι. Σε πρώτο επίπεδο θα πρέπει να λάβει χώρα ουσιαστική παρέμβαση υπέρ πολιτών αντικειμενικά μη εχόντων τη δυνατότητα εξυπηρέτησης των οφειλών τους, ώστε να αποφεύγονται οι καταχρήσεις του θεσμού, δεδομένου ότι στη χώρα μας επικρατεί η φοροδιαφυγή και άλλες παρόμοιες νοσηρές καταστάσεις. Θα πρέπει περαιτέρω να ληφθεί υπόψη και η ανάγκη βιώσιμης λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος δεδομένου ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει ένα κράτος, μία κοινωνία χωρίς υγιές τραπεζικό σύστημα, δίχως όμως αυτή να αποβαίνει εις βάρος των συμφερόντων των απλών πολιτών αλλά και τέλος η δημιουργία από την πολιτεία της αίσθησης δικαίου στους δανειολήπτες που με συνέπεια εξυπηρετούν τις δανειακές τους υποχρεώσεις.

Μόνο αν μάθουμε όλοι από τα λάθη μας και υιοθετήσουμε το (παν) «μέτρον άριστον» σε όλες τις εκφάνσεις του ιδιωτικού και δημοσίου βίου σε τούτη τη δύσκολη συγκυρία που βιώνουμε, προκειμένου δανειστές να μη δανείζουν αφειδώς αλλά και καταναλωτές να καταναλώνουν με σύνεση και μέτρο και εφόσον έχει προηγηθεί η ως άνω εξυγίανση με τη μορφή μιας νέας σεισάχθειας, μπορούμε να επιτύχουμε την ανάκαμψη που όλοι ελπίζουμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- **Αρβανιτάκης Π.**, Το διαδικαστικό πλαίσιο του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Αρμ. 2010, 1461 επ
- **Του ιδίου**, Ζητήματα προσωρινής δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο του άρθρου 6 ν. 3869/2010, ΕΠολΔ 2011, 355 επ
- **Του ιδίου**, Σκέψεις για τη λεγόμενη «καθολικότητα» της διαδικασίας ρυθμίσεως των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΕΠολΔ 2012, 223 επ
- **Βαθρακοκοίλης Β.**, Αναλυτική ερμηνεία - νομολογία του ΑΚ, 1994
- **Βάρκα-Αδάμη ΑΛ.**, Εισαγωγή στο Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 2010
- **Βελέντζας Γ.**, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΕΤρΑΞΧρΔ 2010, 417 επ
- **Βενιέρης Ι./Κατσάς Θ.**, Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2011
- **Γαλανοπούλου-Μητροπούλου Α.**, Υπερχρεωμένα νοικοκυριά, Νομική Αντιμετώπιση, 2011²
- **Γέμτος Π.**, Οικονομία και δίκαιο. Οικονομικά για νομικούς, 1995
- **Του ιδίου**, Οι θεωρητικές βάσεις της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου, ΝοΒ 1999, 1 επ
- **Του ιδίου**, Οικονομία και δίκαιο: οικονομική ανάλυση βασικών θεσμών ιδιωτικού δικαίου, 2001
- **Γεωργακόπουλος Λ.**, Η οικονομική ανάλυση του δικαίου, ΔΕΕ 2002, 1055 επ
- **Γεωργιάδης Απ.**, Εμπράγματο Δίκαιο, τ. Ι, 1991, ανατύπωση 1995
- **Του ιδίου**, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2002³
- **Του ιδίου**, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2007²
- **Του ιδίου**, Σύνοψη Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα, ΣΕΑΚ Ι, ΑΡΘΡΑ 1-946, 2010
- **Του ιδίου**, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010²
- **Δέλλιος Γ.**, Η εξαίρεση της κύριας ή μοναδικής κατοικίας του οφειλέτη από τη ρευστοποίηση της περιουσίας του κατά το άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΧρηΔικ 2010, 296 επ
- **Του ιδίου**, Εκκρεμείς τραπεζικές πιστωτικές συμβάσεις σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ΧρΙΔ 2012, 246 επ

- **Του ιδίου**, Ο υπερχρεωμένος εγγυητής στη διαδικασία του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 21 επ
- **Δούβλης Β.**, Η απελευθέρωση των τραπεζικών εγγυητών κατ' άρθρο 862 ΑΚ, 1998
- **Του ιδίου**, Η υπαγωγή ή μη των τραπεζικών εγγυητών στον Ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών, ΔΕΕ 2003, 876 επ
- **Του ιδίου**, Οι τάσεις ενοποίησης του περιουσιακού δικαίου και ο ρόλος του εμπορικού δικαίου, ΧρΙΔ 2005, 961 επ
- **Δούβλης Β./Μπώλος Α.**, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτών (ΔικΠΚ), 2008
- **Θεοχαροπούλου Ζ.**, Εγγυητής σε εμπορική απαίτηση: Προστασία και ευθύνη του βάσει του Ν. 3869/2010 για την αστική πτώχευση, ΕφΑΔ 2011, 737 επ
- **Της ιδίας**, Εγγυητής σε εμπορική απαίτηση: Προστασία και ευθύνη του βάσει του Ν. 3869/2010 για την αστική πτώχευση εις Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικών Επιστημόνων, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων, 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Καμένα Βούρλα Φθιιώτιδας, 22-24 Οκτωβρίου 2010, 2011, 367 επ
- **Ιγγλεζάκης Ι.**, Υπερχρέωση των καταναλωτών και πτωχευτικό δίκαιο, Επισκ ΕΔ 2003, 596 επ
- **Καλουτά Γ./Terasse T.**, Η ρύθμιση των υπερχρεωμένων νοικοκυριών σε Ελλάδα και Γερμανία, ΕφΑΔ 2010, 1310 επ
- **Καράκωστας Ι.**, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή Ν. 2251/1994 όπως ισχύει μετά το Ν. 3587/2007, 2008²
- **Καραμπατζός Α.**, Απρόβλεπτη Μεταβολή των Συνθηκών στην Αμφοτεροβαρή Σύμβαση, 2006
- **Κασιμάτης Γ.**, Τα συνταγματικά όρια της ιδιοκτησίας, 1972
- **Του ιδίου**, Η απόφαση 40/1998 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Οι βάσεις εφαρμογής της αρχής σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου και της εγγύησης της ιδιοκτησίας, ΝοΒ 1999, 722 επ
- **Του ιδίου**, Η νέα έννοια της ιδιοκτησίας και της ιδιοκτησιακής προστασίας. Με αφορμή την απόφαση ΟΛΑΠ 40/1998, ΕΕμπΔ 1999, 189 επ
- **Κατηφόρης Ν.**, Συμμετοχή τρίτων πιστωτών στη δίκη για ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων κατά το Ν 3869/2010, ΕΠολΔ 2011, 298 επ
- **Κατσάς Θ.**, Οι ρυθμίσεις του δικαίου της αστικής αφερεγγυότητας (Ν 3869/2010) ως προς τον εξωδικαστικό και δικαστικό συμβιβασμό επί ληξιπρό-

θεσμων χρηματικών οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, ΔΕΕ 2011, 1115 επ

- **Του ιδίου**, Η συμβιβαστική διευθέτηση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στο δίκαιο της αστικής αφερεγγυότητας (Ν 3869/2010) εις Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικόλογων, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων, 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Καμένα Βούρλα Φθιώτιδας, 22-24 Οκτωβρίου 2010, 2011, 309 επ
- **Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη Ε.**, Η απόφαση διευθέτησης οφειλών κατά τον Ν. 3869/2010, Αρμ. 2010, 74 επ
- **Κοζύρης Φ.**, Εισαγωγή στο αμερικανικό δίκαιο, 2002
- **Κοντιάδης Ξ.**, Ο νέος Συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, 2002
- **Κοτσίρης Λ.**, Οικονομική ανάλυση του δικαίου, γενική προσέγγιση, Digesta 2007, 333 επ
- **Του ιδίου**, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2008⁷
- **Κρητικός Αθ.**, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις, Νόμος 3869/2010, 2010
- **Του ιδίου**, Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων με βάση τον Ν. 3869/2010 όπως ισχύει μετά τις επελθούσες νομοθετικές μεταβολές, 2012²
- **Του ιδίου**, Ερμηνευτικά ζητήματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 8 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3869/2010, ΕΛΛΔνη 2012, 12 επ
- **Του ιδίου**, Η απόρριψη της αιτήσεως του άρ. 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 και η επίδρασή της στην τοκογονία επί ανέγγυων απαιτήσεων, ΧρηΔικ 2012, 18 επ
- **Του ιδίου**, Η απόρριψη ως απαράδεκτης της αιτήσεως του άρθρου 4 παρ. 1 Ν. 3869/2010 λόγω μη υποβολής από τον οφειλέτη υπεύθυνης δηλώσεως (άρθρο 4 παρ. 2 εδ. β' Ν. 3869/2010) ή λόγω ατελειών της τελευταίας, Νομολογιακή Αντιμετώπιση, ΕφΑΔ 2012, 477 επ
- **Λιάππης Δ.**, Η οικονομική κρίση και το δίκαιο των συμβάσεων, ΔΕΕ 2011, 11 επ
- **Λιβαδά Χρ.**, Το νέο ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταναλωτική πίστη, 2008
- **Της ιδίας**, Νεότερες αντιλήψεις για την εμπορική ιδιότητα στο παράδειγμα του Ν 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων προσώπων, ΧρηΔικ 2011, 204 επ

- **Μακρής Δ.**, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3869/2010 για τη Ρύθμιση Υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2010
- **Του ιδίου**, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3869/2010, 2011²
- **Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α.**, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Θεωρία – Νομολογία, 2012
- **Μέλφος Θ.**, Η προστασία των ενοχικών δικαιωμάτων κατά το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σχόλιο με αφορμή την ΟΛΑΠ 40/1998, ΤοΣ 2001, 87 επ
- **Μεντής Γ.**, Όρια της ευθύνης του εγγυητή στις τραπεζικές καταναλωτικές συμβάσεις, ΧρΙΔ 2004, 185 επ
- **Του ιδίου**, Άμυνα & ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, Η πορεία προς μια νέα σεισάχθεια στα όρια μεταξύ αστικού δικαίου και νέου πτωχευτικού δικαίου, 2012
- **Μουτσιούλη Α.**, Το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο του Ν. 3869/2010 (ΦΕΚ Α' 130/3.8.2010) για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, ΠειρΝομ 2012, 206 επ
- **Μπότσαρης Κ.**, Βάσεις και Διαδικαστικά προβλήματα της Εκούσιας Δικαιοδοσίας, 1997
- **Νικολαΐδης Χ.**, Υπερχρεωμένα Νοικοκυριά – Βελτιώσεις Ν. 3869/2010, ΑρχΝομ 2011, 513 επ
- **Παπανικολάου Π.**, Η έννοια του καταναλωτή σήμερα: ιδίως στις καταρτιζόμενες με ΓΟΣ πιστωτικές συμβάσεις, ΔΕΕ 2010, 4 επ
- **Παπαρσενίου Π.**, Η υπερχρέωση των ιδιωτών κατά το Ν. 3869/200, ΕφΑΔ 2011, 915 επ
- **Πελένη-Παπαγεωργίου Αν.**, Η νέα Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις καταναλωτικές πιστώσεις, ΝοΒ 2010, 276 επ
- **Περάκης Ε.**, Γενικό Μέρος Εμπορικού Δικαίου, 2004²
- **Του ιδίου**, εις Αλεξανδρίδου Ελ., Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Ελληνικό-Κοινοτικό, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 όπως ισχύει μετά το Ν. 3587/2007, 2008
- **Του ιδίου**, Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού και η πρόσφατη κοινοτική Οδηγία για την καταναλωτική πίστη, ΧρηΔικ 2009, 352 επ
- **Του ιδίου**, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2010
- **Του ιδίου**, Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 2011
- **Του ιδίου**, Η διαδικασία του Ν. 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών φυσικών προσώπων ως συλλογική διαδικασία, ΔΕΕ 2011, 400 επ

- **Ρόκας Ι.**, Εμπορικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Έμποροι, Εμπορικές Συναλλαγές, Αξιόγραφα, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Ανταγωνισμός, 2011⁴
- **Ρόκας Ν.**, Μεταρρυθμιστικές τάσεις στο Πτωχευτικό Δίκαιο ενόψει και της οικονομικής κρίσης, ΕΕμπΔ 2010, 269 επ
- **Του ιδίου**, Εμπορικές Εταιρίες, 2012⁷
- **Ρούσσος Κλ.**, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα: Δομή και λειτουργία Ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2010, 1287 επ
- **Του ιδίου**, Υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, Πρώτες νομολογιακές εμπειρίες από την εφαρμογή του Ν. 3869/2010, ΧρηΔικ 2012, 26 επ
- **Σιβιτανίδης Αλ.**, Ερμηνευτικά ζητήματα αναφορικά με το ν. 3869/2010, ΝοΒ 2011, 656 επ
- **Σπυράκος Δ.**, Ρύθμιση χρεών και πτωχευτική διαδικασία ιδιωτών, ΧρηΔικ 2008, 180 επ
- **Του ιδίου**, Οι κανόνες για την είσπραξη των απαιτήσεων στο πεδίο έντασης κοινωνικής δικαιοσύνης και ανάγκης αποφυγής συστημικών κινδύνων εις *Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικολόγων* (2011), 233 επ
- **Σπυριδάκης Ι./Γεωργιακάκη Ε.**, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), 2011
- **Του ιδίου**, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), με βάση τις τροποποιήσεις των νόμων 3996/2011 και 4019/2011, 2012²
- **Σταθόπουλος Μ.**, Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (Ν. 3869 2101), ΧρηΔικ 2011, 181 επ
- **Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων**, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων, 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Καμένα Βούρλα Φθιώτιδας, 22-24 Οκτωβρίου 2010, 2011
- **Τασίκας Α.**, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προσώπου, ΧρηΔικ 2009, 52 επ
- **Του ιδίου**, Η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή στην παροχή καταναλωτικής πίστης, ΝοΒ 2011, 2284 επ
- **Του ιδίου**, Ο υπεύθυνος δανεισμός στην καταναλωτική πίστη, Εκφάνσεις της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στην καταναλωτική πίστη: Η παροχή επαρκών εξηγήσεων στον καταναλωτή και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, ΕπισκεΔ 2011, 337 επ

- **Τσιμπρής Μ.**, Οικονομική ανάλυση του δικαίου , ΝοΒ 1989, 574 επ
- **Χατζής Αρ.**, Οικονομική ανάλυση του δικαίου, Digesta 2003, 322 επ
- **Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ρ.**, Η θέση του δανειστή εντός και εκτός πτώχευσης, ΔΕΕ 2011, 261 επ
- **Χιωτέλλης Αρ.**, Προβλήματα ως προς τη λειτουργία και φύση του προβλεπόμενου από το άρθρο 2 Ν 3869/2010 εξωδικαστικού συμβιβασμού, ΧρηΔικ 2012, 39 επ
- **Χριστοδούλου Σ.**, Η ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 3869/2010-Ερμηνευτική προσέγγιση, ΔΕΕ 2011, 293 επ
- **Ψυχομάνης Σπ.**, Δίκαιο του Τραπεζικού Συστήματος, Οι Τράπεζες και η Εποπτεία τους (με βάση τον. 3601/2007 και τις νέες ΠΔ/ΤΕ), 2009²
- **Του ιδίου**, Τραπεζικό Δίκαιο, Δίκαιο των Τραπεζικών Συμβάσεων, 2010⁶
- **Του ιδίου**, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2012⁵

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- **Adler Barry/Polak Benjamin/Schwartz Alan**, Regulating Consumer Bankruptcy: A Theoretical Inquiry,' Journal of Legal Studies, Vol. 29, 2001, 585-613
- **Anderson Robert/Dubois Hans/Koark Anne/Lechner Götz/Ramsay Iain/Roethe Thomas/Micklitz Hans**, Consumer Bankruptcy in Europe, Different paths for debtors and creditors, EUI Working Papers, Law 2011/09, Department of Law
- **Betti Gianni/Dourmashkin Neil/Rossi Maria Christina/Verma Vijay/Yin. Yaping**, Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects Final Report, 2001
- **Caplovitz David**, Consumers in Trouble-A study of Debtors in Default, 1974
Niemi Johanna, Personal Insolvency in Handbook of Research on International Consumer Law (edited by Howells Geraint/Ramsay Iain/Wilhelmsson Thomas/Kraft David), 2010, 409-430
- **Federal Reserve Bank of NY Research and Statistics Group-Microeconomic Studies**, Quarterly Report on Household Debt and Credit, 2012
- **Gelpi Rosa-Maria/Julien-Labruyère Francois**, The history of consumer credit : doctrines and practices, 2000
- **Gerhardt Maria**, Consumer Bankruptcy Regimes and Credit Default in the US and Europe, a comparative study, CEPS working document No. 318/July 2009
- **Howells Geraint/Ramsay Iain/Wilhelmsson Thomas/Kraft David**, Handbook of Research on International Consumer Law, 2010
- **Kaplow Louis/Shavell Steven**, Economic Analysis of Law, 1999
- **Killborn Jason**, Behavioral Economics, Overindebtedness & Comparative Consumer Bankruptcy: Searching for Causes and Evaluating Solutions, Bankruptcy Developments Journal, Vol. 22, 2005, 13.
- **Tou ιδίου**, Expert Recommendations and the Evolution of European Best Practices for the Treatment of Overindebtedness, 1984-2010 (August 21, 2010)
- **Kornhauser Lewis**, Economic analysis of law, 2011
- **Moss David/Johnson Gibbs**, The Rise of Consumer Bankruptcy: Evolution, Revolution, or Both, American Bankruptcy Law Journal 73 (spring 1999), 311-351
- **Niemi-Kiesilainen Johanna/Ramsay Iain/Whitford William**, Consumer Bankruptcy in Global Perspective, 2003

- **Persson Annina**, Over-indebtedness - a Growing Problem, Stockholm Institute for Scandinavian Law, 2007, vol 50, 463-476
- **Posner Richard.**, Economic analysis of law, 1987³
- **Του ιδίου**, The Economic analysis of law, 1998⁵
- **Του ιδίου**, Economic analysis of law, 2002⁶
- **Του ιδίου**, Οικονομική ανάλυση του δικαίου: ένα απαραίτητο εργαλείο για τη νομική θεωρία και πράξη, Αρμ. 2003, 623 επ
- **Reifner Udo/Kiesilainen Johanna/Huls Nik/Springeneer Helga**, Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union, - Contract Reference No. B5-1000/02/000353 -, Final Report, 2003
- **Των ιδίων**, Consumer Overindebtedness and Consumer Law in the European Union, 2003
- **Shavel Steven**, Foundations of economic analysis of law, 2004
- **White Michelle**, Personal Bankruptcy Law: Abuse Prevention versus Debtor Protection, University of California, San Diego, and NBER, 2006

III. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_con_2010_34.pdf
- <http://aei.pitt.edu/11336/1/1887.pdf>
- <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/Bankruptcy/BankruptcyBasics/Chapter13.aspx>
- http://www.efpolis.gr/filesbase/1167_sitefile-10329.pdf
- http://www.efpolis.gr/filesbase/1167_sitefile-10326.pdf
- <http://www.tovima.gr/finance/finance-news/article/?aid=308962>
- <http://www.naftemporiki.gr/video/video.asp?id=49288>
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressRelease_s/A0101_SJO02_DT_MM_10_2012_01_FGR.pdf
- <http://www.naftemporiki.gr/finance/story?id=2158320>
- <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2158063>
- <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/g-oikokir-protasi.qxp.pdf>
- <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=485123>
- <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=6&smap=604>
- <http://www.lawnet.gr/news/aneparkis-o-n38692010-gia-uperxreomena-noikokuria-kataggellei-i-omospondia-daneiolipton-26058.html>
- <http://www.lawnet.gr/news/kourema-xreous-daneiolipti-kata-92-tois-ekato-apo-to-eirinodikeio-xanion-27030.html>
- <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=479522>
- <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2244524>
- <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2244524>
- http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/EPATH_46_1.pdf
- <http://www.odee.gr/?pgtp=1&ald=1347005406>
- <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1663108>
- http://www.iaclaw.org/Research_papers/iff_OverindebtednessandConsumerLaw.pdf
- http://www.newyorkfed.org/research/national_economy/householdcredit/District_Report_Q22012.pdf
- http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/fina_serv/cons_directive/fina_serv06_en.pdf
- <http://www.dsanet.gr>
- <http://lawdb.intrasoftnet.com>

- <http://www.lawnet.gr/news/istoriki-apofasi-deutero8miou-dikastiriou-se-upo8esi-uperxreomenou-26912.html>

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ*

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

- ΕΔΔΑ, Απόφ. 9.12.1994, υπόθ. 13092/87 και 13984/88, σκέψη 71 : 24 (**υποσημ. 49**)
- ΕΔΔΑ, Απόφ. 23.11.2000, υπόθ. 25701/94, σκέψεις 89-91 : 24 (**υποσημ. 49**)

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

- ΟΛΑΠ 1513/1980, ΝοΒ 1981, 865 επ : 81 (**υποσημ. 299**)
- ΟΛΑΠ 4/1990, Δ. 1990, 897 : 25 (**υποσημ. 50**)
- ΟΛΑΠ 2/1995, Δ. 1995, 938 : 25 (**υποσημ. 50**)
- ΟΛΑΠ 40/1998, ΝοΒ 1999, 752 : 25 (**υποσημ. 51, 54**)
- ΟΛΑΠ 14/1999, ΝοΒ 2000, 454 : 27 (**υποσημ. 61**)
- ΟΛΑΠ 6/2007, ΕΕμπΔ 2007, 715 : 27 (**υποσημ. 61**)

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

- ΑΠ 335/1985, ΤοΣ 1986, 492 : 25 (**υποσημ. 50**)
- ΑΠ 391/1985, ΤοΣ 1986, 676 : 25 (**υποσημ. 50**)
- ΑΠ 65/1997, ΕλλΔνη 1998, 101 επ : 81 (**υποσημ. 299**)
- ΑΠ 86/1998, Δ. 1998, 1312 : 27 (**υποσημ. 61**)
- ΑΠ 1006/1999, ΕλλΔνη 1999, 1717 : 63 (**υποσημ. 210**)
- ΑΠ 1692/1998, ΕλλΔνη 1999, 101 : 81 (**υποσημ. 299**)
- ΑΠ 795/2000, ΝοΒ 2001, 1307 : 27 (**υποσημ. 61**)
- ΑΠ 989/2004, ΕΕμπΔ 2005, 517=ΧρίΔ 2005, 140=ΕλλΔνη 2006, 1671 : 32 (**υποσημ. 84**)
- ΑΠ 1284/2005, ΔΕΕ 2005, 1191 : 27 (**υποσημ. 61**)
- ΑΠ 222/2006, ΔΕΕ 2006, 782 : 27 (**υποσημ. 61**)
- ΑΠ 1142/2006, ΝοΒ 2006, 1295 : 63 (**υποσημ. 210**)

* Οι παραπομπές της νομολογίας στο κυρίως κείμενο γίνονται ως εξής: Ο πρώτος αριθμός παραπέμπει στη σελίδα και ο δεύτερος που ακολουθεί εντός παρενθέσεως στην υποσημείωση.

** Όπου γίνεται αναφορά στην Τράπεζα Νομικών πληροφοριών ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, αυτή αντιστοιχεί στην ιστοσελίδα <http://www.dsanet.gr>, ενώ αντίστοιχα στη ΝΟΜΟΣ στην <http://lawdb.intrasoftnet.com>.

- ΑΠ 1277/2008, ΔΕΕ 2008, 1388 : 32 (υποσημ. 84)
- ΑΠ 16/2009, ΕλλΔνη 2009, 521 : 27 (υποσημ. 61)
- ΑΠ 1939/2009, ΔΕΕ 2010, 688 : 27 (υποσημ. 61)
- ΑΠ 733/2011, ΕΕμπΔ 2011, 819 επ=ΕπισκΕΔ 2011, 949 επ=ΕΕμπΔ 2012, 329 επ : 31 (υποσημ. 82)

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

- ΟΛΣΤΕ 1094/1987, ΤοΣ 1987, 279 : 25 (υποσημ. 50)
- ΟΛΣΤΕ 1095/1987, ΤοΣ 1987, 313 : 25 (υποσημ. 50)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

- ΣΤΕ 2705/1991, ΤοΣ 1991, 586 : 25 (υποσημ. 50)
- ΣΤΕ 2656/1996, Διδικ 1997, 171 επ : 25 (υποσημ. 55)

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

- ΟΛΕΛΣυν 2274/1997, ΕΔΚΑ 1998, 323 επ : 25 (υποσημ. 55)

ΕΦΕΤΕΙΑ

- ΕφΑθ 10657/1980, ΝοΒ 1981, 1284 : 25 (υποσημ. 55)
- ΕφΑθ 3924/1981, Αρμ. 1982, 125 : 39 (υποσημ. 104)
- ΔΕφΑθ 1162/1984, ΤοΣ 1985, 86 : 25 (υποσημ. 50)
- ΕφΘεσ 225/1994, Αρμ. 1994, 1274 επ : 81 (υποσημ. 299)
- Εφλωαν 73/2003, ΔΕΕ 2004, 47 επ : 81 (υποσημ. 299)
- ΕφΛαρ 226/2005, ΕπισκΕΔ 2005, 703 : 31 (υποσημ. 82)
- ΕφΠειρ 72/2011, ΔΕΕ 2011, 701 επ=ΕΕμπΔ 2011, 626 επ=Αρμ. 2012, 568 επ : 31 (υποσημ. 82)

ΠΟΛΥΜΕΛΗ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΑ

- ΠΠρΑθ 646/2005, ΔΕΕ 2005, 1176 : 81 (υποσημ. 299)
- ΠΠρΘεσ 42385/2005, ΕπισκΕΔ 2006, 268 : 81 (υποσημ. 299)
- ΠΠρΘεσ 22450/2011, ΕπισκΕμπΔ 2011, 1115 : 32 (υποσημ. 84)
- ΠΠρΧαν 61/2009, ΕΤρΑΧρΔ 2009, 126=ΕΕμπΔ 2009, 270 : 32 (υποσημ. 84)

ΜΟΝΟΜΕΛΗ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΑ

- ΜΠρΑθ 7712/2010, ΧρηΔικ 2011, 133 : 113 (υποσημ. 447)
- ΜΠρΑθ 7794/2010, ΧρηΔικ 2010, 387 επ=ΧρηΔικ 2011, 133 επ : 47 (υποσημ. 140), 113 (υποσημ. 447)
- ΜΠρΑθ 8326/2010, ΧρηΔικ 2010, 385 επ : 113 (υποσημ. 447)
- ΜΠρΑθ 8340/2010, ΧρηΔικ 2010, 383 επ=ΧρηΔικ 2011, 131 επ=ΕΕμπΔ 2011, 459 επ : 40 (υποσημ. 107), 47 (υποσημ. 137), 53 (υποσημ. 162), 113 (υποσημ. 447)
- ΜΠρΑθ 1795/2011, ΧρηΔικ 2011, 126 επ : 44 (υποσημ. 125)
- ΜΠρΑθ 2538/2011, ΕφΑΔ 2011, 983 επ : 81 (υποσημ. 300)
- ΜΠρΑθ 5352/2011, ΝοΒ 2011, 1851 επ : 118 (υποσημ. 468)
- ΜΠρΑθ 7350/2011 ΝΟΜΟΣ : 38 (υποσημ. 101)
- ΜΠρΑθ 12327/2011, ΕφΑΔ 2012, 75 επ : 91 (υποσημ. 343)
- ΜΠρΒολ 2202/2010, ΕφΑΔ 2010, 1123 επ =ΧρηΔικ 2010, 260 επ : 44 (υποσημ. 125), 49 (υποσημ. 147)
- ΜΠρΗρακλ 2411/2011, ΧρηΔικ 2011, 454 επ : 82 (υποσημ. 302), 113 (υποσημ. 451), 118 (υποσημ. 468)
- ΜΠρΘεσ 17753/2012 ΝΟΜΟΣ : 124
- ΜΠρΚαβ 745/2011, ΕΕμπΔ 2011, 711 επ= ΧρηΔικ 2011, 458 : 44 (υποσημ. 125), 53 (υποσημ. 162) , 114 (υποσημ. 454)
- ΜΠρΚορινθ 161/2012 ΝΟΜΟΣ : 97 (υποσημ. 368), 124
- ΜΠρΝαυπλ 1228/2010 (ασφαλ. μετρ.), ΕΕμπΔ 2011, 164 επ : 47 (υποσημ. 137)
- ΜΠρΡεθ 151/2012 ΝΟΜΟΣ : 44 (υποσημ. 125)
- ΜΠρΤρικ 15/2011, ΧρηΔικ 2010, 389 επ : 44 (υποσημ. 125), 111 (υποσημ. 435)
- ΜΠρΧαν 346/2012 σε <http://www.lawnet.gr> : 124 (υποσημ. 489)

ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΑ

- ΕιρΑγρ 54/2012, ΔΕΕ 2012, 784 επ : 38 (υποσημ. 100), 44 (υποσημ. 122)
- ΕιρΑθ 7/2011, ΕΠολΔ 2011, 350 επ : 111 (υποσημ. 441)
- ΕιρΑθ 9/2011, Γαλανοπούλου - Μητροπούλου (2011²), 179 : 33 (υποσημ. 89)
- ΕιρΑθ 10/Φ9/2011, ΧρηΔικ 2011, 286 : 49 (υποσημ. 148), 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΑθ 12/Φ18/2011, ΧρηΔικ 2011, 288 : 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΑθ 13/2011 ΝΟΜΟΣ : 108 (υποσημ. 421), 111 (υποσημ. 441)
- ΕιρΑθ 15/Φ1/2011, ΕφΑΔ 2011, 677 επ=ΝοΒ 2011, 1241 επ =ΧρηΔικ 2011, 281 επ : 36 (υποσημ. 99), 47 (υποσημ. 144), 92 (υποσημ. 346)
- ΕιρΑθ 15/Φ1/2011, ΧρηΔικ 2011, 283 : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΑθ 17/2011, ΝοΒ 2011, 2325 επ : 40 (υποσημ. 107)
- ΕιρΑθ 17/2011 ΝΟΜΟΣ : 42 (υποσημ. 114)
- ΕιρΑθ 18/2011 ΝΟΜΟΣ : 34 (υποσημ. 91)
- ΕιρΑθ 18/2011 εις Γαλανοπούλου-Μητροπούλου (2011²), 114 επ : 87 (υποσημ. 324)
- ΕιρΑθ 20/Φ28/2011, ΧρηΔικ 2011, 459 : 98 (υποσημ. 371)
- ΕιρΑθ 39/2011, ΝοΒ 2011, 1582 επ : 108 (υποσημ. 420), 111 (υποσημ. 441)
- ΕιρΑθ 48/2011, ΝοΒ 2011, 1546 επ : 47 (υποσημ. 144)
- ΕιρΑθ 48/Φ78/2011 ΝΟΜΟΣ : 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 348)
- ΕιρΑθ 54/2011, ΧρηΔικ 2011, 464 επ : 81 (υποσημ. 300)
- ΕιρΑθ 68/Φ76/2011 ΝΟΜΟΣ : 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 348)
- ΕιρΑθ 115/2011 ΝΟΜΟΣ : 52 (υποσημ. 157), 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΑθ 118/Φ231/2011, ΧρηΔικ 2012, 138 επ=ΕΠολΔ 2012, 77 επ : 100 (υποσημ. 381)
- ΕιρΑθ 198/Φ275/2011, ΔΕΕ 2012, 122 επ : 40 (υποσημ. 109)
- ΕιρΑθ 199/Φ270/2011, ΧρηΔικ 2012, 139 επ : 48 (υποσημ. 144), 60 (υποσημ. 203)
- ΕιρΑθ 205/2011, ΧρΙΔ 2012, 137 επ : 98 (υποσημ. 371), 100 (υποσημ. 381)
- ΕιρΑθ 227/Φ361/2011, ΕφΑΔ 2012, 284 επ : 110 (υποσημ. 433)
- ΕιρΑθ 3/2012 ΝΟΜΟΣ : 62 (υποσημ. 207)
- ΕιρΑθ 24/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 48 (υποσημ. 144), 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 348)
- ΕιρΑθ 38/2012, ΕφΑΔ 2012, 183 : 33 (υποσημ. 90), 106 (υποσημ. 409)
- ΕιρΑθ 57/Φ465/2012, ΕφΑΔ 2012, 282 επ : 107 (υποσημ. 415)
- ΕιρΑθ 66/Φ141/2012, ΕφΑΔ 2012, 422 επ : 65 (υποσημ. 223)
- ΕιρΑθ 84/Φ284/2012, ΕΛΛΔνη 2012, 258 επ : 52 (υποσημ. 156)

- ΕιρΑθ 88/Φ489+Φ1768/2012, 419 επ : 99 (υποσημ. 380)
- ΕιρΑθ 102/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ επ : 48 (υποσημ. 146), 92 (υποσημ. 345, 347), 93 (υποσημ. 348)
- ΕιρΑθ 103/Φ556/2012, ΕλλΔνη 2012, 261 επ : 103 (υποσημ. 394)
- ΕιρΑθ 139/Φ615/2012, ΕλλΔνη 2012, 1409 επ : 23 (υποσημ. 47)
- ΕιρΑθ 145/Φ427/2012, ΕφΑΔ 2012, 537 επ : 101 (υποσημ. 387)
- ΕιρΑθ 165/Φ506/2012, ΕφΑΔ 2012, 972 : 107 (υποσημ. 415)
- ΕιρΑθ 166/Φ510/2012, ΕφΑΔ 2012, 973 επ : 106 (υποσημ. 414)
- ΕιρΑθ 182/2012, ΕΠολΔ 2012, 365 επ : 104 (υποσημ. 398)
- ΕιρΑθ 184/2012, ΧρΙΔ 2012, 444 επ : 82 (υποσημ. 303)
- ΕιρΑθ 185/Φ679/2012, ΕλλΔνη 2012, 860 επ : 104 (υποσημ. 398, 400)
- ΕιρΑθ 209/2012, ΧρηΔικ 2012, 293 επ : 48 (υποσημ. 145), 57 (υποσημ. 187, 188, 189), 59 (υποσημ. 197)
- ΕιρΑθ 250/2012 ΝΟΜΟΣ : 48 (υποσημ. 146)
- ΕιρΑθ 267/2012, ΧρηΔικ 2012, 286 επ : 104 (υποσημ. 401)
- ΕιρΑθ 270/2012, ΧρηΔικ 2012, 288 επ : 101 (υποσημ. 388)
- ΕιρΑθ 271/2012, ΧρηΔικ 2012, 287 επ : 106 (υποσημ. 412)
- ΕιρΑθ 490/2012 ΝΟΜΟΣ : 61 (υποσημ. 205)
- ΕιρΑθ 537/2012 ΝΟΜΟΣ : 106 (υποσημ. 413)
- ΕιρΑιτωλ 2/2012, ΧρηΔικ 2012, 143 επ : 60 (υποσημ. 203)
- ΕιρΑμαρ 1922/2011 ΝΟΜΟΣ : 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 348), 94 (υποσημ. 356)
- ΕιρΑμαρ 1995/2011, ΕφΑΔ 2012, 792 επ : 54 (υποσημ. 168), 55 (υποσημ. 176)
- ΕιρΑμαρ 447/2012, ΕφΑΔ 2012, 540 επ : 48 (υποσημ. 144)
- ΕιρΑχαρν 2/2011, ΕΠολΔ 2012, 83 επ : 100 (υποσημ. 381)
- ΕιρΑχαρν 3/2011, ΕλλΔνη 2012, 264 επ : 48 (υποσημ. 144), 69 (υποσημ. 246)
- ΕιρΑχαρν 4/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 99 (υποσημ. 377)
- ΕιρΒερ 63/2012, ΕΠολΔ 2012, 211 επ : 23 (υποσημ. 47)
- ΕιρΕδεσ 48/2012, ΕΠολΔ 2012, 213 επ : 23 (υποσημ. 47)
- ΕιρΕδεσ 94/2012 ΝΟΜΟΣ : 120 (υποσημ. 474)
- ΕιρΕλευσ 1/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ=ΕΠολΔ 2012, 78 επ : 49 (υποσημ. 148)
- ΕιρΕλευσ 2/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΕλευσ 6/2011, ΧρηΔικ 2011, 128 επ : 99 (υποσημ. 375), 109 (υποσημ. 430), 113 (υποσημ. 448)

- ΕιρΕλευσ 1/2012 NOMOS : 70 (υποσημ. 250)
- ΕιρΕλευσ 23/2012 NOMOS : 108 (υποσημ. 421)
- ΕιρΕλευσ 28/2012 NOMOS : 23 (υποσημ. 47)
- ΕιρΕριν 2/2012 NOMOS : 59 (υποσημ. 195)
- ΕιρΗρακλ 566/2011 NOMOS : 92 (υποσημ. 347)
- ΕιρΗρακλ 590/2011 NOMOS : 59 (υποσημ. 194), 92 (υποσημ. 347), 93 (υποσημ. 353)
- ΕιρΘεσ 5074/2011 NOMOS : 31 (υποσημ. 79), 39 (υποσημ. 106), 49 (υποσημ. 148), 59 (υποσημ. 194), 73 (υποσημ. 266)
- ΕιρΘεσ 5104/2011 NOMOS : 46 (υποσημ. 134), 85 (υποσημ. 312)
- ΕιρΘεσ 5105/2011 NOMOS : 31 (υποσημ. 79), 34 (υποσημ. 91), 101 (υποσημ. 388), 120 (υποσημ. 474)
- ΕιρΘεσ 5106/2011 ΧρηΔικ 2011, 462 επ : 44 (υποσημ. 124)
- ΕιρΘεσ 5182/2011, Αρμ. 2012, 766 : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΘεσ 6958/2011, ΔΕΕ 2012, 42 επ : 23 (υποσημ. 47), 48 (υποσημ. 146), 53 (υποσημ. 163)
- ΕιρΘεσ 8021/2011, Αρμ. 2012, 722 επ : 68 (υποσημ. 241), 87 (υποσημ. 324), 92 (υποσημ. 347), 93 (υποσημ. 352, 354), 94 (υποσημ. 355)
- ΕιρΘεσ 1034/2012, ΧρηΔικ 2012, 133 επ : 36 (υποσημ. 99), 59 (υποσημ. 196), 67 (υποσημ. 238), 68 (υποσημ. 239, 240)
- ΕιρΘεσ 1169/2012 NOMOS : 35 (υποσημ. 96)
- ΕιρΘεσ 1236/2012, ΕλλΔνη 2012, 1411 επ : 120 (υποσημ. 474)
- ΕιρΘεσ 1238/2012, ΧρηΔικ 2012, 281 επ : 23 (υποσημ. 47), 48 (υποσημ. 146)
- ΕιρΘεσ 1239/2012 NOMOS : 48 (υποσημ. 146), 92 (υποσημ. 347), 93 (υποσημ. 352)
- ΕιρΘεσ 1752/2012, ΕλλΔνη 2012, 863 επ : 67 (υποσημ. 236)
- ΕιρΘεσ 1913/2012 NOMOS : 48 (υποσημ. 146), 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 348)
- ΕιρΘεσ 1994/2012, ΕφΑΔ 2012, 781 επ : 27 (υποσημ. 64)
- ΕιρΘεσ 2448/2012, ΧρΙΔ 2012, 513 επ : 67 (υποσημ. 236)
- ΕιρΘεσ 4747/2012, ΝοΒ 2012, 1744 επ : 60 (υποσημ. 203)
- ΕιρΘεσ 6293/2012 Επίκαιρη Νομολογία, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 38 (υποσημ. 100)
- ΕιρΘεσ 6820/2012 NOMOS : 116 (υποσημ. 460)
- ΕιρΘηβ 2/2011 NOMOS : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΘηβ 3/2011, ΕφΑΔ 2012, 184 επ : 60 (υποσημ. 204)
- ΕιρΘηβ 7/2011 NOMOS : 75 (υποσημ. 277)

- ΕιρΘηβ 11/2011 ΝΟΜΟΣ : 23 (υποσημ. 46), 101 (υποσημ. 388)
- ΕιρΘηβ 16/2011 ΝΟΜΟΣ : 23 (υποσημ. 46), 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΘηβ 17/2011 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΘηβ 18/2011 ΝΟΜΟΣ : 40 (υποσημ. 106), 46 (υποσημ. 135)
- ΕιρΘηβ 20/2011 ΝΟΜΟΣ : 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 348)
- ΕιρΘηβ 21/2011, ΧρηΔικ 2012, 142 επ : 40 (υποσημ. 109)
- ΕιρΙωαν 3/2012, ΕφΑΔ 2012, 785 επ : 70 (υποσημ. 251), 106 (υποσημ. 407)
- ΕιρΚαβαλ 192/2011, ΕΕμπΔ 2011, 707 επ : 87 (υποσημ. 322)
- ΕιρΚαβαλ 161/2012 ΝΟΜΟΣ : 74 (υποσημ. 273, 274)
- ΕιρΚαλαμ 4/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΚαλαμ 100/2011 ΝΟΜΟΣ : 111 (υποσημ. 435)
- ΕιρΚαλαυρ 22/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 58 (υποσημ. 192)
- ΕιρΚαλυμν 1/2012 ΝΟΜΟΣ=ΝοΒ 2012, 563 επ : 58 (υποσημ. 192), 59 (υποσημ. 194), 63 (υποσημ. 211)
- ΕιρΚαρδ 1/2011, ΧρηΔικ 2011, 130 επ : 109 (υποσημ. 430)
- ΕιρΚομ 6/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 54 (υποσημ. 170)
- ΕιρΚορινθ 580/2011 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 195)
- ΕιρΚορίνθ 67/2012 ΝΟΜΟΣ : 44 (υποσημ. 122)
- ΕιρΚορινθ 121/2012 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 194), 92 (υποσημ. 347), 93 (υποσημ. 351)
- ΕιρΚορινθ 174/2012 ΝΟΜΟΣ : 70 (υποσημ. 250)
- ΕιρΚορινθ 592/2012 ΝΟΜΟΣ : 44 (υποσημ. 123)
- ΕιρΚουφαλ 1/2012 ΝΟΜΟΣ : 55 (υποσημ. 173), 59 (υποσημ. 198), 65 (υποσημ. 222)
- ΕιρΚρωπ 584/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 48 (υποσημ. 144)
- ΕιρΚρωπ 665/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 48 (υποσημ. 144)
- ΕιρΚρωπ 735/2011, ΕφΑΔ 2012, 78 επ : 62 (υποσημ. 207, 208), 100 (υποσημ. 382)
- ΕιρΚρωπ 2/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 44 (υποσημ. 123)
- ΕιρΚρωπ 20/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 48 (υποσημ. 144), 69 (υποσημ. 248)
- ΕιρΚρωπ 22/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 69 (υποσημ. 248)
- ΕιρΚρωπ 27/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΚρωπ 190/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 40 (υποσημ. 107)
- ΕιρΚρωπ 191/2012, ΧρηΔικ 2012, 284 επ : 40 (υποσημ. 106)
- ΕιρΚρωπ 229/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 48 (υποσημ. 146)

- ΕιρΚρωπ 310/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 92 (υποσημ. 345)
- ΕιρΚρωπ 492/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 23 (υποσημ. 47)
- ΕιρΚρωπ 514/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 60 (υποσημ. 203)
- ΕιρΛαρ 106/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 56 (υποσημ. 179)
- ΕιρΛαρ 128/2011 εις Γαλανοπούλου - Μητροπούλου, Υπερχρεωμένα νοικοκυριά, Νομική Αντιμετώπιση, 2011², 21 : 35 (υποσημ. 95)
- ΕιρΛαυρ 193/2012 ΝΟΜΟΣ : 120 (υποσημ. 474)
- ΕιρΜεγαλουπολ 4/2012, ΕΠολΔ 2012, 215 επ : 23 (υποσημ. 47), 55 (υποσημ. 173), 55 (υποσημ. 177)
- ΕιρΜυκον 14/2012 ΝΟΜΟΣ : 108 (υποσημ. 421)
- ΕιρΝΙων 4/2011 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΝΜουδαν 2/2012 ΝΟΜΟΣ : 48 (υποσημ. 146)
- ΕιρΝιγριτ 17/2011 ΝΟΜΟΣ : 108 (υποσημ. 421), 111 (υποσημ. 435), 113 (υποσημ. 448)
- ΕιρΝικ 1/2011 ΝΟΜΟΣ : 34 (υποσημ. 91)
- ΕιρΝικ 3/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 55 (υποσημ. 172)
- ΕιρΝικ 7/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 104 (υποσημ. 403)
- ΕιρΝικ 8/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 105 (υποσημ. 403)
- ΕιρΝικ 46/2011, ΕΠολΔ 2012, 226 : 23 (υποσημ. 47), 108 (υποσημ. 420)
- ΕιρΝικ 28/2012, ΠειρΝομ 2012, 148 επ : 73 (υποσημ. 262)
- ΕιρΝικ 39/2012, ΝοΒ 2012, 1444 επ : 102 (υποσημ. 390)
- ΕιρΠαμίσ 2/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 40 (υποσημ. 106), 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΠατρ 2/2011, ΝοΒ 2011, 1550 επ = ΧρηΔικ 2011, 272 επ = ΔΕΕ 2011, 1034 επ : 31 (υποσημ. 79), 102 (υποσημ. 392)
- ΕιρΠατρ 3/2011, ΝοΒ 2011, 1556 επ : 31 (υποσημ. 79)
- ΕιρΠατρ 4/2011, ΝοΒ 2011, 1561 επ : 31 (υποσημ. 79)
- ΕιρΠατρ 4/2011, ΧρηΔικ, 2011, 276 επ : 47 (υποσημ. 144)
- ΕιρΠατρ 9/2011 ΝΟΜΟΣ : 92 (υποσημ. 347), 93 (υποσημ. 350)
- ΕιρΠατρ 2/2012 ΝΟΜΟΣ : 70 (υποσημ. 251)
- ΕιρΠατρ 9/2012 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΠατρ 16/2012 ΝΟΜΟΣ : 55 (υποσημ. 173)
- ΕιρΠατρ 29/2012 ΝΟΜΟΣ : 116 (υποσημ. 460)
- ΕιρΠατρ 54/2012, ΔΕΕ 2012, 948 επ : 61 (υποσημ. 205)
- ΕιρΠατρ 89/2012 ΝΟΜΟΣ : 48 (υποσημ. 146)
- ΕιρΠατρ 127/2012 ΝΟΜΟΣ : 39 (υποσημ. 103)

- ΕιρΠειρ 60/2011, ΕΠολΔ 2012, 81 επ : 89 (υποσημ. 333)
- ΕιρΠειρ 75/2011, ΧρΙΔ 2012, 445 επ : 104 (υποσημ. 398)
- ΕιρΠειρ 80/2011, ΠειρΝομ 2011, 288 : 103 (υποσημ. 397)
- ΕιρΠειρ 85/2011, ΕΠολΔ 2012, 79 επ : 89 (υποσημ. 333)
- ΕιρΠειρ 256/2011, ΔΕΕ 2011, 1039 επ : 38 (υποσημ. 100), 108 (υποσημ. 421)
- ΕιρΠειρ 1/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 64 (υποσημ. 215)
- ΕιρΠειρ 25/2012, ΕΠολΔ 2012, 367 επ : 75 (υποσημ. 275)
- ΕιρΠειρ 76/2012, ΧρΙΔ 2012, 612 επ : 69 (υποσημ. 247)
- ΕιρΠειρ 85/2012, ΕΠολΔ 2012, 496 επ = ΠειρΝομ 2012, 247 επ : 66 (υποσημ. 232)
- ΕιρΡοδ 2/2012 ΝΟΜΟΣ : 40 (υποσημ. 107)
- ΕιρΡοδ 4/2012 ΝΟΜΟΣ : 34 (υποσημ. 91)
- ΕιρΡοδ 5/2012 ΝΟΜΟΣ : 106 (υποσημ. 414)
- ΕιρΡοδ 6/2012 ΝΟΜΟΣ : 23 (υποσημ. 47)
- ΕιρΡοδ 7/2012 ΝΟΜΟΣ : 99 (υποσημ. 380), 104 (υποσημ. 398)
- ΕιρΡοδ 11/2012 ΝΟΜΟΣ : 102 (υποσημ. 391)
- ΕιρΣάμ 69/2011, ΧρηΔικ 2012, 140 επ : 56 (υποσημ. 179), 99 (υποσημ. 378)
- ΕιρΣάμ 82/2012 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΣάμ 83/2012 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΣάμ 84/2012 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 198)
- ΕιρΤυρναβ 15/2012 ΝΟΜΟΣ : 61 (υποσημ. 206)
- ΕιρΦλωριν 1/2012, ΝοΒ 2012, 1191 επ : 61 (υποσημ. 206)
- ΕιρΧαλαν 1/2011, ΕφΑΔ 2011, 764 επ=ΕΠολΔ, 2011, 351 επ : 112 (υποσημ. 443), 113 (υποσημ. 448)
- ΕιρΧαλαν 1/2011, ΧρηΔικ 2011, 460=ΕφΑΔ 2011, 76 : 35 (υποσημ. 97), 60 (υποσημ. 200), 81 (υποσημ. 300)
- ΕιρΧαλαν 4/2011, ΕΛΛΔνη 2012, 269 : 34 (υποσημ. 94), 99 (υποσημ. 379)
- ΕιρΧαλαν 7/2011, ΔΕΕ 2011, 1257 επ : 23 (υποσημ. 47), 54 (υποσημ. 168), 56 (υποσημ. 178)
- ΕιρΧαλαν 4/2012, ΕΛΛΔνη 2012, 269 επ : 65 (υποσημ. 223)
- ΕιρΧαλαν 12/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 73 (υποσημ. 268)
- ΕιρΧαλαν 16/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 48 (υποσημ. 144), 55 (υποσημ. 176)
- ΕιρΧαλαν 19/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 59 (υποσημ. 194)
- ΕιρΧαλαν 20/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 38 (υποσημ. 106)
- ΕιρΧαλαν 29/2012 ΝΟΜΟΣ : 59 (υποσημ. 194), 92 (υποσημ. 345), 93 (υποσημ. 349)

- ΕιρΧαλαν 38/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 40 **(υποσημ. 106)**
- ΕιρΧαλαν 46/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 74 **(υποσημ. 271)**
- ΕιρΧαλαν 53/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ : 74 **(υποσημ. 271)**
- ΕιρΧαλκ 375/2011, ΕΠολΔ 2012, 84 επ : 100 **(υποσημ. 381)**
- ΕιρΧαλκ 613/2011, ΕΕμπΔ 2012, 125 επ : 38 **(υποσημ. 100)**
- ΕιρΧαλκ 821/2012 ΝΟΜΟΣ : 96 **(υποσημ. 363)**
- ΕιρΧαν 259/2011 ΝΟΜΟΣ : 23 **(υποσημ. 46)**
- ΕιρΧαν 309/2011 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ/ΝΟΜΟΣ : 59 **(υποσημ. 194)**, 88 **(υποσημ. 329)**, 102 **(υποσημ. 393)**, 120 **(υποσημ. 474)**
- ΕιρΧαν 202/2012 Επίκαιρη Νομολογία, ΝΟΜΟΣ : 133 **(υποσημ. 498)**

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες)

Αδικοπραξία	50, 52, 53
Αδυναμία πληρωμής	13, 43, 53, 54, 56, 62, 79, 99, 131
γενικότητα	54
μονιμότητα	13, 55
χωρίς δόλο	13, 43
Αίτηση	24, 34, 36, 38, 42-45, 48-53, 55, 56, 59, 62, 63, 66-68, 79, 83, 85-88, 92-95, 97-100, 102, 103, 105-115, 123-126, 128, 129
αλλοδαποί	45
αοριστία	98, 100, 103, 104, 134
απόρριψη	50, 58, 60, 83, 92, 97, 102, 104, 105, 106, 109, 124, 140
διαδικασία	17-21, 24, 31, 33, 34, 36, 41, 43-46, 49-51, 53, 62, 71, 77, 78, 80, 87, 89, 91, 93, 94, 101, 103, 105, 108-117, 121, 124, 125, 128, 129, 134, 138, 139, 141, 142
νομιμοποίηση	45, 124
επίδοση	19, 87, 88, 91, 93, 94, 111, 112, 114, 128
περιεχόμενο αιτήσεως	24, 84, 100
πλαγιαστική άσκηση	21
Αναστολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης	107, 109-112, 115, 116, 129
Απαλλαγή οφειλέτη	16, 20, 63, 78, 79
άπαξ	50, 64, 79, 125, 135
έκπτωση του οφειλέτη	64
Απόφαση	9, 12, 22, 25, 27, 33-35, 42, 46-48, 52, 56, 57, 61-68, 70, 74, 80, 83, 86, 88-90, 92, 97, 98, 104, 108-110, 112, 114, 116, 119, 123-125, 129, 133, 136, 139, 140
απορριπτική για τυπικούς λόγους	97

απορριπτική για ουσιαστικούς λό- γους	97
Αρμοδιότητα	18, 85, 86, 95, 109, 125
καθ' ύλην	85, 95, 109, 115
κατά τόπον	85, 86
παρέκταση	86
Ασφαλιστικά μέτρα	107, 109, 116
αρμόδιο δικαστήριο	35, 49, 85, 109, 110, 111, 114, 115
προσωρινή διαταγή	115, 116
Ασυμβίβαστα	39
δικηγόρος	35, 38, 39, 72, 93, 95, 96, 105, 106
δημόσιος υπάλληλος	39, 48
Αφερεγγυότητα	13, 16, 22, 32, 45, 78, 80, 118, 139, 140
Βεβαίωση αποτυχίας εξωδικασ- τικού συμβιβασμού	36, 105
Διακανονισμός χρέους	52, 56
Δικαστικός συμβιβασμός	77, 99, 134
Δόλια αδυναμία πληρωμών	50, 57, 58, 60
Εγγυητής	43, 56, 75-82, 94, 125, 128, 139, 141
Εισοδήματα συζύγου	30, 56, 65, 99, 101-105, 127
Εμπορική ιδιότητα	14, 30, 38-44, 47, 76, 81, 82, 125, 140
παύση	39, 40-44, 54, 80, 82, 83, 126, 127
Έμπορος	30, 38-41, 46, 77, 109
μη υπαγωγή στη ρύθμιση του νό- μου	99
πρώην έμπορος	40, 41

Ένδικα μέσα	59, 63, 88, 114, 124, 125
ΕΚΤ	13, 18, 19, 24, 74, 122, 123
Έφεση	97, 98, 109, 123, 124
Ηθικός κίνδυνος	49, 131
Ιδιοκτησία	24, 25, 27, 29, 40, 72, 103, 139, 142
Ισότητα	20, 48, 129
Καθήκον ειλικρινούς δηλώσεως	21, 102
Καλή Πίστη	42, 51, 62, 118, 119, 121
Κατάσταση περιουσίας	57, 66, 72, 98, 99, 103, 104
Καταναλωτής	16, 28, 31, 32, 38, 47, 52, 58, 61, 64, 75-77, 73, 122, 138, 139, 141, 142
Καταχρηστική άσκηση δικαιώ- ματος	63, 64, 113
Κύρια κατοικία	14, 18, 21, 48, 61, 64, 68-73, 75, 82, 112, 122, 124, 126, 136, 138
αίτημα εξαίρεσης	68, 72
ποσοστό αποπληρωμής	57, 59, 60
Ληξιπρόθεσμο	30, 44, 49, 50, 55, 82
Μηδενικό πλάνο	100
Μικροέμπορος	39, 40
Νομικά πρόσωπα	32, 50, 76, 125
Νόμος 3869/2010	
αναγκαστικός χαρακτήρας διατά- ξεων	13
έναρξη ισχύος	13, 112
Ομόρρυθμος Εταίρος	41, 42, 44, 109, 125
Οφειλές	14, 23, 30, 31, 35, 40, 44, 46-53, 55, 77, 82, 83, 90, 96, 101, 121, 123

Δημοσίου και οργανισμών κοινωνι- κής ασφάλισης	53
ληξιπρόθεσμες	30, 44, 49, 50, 55, 82
μη ληξιπρόθεσμες	49, 50, 82
Παράσταση με πληρεξούσιο δι- κηγόρο	95, 96
Παρέμβαση	49, 88, 92-94, 119, 126, 136, 137
Πιστωτικά Ιδρύματα	19, 57, 58, 59, 80, 89, 99, 128, 130-133, 136
Πτωχευτική ικανότητα	13, 30, 32, 38-42, 49, 81, 82, 97, 112
Ρύθμιση οφειλών	14, 16, 22, 23, 35, 38, 45, 50, 51, 91, 99, 102, 111, 123, 138, 139
Συλλογικότητα	22, 57, 89
Συμβιβασμός εξωδικαστικός	13, 33, 37, 134
Συμβιβασμός δικαστικός	13, 35, 37
Συνταγματικότητα	24, 27, 123
Σχέδιο Διευθετήσεως οφειλών	35, 37, 86, 99, 100
Ταμείο Παρακαταθηκών και Δα- νείων	47, 48, 92, 126
Τοκογονία	80, 82, 83, 126, 127, 140
Υπερχρέωση	14, 15, 16, 20, 51, 58, 66, 80, 118, 121, 130, 131, 132, 139, 141
Υπεύθυνη δήλωση	24, 33, 44, 91, 102-107
Φυσικά πρόσωπα	13, 17, 18, 19, 28, 30, 31, 38, 40-46, 51, 54, 75, 90, 91, 96, 99, 123, 133, 138-143
Χρέη	15, 17, 18, 20, 23, 24, 40, 41, 43-46, 49-51, 54, 55, 61, 78, 79, 82, 94, 120, 125, 127, 130, 131, 134-136
αστικά	43, 47
εμπορικά	41, 43, 46, 47, 82
εξαιρούμενα από τη ρύθμιση	46, 50, 51